

**T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**MUZAFFER ÖZDAĞ
(1933-2002)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hatice Sevinç TİNÇ**

**Niğde
Eylül, 2015**

**T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**MUZAFFER ÖZDAĞ
(1933-2002)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

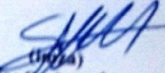
**Hazırlayan
Hatice Sevinç TİNÇ**

**Danışman : Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ
Üye : Prof. Dr. İlyas GÖKHAN
Üye : Doç. Dr. Hamdi DOĞAN**

**Niğde
Eylül, 2015**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum 'MUZAFFER ÖZDAĞ (1933-2002)' Başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yaptığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım 11/09/2015

(1994)
Hatice Sevinç TİNC

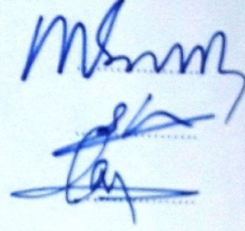
ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ danışmanlığında Hatice Sevinç TİNÇ tarafından hazırlanan " Muzaffer Özdağ (1933-2002) " adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 11/09./2015.

JÜRİ :

Danışman : Prof. Musa ŞAŞMAZ
Üye : Prof. Dr. İlyas GÖKHAN
Üye : Doç. Dr. Hamdi DOĞAN

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ömer İSKENDERÖĞLU
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bilim serüvenin başladığı andan itibaren “Tarih Bilimi”nin bilime kazandırdığına inandığım en önemli muhteviyat nedensellik ilişkisine dair prensiplerdir. Bilimsel bilginin üretilmesi veya sorgulanması sürecinin bir nedene ve sonuca dayandırılması da Tarih Bilimi’nin önemini her aşamada göstermektedir.

İçerisinde yaşadığımız zaman diliminde bilimsel açıdan bu çalışmada taşıdığım sorumluluk ülke tarihimizin değerlerini ortaya çıkarmak ve geleceğe ilişkin değerleri tanımlayabilmek sorumluluğudur.

Sorumluluğumun, gerçekleştirebildiğim bir amaca dönüşmesine destek olan Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ ve Doç. Dr. Serdar SARISIR hocalarıma teşekkür ederim.

Ayrıca akademik hayatımda ilk adımı atmamı sağlayan ve tez çalışması konusunu belirleyerek bana ufuk açan Doç. Dr. Serdar SARISIR hocamın emeklerine minnet duyduğumu belirtmek isterim.

Bu süreçte Muzaffer ÖZDAĞ’ın oğlu ve hocam Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ’a ve ÖZDAĞ ailesine, tarafıma sunduğu ve kattığı değerler için şükranlarımı sunarım. Her daim yanımda olan ve çalışma motivasyonumu yüksek tutan aileme ve eşime ayrıca teşekkür ederim.

H. Sevinç TİNÇ

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUZAFFER ÖZDAĞ (1933-2002)

TİNÇ, H. Sevinç

Tarih Anabilim Dalı

Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ

Eylül 2015, 219 sayfa.

İhtilal ve darbe arasında olduğu gibi toplumda da var olan anlam kargaşasını çözümleyebilmek tarihin fiili gerçekleri sayesinde mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla Demokrat Parti iktidarını sona erdiren ve edinilen tecrübeyi günümüzde dahi vakıf kılan 27 Mayıs İhtilali süreci; yakın geçmişe dair muğlâklığı, fiili gerçekleriyle betimleyebilmektedir. Bu yönüyle bilimsel yöntemi uygulanabilir kılan ve 27 Mayıs İhtilali sürecini meydana getiren her bir parça, ayrı bir değer taşımakta ve aydınlatılmayı hak etmektedir.

Bu çalışmanın konusu 27 Mayıs İhtilali'nde önemli yeri olan Muzaffer Özdağ'ın yaşamıdır. Muzaffer Özdağ'ın yaşamı çerçevesinde çalışmanın amacı; Muzaffer Özdağ'ın gençlik ve meslek yıllarını, siyasi ve sosyal açıdan önemli ayrıntılarıyla irdelemek ve bilim dünyasına katkı sunmaktır.

Anahtar Kavramlar: Muzaffer Özdağ, 27 Mayıs İhtilali, Demokrat Parti, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi.

ABSTRACT
MASTER THESIS

MUZAFFER OZDAG (1933-2002)

TİNÇ, H. Sevinç

Department of The History

Dicipiline of The Contemporary History

Supervisor: Professor Musa ŞAŞMAZ

September 2015, 219 pages.

It is possible to say that there is an uncertainty for the concepts of revolution and coup and also such a case for the memory of society. Such a uncertainty could be analyzed through the factual real of history. And the 27 May 1960 Revolution process which is known as a military coup in Turkey is to introduce the factual real that a lot of people in the Turkey stil keep in mind that's experience. Therefore, 27 May 1960 Revolution process contains various materials which can make applicable the scientific method. In that case everyone of that materials has a special value and deserves to be clarify.

The main issue of this study is to scruty the Muzaffer Ozdag's life who has a important role in 27 May military coup. The purpose of the stduy is to reveal Muzaffer Ozdag's youth and the military profession in context social and political details. In this way the expectation from the study is to contribute to science.

Key Concepts: Muzaffer Ozdag, 27 May 1960 Revolution (in Turkey), The Democratic Party (1946-1960 in Turkey), The Republican Peasant National Party (in Turkey), The Nationalist Movement Party (in Turkey).

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MUZAFFER ÖZDAĞ'IN GENÇLİĞİ

1.1. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN AİLESİ	4
1.2. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN EĞİTİMİ	4
1.3. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN PİYADE SINIFI TERCİHİ	10
1.4. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ EĞİTİMİ VE DİL TARİH COĞRAFYA FAKÜLTESİ'NDEKİ TARİH KURSU ..	13

İKİNCİ BÖLÜM

27 MAYIS İHTİLALİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ

2.1. ORDU VE SİYASET İLİŞKİSİNDEN DEMOKRAT PARTİ İKTİDARI'NA: 27 MAYIS'A GİDEN SÜREÇ	14
2.2. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN DEMOKRAT PARTİ'YE İLK TEPKİLERİ	23
2.3. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN NUMAN ESİN, AHMET ER VE ALPARSLAN TÜRKEŞ İLE ÇALIŞMALARI	25
2.3.1. Muzaffer Özdağ ve Numan Esin Grubu	25
2.3.2. Muzaffer Özdağ'ın Ahmet Er ile Tanışması	26
2.3.3. Muzaffer Özdağ'ın Alparslan Türkeş ile Tanışması	27
2.4. 27 MAYIS İHTİLALİ ÖNCESİ'NDE YAŞANAN TOPLUMSAL OLAYLAR VE İHTİLAL ÖRGÜTLERİNİN ÇALIŞMALARI	29

2.4.1. 28 Nisan Öğrenci Olayları.....	29
2.4.2. 5 Mayıs Saat 5'te Kızılay'da Sloganı (555K)	29
2.4.3. 27 Mayıs İhtilali ve Cemal Gürsel'in Liderliği	30
2.4.4. 18 Mayıs Toplantısı	31
2.4.5. Genç Subaylardan Demokrat Partiye Yükselen Tepki	32
2.4.6. İstanbul Örgütünün İhtilal Hazırlıkları	34
2.5. 26-27 MAYIS TARİHLERİ VE "DÜNDAR SEYHAN'IN OĞLU İKMALE KALMIŞ" PAROLASI	36
2.5.1. 27 Mayıs İhtilali Gecesi ve Muzaffer Özdağ	40
2.5.2. Muzaffer Özdağ'ın Cemal Gürsel'i İzmir'den Getirmesi	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ DÖNEMİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ

3.1. 27 MAYIS İHTİLALİ'NİN İLK GÜNLERİ VE MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ .	48
3.1.1. Milli Birlik Komitesi'nin Geçici Anayasa Çalışmalarında Muzaffer Özdağ'ın Rolü	53
3.1.2. Milli Birlik Komitesi Üyelerinin Belirlenmesi ve Komite Görev Dağılımında Muzaffer Özdağ'ın Görevleri	60
3.2. MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ'NDE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN BAŞLICA FAALİYETLERİ	69
3.2.1. Eğitim Faaliyetleri	69
3.2.2. Milli Birlik Komitesi'nin Gezi Faaliyetleri ve Muzaffer Özdağ'ın Güzergâhı	71
3.3. MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ'NDE BELİREN KUTUPLAŞMALAR VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN KANADI	77
3.3.1. Radikaller Grubu ve Cumhuriyet Halk Partisi Arasındaki Gerilim	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1960-1963 YILLARI ARASINDA MUZAFFER ÖZDAĞ

4.1. 13 KASIM TASFİYESİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN YURTDIŞINA GÖNDERİLMESİ	91
4.2. 14'LERİN TASFİYE EDİLMESİ	102
4.3. 13 KASIM TASFİYESİ'NDE ÜLKENİN GENEL DURUMU	112
4.3.1. Talat Aydemir ve 22 Şubat Olayı	118
4.4. 14'LERİN YURT DIŞI GÖREVLERİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN TOKYO YILLARI.....	122
4.4.1 Brüksel Toplantısı ile 14'lerin Parçalanması ve Muzaffer Özdağ'ın Tavrı	132
4.5. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN YURDA DÖNÜŞÜ	136
4.6. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN TUTUKLANMASINA NEDEN OLAN 21 MAYIS 1963 TARİHİ TALAT AYDEMİR'İN DARBE GİRİŞİMİ	139

BEŞİNCİ BÖLÜM

1964-2002 YILLARI ARASINDA MUZAFFER ÖZDAĞ

5.1. CUMHURİYETÇİ KÖYLÜ MİLLET PARTİSİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN KATILIMI	149
5.2. 1965 GENEL SEÇİMLERİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN MİLLETVEKİLLİĞİ	155
5.2.1. Muzaffer Özdağ'ın Ülkücü Gençlik ve Teşkilatların Kurulmasındaki Çalışmaları	159
5.2.2. Muzaffer Özdağ'ın Yasama Faaliyetleri	166
5.2.3. 1969 Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Adana Kongresi	171
5.3. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN 1969'DA MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NDEN AYRILMASI VE 1971'DE AKTİF SİYASETİ BIRAKMASI	174
5.4. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN AVUKATLIK YILLARI	180
5.5. TÜRKİYE-AZERBAYCAN DOSTLUK DERNEĞİ	182

5.6. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN VEFATI	185
SONUÇ	186
KAYNAKÇA	189
EKLER	202
ÖZGEÇMİŞ	206

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 5.1. Genel Görüşme Önergesi.....	167
Tablo 5.2. Gensoru Önergesi.....	167
Tablo 5.3. Önerge (Takdir).....	168
Tablo 5.4. Kanun Teklifi.....	168
Tablo 5.5. Sözlü Soru.....	169
Tablo 5.6. Yazılı Soru.....	170
Tablo 5.7. Söz Alma	171

KISALTMALAR

AP	: Adalet Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CMP	: Cumhuriyetçi Millet Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
DP	: Demokrat Parti
DTCF	: Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Cografya Fakültesi
HP	: Hürriyet Partisi
GİK	: Genel İdare Kurulu
MBK	: Milli Birlik Komitesi
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MP	: Millet Partisi
MSP	: Memleketçi Serbest Parti
SKB	: Silahlı Kuvvetler Birliği
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TKCD	: Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği
TKP	: Türkiye Köylü Partisi
TKD	: Türk Kültür Derneği
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
ÜKD	: Üniversiteliler Kültür Derneği
YDP	: Yeni Doğu Partisi
YTP	: Yeni Türkiye Partisi

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez bir hükümete karşı girişilen askeri müdahale 1960 yılının 27 Mayıs'ında tecrübe edilmiştir. Ülkenin geleceğine dair umudun beslediği bir inançtan, dava birliğinin pekiştirdiği bir kudretin varlığına; harlanan öfkenin dindirildiği sükûnetten, siyasetin kaçınılmaz sonu olan yalnızlığa kadar 27 Mayıs tüm insani duygular ile yaşanmıştır. Çoğu yazarın betimlediği gibi 27 Mayıs İhtilali, siyasal ve sosyal yönlerden akametini aşabilmiş ve geniş ölçüde topluma sirayet edebilmiş bir süreç çizmiştir. Türkiye'de anayasal düzen yeniden tasarlanmış ve yasama, yürütme ve yargı dâhil en küçük idari-adli organlar yeniden düzenlenmiştir.

Toplum kuşatılmadığı takdirde, şanlı geçmişin ihya edilemeyeceğini ve güzel bir geleceğin inşa edilemeyeceğini düşünenlerin ve 27 Mayıs İhtilali sürecini idealize edenlerin en başında olanlardan biri de Muzaffer Özdağ olmuştur. Eğitim dönemine gururlu başarıları sığdıran Özdağ'ın, Teğmen rütbesiyle harp okulundan mezun olması; O'nu, her daim taşıdığı ahlaki ve insani değerlerin sembolü haline getirmiştir.

Muzaffer Özdağ, Demokrat Parti hükümetine yönelik gerçekleştirilen bir askeri müdahalenin planlanmasından, nihayete ermesine kadar her aşamada yer almıştır. 27 Mayıs İhtilali'nin ardından siyasal alanda da varlığını sürdürmüştür.

Çalışmada arz ettiği önemi belirtilen Muzaffer Özdağ'ın yaşamı; düşünceleri ve fikirleri ile birlikte, Türkiye Cumhuriyeti'nin yakın geçmişini irdeleyebilecek ve dönemin bilinmeyenlerini aydınlayabilecek analitik bir biyografi konusu olarak seçilmiştir. Konu ve amaç ekseninde yalnızca Özdağ'ın doğrudan ilgili olduğu konular değil; dolaylı da olsa Özdağ ile ilgili konular da işlenmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Her bir bölümde olaylar zinciri içerisinde Muzaffer Özdağ konu alınmaktadır. Tarihsel sürece bağlı kalınarak tüm olaylar zinciri, Özdağ etrafında dokunulmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde Muzaffer Özdağ'ın ailesine ve gençlik yıllarına değinilmiştir. Özdağ'ın yaşamına ve yaşamına ilişkin kararlarına yön veren tecrübelerinin köklerine uzanılmıştır. Ailesinin yaşadığı savaşlar ve göçler elem ve kederle birleşince Özdağ'ın düşüncelerine kalan mirasın o denli ağır bir yükü içerdiği

ifade edilmiştir. Böylelikle Özdağ'ın, zor şartların üstesinde gelebilmesine olanak sağlayan ve yaşamı boyunca aklını ve ruhunu doyuran eğitimine ve eğitime olan düşkünlüğüne birinci bölümde değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Muzaffer Özdağ'ın 27 Mayıs İhtilali'ne giden sürece nasıl yön verdiği üzerinde yoğunlaşmıştır. Alparslan Türkeş ile tanışıklığı ve tanışmasına vesile olan isimler ile birlikteliği; 27 Mayıs İhtilali'nin gerekçelendirilmesi, planlanması ve gerçekleştirilmesi, süreçleriyle kronolojik olarak anlatılmıştır. Toplumsal olayların, öğrenci protestolarının ve Demokrat Parti hükümeti uygulamalarının ekseninde, ağırlıklı Özdağ'ın görüşleri de ikinci bölümde takdim edilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü, 27 Mayıs gecesine kadar olanların Özdağ'ın Cemal Gürsel'i Ankara'ya getirmesiyle birlikte yerini yeni sorulara ve sorunlara bıraktığı noktada başlatılmıştır. Milli Birlik Komitesi'nin oluşturulması ve siyaset üstü bir karar mekanizmasının kurulmasında Özdağ'ın yeri, tavırları ve görevleri üçüncü bölümün esas noktası olarak belirlenmiştir. Partiler üstü bir komitenin siyaset aracılığıyla ve siyasetin araçlarıyla nasıl da partilere indirildiği, insan doğasının bencil ve hırs yüklü yanlarının nasıl da öne çıktığı ve komite içerisindeki gruplaşmaların nihayetinde siyasi yargılarla verilen hükümlere Özdağ'ın dirayeti ele alınmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümü, Özdağ'ın askerlik mesleğinden ayrı yürüttüğü ülküsünü ve ülke hizmetlerini kapsamıştır. 27 Mayıs İhtilali'nin sembol isimlerinin ülkeden tasfiye edilmesiyle Özdağ'ın yeni bir mücadele dönemine ışık tutulmuştur. Tokyo'da görevlendirilmesiyle beraber politik kabiliyetlerini güçlendiren Özdağ'ın siyasi hayatının temelleri, dördüncü bölümde ana tema olarak kurgulanmıştır. Ancak ailevi sorumluluklar ve ekonomik güçlükler arasında Özdağ'ın yurda dönebilmesi, 27 Mayıs İhtilali'nin daha başka iç hesaplaşmalara gebe olduğu dördüncü bölümde aktarılmıştır.

Çalışmanın son bölümünü ise Özdağ'ın yurda dönmesiyle üstesinden gelebildiği zorlukların ardından savunduğu düşüncelerini ve fikirlerini mücessem kıldığı siyasi parti üyeliği ve milletvekilliği ile avukatlık mesleği yıllarındaki faaliyetleri oluşturmaktadır.

Tez çalışmasının her aşamasında dikkat edilen en önemli husus, tarihsel olaylara kendi nedensellik ilişkisi içerisinde yaklaşılması ve değerlendirme yapılmaksızın incelemenin gerçekleştirilmesi olmuştur. Böylelikle konu ve amaç ekseninde belirli dönemlere ilişkin gazete arşivleri, süresiz-sürelî yayın arşivleri, kurum arşivleri esas alınarak tarihsel bir incelemenin asgari düzeyde prensiplerine dikkat edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MUZAFFER ÖZDAĞ'IN GENÇLİĞİ

1.1. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN AİLESİ

Muzaffer Özdağ'ın Kafkas kökenli olan ailesi (Esin, 2005: 221) Osmanlı Devleti'nin parçalanma dönemine girmesiyle birlikte üç savaş ve kaybedilen topraklarla birlikte üç zorunlu göç yaşamıştır (Sevinç, 2002: 148).

Muzaffer Özdağ'ın ailesi, Osmanlı Devleti'nin acı ve ağır kayıplarının yaşandığı Birinci Dünya Savaşı (1914-18) yıllarında Muş'ta mesken tutmuşlardır. Özdağ'ın babası Kerim Bey o dönemlerde yedi yaşında bir çocuktur. Rus ordusunun desteğiyle, Ermeni çetelerinin Osmanlı topraklarına saldırması sonucu aile Orta Anadolu'ya göç etmiştir. Özdağ'ın ailesi göç sırasında; Ermeni çetelerince katledilmiş, göçün çetin şartları altında soğuktan donmuş, açlıktan ve yorgunluktan ölmüş pek çok Müslüman Türk'ün cesetlerini, yakılan yıkılan evleri, köyleri, yaralı asker birliklerini görmüştür. Ülkenin maruz kaldığı durum ailede derin bir kedere sebep olmuştur (Sevinç, 2002: 151).

Muzaffer Özdağ, Abdülkerim (Kerim) ve Nuriye Özdağ'ın üçüncü çocuğu olarak 15 Nisan 1933'te Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinde¹ doğmuştur (Satoğlu, 2002: 348). Kalabalık bir aileye sahip olan Özdağ'ın altı kardeşi vardır. Annesi Nuriye Hanım ev hanımı iken; babası Kerim Bey maliye memurluğu görevini icra etmiştir (Sefercioğlu, 2008: 58).

1.2. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN EĞİTİMİ

Okumayı ve yazmayı erken yaşta öğrenen Muzaffer Özdağ (Sevinç, 2002: 148), ilkokula, babasının memuriyette bulunduğu Çorum-Alaca'da 1939 yılında altı yaşındayken başlamıştır (Nasrattınoğlu ve Sarlık, 1998: s.y.).

Kerim Bey, Gaziantep'e atandığında (Sevinç, 2002: 151) oğlu Muzaffer Özdağ ilkokulu Gaziantep'teki Dayım Ahmet Ağa İlkokulu'nda tamamlamıştır (TBMM Hal Tercümesi Örneği). Okul derslerine olan hâkimiyetini ve başarısını

¹ Özdağ, 381761nolu hüviyetine, Çorum Alaca 1 Mayıs 1933 doğumlu olarak yazılmıştır.

ortaya koyan Özdağ, Gaziantep Lisesi'ndeki öğrenimini pekiyi derecede bitirmiştir (TBMM Hal Tercümesi Örneği).

Özdağ, hayatına asıl yön veren askerlik mesleğine ilk adımı “muhteşem bir zafer anıtı” na (Sevinç, 2002: 153) benzettiği Kuleli Askeri Lisesi sınavlarını kazanarak atmıştır. İstanbul Çengelköy Boğaz kenarındaki bu okulda eğitime başlayan Özdağ için yeni bir hayat başlamıştır. Kuleli Askeri Lisesi, Özdağ'ın düşünce dünyasını zenginleştiren ve ihtilalci kimliğini ortaya çıkaran ilk durak olmuştur.

Muzaffer Özdağ, askerlik mesleğini tercih etmesinin sebeplerini şu sözlerle açıklamıştır:

Şahsen benim okuma, araştırma tempom ve ilgi alanım okul programlarının ilerisinde idi. Hatta sınavla sınıf atlama isteğim yaş küçüklüğü gerekçesiyle kabul görmedi. Öğretmenliği, mühendisliği, doktorluğu, yargıçlığı ihtiyaç duyulan saygın meslekler olarak değerlendirmeme rağmen, milletçe bağımsız ve özgür yaşama için milli güvenlik ve orduyu öncelikli gördüğümünden asker olmaya, muharip subay olmaya karar verdim (Sevinç, 2002: 153).

Okumayı ve yazmayı yeni öğrendiği yıllarda babasının arkadaşlarıyla yaptığı konuşmalara kulak kabartan çocuk yaştaki Özdağ'ın gazetelerden takip ettiği Türkiye ve dünyanın içinde bulunduğu kargaşa yıllarca hafızasından silinmemiş, askerlik mesleğine olan yönelimini artırmıştır. Özdağ, hafızasından hiç silinmeyen o yılları şöyle anlatmıştır:

Sömürgeci işgal güçlerine ve Ermeni işbirlikçilerine karşı verilen savaşın izleri pek belirgindi. Şehir ve çevresi gazi, malul amcalar, teyzeler, dedeler ve ninelerle doluydu. Yıkılmayan, ayakta kalabilen camilerde, minarelerde, kamu binaları ve meskenlerde düşman topçusunun ve makinalı tüfeklerin yaptığı ağır hasarın izleri, nişanları vardı. Bastığımız her yer siper, mevzii, ikmal noktası, sıhhiye istasyonu olarak kullanılan savaş alanıydı. Bu mekânlarda hayatta kalan gazilerin savaş hatıralarını dinlemek, vuruştukları arkadaşlarının şehit düştüğü yerleri görmek bizleri tarihle, kurtuluşu gerçekleştiren kahramanlar kuşağı ile bütünleştiriyor; daha mutlu daha güvenli bir gelecek hazırlamak için bizlere daha çok çalışma azmi ve görev duygusu veriyordu (Sevinç, 2002: 148).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın dünya üzerinde yayılması ve ülkemize olan etkisi Özdağ'ın fitratıyla birleşince milli duygularını² daha da şahlandırmıştır (Sevinç, 2002: 148).

Muzaffer Özdağ'ın oğlu Ümit Özdağ, babasının askerlik mesleği tercihini kısa bir cümleyle şöyle ifade etmiştir:

“Askerliği, Türk Milletinin Anadolu coğrafyası üzerinde bağımsız yaşamasını sağlayacak temel meslek olarak görüyor ve askerliği, milli gücün kristalleşmiş hali olduğunu gördüğü için seçiyordu” (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

Askerlik mesleği, köklü bir mirastan beslenmektedir. Bu miras üç ana öğeye dayanır, birincisi; Osmanlı'nın büyüklük döneminden itibaren ordunun neredeyse bütünüyle devletle özdeşleşmesi, ikincisi imparatorluğun ölüm sancularına yaklaştığı 19. Yüzyılın reform hareketlerinden itibaren subayların Batı tekniklerinin ve düşünce kalıplarının benimsenmesine dayalı yeni aydınlanmanın öncüleri olduğuna dair inancı ve üçüncüsü Atatürk'ün 1920'lerdeki Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ordu görevinin kışlalarla sınırlı olması gerektiği ve ancak devlet güvenliğinin tehlikeye düşmesi halinde açıkça siyasete müdahale edebildiği şeklinde yeni bir geleneği miras aldı. Askeri lisede başlayan, Harbiye'de doruğa yükselen devleti koruma kollama fikri ve bu fikrin çok geniş olarak yorumlanması askerlik mesleğinin asli özellikleri içinde geleneksel olarak yer almıştır (Güney, t. y. : 3).

Muzaffer Özdağ'ın Kuleli Askeri Lisesi anılarından birini oğlu Ümit Özdağ yüzünde beliren tebessümle şöyle anlatmıştır:

Hatırlıyorum... Kuleli' de birinci sınıf öğrencisiyken bir akşam yemekte bir öğrenci masaya çıkıyor ve “Türk Ordusu Türk milletinin şerefidir. Türk ordusunun şerefi Harbiyedir! Ve Harbiye de insanlar Kuleli' den yetişirler yani Türk Ordusu'nun şerefi Kuleli' dir. Bugün bu şerefe saldırıda bulunulmuştur” der. Bütün Kuleli lise öğrencileri böyle hayretle ve merakla dinliyor, babamda dâhil. Meğer o gün cumartesiymiş ve öğleden sonra öğrencileri dışarı

² Öyle ki “O yılların okul programlarında; ders kitapları ve ansiklopedilerde milli duygu ve şuuru canlı tutma, Kurtuluş Savaşı kahramanlarına, Atatürk'e ve ilkelerine sevgi ve saygı ile yönlendirme emel ve çabası belirgindi” (Sevinç, 2002: 151).

bırakmışlar. Bunlardan biri de İstiklal Caddesi'nde bir kıza teklif etmiş fakat kızın erkek arkadaşları da öğrenciler ile ufak bir arbedeye girmişler. Tüm mesele buymuş meğer: Fakat Kuleli lisesi bunu bilmiyor, gençler ertesi gün istiklal Caddesini bastıyorlar ve sağı solu kırıyorlar, dağıtıyorlar ve birilerini dövüyorlar. Olayın ilginç yanı şu, hadise o zaman Moskova'da yayın yapan bir radyoya yansıyor ve bizim radyo bu olayı Türk ordusu ile Türk halkı çatıştı diye veriyor. Tabi o sene hafta sonları Kuleli Lisesi öğrencilerinin okuldan çıkmaları yasaklanıyor, bütün izinleri kaldırılıyor. Rahmetli babam bunu ajitasyonun iyi örneklerinden biri olarak anlatmıştır. Olayın nerede başlayıp nereye bağlandığını ve o Kuleli üçüncü sınıf öğrencisinin ve Kuleli Lisesi'nin heyecanının nasıl manipüle edildiğini ifade ediyordu (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

Gençlik döneminin neredeyse tamamını askeri okullarda geçiren Özdağ, her daim çok başarılı bir öğrenci niteliğini taşımıştır (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

1947 yılında başladığı Kuleli Lisesini (Hal Tercümesi Kağıdı Örneği), her yıl sınıf birincisi olarak (Aksoy, 2003: 6), 1950 yılında da sınıf birincisi olarak bitirmiş ve taltif hediyesi olarak kol saati kazanmıştır (4 Temmuz 1950 Milliyet).

Askeri lisenin ardından Muzaffer Özdağ, 1950 yılında Kara Harp Okulu'na (Harbiye) başlamıştır.

Gerçek askerlik hayatının Ankara'da Kara Harp Okulunda bayrak ve silah üzerine el koyarak içtiği kutsal ant ile başladığını söyleyen Özdağ, "biz bu ant ile kişisel beni siliyor, varlığımızı Türk varlığına adıyor, Türk İstiklal ve Cumhuriyetinin yurt bütünlüğünün güvencesi oluyorduk. Asli görevimiz devleti ve milleti ebedi kılmak, bu amaçla yenilmez bir güç oluşturmak olarak açıklamıştır (Sevinç, 2002: 154).

İlhan Atabaş³ "Cenab-ı Hak O'nu özel kudret ve kabiliyetlerle yaratmış, donatmış ve çok kuvvetli beyin gücü vermiş. O, geniş bir hıfz etme kabiliyeti, süratli muhakeme edip, sonuç çıkarma kabiliyetine sahipti" sözleriyle Özdağ'ın aynı

³ Emekli Tümgeneral, Özdağ'ın okul yıllarından arkadaşı.

şartlarda eğitim gören arkadaşlarından daha yüksek meziyetleri olduğunu anlatmıştır (Aksoy, 2003: 6).

Muzaffer Özdağ'ın okuldaki başarısının ardında hiç kuşkusuz çok çalışma ve çok okuma özelliği etkili olmuştur. Ümit Özdağ, babasının çok ve hızlı bir şekilde kitap okuduğunu, kitaba olan bağlılığı üzerine bir anekdot paylaşmıştır: “Harp Okulu’nda cumartesi sabahları arkadaşları hafta sonu tatili için okuldan ayrılırken babamı elinde kitapla bir köşeye çekilmiş, ayakta kitap okurken görüyorlar, döndüklerinde yine aynı pozda akşamleyin karşılarında çıkıyor. Fakat bu sefer onu kitabın sonuna gelmiş olarak buluyorlar” (Tamur, 2002: 9).

Özdağ, asker olma idealinin yanı sıra başarısını kamçılayan ve Onu daha çok çalışması gerekliliğine iten düşüncesini şu sözlerle ifade etmiştir:

Balkan bozgunu, Birinci Dünya Harbi yenilgisi ve kaybedilen topraklarda kalan dildeşlerimizin feryatları, devam eden göç dalgalarının işaret ettiği sürekli kanama, bana yenilmez güçte bir orduya sahip olma fikrini telkin ediyordu. Bu emel ve heyecanla, milletime, orduma layık bir subay ve komutan olmak için var gücümle çalışma zorunluluğunda görüyordum kendimi. Geliştirdiğim hızlı okuma yöntemi ile müfredattan artan zamanı verimli değerlendirme imkânı buldum; böylece Türk fikir hayatını, ideolojik yelpazedeki yayınlar, siyasi ve içtimai gelişmeleri izleme imkânı buldum (Sevinç, 2002: 154).

Harbiye’de birçok mesleki dersin yanı sıra Anayasa Hukuku, İdare Hukuku, Ceza Hukuku, İç Hizmetler Hukuku, İktisat, Askeri Psikoloji, Siyasi Tarih, Harp Tarihi gibi teorik, akılcı derslerde öğretiliyordu. Bu dersler Harbiye öğrencilerine, askerliğin sadece savunma ve silah gücüne dayalı bir meslek olmadığını göstermekteydi. Bunun yanı sıra Türkiye’deki askeri eğitim-öğretim ile güçlü orduya sahip ülkelerde verilen eğitim ve askeri teçhizat çok farklıydı (Sevinç, 2002: 154).

Muzaffer Özdağ, dönemin eğitim düzeyinin yetersiz olduğunu şöyle ifade etmiştir:

İkinci Dünya Savaşı’nu başlatan, yönlendiren ve bitiren büyük ekonomik, teknolojik ve bilimsel gelişimin, dünyanın girdiği yeni füze ve nükleer çağında dışında kaldığımızı görmek, Harp Okulunda hala 1926 Model At Arabası

dersine de zaman ayırmak beni huzursuz ediyordu. Osmanlı'nın matbaaya, buhara, motora, yabancı kalışı gibi bir hayli yaşamayı uygun bulmuyordum. Bu arada Sayın Başbakan ise, bu olumsuz hali daha da kötüleştirircesine, Genel Kurmay'a lüzum görmediğini, orduyu yedek subaylarla idare edebileceğini söylüyordu.

Harp Okullarında eğitim-öğretim süresi dört yıla çıkarılmalı, Kara, Deniz, Hava Harp Okulları bir çatı altında toplanmalı, genel ve temel bilgi niteliğindeki dersler bir arada okutulmalı; değişik mesleki sınıfların okudukları derslere göre ilgili üniversite fakülteleriyle denklikleri sağlanmalı, gerektiğinde fark imtihanları verilerek oralardan mezuniyetleri alınmalı, müfredat, harp, silah ve araç teknolojisindeki gelişmelerle ilişkilendirilerek yeniden düzenlenmeli ve nazariyat yerine ameli çalışmalara ağırlık verilmeli idi.

Mefkuresiz, bilgisiz, yeteneksiz, deneyimsiz bir sivil siyasi önderlikte aynı nitelikteki subay ve kumanda heyeti, modern silah ve teçhizattan, yüklendiği görevin icaplarına uygun eğitimden yoksun bir ordu, sadece ağır zayıyla yenilgiye uğramakla kalmaz, sonuçta vatanın önemli bir bölümünün kaybına, milli bağımsızlığın tehlikeye düşmesine, devletin parçalanmasına yol açabilir (Sevinç, 2002: 154-155).

Harp Okulu'ndaki modern orduların silahları ve malzemeleri, taktikleri ve stratejileri derslerinde; at arabası ve koşumlarla yapılan geri kalmış eğitim metodu, Özdağ gibi geleceğe yönelik idealleri olan birinin kabul edemeyeceği bir durum olmuştur (Atabaş, 2003: 17-18). Harp Okulu müfredatından rahatsız olan Özdağ yine bir gün dayanamayarak "bu müfredat ile gelecek yılların ordularını yetiştiremezsiniz. Bize daha başka bir müfredat uygulayın" diyerek okul komutanına sitemde bulunmuştur. Özdağ'ın sözleri üzerine okul komutanı, orduda yapılması gereken iyileştirmenin ancak Genelkurmay Başkanlığı'nca yapılabileceğini söyleyerek, Özdağ'ın talebini geri çevirmiştir⁴ (Atabaş, 2003: 18).

⁴ Aradan zaman geçtikten sonra teğmen olarak kıtaya çıkan Özdağ, Etimesgut'taki 2.Zırhlı Tugayı'nda görevli iken 11 Haziran 1955'te Genelkurmay Başkanı'ndan dilekçe ile randevu istemiştir (Güney, t.y. :5). Özdağ, bu dilekçe ile beraber Kara Harp Okulları'nda öğrenimin dört yıla çıkarılması ve silahlı kuvvetlerin modernizasyonu ve savaş eğitimi ile ilgili bir inceleme sunmuştur (Aksoy, 2003: 6). Orgeneral Nurettin Baransel, dilekçeyi getiren karargah subayına "Ne istiyor bu genç teğmen ? çağırın bakalım herhalde söyleyeceği vardır" der. Makama kabul edilen Özdağ, bir buçuk saat süren görüşme

Atabaş, Muzaffer Özdağ'ı “kendisine son derece güvenen inisiyatif sahibi ve girişken” biri olarak anlatmıştır (Atabaş, 2003: 17). Ümit Özdağ, babasının Harp Okulu'nda birinci sınıftayken bile arkadaşları arasında sözü dinlenen bir asker olduğu hatta arkadaşlarının Muzaffer Özdağ'ın akıcı, heyecanlı ve keyifli sohbetini dinlemek için sık sık bir araya geldiklerini söylemiştir (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

Tüm eğitim hayatı boyunca okullardan üstün derecelerle mezun olan Muzaffer Özdağ, 30 Ağustos 1952'de Kara Harp Okulu'nu birincilikle bitirip Türk Silahlı Kuvvetleri saflarına katılırken okulun şeref kütüğüne 107. Dönem için “Altın Çivi”yi çakmış ve saatle ödüllendirilmiştir (Nasrattınoğlu ve Sarlık, 1998: s.y.). Bunun yanı sıra Harp Akademisi en sevilen öğrenci anketinde de birinci seçilmiştir (Ömer Totan, Görüşme, 12.12.2011).

1.3. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN PİYADE SINIFI TERCİHİ

Harp Okulunu birincilikle bitirenler istedikleri sınıfı seçme hakkına sahiptir. Özdağ, Harp Okulu'ndan birincilikle mezun olarak piyade sınıfını seçen ilk subay olmuştur. Piyade sınıfı üstün derece ile mezun olanların seçmeyecekleri bir sınıftı. Bu sebeple genellikle başka sınıflar tercih edilmektedir. Çünkü kurmaylığa hazırlanmak için piyade sınıfı dezavantajdır (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

İlhan Atabaş, Özdağ'ın piyade sınıfı tercih sebebini şöyle anlatmıştır:

Piyade sınıfını kimse istemezdi ama O istedi, çünkü Atatürk de piyade idi ve piyade sınıfı komutan yetiştiren bir sınıftı. O'da komutan olacaktı. Harp Okulu sıralarından kendisini tanıyanlar O'nun ileride çok büyük bir komutan olacağından hem fikirdi. Gerçekten de askerlik hayatı kesintisiz devam etseydi, Genelkurmay Başkanlığı sırası O'nun dönemine isabet ediyordu ve hiç şüphesiz Genelkurmay Başkanlığı'na yükselebilecek kabiliyette idi (Atabaş, 2003: 17).

Muzaffer Özdağ, meslek hazırlama sınıfından mezun olduktan sonra Piyade sınıfını tercih etmiş ve Çankırı Piyade Atış Okuluna gönderilmiştir.

de ordu ve eğitim üzerine düşüncelerini açıklamıştır (Güney, t.y. :5). Genelkurmay Başkanı genç teğmenin söylediklerini takdirle karşılamış ancak imkanların onun isteğine cevap vermeye elverişli olmadığını, çok uzun yıllar sonra Özdağ'ın bu fikirlerinin uygulanabileceğini söylemiştir (Atabaş, 2003: 18).

Muzaffer Özdağ, Eylül 1953'te Çankırı Piyade Okulu açılış töreninde “Arkadaşlar! Acı bir gerçeği ifade edelim. Geçen yıllar zarfında öğretmenler ve idareciler bizi, biz onları kandırdık. Aldatılan, zarar gören yazık ki vatandır. Hizmet günleri yakındır” konuşmasını yapmış ve bu satırları kaleme aldığı tarihten yaklaşık sekiz yıl sonra 27 Mayıs İhtilalinde aktif görev almıştır (Güney, t.y. : 5).

Piyade Atış Okulu'nda iken Muzaffer Özdağ ve arkadaşları eğitim ve tatbikattan artan zamanlarında ve tatil günlerinde Çankırı ve çevre köylerde Birinci Dünya Savaşı'nda ve İstiklal Harbi'nde mücadele eden gazileri ziyaret etmişlerdir⁵ (Sevinç, 2002: 157-158).

1954 yılında Çankırı Piyade Atış Okulu'ndan kurs ikincisi (MBK Albümü) ve sınıf birincisi olarak mezun olan (Aksoy, 2003: 6) Özdağ, mezuniyet derecesi iyi olduğundan atanacağı birliği kendi seçme hakkına sahip olmuştur. Özdağ döneminin en genç kurmayı olarak (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012) Ankara 2. Zırhlı Tugayına atanmıştır (TBMM Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği). Özdağ Zırhlı Tugay tercihindeki düşüncelerini “beklenmeyen bir savaş durumu halinde, fikrimce öncelikli olarak görevlendirileceğini tahmin ettiğim birliklerden birini seçtim. Derhal birliğime katıldım, seferi görev emrimi almış gibi kıta da kalmaya başladım. Birliğimi bu tempo ile gece gündüz eğitmeye koyuldum” şeklinde açıklamıştır (Sevinç, 2002: 159).

Askerlik mesleğini bu duygu ve disiplinle icra etmeye çalışan Muzaffer Özdağ askerliğe dair düşüncelerini şu sözlerle anlatmıştır:

Subayın kumanda etme yetkisi, rütbesinden, mekan ve görevden doğan bir imtiyaz olarak görülmemeli. Özellikle, bu rütbe ve makamın gerekli kaldığı bilgi yetenek ve deneyime astlardan çok daha üstün seviyede sahip olma hali ve vecibesi olarak değerlendirilmelidir. Askeri disiplin, bazı çevrelerde sanıldığı gibi, keyfi bir otorite kullanımı değildir. Kamu menfaati ile hizmetin hukuka, akla, bilgiye uygun ifasını sağlama görev, yetki ve sorumluluğu olarak anlaşılmalıdır. Disiplin, cebir ve ceza ile amirin bilgi, liyakat ve hakkaniyetine

⁵ Özdağ ve arkadaşları mevsim ve arazi koşullarına aldırmaksızın gezi programını ciddiyetle uygulamıştır. Resmi askeri tatbikatla ilgili olmaksızın yapılan bu ziyaretler köy halkını oldukça memnun etmiş, köy odalarında ağırlanan subaylar; muhtar, imam, öğretmen, çiftçi ile sınıf ayrımı olmaksızın beklentilerini ve şikâyetlerini dinlemişlerdir. Çok yaşlı olanları ise evlerinde ziyaret etmişlerdir. Yine böyle bir ev ziyaretinde yaşlı bir gazinin elini öpen Özdağ ve arkadaşları ağlayan dedenin “bu yaşma geldim devletimden böyle bir arayıp, sorma görmedim, duyulandım” hüznü dolu sözlerine şahit olmuşlardır (Sevinç, 2002: 158).

inandırmakla tesis olunur. Askerin izzeti nefesinin korunmasına itina edilmelidir. Bu değerlere sahip olmayan fertlerin, milletin şeref ve hukukunu korumak için, gerektiğinde ölümü hiçe sayarak, görev emrini ifaya koşması beklenemez. Bunun için de öncelikle askerlerin canlarından aziz bildikleri bir şeref duygusuna sahip olmaları gerekir.

Askeri mevzuat astlara onur kırıcı söz ve davranışı, küfürü dayacağı yasaklamış ve ceza ile müeyyideleşmiştir. Ancak, ailede ve okulda çocuk terbiyesinde fiziki cezanın tamamen önleyemeyişi gibi, özellikle küçük rütbelerde ve erat arasında bu kusur tamamen giderilememiştir. Birliğimde, kışlanın peygamber ocağı, mabet mana ve mertebesi taşıdığını anlatarak, dayak ve küfürün çirkin, yakışsız ve yasak olduğunu belirtmiş ve personeli uyarmıştım (Sevinç, 2002: 16).

Teğmen Muzaffer Özdağ 1956'da Erzurum'daki bir alaya tayin olmuş ve üsteğmen olarak görevini icra etmeye başlamıştır (Atabaş, 2003: 18). Erzurum'daki Alay komutanı kabiliyetli bir subaya kavuşmanın sevincini içerisindeki ki; Özdağ, hem hukuk mezunu hem sınıf birincilikleri olan fevkalade kültürlü bir subaydır. Özdağ, Harp Akademisi sınavlarına katılmayı düşünüyorken, Alay komutanı bu yetenekli subayı bırakmak istemediği için sürekli zor görevler vererek O'nu oyalamak istemiştir. Komutan alayda yapılması gereken üç önemli fakat birbirinden bağımsız üç vazifeyi, zamanında yetiştiremeyeceğini düşünerek, Özdağ'a vermiştir. Vazifelerin başarıyla üstesinden gelen Özdağ, Harp Akademisi sınavına katılmıştır (Atabaş, 2003: 18).

Genç Teğmen Muzaffer Özdağ, subaylığın yüksek lisans eğitimi kabul edilen piyade eğitiminden sonra, askerliğin doktorası demek olan Harp Akademisini de kazanmıştır (Sefercioğlu, 2008: 58).

1958-59 yıllarında⁶ Muzaffer Özdağ ile aynı koşu da kalan Atabaş, Harp Akademisi dönemindeki arkadaşı Özdağ'ı şu sözlerle anlatmıştır:

Onun üstün özelliklerinden biri de hızlı okuma kabiliyeti idi. Bu sayede o kadar çok eser okumuşt ki; hem hızlı okuyor, hem de okuduklarını hafızasına güzele

⁶ 1959 senesinde Gönül Erk ile evlenen Özdağ, Harp Akademisi koşu da ayrılmıştır.

yerleştiriyordu. Byolece bulunduğunu çevrede hemen sivriliyor kendisine saygı duyuluyor ve çok seviliyordu.

Ertesi günkü derslere hazırlık olmak üzere, öğretmenlerimiz birçok eser tavsiye ederdi. Onları toplar getirirdik. Benim bunları, okumam mümkün olmazken Sevgili Muzaffer bunların hepsini gözden geçirir, yetmez ise bir başka kültür kitabını da alır okurdu (Atabaş, 2003: 17).

zdağ mesai saatleri dışında bir taraftan Hukuk fakültesindeki derslere katılmış diğer taraftan Dil Tarih Coğrafya Fakltesi'ndeki dil kurslarını takip etmiştir. Hizmette bulunduğu sürede de Ankara 2. Zırlı Tugayı'nda sanki her an bir savaş ya da seferberlik olacakmışcasına bölüğüne eğitim verdimiştir. Çünkü O, vatanın korunması ve kurtarılmasını, mensubu olduğu Türk Silahlı Kuvvetlerinin görevi olarak algılamış ve ona göre hareket etmiştir (Atabaş, 2003: 17).

2 Ağustos 1960 yılında⁷ Harp Akademisi'ndeki tören ile kurmaylık diplomasını Cemal Grsel'in elinden almış olan 27 yaşındaki Muzaffer zdağ (3 Ağustos 1960 Milliyet) Cumhuriyet döneminin steğmen rütbesiyle kurmay sınıfına katılan en genç subayı olarak mezun olmuştur (Maraşlı, 2010: 26).

1.4. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKLTESİ EğİTİMİ VE DİL TARİH COĞRAFYA FAKLTESİ'NDEKİ TARİH KURSU

Muzaffer zdağ, 1952 yılında Ankara Hukuk Fakültesine kaydolmuştur. zdağ tüm zamanını askeri okul ve üniversitede çalışma ve araştırma yapmakla geçirmiştir. Üniversitedeki derslerinde de başarısı yüksek bir ğrenci olan zdağ, Dil Tarih Coğrafya Fakltesi'nde Tarih dersine devam ederken Akdes Nimet Kurat'tan asistanlık teklifi almıştır (mit zdağ, Görüşme, 28.08.2012). 1956 yılında Hukuk Fakltesi'nden mezun olmuş (Nasrattınoğlu ve Sarlık, 1998, s.y.), aynı yıl Dil Tarih Coğrafya Fakltesi'ndeki bir yıllık lisan (Fransızca) kursu ile Türk Devrim Tarihi kursunu tamamlamıştır (Sefercioğlu, 2008: 58).

⁷ İhtilal öncesinde zdağ, Harp Akademisi ğrencisi genç bir teğmendir. zdağ kurmaylık diplomasını Ağustos 1960'da almıştır. Yüzbaşı zdağ ile beraber Yarbay Orhan Kabibay, Binbaşı Emanullah Çelebi, Binbaşı Münir Köseoğlu, Binbaşı Selahattin zgr ve Yüzbaşı Kamil Karavelioğlu da kurmaylık diplomasını Grsel'in elinden almıştır (3 Ağustos 1960 Milliyet).

İKİNCİ BÖLÜM

27 MAYIS İHTİLALİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ

Türkiye Cumhuriyeti tarihi ve onun öncesinde Osmanlı Devleti'nin tarihi incelenildiğinde ordu-siyaset gerilimlerinin ya da ordu-hükümet çatışmalarının yaşandığı görülmüştür. Türkiye'de ordu-siyaset ilişkisi 27 Mayıs 1960 İhtilali ile birlikte farklı bir boyuta taşınmıştır. Sadece Cumhuriyet tarihi boyunca bile TSK beş kez siyasal yaşama müdahale etmiştir. Bu müdahalelerden 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980'deki müdahaleler başarılı olurken, 22 Şubat 1961 ve 21 Mayıs 1963 tarihindeki girişimler başarısızlık ile neticelenmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 15).

Yalnız 27 Mayıs 1960 İhtilali; Türkiye Cumhuriyetinin asker, sivil, yönetim, anayasa, hukuk, üniversite gibi farklı görevler üstlenmiş kurum ve kişilerdeki tesiri açısından yıllardır süregelen ordu-siyaset tartışmasının en derinidir.

27 Mayıs İhtilali, Muzaffer Özdağ'ın yalnızca asker kimliği ile değil hukukçu ve fikir adamı olarak da tanınması açısından önemlidir. Bu sebeple Özdağ'ı anlayabilmek ve aktarabilmek için 27 Mayıs ihtilalini ve ihtilale gidilen süreci aydınlatmak önem kazanmaktadır.

2.1. ORDU VE SİYASET İLİŞKİSİNDEN DEMOKRAT PARTİ İKTİDARI'NA: 27 MAYIS'A GİDEN SÜREÇ

27 Mayıs İhtilalini yalnızca Demokrat Parti (DP) yönetimine karşı yapılan bir müdahale ya da darbe olarak algılamak doğru değildir. Tek parti yönetiminde de ordudaki müdahale ruhu her daim canlılığını korumuştur. Ancak ihtilale neden olabilecek durumlar İsmet Paşa sayesinde engellenmiştir.

İsmet İnönü yönetimindeki Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) uyguladığı politika bilhassa ekonomik çöküntü ve gittikçe daha koyu bir hal alan diktatörlük yönetimi; halkın üzerindeki asker korkusunu tetiklemiş ve ordunun yönetime karşı örgütlenmesine yol açmıştır.

Tek Parti döneminde tecrübe edilen İkinci Dünya Savaşı muamması; ülkeyi her açıdan olumsuz etkilemiş ve savaşa katılmamasına rağmen bilfiil hazırlık yapan ordu yıpranmıştır. Türk ordusu ile başarılı Alman ordusunu kıyaslayan genç Türk

subaylar, İsmet İnönü ve ordunun yüksek kumanda heyetini devirmek için gizli örgütler kurmuşlardır. Örneğin 27 Mayıs 1960 İhtilalcilerinden Ahmet Yıldız, 1943 yılında Cemal Tural ve Necip San karşısında yemin ederek ihtilal örgütüne katıldığını açıklamıştır (Neziroğlu, 2003: 58). 1942-43'de Çorlu'da bir grup subay, İnönü yönetimini devirmek amacı ile birleşmiş ve General Muzaffer Tuğsavul'a başvurarak harekâtın başkanlığını üstlenmesini istemişlerdir. Muzaffer Tuğsavul, böyle bir hareketin ülkeye zarar vereceğini söyleyerek teklifi reddetmiştir (Ü. Özdağ, 2006: 159).

1941-1944 yılları arasında İsmet İnönü ve Yüksek Kumanda heyetine karşı amaçlanan tasfiye düşüncesi, DP'nin kurulması ile terk edilmiş, Ordu tüm çalışmalarını DP'nin iktidara gelmesi üzerine yoğunlaştırmıştır. 1946 yılında yapılan açık oy gizli tasnif değerlendirme sonucu örgüt, CHP'nin iktidarı karşısında yeniden harekete geçmiştir. Gizli örgüt, darbe için yeterli güce sahip olmadığı ve İsmet İnönü'nün zamanında yaptığı müdahaleler ile tansiyonu düşürmesi gibi sebeplerden dolayı 1950 yılına kadar harekete geçememiştir (Ü. Özdağ, 2006: 159).

Ordunun, ihtilal amacıyla örgütlenmesinin bir diğer sebebi siyasete girmek olmuştur. Albay Seyfi Kurtbek ve Binbaşı Cemal Yıldırım 1946 yılında ekonomide liberalizmi benimseyen on kişilik bir örgüt kurmuştur. Örgütün başına daha sonra General Fahri Belen getirilmiştir. Örgütün amacı 1950 seçimlerinin adil bir şekilde yapılması ve DP yanında siyasete girmektir. 1950 seçimlerini DP'nin kazanmasıyla Fahri Belen ve Seyfi Kurtbek, hükümette bakan olarak vazife almıştır. Tek Parti dönemi idaresinden memnun olmayan yaklaşık 80 kişilik bir subay grubu 1949 yılında Ali Fuat Başgil'e giderek ihtilal fikrinden bahsetmiş, bu konuda Başgil'in görüş ve önerilerini almışlardır (Neziroğlu, 2003: 58-59).

CHP'ye karşı ordudaki gizli örgütlenmeler haricinde ilk muhalif ses, Nuri Demirağ⁸ tarafından kurulan Milli Kalkınma Partisi ile duyulmuştur (50. Yıldönümünde 27 Mayıs'ı Hatırla(t)mak, 2010: 5).

12 Haziran 1945'te Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından verilen Dörtlülük Takrir ile CHP'ye muhalif sesler tarafından (50.

⁸ Demirağ soyadı Nuri Bey'e bizzat Atatürk tarafından verilmiştir.

Yıldönümünde 27 Mayıs'ı Hatırla(t)mak, 2010: 5), 7 Ocak 1946'da parti program ve nizamnamesi okunması ile Demokrat Parti resmen kurulmuştur (Başgil, 2008: 47-48).

Tek Parti yönetiminden kurtulmak isteyen halk, bu yeni kurulan partiye doğru kaymıştır. 1946 seçimlerinde usulsüzlük olduğunu kabul edersek aslında ilk yılından iktidara gelen DP, 1950 seçimlerinde iktidarı CHP'den devralarak on yıl görev yapmıştır. DP halkın gözünde refahın simgesi olarak tasvir edilmiştir. Subaylar (27 Mayıs İhtilaline katılanlar da dâhil) İsmet İnönü'ye rağmen DP'ye olan desteklerini gizlememişlerdir (Ulay, 1996: 34).

CHP milli hayatı kontrol altına almak isterken aydın sınıfa ve şehirde yaşayan halka önem vermiştir. DP'nin siyasi parti olarak kurulmasıyla çok partili hayata geçiş aşamasında ülkede var olan sosyal ayrılık siyasal olarak da vuku bulmuştur. CHP'nin kitlesi; Atatürk devrimlerini benimsemiş ve ilkelerin korunması üzerinde hassasiyet gösteren aydın, memur ve subaylardan oluşmuştur. DP kitlesi ise daha çok devrimleri benimsememiş ancak uymak zorunda kalmış ve yanı sıra milli kalkınma ve ekonomiden fayda sağlayamamış olan mahalli elitler denilen kasaba eşrafı, esnaf ve köylülerden oluşmuştur. Yani CHP milli elitleri DP ise mahalli elitleri temsil etmiştir (İ. Turan, 1969: 124).

CHP, devlet otoritesine bağlı bir parti olarak meydana gelmiş ve ideolojisini asker ve sivil seçkinler aracılığıyla yürütmüştür. DP ise daha çok halka ve toprak insanına yakın durmuştur (Arıkan, 1997: 300).

1950-54 yılları arasında ekonomik ve sosyal kalkınma hamleleri ile halkın beklentilerine cevap verebilen Adnan Menderes yönetimi ikinci iktidarı döneminde İnönü diktatöryasını model olarak hayal kırıklığına sebep olmuştur. DP iktidarından önce sanayileşme oranı % 15.5 (İkinci Dünya Savaşı'nın etkisinde kalınmıştır) iken DP iktidarının üçüncü yılında bu oran % 12.9'a gerilemiştir (Kıvılcımlı, 2008: 11).

DP, iktidar olduğu ilk meclis açılışında Atatürk dönemi inkılâplarına yönelik, tutan devrim-tutmayan devrim eleştirisi ile daha ilk günden Atatürk'e ve ilkelerine muhalif izlenimi edinmiştir. CHP ile bütünleşen Kemalist devrimin yerini Atatürk devrimleri almasına rağmen hükümet programında Atatürk'ün adı bir kez bile geçmemiştir (Ü. Özdağ, 2004: 55). DP, iktidarı döneminde seçmen tabanının istek ve beklentilerini değerlendirerek Atatürk ilke ve devrimlerinden uzak duracağını

sinyalini göstermiştir. Ancak bilhassa “Atatürk’ü sevmek ibadettir” diyen Bayar’ın iktidara geldikten sonra 1938 yılı CHP’de unutulmuş Atatürk’ün aziz hatırasını yeniden canlandırmak istemiştir. Resimleri devlet dairelerinden, paralardan, pullardan ve heykel ve büstleri bahçelerden kaldırılmış iken; DP iktidara gelir gelmez yeniden paralar Atatürk ile bastırılmış, mahzenlerde saklı heykeller açığa çıkartılmıştır. En önemlisi Etnoğrafya müzesinde bekletilen Atatürk, asıl yeri olan Anıtkabir’e taşınmıştır (Ağaoğlu, 1967: 187).

DP’nin muhalif partilere yönelik ilk resmi cebri 14 Aralık 1953’te Meclis’ten geçen “İktisap Kanunu” ile olmuştur. Bu kanunla birlikte CHP’nin mallarına el konulmuş ve mallar hazineye devredilmiştir (Doğaner, 1996: 9).

CHP lideri İnönü, geziye çıktığı pek çok ilde DP sempatisini halk ya da DP iktidarı baskısı altında kalan kişilerce çirkin hareketlere maruz kalmış, daha da kötüsü Uşak’ta⁹ ciddi bir saldırıya uğramıştır. İnönü yine bir parti toplantısına katılmak için Kayseri’ye giderken yolu kesilip şehre girmesi engellenmek istenmiştir. Paşanın yolunu açarak şehre girmesine izin veren subay¹⁰ emre itaatsizlikten tutuklanarak 27 Mayıs sabahına kadar hapsedilmiştir (Küçük, 2008: 64).

Haçlı ordusuna benzetilen siyasi partiler ile DP’ye muhalif düşünce ve eylemler, sınırlandırılmış ve bu durum zamanla daha sert müdahalelere kadar devam etmiştir. Siyasi hayatta gücünü artıran Millet Partisi (MP) arabozucu faaliyetlere girişmek ve dini kendi çıkarlarına alet etmekle suçlanarak kapatılmış, 1954 seçimlerinde Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) adıyla teşkilatlanan parti Kırşehir ilinde seçimleri kazandığı için Kırşehir ili ivedi bir kanunla kazaya çevrilmiştir. 1956’da Toplantı ve Gösteri yürüyüşleri hakkında kanun çıkartılarak muhalefet mensuplarının yurt içindeki seyahatleri zorlaştırılmıştır (Doğaner, 1996: 11-12). Ve bu kanun ile birlikte polise, vatandaşa karşı silah kullanma yetkisi tüm serbestliğiyle verilmiştir (Yassıada Broşürü, 1960: 24).

1954 yılındaki seçimlerde CHP’nin kazanacağına kesin gözle bakılan Malatya ikiye bölünerek Adıyaman il yapılmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 59).

⁹ İnönü, bu çirkin saldırıya Yunan Ordusu Başkumandanı General Trikopis ve maiyetinde bulunan askerleri esir aldığı Uşak’ta maruz kalmıştır (Ş.S. Aydemir, 1999: 281).

¹⁰ İhtilalin gerçekleşmesi ile 27 Mayıs günü hapis cezası sona eren subay, sınavı kazanarak Madrid’e askeri ataşe olarak tayin edilmiştir.

DP memurlar üzerinde de baskı kurmak yoluna gitmiş, özellikle 30 Haziran 1954'te çıkarılan kanunla memurların siyasete girmeleri zorlaştırılmıştır (Doğaner, 1996: 12-13).

Bir gece içinde 39 yargıtay üyesinin “görülen lüzum üzerine” emekliye sevk edilmesi, ülkede demokrasinin geldiği boyutu düşündürmüştür (Küçük, 2008: 15).

Bir ülkede en güçlü sesin duyulduğu üniversite ve basın da DP'nin diktatörlüğüne doğru giden süreçte payına düşeni almıştır. Üniversite profesörleri DP'nin yanlış yürüttüğu politika ve ülkenin giderek kötüleşen durumunu derslerinde tartışmaya ve hükümeti açıkça eleştirmeye başlamıştır. Bununla birlikte CHP'ye duyulan sempati DP'yi daha da kızdırmış ve 21 Temmuz 1953 tarih ve 6185 sayılı kanun ile hem üniversitenin bütçesi üzerindeki yetki kesilmiş hem de öğretim üyelerinin aktif siyasetle uğraşmasını engelleyen yasa çıkarılmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 60).

İhtilal çığlıklarının duyulduğu 28 Nisan Olaylarında hocalar ve öğrenciler DP kuvvetlerince tartaklanmıştır. DP hükümetine göre Üniversite hocalarının adı “Kara Cübbeli Papazlar” olarak ilan edilmiştir (Erkanlı, 1973: 11).

İktidara karşı olan basın susturulmuş, pek çok gazeteci hapse atılmıştır. Hatta DP yanlısı olmayan tüm gazeteler kapatılmıştır (Taşyürek, 2009: 16).

Atatürk döneminin temel prensiplerinden olan laiklik, DP hükümetinin iktidarda kalma mücadelesinde bir araç olarak kullanılmıştır. Ezan ve ibadetin, anadilimiz Türkçe ile yapılmasını öngören kanun yürürlükten kaldırılarak Arapçaya dönülmüştür. Küçük dini grupların gönlünü fethetmek isteyen Menderes, bir parti toplantısında galeyana gelerek “Siz isterseniz hilafeti de getirebilirsiniz” (Küçük, 2008: 11) sözlerini sarfetmiştir. Yine bu dönemlerde Nur tarikatının kurucusu Said Nursi devlet katında itibar görür duruma gelmiş, sakalı öpülmüştür (Baykam, 1994: 75).

Atatürk'ün üzerinde önemle durduğu dilde sadeleşme çalışmaları unutulmuş eskiye dönülerek Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin dilimizde kalması tercih edilmiştir¹¹.

Halkevleri ve halkodaları kapatılarak eğitim ve kültür alanında yozlaşmaya gidilmiştir (Erdem ve Büyüktoku, 1960: 65). Köy Enstitüleri, 27 Ocak 1954'te Köy Öğretmen Okulları ile birleştirilerek kaldırılmıştır (50. Yıldönümünde 27 Mayıs'ı Hatırla(t)mak, 2010: 8).

Devletin bütün imkân ve kaynakları, ihaleler, devlet memurluğu görevi ve devlet mevkileri, krediler, DP bünyesine ve DP'lilere bahşedilmiştir (Yassıda Broşürü, 1960: 23-24).

6-7 Eylül Olaylarıyla ülkenin dış ülkeler nazarında itibarı zedelendiği gibi bu olaylar sonrasında ortaya çıkan milyonlarca lira zarar devlet hazinesi tarafından tazmin edilmiştir (Yassıda Broşürü, 1960: 26).

1954 seçimlerinden sonra başlayan artan ekonomik bunalım, DP'ye olan muhalif sesleri arttırmış, 1958'de yapılması gereken seçim, DP'nin oy kaygısıyla 1957'de gerçekleştirilmiştir. DP, 27 Ekim 1957 seçimlerini, CHP'nin 1946 seçimlerine benzer usulsüzlüklerle¹² kazanmıştır (Yıldırım, 2008: 178-179).

DP, Muhalefetin Güç Birliği¹³ hareketine, Vatan Cephesi Ocaklarını kurarak karşılık vermiştir (Doğaner, 1996: 17).

Vatan Cephesi, 1957 seçimi sonrasında DP'de hissedilen "meşruiyet krizi" ile farklı bir yönelime girmiştir. Adnan Menderes, 12 Ekim 1958'de (Vatan Cephesi'nin

¹¹ Atatürk'ün üzerinde önemle durduğu dilde sadeleşme ve Türk dilinin anlam ve önemine dair çalışmalar, DP iktidarı döneminde göz ardı edilmiştir. Atatürk'ün talimatlarıyla hazırlanan birçok sözcük eski haline dönüştürülmüştür. Örneğin, Milletvekili, Mebus'a; Genelkurmay, Erkan-ı Harbiyeyi-i Umumiye'ye tekrar dönüştürülmüştür.

¹² Elllerinde seçmen kağıtları olmasına rağmen seçmen kütüklerinde isimlerini olmadığından oylarını kullanamayan insanlar olmuştur. Seçim devam ederken açılan sandıklarda oy dağılımı radyolarda anons edilmiştir. İstanbul bayındırlık işlerinde çalıştırılan birçok işçinin oy kullanabilmesi için kütüklere ilaveler yapılmış, bazı yerlerde oy tasnifleri gizli yapılmıştır. Oylar seçim kurullarına teslim edilirken kayıplar yaşanmıştır (Yıldırım, 2008: 179).

¹³ DP'nin daha da belirginleşen dikta yönetimine karşı muhalif partiler kendi aralarında örgütlenmeye başlamıştır. CHP ve Hürriyet Partisi (HP) arasında yeni bir işbirliği doğmuştur. Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ve Türkiye Köylü Partisi (TKP) birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisini kurmuşlardır. DP, muhalefetin bu güç birliği hareketine Vatan Cephesini açarak cevap vermiştir. Vatan Cephesinin ocaklarının değişik şehirlere yayılması ile güç birliği yapan muhalif partiler "Güçbirliği Ocakları" olarak örgütlenmiştir (Yıldırım, 2008: 182).

kuruluş tarihi olarak kabul edilir) halka hitaben yaptığı konuşmasında muhalif partilerin nifak, kin ve husumet birliklerine karşı vatanperver bir bakış açısına sahip olan Vatan Cephesi'nin lüzumundan bahsetmiştir (A. Öymen, 2013: 461).

Vatan Cephesi, kurulduğu andan itibaren büyük tartışmalara sebep olan bir grup hareketidir. DP, taraftarlarını bir ocak altında toplayarak “DP ve ötekiler” i yaratmıştır. Kitleler halinde kaydolunan bu ocaklar kısa zaman sonra amacından uzaklaşarak yığın hareketine dönüştürülmüştür¹⁴

Hikmet Kıvılcımlı'ya göre “Tek Parti çağında bir tek hürriyet vardı: ‘alkışlama hürriyeti’! Çok parti çağında bir tek örgüt vardı: ‘oy örgütü’. 1946’ya kadar “alkışçı köle” olan halk, 1946’dan sonra “oy davarı” olarak görülmüştür” (Kıvılcımlı, 2008: 86).

DP'nin, dönemin ifadesiyle antidemokratik uygulamalarından biri de Tahkikat Komisyonu¹⁵ olmuştur. Komisyon kararlarıyla muhalefet partilerinin ve muhalif basının faaliyetlerinin tespiti amaçlanmıştır (Tansel, 1960: 11). Bir takım faaliyetlerin yasal olmadığı yönünde izlenim oluşturmaya çalışsa da DP'nin esas amacının; iktidarına yönelik muhalefeti, bastırmak olduğu anlaşılmıştır. 18 Nisan'da mecliste oy çoğunluğu ile kabul edilen yasa çerçevesinde Tahkikat Komisyonu her türlü yayını yasaklamak; yayın organlarının basımını ve dağıtımını engellemek; soruşturmak için istenilen her türlü evraka el koymak; siyasal faaliyetler hakkında önleyici karar almak ve hükümetin bütün araçlarından istediği şekilde yararlanmak yetkisine kavuşmuştur. Yetkiyi muhafaza etmeye yönelik karar ise komisyon kararlarına yapılacak itirazların geçersizliği üzerinden sağlanmıştır (Toprak, 2002: 380).

İsmet İnönü, iktidara dikta yönetimine son vermesi için TBMM kürsüsünden “Gittiğiniz yol ülkeyi felakete getirecektir. Unutmayın ki şartlar oluşunca ihtilaller meşru olur. O zaman sizi ben bile kurtaramam” sözleriyle seslendiğinde DP'liler kürsüye saldırmışlardır. Ve sonrasında bu konuşmalarından dolayı İnönü'ye meclisin birkaç oturumuna katılmama cezası verilmiştir (Küçük, 2008: 14).

¹⁴ Vatandaşın Vatan Cephesine kendi rızası ile kaydolmadığı tartışılmıştır. Öyle ki radyoda CHP'li olan kimselerin de adı Vatan Cephesi üyesi olarak okunmuştur.

¹⁵ Başkanlığını Ahmet Hamdi Sancar'ın üstlendiği komisyonun diğer üyeleri: Ekrem Anıt, Vacit Asena, Turan Bahadır, Sait Bilgiç, Kemal Biberoglu, Selami Dinçer, Hilmi Dura, Bahadır Dülger, Osman Kavuncu, Nusret Kirişcioğlu, Himmet Ölçmen, Necmeddin Önder, Kemal Özer ve Nüzhet Ulusoy'dur.

İşsizlik, geçim kaygısı artmış, köylü toprağını satarak şehre göçe başlamıştır. Ziraatın büyük devrimi traktörlerin çoğu geride yüklü miktarda kredi borçları ile bahçelerde bırakılmıştır. DP iktidarı boyunca eğitime de büyük darbe vurulmuştur. Köy okulları yapım seferberliği yerini cami inşaatına terk etmiştir. Kütüphaneler maliye ambarlarında çürümeye bırakılmış, Köy Enstitüleri komünistlikle damgalanmıştır (Erkanlı, 1973: 11-12).

Adnan Menderes, başbakanlığının ilk aylarında bir Askeri Şura toplantısına başkanlık ettikten sonra yakınlarına “Bende bu generalleri bir şey sanıyordum. Bunlar en basit usulü müzakereyi dahi bilmiyorlar” sözleriyle daha ilk zamanlardan askerin kötü nazarını üzerine çekmiştir (Ulay, 1968: 13). Ve ordu ile hükümet arasındaki gerginliği daha da kötüleştirircesine Genelkurmay lüzum görülmediğini, orduyu yedek subaylarla bile idare edebileceğini ileri sürmüştür (Sevinç, 2002: 155).

CHP döneminde asker kökenli siyasetçilerin meclisteki oranı %60 oranında iken, DP iktidarıyla bu oran %22'ye kadar düşmüştür. Statü kaybıyla beraber ekonomik zorluklarda yaşayan askerler, bilhassa Adnan Menderes ve DP milletvekillerinin ağır ithamlarıyla DP'den soğumuştur (Arıkan, 1997: 301).

Askere ve askerlik mesleğine duyulan saygı DP hükümeti döneminde ciddiyetini yitirmiştir, dahası bir evraka onay vermeyen Korgeneral emekliye sevk edilmiştir (Ulay, 1968: 21). Ordu kendi haline terk edilmiş, idarecilerin çirkin üslubuyla, askerin izzetinefsi kırılmıştır. Mecliste, subayların yatak odalarına kimlerin girip çıktığına kadar varan hayâsızca konuşmalar yapılmıştır (Erkanlı, 1973: 9).

Dündar Taşer, 27 Mayıs'ın özünde Türk askeri için söylenen iki sözün yer aldığını söylemektedir: İlki “emirlerini subayların yatak odalarından çıkaracağız” ikincisi, Menderes'in “Battal Gazi Ordusu” ifadesidir (Aksun, 1974: 137).

DP, iktidara geldikten sonra ordunun darbe yapacağına dair duyular almıştır. Hükümet tedbir olarak da orduda görev değişikliği yapmış, birkaç ay sonra 15 general ve 150 albay emekliye sevk edilmiştir (Dağcı, 2006: 29). Orduya yönelik yapılan itibarsızlaştırma hareketlerine karşı, halkın büyük sevgisini kazanmış olan Adnan Menderes darbe olacağına hiçbir zaman inanmamıştır. Hatta gelen ihbarlara “Benim askerime iftira edemezsiniz, Türk ordusuna müstemleke ordusu dedirtmem” diyerek

ısrarla karşı çıkmıştır. “9 Subay Olayı”nın ¹⁶ ihbarcısı Samet Kuşçu, Adnan Menderes’in elinden çok çekmiştir (Taşyürek, 2009: 116-117).

DP dönemi ordu-siyaset ilişkisi ve 27 Mayıs 1960 İhtilalinin sebepleri üzerine Ümit Özdağ şu değerlendirmede bulunmuştur:

Aslında ordu-siyaset ilişkisini Türkiye’de anlaşıldığı şekli ile ordunun darbe yapması çerçevesinde izah edip, ordu siyasetin dışında kalmalıdır şeklinde bir tavır sergilemek doğru ve verimli bir bilimsel yaklaşım değildir. Kendisi siyasal bir kurum olan ordunun, ne Türkiye’de ne de dünyanın başka bir yerinde siyasetin dışında kalması mümkün değildir ve bütün ordular bir şekilde siyasetin içindedirler (Ü. Özdağ, 2004: 15).

Yine Orhan Erkanlı’nın:

On senelik DP iktidar süresi içindeki olaylarla, uygulamalarla, hatalarla yetinmek ve 27 Mayıs’ı sadece bu döneme bağlamak hem doğru değildir, hem de yetersizdir. Aradan yıllar geçtikten sonra, bugün itiraf edelim ki; 27 Mayıs’tan hemen sonra bu derinliğe inmediğimiz, başlangıç olarak Atatürk’ün ölüm tarihini almadığımız için büyük hata yapmışız. Santıyorum ki bu hata nedeniyle, yıllardır 27 Mayıs olayı anlatılamadı, anlaşılamadı ve belki de bugün devam etmekte olan siyasi bunalımın başlıca sebebi oldu...

tespiti 27 Mayıs ve sonrasında yaşanan askeri müdahaleleri anlamamız açısından değerlidir (Erkanlı, 1973: 4).

¹⁶ Binbaşı Samet Kuşçu ihtilal aşığı bir subaydır. 1955 yılında başladığı ihtilal merakı 1958’de ordudan atılması ile son bulmuştur. 1957 yılında Yarbay Faruk Güventürk’ün teklifi ile ihtilal örgütüne dahil olmuştur (Ö. Öymen, 1986: 179). Önceleri ihtilal için sıkı çalışmalar yapan Kuşçu, örgüt arkadaşlarının kendisine olan ihtiyatlı yaklaşımlarından şüphe ederek DP’ye örgütü ihbar etmiştir. 16 Ocak 1958’de üç albay, bir yarbay, dört binbaşı ve bir yüzbaşı olmak üzere dokuz subay ordudan tevkif edilmiştir. Altı ay kadar süren tutukluluktan sonra subaylar serbest bırakılmıştır. İhbarı yapan Samet Kuşçu, tüm çabalarına rağmen delil gösteremediği için tutuklanarak ordudan atılmıştır (Ş.S. Aydemir, 1999: 263). Faruk Güventürk, emekli Albay Cemal Yıldırım, Albay İlhami Barut, Albay Naci Aşkun, Binbaşı Ata Tan, Yüzbaşı Hasan Sabuncu, Binbaşı Ahmet Dalkılıç, Yüzbaşı Kazım Özfırat ve Samet Kuşçu, 9 Subay Olaylarında tevkif edilerek tutuklanmışlardır (Erkanlı, 1987: 11-12).

2.2. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN DEMOKRAT PARTİ'YE İLK TEPKİLERİ

Ülkeyi içine sürüklendiği durumdan selamete çıkarmak için ordu içinde birbirinden bağımsız ve habersiz ihtilal grupları oluşmaya başlamıştır. Fakat bu grupların her birinin niyeti ve hedefi başka olmuştur (Er, 2003: 27).

DP iktidarını devirmek üzere ordu içindeki örgütlerin ne zaman ve kimler tarafından oluşturulduğu hakkında kesin bir bilgi yoktur. Tespit edilen ilk girişim Kurmay Yarbay Faruk Ateşdağlı'nın 1951'deki girişimidir. Yine 1952'de Harp Okulu öğrencisi Muzaffer Özdağ ve arkadaşları tarafından oluşturulan gizli örgüt, "DP iktidarına karşı değil, sivil iktidara karşı kurulmuş, uzun vadede iktidarı ele geçirmeyi amaçlayan, Türkçü popülist eğilimli bir örgüttür" (Ü. Özdağ, 2004: 75).

"Lisenin son sınıfında samanlıkta taze ot koklarken ihtilal düşünürdüm!" diyen Özdağ için ihtilal fikri çok eskilere dayanmaktadır (Hekimoğlu, 1975: 87).

Muzaffer Özdağ'ın, 16 Mayıs 1961 tarihli mektubunda gizli örgütlenme konusundaki açıklamaları şöyledir:

...Harbiye yıllarında başlayan bir mazi içinde pek çok genç, ibarenin bütün manasıyla milletin felakete giden kaderini değiştirecek bir ihtilal için hazırlanmak lüzumuna inanmış, çalışmalara koyulmuştuk. Doğrudan doğruya devletin ve ulusun yapısını değiştirmeye, onarmaya yeniden inşaya yönelmeyen hiçbir hareketin kurtarıcı olmayacağına inanıyorduk. (Ü. Özdağ, 2004: 205).

Muzaffer Özdağ ve arkadaşlarının oluşturduğu gizli örgütün amacı her türlü sivil iktidara karşı bir tavır benimsemektir. DP'nin ülkeyi felakete götüren yönetimi zamanla Özdağ'ı bu parti ile ülkenin iyi yönetilemeyeceği düşüncesine yönlendirmiştir (Güney, t.y. : 4).

Muzaffer Özdağ, Türkiye coğrafyasında ağır dış tehditler altında kalan Türk milletinin demokrasi sürecinde siyasiler eliyle milli enerjiyi boşuna sarf ettiğini ve demokrasiyi bir çatışma alanına dönüştürdüğünü düşündüğü için 27 Mayıs'ın içinde yer almıştır. Ve ihtilalin içinde bulunması 27 Mayıs'tan bir sene ya da altı ay önce değildi. 27 Mayıs'tan tamamen bağımsız olarak kendilerini bir iş gününe hazırlama

içerisinde arkadaşlarıyla birlikte Silahlı Kuvvetlerden Türk milliyetçisi olarak hazırlanmışlardır (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

Çocukluk döneminde ülkenin içinde bulunduğu savaş durumu, yaşadığı şehir, tanıştığı insanlar Özdağ'ın hatırında derin acılarla yer tutmuştur. Ülkesinin, milletinin bu yaşadıklarını hak etmediğini söyleyen Özdağ, DP'ye karşı olan düşüncelerini lise yıllarında kaleme aldığı bir yazısıyla eleştirmiştir. 1951-52 Harp Okulu döneminde askeri bir dergi olan “Ayyıldız Mecmuası”na yazdığı “Tarih ve Millet” başlıklı makalede, Adnan Menderes'in Türkiye tarihinde altın bir devir temsil ettiği şeklinde algılanmasına karşı çıkmıştır:

Milleti ayakta tutan müesseseler, hukuk, ahlak, aile buhranlarla sarsılır. Milli piyasamız müstemleke pazarları gibi yabancı mamüllerin altında ezilirken Türkiye'nin tarihinin hiçbir çağında yaşamadığı bir devri idrak ettiği görüşünü iddia etmek sonu felaket olacak bir budalalıktır (Ü. Özdağ, 2004: 205).

Bu yazı muhtemelen DP'nin gözüne çarpmamış veyahut Özdağ'ın şansı yaver gitmiştir. Aksi halde en ufak bir eleştiriye tahammülü olmayan DP'nin, bu düşünceye sahip bir Harp Okulu öğrencisini affetmesi beklenilmezdi. Ümit Özdağ da babasının bu cesaretine şaşırarak, “bu yazı eğer o dönemde birinin gözüne çarpsaydı babam Harp Okulundan mezun olamazdı” demiştir (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

Muzaffer Özdağ, aynı dergide “Beklenen Doğuş” başlığı ile yazdığı makalede ihtilal mi inkılâp mı fikrini tartışmış, yıllar sonra içinde bulunacağı 27 Mayıs ihtilali üzerine yapılacak tartışmaların ilk isim değerlendirmesini yapmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 205).

27 Mayıs İhtilali sonrasında Alparslan Türkeş'in odasında karşılaştığı İhtilalin hırslı subaylarından Talat Aydemir ve Özdağ, ihtilal üzerine sohbet ederken, komiteye alınmadığına dair sitemde bulunan Talat Aydemir, yaş ve rütbe olarak kendisinden küçük olan Özdağ'ı hedef alarak, 1956'da darbe yapmak üzere bir komite oluşturduğunu ancak komitede görev alamadığını söyleyince genç Yüzbaşı Özdağ, ihtilal fikrini 1952'den itibaren taşıdığını, arkadaşları ile Harp Okulu silah hanesinde İhtilal sonrası Mecliste ettikleri yemini, o zamanlar mendillerin üzerine kanları ile

yazdıklarını Talat Aydemir'e gururla anlatmıştır. Talat Aydemir duydukları karşısında hem çok öfkelenmiş hem de hayal kırıklığına uğramıştır (T. Aydemir, 1968: 70).

1 Eylül 1957'de subay bir arkadaşına mektup yazan Muzaffer Özdağ, bu mektubu ile ileride tüm detayı ile ele alınacak 27 Mayıs İhtilali'nin haberini vermektedir:

Bende susuyor bu sessizlik içinde kendimi yarına hazırlıyorum. Sevdiğimiz millete, taptığımız toprağa faydalı olabilmemiz için kendimizi yeniden yaratmanın lüzumuna inanıyorum. Heyecanlarımı kısmen zapt ederek hadiseleri kontrol etmek, bir gün ameliyatına teşebbüs edeceğimiz bu mukaddes vücudu ve hastalığın seyriyle, amillerini yakından tanımaya çalışmak önümdeki on yılı böyle geçirmek niyetindeyim.

2.3. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN NUMAN ESİN, AHMET ER VE ALPARSLAN TÜRKES İLE ÇALIŞMALARI

İhtilallerin, askeri darbelerin, değişmez özelliği gizli örgütler tarafından gerçekleştirilmeleridir (Erkanlı, 1973: 3). 27 Mayıs İhtilali de bu gizli örgütlenmelerin birleşiminden doğan bir müdahaledir. İhtilal çalışmalarına dahil pek çok subay farklı örgütlere, hatta bazıları birkaç gruba dahil olarak ihtilalin gizli hazırlıklarını yürütmüşlerdir. Bu örgütlerden ¹⁷ biri Özdağ'ın başında olduğu "Özdağ-Esin Grubu"dur. Numan Esin ile tanıştıktan sonra ihtilal fikrini gerçek bir tabanda uygulama fırsatı bulan Özdağ, ihtilal örgütünün yayılmacı çalışmaları dâhilinde uzun yıllar kader ve fikir birliğinde bulunacağı Ahmet Er ve Alparslan Türkeş ile tanışmıştır.

2.3.1. Muzaffer Özdağ ve Numan Esin Grubu¹⁸

27 Mayıs'a katılan fakat temelde DP iktidarına değil sivil iktidara karşı olan Üsteğmen Özdağ ve Üsteğmen Esin, 1957 yılında Çankırı'da yeni bir örgütün nüvesini oluşturmuşlardır. Bu dönemde Özdağ motor kursunda, Numan Esin ise tekamül kursunda eğitim görmektedir. Numan Esin'in Harp Okulunda 'Türkçü' bir

¹⁷ Tuzla Uçaksavar Okulu Örgütü, Harp Akademisi Örgütü, Okan-Aydemir Örgütü, Koçaş Örgütü, Yüksek Kumanda Akademisi Örgütü, Birleşik Örgüt, Özdağ-Esin Grubu gibi ayrıntılı bilgi için bkz. Ü. Özdağ, 2004).

¹⁸ Başlık ve başlık altındaki bilgiler, Ümit Özdağ'ın, Menderes Döneminde Ordu Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali Kitabından alınmıştır.

arkadaş grubu vardır. Özdağ ve Esin 1952'den beri birbirlerini tanıyan iki genç subaydır. Numan Esin orduyu ıslah edilmesi gereken bir kurum olarak düşünmektedir. Tartışmalarında Özdağ, Numan Esin'i devletin yıkılışının engellenmesi, milletin Kurtuluş Savaşı'ndaki şartlardan daha olumsuz şartlar altında bir İstiklal Savaşı vermek mecburiyetinde kalmaması için ordunun iktidara el koymasının kaçınılmaz olduğuna ikna etmeye çalışmıştır.

Özdağ, Numan Esin ile sohbetlerinde şartların ülkeyi ihtilale götürdüğünü, bunun sosyolojik bir kader olduğunu ileri sürerek, ihtilale ve devlet yönetimine el koymaya hazırlanmanın gerekliliğini vurgulamıştır. Bu sohbetler sonunda Numan Esin de ihtilal fikrini kabullenmiştir. Özdağ, yapılabilecek ordu hareketine olumlu bakmaya başlamasıyla Numan Esin'e Harp Okulunda kurduğu örgütü açıklamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 87).

Numan Esin, "Muzaffer sevilen, seçkin bir öğrenciydi. Rütbelerimizin çok üstünde görevler yaptık" ifadesiyle Özdağ'ın çevresinde sözü dinlenen ve ihtilalin taraftar bulması ve başarılmasındaki büyük etkisinden bahsetmektedir (Esin, 2005: 99).

2.3.2. Muzaffer Özdağ'ın Ahmet Er ile Tanışması

1957 yılında tekamül kursunda tanışan Numan Esin ve Muzaffer Özdağ, kurs bitiminde ayrılmışlar, Esin 1957'de Harp Akademisindeki öğrenimine, Özdağ ise Erzurum'a 202. Piyade Alayı'na dönmüştür. Bu arada akademi sınav yönetmeliğinde yapılan bir değişiklik sonucu akademi giriş imtihanlarını kazanan Özdağ, 1958'de Harp Akademisinde öğrenime başlamak için İstanbul'a gelmiştir.

Özdağ, Ahmet Er ile Numan Esin aracılığıyla tanışmıştır. Ahmet Er, 'Türkçü' ekole mensup, edebiyat ile ilgilenen şiir ve piyes yazar bir askerdir. Er, Özdağ ile tanıştığı sıralar yüzbaşı rütbesiyle Zeytinburnu Jandarma Komutanı olarak görev yapmaktadır. Özdağ ve Esin, hazırlıklarının ileriye yönelik olduğunu ve bu görevin eksiksiz yerine getirilmesi fikrini savunmuşlardır. Ahmet Er ile de bu durumun fikri ve fiili hazırlıklarının tam olması lüzumunda ittifak etmişlerdir.

Mevcut siyasal gerginliğe rağmen yakın zamanda yapılabilecek bir müdahale fikrini doğru bulmayan Özdağ, Esin ve Er düzenli yaptıkları toplantılarda ihtilalin

sistematığı üzerine çalışmalar yapmış, daha sonra bu konuları subaylar arasında da tartışarak örgüte yeni katılımlar sağlamışlardır (Ü. Özdağ, 2004: 112-113).

Ahmet Er, örgüte asıl büyük katkıyı Özdağ'ın yaptığını, Özdağ'ın Harbiye'deki çalışmaları dikkatle takip ettiğini söylemiştir (Er, 2003: 27). Genellikle Er'in evinde yapılan düzenli toplantılarda Numan Esin, Muzaffer Özdağ, Ahmet Er ve Alanyuva zaman zaman buluşup ihtilale giden ortamı, koşulları ve alınabilecek sonuçları ve olası bir müdahalenin CHP'yi nasıl etkileyeceği üzerine uzun uzadıya tartışmışlardır.

Er, Özdağ ve Esin ilk ihtilalci çekirdeği kendi aralarında kurmuşlardı. Örgütün en önemli ilkesi gizlilikti. Hazırladıkları taslağa göre İstanbul'daki kritik noktalar ele geçirilmelidir, bu amaçla pek çok subay¹⁹ örgüte dahil edilmiştir. Harp Akademisi'ndeki subayları Özdağ örgütlemiştir. Harp Akademisi öğrencileri arasında sevilen ve sözü dinlenen Özdağ bu sayede ihtilale subay kazandırmıştır. İhtilale katılmayı reddedenler (Yüzbaşı Asir Özaşir ile Yüzbaşı İlhan Atabaş gibi) olmasına rağmen hiç kimse bir ihbar ve boşboğazlıkta bulunmamıştır (Esin, 2005: 96-98).

2.3.3. Muzaffer Özdağ'ın Alparslan Türkeş ile Tanışması

Alparslan Türkeş, Numan Esin ile 1958 yılının son aylarında, Piyade Atış Okulu'nda öğretmenlik yaparken irtibat kurmuştur. Alparslan Türkeş, Numan Esin'i ziyaret ettiği bir gün ülke şartlarının ihtilale doğru sürüklendiğini ve bunun için gerekli tedbirlerin alınması lüzumunu vurgulamıştır. Numan Esin ise Alparslan Türkeş'in yaptığı bu açık çağrışı yanıtı bırakmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 116-117).

Özdağ, ihtilalin ileride "kudretli albayı" olarak anılacak Alparslan Türkeş ile Numan Esin aracılığıyla tanışmak istemiştir (Güney, t.y. : 8).

Alparslan Türkeş ile tanışma toplantısı 1959 yılının ilk aylarında Ahmet Er'in evinde gerçekleşmiştir. Türkeş toplantıda üyesi olduğu örgütün, ordunun genel eğilimine paralel olarak CHP yanlısı bir müdahale içinde olduğunu, fakat kendisinin

¹⁹ Kurmay Yüzbaşı Muharrem Özdağın, Erkanlı'nın örgütüne dahil edilmiştir. Piyade Üsteğemen Eşref Dirlik, Piyade Yüzbaşı Şeref Çolakoğlu, Yüzbaşı Kamil Karavelioğlu, Yüzbaşı İlyas Albayrak, Yüzbaşı Hüseyin Güven, Yüzbaşı Emanullah Çelebi, Mucip Ataklı, Haydar Tunçkanat ve Kurmay Yarbay Abdülvahit Erdoğan da örgüte dâhil edilen isimler arasındadır.

Özdağ, Esin, Er gibi partiler üstü bir tavrı benimsediğini açıklamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 117).

Türkeş, Esin, Er ve Özdağ tanıştıkları zamandan itibaren her fırsatta bir araya gelerek ihtilal üzerine tartışmışlardır (Ü. Özdağ, 2004: 217).

Esin, Özdağ ve Er; Özdağ'ın deyimini ile "bir ikilem önünde" kalmışlardır. Esin bu ikilem karşısında tavırlarının ne yönde olduğunu şöyle ifade etmiştir:

Herkes bir tarafa (CHP) yönelmiş iken; siz kendinizi azınlıkta hissediyorsunuz. O vakit ne yapacaksınız? Ya o ihtilal hareketine cephe alacaksınız, karşı duracaksınız ki bu bizim görüşümüze göre imkânsızdı; ya da hiç karışmayacaksınız, o da bizim yapımızdaki insanlar için çok ters idi. Ülke kayıp gidiyor bir mücadelenin içine, o halde en safa girip kendi doğrularımızın, kendi gerçeklerimizin oluşmasına, uygulanmasına hizmet etmek kararını verdik (Ü. Özdağ, 2004: 117).

Yine bir gece Ahmet Er'in Balmumcu'daki evinde yapılan toplantıda Esin'in; Arkadaşlar görüyorsunuz, bir çıkmazın içindeyiz! Gelin ihtilale katılalım ve de halkımızı bölen, birbirine daha da düşman kılan ihtilal tasarruflarının karşısına çıkalım. Barışı, kardeşliği temin hususunda elimizden gelen gayreti gösterelim. İhtilal içinde de mühim görevler alarak söz sahibi olalım.

Esin'in bu teklifi, Türkeş, Özdağ ve Er tarafından da uygun görülmuş ve gerçek ihtilal hazırlıkları başlamıştı (Er, 2003: 31-32). Alparslan Türkeş böylelikle kendisini destekleyen grubu 1959 yılında bulmuştur (Ü. Özdağ, 2004: 117). Ancak Numan Esin, daha sonra uzun yıllar kader birliği yapacak olan bir dostluğun öncesinde Özdağ'ın Türkeş'e yönelik ilk izlenimini şöyle anlatmıştır (Esin, 2005: 98):

Türkeş ihtilal fikrini bana açtığında, bu konuyu Muzaffer ile tartışmışızdır. Muzaffer, Türkeş ile tanıştıktan sonra onun, ihtilalde önemli görevler almasına karşı çıktı. Türkeş 1944 olaylarında adı söylentilere karışmış bir adam olarak görülürse, bunun bir takım olumsuz sonuçları olurdu. Muzaffer, Türkeş'i liderlik vasfı olmayan sıradan bir yarbay olarak gördüğünü söyledi; benim liderim sensin kendimizin dışında niye lider arayalım, dedi.

Esin'in aktardığı Özdağ'ın bu düşünceleri ileriki yıllarda değişmiş ve Milli Birlik Komitesi (MBK) ve bilhassa yurtdışı görevlerinde Türkeş'i kendi fikirlerine daha yakın bularak, yurtdışından döndükten sonra yoluna Türkeş ile devam etmiştir²⁰.

2.4. 27 MAYIS İHTİLALİ ÖNCESİ'NDE YAŞANAN TOPLUMSAL OLAYLAR VE İHTİLAL ÖRGÜTLERİNİN ÇALIŞMALARI

2.4.1. 28 Nisan Öğrenci Olayları

DP Hükümeti, 18 Nisan'da yapılan Meclis oturumunda geniş yetki verilecek bir Meclis araştırma komisyonu kurulması yönünde teklif sunmuştur. Bu kanuna göre Komisyon, şüphe uyandıran kurum ve şahıslar üzerinde tutuklama, yargılama yetkisine sahip olacaktır. Teklifin 27 Nisan'da Mecliste kabul edilmesi ile DP'ye karşı protesto sesleri artmıştır. Başta CHP ve taraftarları olmak üzere üniversite hocaları ve öğrencileri karara karşı çıkmıştır.

28 Nisan'da İstanbul Üniversitesi bahçesinde toplanan öğrenciler “kahrolsun hükümet”, “Menderes istifa” sloganları atarak tepkilerini gösterirken güvenlik güçlerinin (polislerin) öğrencilere müdahalesi ile olay farklı bir boyuta taşınmıştır. Rektör Sıddık Sami Onar'ın tartaklandığı olaylar sırasında Turan Emeksiz isimli genç polis tarafından açılan ateş sonucu ölmüştür. Emniyet güçlerinin yetersiz kaldığı olayda piyade birliğinin devreye girmiştir. Askerler içeri girdiği anda öğrenciler “Yaşasın Ordu”, “Yaşasın Kahraman Türk Askerleri” sloganları atmaya başlamıştır. Öğrencilerin yanına gelen askerler bir anlık duraksamanın ardından gözleri yaşlı halde öğrencilerle kucaklaşmıştır. Ordu ve üniversite gençliğinin bu bütünlüğü DP'nin artık son dönemlerini yaşadığının açık göstergesi kabul edilmiştir (Başgil, 2008: 115-121).

2.4.2. 5 Mayıs Saat 5'te Kızılay'da Slogamı (555K)

28 Nisan İstanbul ve 29 Nisan Ankara olaylarından sonra halkın iktidara olan tepkisi 555K toplantısına dönüşmüştür (Karavelioğlu, 2007: 21). Muhalefet ve üniversite öğrencileri arasında yayılan fısıldamalar yerini kalabalık yığının

²⁰ Özdağ, yurtdışından döner dönmez gazetecilere “Türkeş on dörtlerin lideri ve beynidir” açıklamasında bulunmuş, siyasi yaşamında da dava arkadaşı olarak kabul ettiği Türkeş'in her daim yanında olarak ona destek vermiştir (22 Şubat 1963 Milliyet). Dahası Özdağ, 29 Nisan töreni kutlamalarında Türkeş'e hakarete bulunduğu gerekçesi ile bir konuşmacıya silahını çekecek kadar Türkeş'e gönülden bağlıdır (30 Nisan 1963 Milliyet). Türkeş ile Özdağ arasındaki uzaklaşma Özdağ'ın MHP'den ayrılması ile ortaya çıkmıştır.

sloganlarına bırakmıştır (Onuş, 2003: 76). 5 Mayıs günü saat 17.00'de Kızılay'da DP'ye tepki için planlanan bu gösteriden polis de haberi vardır. Saat 17.45'te geniş bir kalabalığın kol kola ve ıslık çalarak Büyük Sinemaya doğru yürümesi ile hareket başlamış, öfkelerini kontrol edemeyen bir grup DP karşıtı, iktidar yanlısı Zafer Gazetesi'ni yakmıştır. Plevne Marşı ve Gençlik Marşını söyleyerek yürüten gençliğin sayısı daha da artmaktadır (Taylak, 1969: 299-300). O sıralarda Meclis'ten Çankaya'ya dönmekte olan Celal Bayar, Adnan Menderes ve Refik Koraltan bir grup DP'linin alkışlarıyla karşılanınca memnun olmuşlardır (Karavelioğlu, 2007: 21). Fakat Sıhhiye Orduevi'nden itibaren durum farklı bir hal almıştır. Öfkeli kalabalığı gören Menderes ve Bayar polisin uyarılarına rağmen Kızılay'a doğru devam edince kendilerini olayların tam ortasında bulmuşlardır. Menderes'in, polisle beraber kalabalığın içine girerek "ne istiyorsunuz" sorusuna öfkeli halk "istifanı istiyoruz", "hürriyet istiyoruz" cevabını vererek sloganlarına devam etmişlerdir (Kaya, 2008: 29). Kalabalığın içinde sıkışan Menderes'in yakası bir öğrenci (Deniz Baykal) tarafından tutularak gömleği, kravatı dağıtılmıştır. Öğrencinin "demokrasi istiyoruz" sözlerine karşılık Menderes, "Başbakanın yakasına yapışmışsın bundan daha büyük demokrasi tasavvur edebiliyor musun" diye sormuştur (Kendi ülkesini işgal eden ordu, ağıs, 2014). Olayların büyümesi üzerine Menderes, Birinci Şube Müdürü Niyazi Bicioğlu tarafından kurtarılıp, Emin Karakuş adlı gazetecinin arabası ile olay yerinden uzaklaştırılmıştır. Kızılay'da tüm bu olaylar yaşanırken Alparslan Türkeş, Cemal Gürsel'i İzmir treni ile uğurlamaktadır (Ü. Özdağ, 2004: 166). Aynı gün hükümete karşı 100 civarında avukat da sessiz bir yürüyüş düzenlemiştir (Weiker, 1967: 29).

2.4.3. 27 Mayıs İhtilali ve Cemal Gürsel'in Liderliği

Yeşilhisar Olayları'ndan sonra iktidarın emriyle tutuklanmış olan bir albay ve iki binbaşının serbest bırakılması için girişimde bulunan Cemal Gürsel, bu hareketi üzerine Edremit Tugayı'nda çıkan bir olayı yerinde incelenmek üzere şehre gönderilmiştir. Bu sözde görevin asıl nedeninin farkında olan Gürsel, Ankara'ya döner dönmez ordudan ayrılma kararı almıştır. 30 Ağustos'ta yaş haddinden emekli olacak olan Gürsel, o güne kadar iznini kullanarak İzmir'deki evinde beklemeye çekilmiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 150).

Milli Savunma Bakanlığı'na hitaben bir mektup yazarak izne ayrılan Cemal Gürsel, bir de orduya veda mesajı yayınlamıştır:

“Şu sırada memlekette esen hırslı politika havasının zararlı tesirlerinden kendinizi korumasını biliniz. Ne pahasına olursa olsun politikadan uzak kalınız. Bu sizlerin şerefi ordunun kudreti ve memleketin kaderi için hayat ehemmiyeti haizdir” (Ü. Özdağ, 2004: 165).

Gürsel'in bu ani kararı örgütü bir kez daha başsız bırakmıştır²¹. Cemal Gürsel'in ayrılması ile en önemli desteğini yitiren örgüt, derhal yeni bir lider aramaya başlamıştır. Örgüt üyelerinin akıllarında farklı isimler vardır; Sezai Okan ve Osman Köksal tarafından, Kara Kuvvetleri Merkez Dairesi Başkanı Tuğgeneral Rafet Yıldırım yeni lider olarak önerilmiştir. Muzaffer Yurdakuler ise İstanbul Örfi İdare Komutanı Orgeneral Fahri Özdilek'in lider olması yönünde teklifte bulunmuştur. Toplantıda lider adayı olarak adı geçen bir diğer kişi Kara Kuvvetleri Komutanlığı Lojistik Daire Başkanı Tümgeneral Cemal Madanoğlu'dur. Örgüt üyeleri bu kritik durumu değerlendirmek üzere bir araya geldiğinde teklifin ilk olarak Orgeneral Fahri Özdilek'e götürülmesi kararlaştırılmıştır. Özdilek, örgütün ihtilal liderliği teklifini kabul etmemesine rağmen tekliften hiç kimseye bahsetmemiştir. Lider arayışında ikinci girişim Cemal Madanoğlu'na yapılmıştır. Orhan Kabibay, konuyu görüşmek üzere 14 Mayıs'ta Cemal Madanoğlu ile irtibat kurmuştur. Sohbet sırasında Cemal Madanoğlu tam da örgütün istediği gibi DP yönetimini beğenmediğine dair sözler sarf etmiştir. Ülkenin kötüye giden durumundan dert yanan Cemal Madanoğlu, “erkeklik uğruna” örgüte girmeyi kabul etmiştir (Onuş, 2003: 85-87).

Örgütün liderlik teklifinde bulunduğu generallerden Tuğgeneral İrfan Baştuğ teklife olumlu cevap verirken; Genelkurmay Başkan Vekili Orgeneral Cevdet Sunay, liderlik teklifini reddetmiş yalnız O da Fahri Özdilek gibi herhangi bir ihbarda bulunmamıştır (Demirel, 2011: 349).

2.4.4. 18 Mayıs Toplantısı

Ülke genelinde artan huzursuzlukla beraber ihtilal örgütü, harekete geçme planını gündemine almıştır. 18 Mayıs 1960'ta Genelkurmay Başkanlığı'nda ihtilal

²¹ Örgüt, ilk olarak liderlik teklifini; Ankara Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nda bulunan Orgeneral Necati Tarcan'a, Suphi Karaman aracılığıyla yapmıştır. Tarcan teklifi kabul etmiş fakat geçirdiği kalp krizi sonucu vefat edince liderlik teklifi yine Karaman tarafından düşülen 3.Ordu Komutanlığında bulunan Orgeneral Cemal Gürsel'e yapılmıştır. Teklif, Cemal Paşa, Almanya'da düzenlenen “Free Play Kış Pentomik Tümen Manevraları Tatbikatı”na davet edildiği sırada, Paşanın tercümanlığını yapan Sadi Koçaş tarafından yapılmıştır. Paşa'nın “Varım Sadi” cevabıyla örgüt liderini bulmuştur.

gününi belirlemek üzere yapılan toplantıya Orhan Kabibay, Sezai Okan, Sami Küçük, Ekrem Acuner, Fikret Kuytak ve Ertuğrul Alatlı katılmıştır. Örgütten tasfiye edilen Alparslan Türkeş'in bu toplantıdan haberi olmamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 172).

Örgütün, Cemal Gürsel ile mesafeli durma kararına rağmen Alparslan Türkeş'in Gürsel ile görüşmesi ve Gürsel'i İzmir'e uğurlaması; bunun yanı sıra Gürsel Paşayı birde İzmir'de ziyaret etmesi Türkeş'in örgütün dışında bırakılmasına sebep olmuştur (Onuş, 2003: 82). Türkeş'in örgütten bağımsız hareket etmesi ve 1944 Türkçülük Olaylarında "Turancı" olarak yargılanması, bazı örgüt üyelerinin Türkeş'i ihtilal örgütünde görmek istememesinin bazı sebeplerindedir (Ü. Özdağ, 2004: 173).

Numan Esin, Türkeş'e karşı alınan tavır üzerine arkadaşlarını uyarılmış ve Türkeş'e yönelik bazı tehlikeleri önlemeye çalışmıştır (Er, 2003: 30).

Örgüt üyelerinin kendisinden uzak durduğunu sezen Türkeş, Sezai Okan ile görüşerek örgütle arasında yaşanan problemi çözmüştür (Ü. Özdağ, 2004: 173).

Toplantıda CHP'li subaylar Ekrem Acuner, Fikret Kuytak ve Aksoyoğlu örgütün eksiklerinin olduğunu ve ihtilalin ertelenmesi üzerinde fikir beyan ederken; Orhan Kabibay, tüm eksikliklere rağmen harekete başlanması gerektiğini savunmuştur. Orhan Kabibay'a göre harekât, 21 Mayıs'tan önce; 26 Mayıs'tan sonra olmamalıdır. Plan takviminin belirtildiği şekilde ön görülmesinin nedeni; 20 Mayıs'ta Hindistan Başbakanı Cevahirlal Nehru'nun Türkiye ziyareti ve ardından 26 Mayıs'ta Menderes'in Yunanistan'a gidecek olmasıdır. O tarihte yapılacak herhangi bir harekâta karşı, Amerika'nın Türkiye'ye müdahalesi ile karşılaşılabilir²². Orhan Kabibay'ın 20-26 Mayıs tarihleri arasında yapılmasını düşündüğü harekât, Sezai Okan, Sami Küçük, Muzaffer Yurdakuler tarafından da kabul edilmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 174).

2.4.5. Genç Subaylardan Demokrat Partiye Yükselen Tepki

19 Mayıs'ta yapılacak olan resmi törenlerin sıkıyönetim komutanlığı kararı ile iptal edilmesi halkın tepkisine yol açmıştır. 20 Mayıs'ta Ankara'ya resmi ziyarette bulunan Hindistan Başbakanı Cevahirlal Nehru'yu karşılamak ve emniyeti sağlamak

²²Mart ayında yapılan bu anlaşmaya göre Türkiye doğrudan bir bilvasıta tecavüz durumunda Amerika, gerekirse silahlı kuvvetlerini de kullanarak müdahale yetkisine sahiptir.

üzere Harp Okulu öğrencileri ile Yedek Subay Okulu öğrencileri görevlendirilmiştir. Ümit Özdağ (2004: 175), “Bu görevin böyle bir zamanda neden harp okuluna verildiğini anlamak mümkün değildir” sözleriyle yaşanılacak olaylarda Adnan Menderes ve idaresinin tabiri caizse yangına körükle gittiğini ifade etmiştir²³.

19 Mayıs'ta üniversiteli öğrencilerle irtibat kuran “Sınıf Okulları Grubu'ndan” sivil giyinmiş iki binbaşı ile bir üsteğmen, subayların bir gösteri yapacağını ve öğrencilerin bu yürüyüşe katılmamalarını istemiştir. Yürüyüşü yapacak örgütün merkezi Ankara Dışkapı-Etlik yolu üzerinde bulunan Ordu Donatım Okulu'dur. İhtilalin toplumu bunalıma sürükleyeceğini ve ihtilal sonrası kurulacak hükümetlerin yeni darbelere sebep olacak kadar zayıf idarecilerle yönetileceği düşüncesine hâkim örgüt; yapılabilecek bir harekâtı durdurmak ve hükümeti istifaya zorlamak maksadıyla subay yürüyüşü planlamıştır. Harp Okulu da yürüyüşe katılmıştır. 21 Mayıs'ta saat 14.00'ten itibaren subaylar Sıhhiye Orduevi ile Güvenpark arasında küçük gruplar halinde dolaşmaya başlamıştır. Saat 15.00'te Sıhhiye Orduevi önünde toplanan yaklaşık 1000 kadar subay ve Harp Okulu öğrencisi Kızılay'a doğru yürüyüşe geçmiştir. Yürüyüş sırasında Korgeneral Namık Argüç ile göstericiler arasında sert tartışmalar yaşanmıştır. Zafer Anıtı önünde toplanarak İstiklal Marşı okuyan göstericiler, başlarına geçen Tuğgeneral Burhanettin Uluç ile birlikte Harp Okuluna doğru yürümüşür (Ü. Özdağ, 2004: 177-178).

Olayların yaşandığı akşam Köşk'te, Bakanlar, Genelkurmay Başkanı, Milletvekilleri, Emniyet Genel Müdürü ve Orgeneral Suat Kuyaş'ın katıldığı bir toplantı yapılmıştır. Harbiye yürüyüşünün kendiliğinden gelişen bir hareket olduğunu savunan Genelkurmay Başkanı Rüştü Erdelhun, ordunun kontrolü altında olduğunu ancak yaşanan tüm olayların üstesinden gelebilmek için özel yetki talebinde bulunmuştur. Menderes'ten yazılı onay alan Rüştü Erdelhun, 22 Mayıs'ta Konya'dan 300 kişilik bir birliği Ankara'ya çağırarak Tandoğan bölgesine yerleştirmiştir. İzmit ve Adapazarı'ndan takviye birlikler hazırlanmış ancak Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu, doğru bulmadığı bu hareketi engellemiştir. Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes, 23 Mayıs'ta Ankara Garnizon Komutanı Tümgeneral Selahattin Kaptan'ı çağırmıştır. Rüştü Erdelhun'un destek birlik çağırma düşüncesini açıkladığında

²³ Harp Okulu 28-29 Nisan Olaylarından sonra iktidara açıktan açığa tavrını belli etmeye başlamıştır. DP iktidarı da durumun farkında olacak ki uzun yıllardır verilen düşük meblağlı maaşlar ile geçim sıkıntısı yaşayan orduya duyurulan zam haberi beklenildiği gibi olmamış, subayların “bizi para ile satın alacaklarını sanıyorlar” tepkisine yol açmıştır.

Tümgeneral Selahattin Kaptan, bu hareketin orduda ikililik yaratacağını ve asıl o zaman ordunun harekete geçeceğini söylemiştir. Bunun üzerine Adnan Menderes, Rüştü Erdelhun'u arayarak Ankara'ya sevk edilecek birliklerin hareketini durdurmasını istemiştir (Ü. Özdağ, 2004: 179-180).

2.4.6. İstanbul Örgütünün İhtilal Hazırlıkları

Öğrenci olaylarının en güçlü merkezi Davutpaşa Kışlasındaki Zırhlı Birlik olmuştur. 21 Mayıs Olaylarından sonra iktidara alınan tavırdan rahatsız olan İstanbul Valisi Ethem Yetkiner, Köşk'ü arayarak yakalanan Harp Okulu yürüyüşüne katılan öğrencilerin yollarda serbest bırakıldığını, öğrencilerin bu serbestlikten yararlanarak hükümete karşı yeniden harekete geçebileceklerini dair uyarıda bulunmuştur. Bunun üzerine birlik bir dizi teftiş ve tahkikata tabi tutulmuş ve faaliyetleri tehlikeli bulunan 3. Zırhlı Tugay yerine Lüleburgaz'daki 1. Zırhlı Tugay getirilmiştir. Genelkurmay Başkanı Rüştü Erdelhun, 1. Zırhlı Tugaya yönelik konuşmasında; orduda bozulan asayişini yeniden sağlamak için getirildiklerini bu sebeple hükümete karşı yapılacak bir harekete dâhil olmamaları konusunda ciddi uyarıda bulunmuştur. Rüştü Erdelhun'un tüm uyarı ve emirlerine rağmen 1. Zırhlı Tugay da 3. Zırhlı Birliği'nin izinden giderek ihtilal çalışmalarına destek olmuştur (Ü. Özdağ, 2004: 182).

27 Mayıs İhtilali, Ankara ve İstanbul'da örgütlenen grupların faaliyetleri ile başarıya ulaşmıştır. Özdağ, İstanbul grubu içinde yer almaktadır. O dönemlerde Harp Akademisinde öğrenci olan Özdağ, genç subayların ihtilale katılmasında çok sıkı bir çalışma düzeni kurarak ihtilal için gerekli ortamı sağlayan 27 Mayıs İhtilalinin en genç üsteğmenidir (Seyhan, 1966: 77).

İstanbul teşkilatının en önemli üyelerinden biri Üçüncü Zırhlı Tugayı Tabur Komutanı Orhan Erkanlı; bir diğer üyesi ise Orhan Kabibay'dır. İstanbul'daki teşkilat kurma görevi Orhan Kabibay'a verilmiştir. Orhan Kabibay, Yıldız'daki Yüksek Kumanda Akademisine kursa gönderildiğinde Orhan Erkanlı ile işbirliği yaparak Ankara-İstanbul arasındaki irtibatı sağlamıştır. İstanbul'da ihtilal çalışmalarına başlayan Orhan Kabibay, Ankara'dan ayrılırken Alparslan Türkeş'ten adını aldığı iki subayla tanışmıştır. Bu subaylar Türkeş'in Harp Akademisinden talebesi olan Esin ve Özdağ'dır. Orhan Kabibay'ın tanışma listesinde liseden arkadaşı Harp Akademisi öğretmeni Suphi Gürsoytrak, Hava Kurmayı Halim Menteş, Hava Harp Akademisi

öğretmenleri Mucip Ataklı ve Haydar Tunçkanat ve Alparslan Türkeş'in adını verdiği 61. Tümede Topçu Tabur Kumandanı Binbaşı Mehmet Özgüneş vardır (İpekçi ve Coşar, 1965: 131).

Hava Kuvvetleri ile olan teması aslında Özdağ kurmuştur. 1959 yılında Havacı Emanullah Çelebi, Özdağ'ı Hava Akademisinde Mucip Ataklı etkisinde kurulan örgüte davet etmiştir. O günden sonra Çelebi ile devam eden görüşmelerde Özdağ, Hava Akademisi örgütünü, daha geniş ve güçlü olan Kara Kuvvetleri örgütüne davet etmiştir. Ancak Özdağ, ihtilali başardıktan sonra idareyi CHP'ye devretme fikrine sahip olan Ataklı'ya ilk andan itibaren karşı çıkmıştır. Hava Akademisinden Üsteğmen Hüseyin Güven, Özdağ'ın ihtilal amacını daha doğru bulmuş ve Ataklı'yı da ikna ederek Kara Kuvvetleri örgütüne dahil olmuşlardır (Ü. Özdağ, 2004: 183-184).

Türkeş'ten talimat almış olan Özdağ, Yüksek Kumanda Akademisine giderek örgüt çalışmaları ile ilgili olarak Orhan Kabibay'a izahat vermiştir. Örgütün İstanbul kanadında Özdağ'dan başka Kamil Karavelioğlu ve Jandarma Yüzbaşı Ahmet Er gibi genç subaylarda görev almaktadır (İpekçi ve Coşar, 1965: 131).

İhtilal fikrini 1960'tan çok önce benimseyen Özdağ (Karavelioğlu, 2007: 17), bu bağlamda örgütün en aktif üyelerinden biri olmuştur. Üsteğmen Özdağ, örgüte eleman kazandırma çalışmalarını 1960 ilkbaharında hızlandırmıştır. Özdağ, örgüte davet edeceği subaylara kaleme aldığı "Yurtseverlere Çağrı" başlıklı bir beyannameyi; örgüte dâhil olan subaylara ise 17 maddeden oluşan programı okutarak Akademiden 23 subayın örgüte katılımını sağlamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 183).

Yurtseverlere Çağrı Bildirisi:

Süratle değişen bir dünya içerisindeyiz. Çağdaş uluslar, bilim ve teknik alanında devce ilerlemektedirler. Bu değişmelere seyirci kalmak, bu yarışa katılmamak, varlığımızı tehlikeye düşürebilir. Milletın mutluluk ve kurtuluş ümidi ile bağlandığı demokrasi davasınının, politikayı geçim kapısı ve meslek edinen muvafık ve muhalif bir zümre tarafından soysuz ve uğursuz bir didişme haline getirilmesi bu tehlikeyi büyütip yaklaştırmaktadır. Sorumlu ve görevli Türk aydını yurt ve dünya gerçeklerini bütünü ile kavramazsa ve bu gerçeklere ilgisiz kalırsa tehlike öldürücü olabilir. Güvenliğimizin bağlı bulunduğu

devletlerarası denge her an bozulabilir. Varlığımızı yurt üzerindesadece kendi imkânlarımızla savunmakzorunda kalabiliriz. Son derece gayri müsait şartlar içinde kabul edeceğimiz, bu ikinci İstiklal savaşı, felaketle neticelenebilir.

Türk genci Türk aydını Türk yurtseveri

Ulusal birliği parçalayan, ulusal enerjiyi tüketen bu kördögüşü böyle devam ederse, felaket kaçınılmaz olacaktır. Ulusun geleceği senin davranışına bağlıdır. Nemelazım köşesinden vazife meydanına çıkmalısın, tehlikenin büyüklüğünü anlamalı, anlatmalısın. Bunu ecdadına borçla gelecek nesillere ve tarihe karşı sorumlusun. Kişinin hürriyetiniyurdun ve ulusun bütünlüğünü, devletin hayat ve kudretini korumalı, Türk kültürünü yaşatmak ve yüceltmek için milletin maddi ve manevi bütün gücünü seferber eden ulusal ve bilimsel bir yaşama savaşına girişilmelidir. Her Türk bu sorumsuz gidişe ve ahlaksızlığa, geriliğe karşı açılacak bu savaşın gönüllü eri olmalıdır. Varlığın bu savaşın kazanılmasına bağlıdır. Buna inan ve inandır (Altuğ, 1976: 134).

2.5. 26-27 MAYIS TARİHLERİ VE “DÜNDAR SEYHAN’IN OĞLU İKMALE KALMIŞ” PAROLASI

Belirlenen müdahale tarihinin yaklaşmasıyla sık sık bir araya gelen örgüt, 23 Mayıs’ta İrfan Baştuğ’un evinde yapılan toplantıda harekâta katılacak birlikler üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Bu birlikler; pasif kalacak olan Muhafız Alayı, Harp Okulu, 229. Alay Birinci Taburu, Yüzbaşı Solmazer’in emrindeki özel komando grupları, Fazıl Akkoyunlu’nun emrindeki Genelkurmay Başkanlığı Hizmet ve Muhafız Taburu, Yüzbaşı Baykal’ın komutasındaki Personel Okulu Karargâh Birliği, Vehbi Ersü’nun süvari alayından birlikler, Taşer’in hazırladığı bir tank taburu ile Muzaffer Karan’ın görevli olduğu Zırhlı Birlikler Okulu olarak hazırlanmıştır. Olası bir durumda Kayaş ve Çubuk’taki piyade birliklerinden de yardım alınması düşünülmüştür (Ü. Özdağ, 2004: 180-181).

Arkadaşlarının yardımı ile yeniden örgüte alınan Türkeş de toplantıya katılmıştır. Alparslan Türkeş, örgütten tasfiye edildiği zaman ihtilal hazırlıklarını Mustafa Kaplan, Rifat Baykal, Muzaffer Özdağ, Numan Esin ve Ahmet Er ile irtibata geçerek öğrenmiştir (Demirel, 2011: 371).

Toplantıda ihtilalin yapılacağı tarih belirlenirken bazı anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Cemal Madanoğlu'na göre; Ordu ilk olarak Celal Bayar ile konuşup hükümetin istifasını ve Tahkikat komisyonunun lağvedilmesini istemeli, teklif kabul edilmediği takdirde ihtilal yapılmalıdır. Örgüt üyeleri tarafından uygun bulunmayan Madanoğlu'nun teklifi reddedilmiştir. Örgütün ikinci anlaşmazlık konusu harekât merkezinin belirlenmesi olmuştur. Madanoğlu, harekâtın Harp Okulu'ndan; Suphi Karaman ise Sıkıyönetim Karargâhından yönetilmesini istemiş, uzun uzadıya tartışılan konu bir karara bağlanamamıştır. Toplantıda, İhtilalin 25/26 Mayıs gecesi harekete geçirilmesi planlanmıştır. Alınan kararı İstanbul örgütüne bildirme görevi Yurdakuler'e verilmiştir. 24 Mayıs akşamı İstanbul'a hareket eden Muzaffer Yurdakuler'in, zamanda bir değişiklik olursa "Washington'daki Dünder Seyhan'ın oğlu ikmale kalmış... Alakadar olun" parolası ile tehir kararını bildirmesi planlanmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 181).

Muzaffer Yurdakuler'in aklına gelen bu parola ihtilalin kaderini değiştirmiştir. 26 Mayıs'ta Yunanistan'a gidecek olan Başbakan Menderes, yurttaki olaylar nedeniyle gezi planını değiştirerek 25 Mayıs'ta Eskişehir'e hareket etmiştir. Örgüt harekât planını 26 Mayıs'ta Menderes'in Atina seyahati üzerine yapmıştır. İstanbul'daki örgüt hazırlıklarını bitirmiş Ankara'dan gelecek haberi beklerken Ankara'dan gelen "Dünder'in oğlu ikmale kalmış" haberi örgütte kısa süreli bir şok yaratmıştır (İpekçi ve Coşar, 1965: 182-183).

Tehir kararını öğrenen örgüt, başarıya ulaşmayacak bir hareketin hayatlarına mal olacağını farkındadır. İstanbul örgütünün fiilen başlattığı harekâtın durdurulması, açığa çıkan örgütün endişesini artırmıştır (Özkaya, 2004: 139-140).

İhtilalin ertelenme kararı ilk değildir. Tefik Subaşı'na göre; ihtilalin, Atatürk ve ilkelerine bağlılığın bir ifadesi olarak 18/19 Mayıs gecesi yapılması planlanmış fakat aynı tarihte Harp Akademilerine giriş sınavının yapılacak olması ihtilalin, 24/25 Mayıs'a ertelenmesine sebep olmuştur (Subaşı, 2004: 139).

Tehir kararı ile kısa süreli panik yaşayan İstanbul örgütü durumu toparlamak için hemen harekete geçmiştir. Özdağ, Akademideki 60 kadar arkadaşını durumdan haberdar etmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 185). Ancak tüm birliklere haber verilmesine imkân yoktur (İpekçi ve Coşar, 1965: 182-186).

Ankara'nın ihtilali erteleme kararı iki nedene dayanmaktadır: ilki Menderes'in Eskişehir'e gidecek olmasıdır. Eskişehir'de örgüte bağlı subaylar olmadığından harekâtın başarısız olacağı düşünülmüş ve tehire gidilmiştir. İkincisi Ankara'nın kilit noktalarını kontrol eden civar bölgelerdeki piyade birliklerinin “dört yıldızlı generallerden yazılı emir almak” şartıyla harekâta katılacaklarını bildirmeleridir. Bilindiği gibi 27 Mayıs bir “subay ihtilali”dir. Generallerin, DP hükümetine bağlı olarak hareket etmesi ihtilalin dışında tutulmalarının sebebidir (İpekçi ve Coşar, 1965: 188).

Harekâtın ertelenmesi ile Albay Yurdakuler, 26 Mayıs sabahı Ankara'ya giderek durum değerlendirmesi yapmıştır. Toplantıya Sezai Okan, Sami Küçük, Ceylan, Kırca, Ekrem Acuner, Fikret Kuytak katılmıştır. Genelkurmay Başkanlığı 23 nolu odada yapılan toplantıda sinirlerine hâkim olamayan Yurdakuler, Ankara katılmasa dahi İstanbul örgütü olarak ihtilali başlatacaklarını söylemiştir.

Toplantı sonrası Muzaffer Yurdakuler, Orhan Kabibay'ı arayarak; ihtilalin 26 Mayıs'ı 27 Mayıs'a bağlayan gece yapılacağı haberini belirlenen parola ile vermiştir: “Emekli sandığından istediğin 2740 lirayı aldım. 10 lirasını kestiler. 2730 lira kaldı. Eskişehir'de ki havacı arkadaşın da parasını aldım ama bildiremiyorum O'nu da sen hallediver”. Mesajın anlamı şudur: “27 Mayıs gecesi saat 4'te başlaması gereken hareket saat 3'e alındı. Eskişehir'deki Menderes'i siz halledin” dir (Tunçkanat, 1996: 263).

Kabibay, Yurdakuler'in mesajını alır almaz önce Erkanlı ile konuşmuş, sonrasında saat 14.00 sularında Harp Akademisine gelerek bahçede karşılaştığı Özdağ'a harekâtın gece başlayacağını bildirmiştir. Özdağ ve Kabibay, Hava Harp Akademisinin yanındaki binada bulunan Mucip Ataklı, Agasi Şen, Kurmay Yarbay Hulusi Kaymaklı ile havacı subaylara ihtilalin gece başlayacağını haberini iletmişlerdir. Bu görüşme sırasında Şen ve Kaymaklı'ya Eskişehir'e gidip Menderes'i tutuklama görevi verilmiştir. Kabibay, harekâta yer alacak havacılara görevlerini bildirir iken; Özdağ da Kara Harp Akademisine dönüp burada savaş oyunu salonunda çalışan örgüte mensup subaylara görev dağılımını bildirmiştir. Erkanlı saat 16.00'da Davutpaşa Kışlasını kontrol etmiştir. Tugayda hazırlıklar tamamdır. Saat 18.30'da Tank Taburu Astsubay Gazinosunda harekete katılacak subay ve astsubaylar ile kısa

bir toplantı yapılmıştır. İstanbul ihtilal için ilk adımları atmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 189).

Ankara'da 26 Mayıs öğleden sonra Rüştü Erdelhun, Milli Savunma Bakanlığı sinema salonunda yüksek rütbeli subaylarla yaptığı toplantıda ihtilale dair duyumlar aldığını,²⁴ bunun ülkeyi felakete götüreceğini ve ihtilale teşebbüs edenleri bizzat kendisinin vuracağını açıklamıştır. Ankara'nın genel koordinesini Suphi Karaman planlamıştır. Karaman saat 14.00'te yapılan toplantıdan hemen sonra Solmazer'e parolayı vererek kendisine bağlı subaylarla birlikte 21.00'de Harp Okulu'nda bulunmasını istemiştir. Harp Okulu'nun kontrolü Dündar Taşer'dedir. Karaman, Saat 19.30'da Kızılay'da bulunduğu Binbaşı Zeki Tüfekçioğlu'na, Abidinpaşa Köşkü'ndeki Personel Okulu Hizmet Bölüğü Komutanı Yüzbaşı Rıfat Baykal'ın emrine girmesi talimatını vermiştir. Sıkıyönetim Karargâhı'nda Binbaşı Remzi Kalaycıoğlu'nun o gece nöbetçi olacağını bilen Karaman, Kalaycıoğlu'na ihtilal olacağını ve kendisini beklemesi uyarısında bulunmuştur. Örgüte dâhil olmamasına rağmen Kalaycıoğlu verilen emri yerine getirmiştir. Ekrem Acuner, Binbaşı Selahattin Kahraman'a birliğini hareket ettirmemesi direktifini vermiştir. Kahraman, Erdelhun'un Konya'dan getirdiği taburun komutanıdır ve Şam'a Askeri Ateşe olarak gitmek istemektedir; isteğinin yerine getirilmesi karşılığında Acuner'in teklifini kabul etmiştir. Yurdakuler, Fazıl Akkoyunlu ile konuşup tüm makam arabalarının anahtarlarını toplamasını, kapıları saat 00.30'dan itibaren çıkışlara kapalı tutmasını ve telefon irtibatlarını kesmesini emretmiştir. Sezai Okan ise Muzaffer Karan'ı Zırhlı Birlikleri Okuluna yollayarak hazırlıkları kontrol etmesini istemiştir. Sıtkı Ulay, topçu pilotları ve Uçaksavar Birliği Komutanı Albay Macit Cahit ile Harp Okulunda yaptığı toplantıda ihtilalin gece yapılacağı haberini vermiştir. Macit, harekâtı haber aldığı uçaklara bayrak takıp Ankara üzerinden uçurması emrini kabul etmiştir. Saat 20.55'te Harp Okuluna gelen Karaman'ı silahlarına süngü takmış Harbiyeliler karşılamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 189-191).

İhtilalin Ankara Örgütü saat 23.15'te Sıtkı Ulay'ın odasında harekât planını kararlaştırmak üzere bir toplantı yapmıştır. Toplantıya Cemal Madanoğlu, Sıtkı Ulay, Baştuğ, Albay Müçteba Özden, Muzaffer Yurdakuler, Fikret Kuytak, Kurmay Albay

²⁴ 25 Mayıs'ta Erdelhun'a ziyarette bulunan Sıtkı Ulay, Başbakanı istifaya zorlamayı teklif etmiştir. Bunun üzerine Erdelhun, "ben asker olarak doğdum, asker olarak öleceğim. Politikadan anlamam ve karışmam. Bunu bana başka birisi söylese tevkif ederdim" ifadesiyle ihtilale karşı olduğunu kesin ifadelerle söylemiştir.

Nusret Özselçuk, Kurmay Albay Mithat Ceylan, Kurmay Albay Cevat Kırca, Ekrem Acuner, Kurmay Albay Tevfik Ercan, Kurmay Yarbay Memduh İnceoğlu, Sami Küçük, Alparslan Türkeş, Sezai Okan, Suphi Karaman, Kurmay Yarbay Mehmet İnceoğlu, K. Kaplan, Dünder Taşer, Solmazer ve Yüzbaşı Recep katılmıştır. Radyodan okunacak ihtilal metnini Türkeş hazırlamıştır. Toplantıda NATO ve CENTO'ya bağlıyız ifadesi üzerinde tartışılmış, herhangi bir Amerikan müdahalesinden çekinildiği için ifadenin kullanılması daha uygun bulunmuştur. Üç saat süren planlama çalışmaları saat 02.30 bitmiştir²⁵ (Ü. Özdağ, 2004: 192-193).

Ankara'da ihtilal hareketinin parolası inkılâp, işareti el kaldırmak olarak belirlenmiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 200).

Ankara'da 03.30'da başlayan harekât son olarak Köşk'ün ele geçirilmesiyle 06.10 da tamamlanmıştır. Harekât noktaları genel olarak herhangi bir direnme ile karşılaşmaksızın ele geçirilmiş, Jandarma Okulu, TBMM bahçesi, Jandarma Genel Komutanlığı ve Güven Park önünde kısa süreli silahlı çatışmalar yaşanmıştır. 27 Mayıs ilk şehidini PTT'yi teslim alırken güvenlik görevlisinin açtığı ateş sonucu şehit olan Harp Okulu Takım Komutanı Ali İhsan Kalmaz ile vermiştir (Ü. Özdağ, 2004: 195-196).

2.5.1. 27 Mayıs İhtilali Gecesi ve Muzaffer Özdağ

İstanbul ihtilal hazırlıklarını tamamlamış heyecan içerisinde Ankara'dan gelecek haberi beklemektedir. “Emekli Sandığından istediğin...” mesajı ile rahat nefes alan örgüt saat 16.00'ten sonra evlerine aileleri ile vedalaşmaya gitmiştir (Subaşı, 2004: 143).

Saat 20.40 sıralarında subaylar İstanbul Üniversitesi bahçesinde, Albay Abdülvahit Erdoğan'ın rehberliğinde toplanmaya başlamıştır. Erdoğan, Kabibay, Doruk, Gürsoytrak, Erkanlı, Yıldız, Er, Soyuyüce, Özkaya ve Esin'in bulunduğu toplantıda İstanbul; Örfi İdare Karargâhı, Birinci ve İkinci Asayiş Bölgesi, Beyazıt Bölgesi, Beyoğlu Bölgesi, Anadolu Yakası ve Komandolar olmak üzere yedi bölgeye ayrılmıştır. Harekâta 02.30 başlanacaktır. İstanbul'da harekâtın parolası Esin'in belirlediği “Vatan-Namus”tur (İpekçi ve Coşar, 1965: 197-198).

²⁵ Ankara Bölgesinin ihtilal hazırlık ve görev dağılımını ayrıntılı incelemek için bkz. Ü. Özdağ, 2004; Onuş, 2003; İpekçi ve Coşar, 1965.

Özdağ'ın ihtilal görevlerinden biri Harp Akademili subayları silahlandırarak, canlı ve cansız hedeflere sevk etmektir (Ü. Özdağ, 2004: 197).

Özdağ, silah teminini Davutpaşa Kışlasından sağlamıştır. Tevfik Subaşı o geceyi ve Özdağ'ı anlatmaktadır:

“Silah dağıtımında genç, heyecanlı ve uzun boylu bir üsteğmen silahının Tomson olmasında diretiyor ve bölük komutanı Yüzbaşı Güven'i Özkaya'ya şikâyet ediyordu. Bu çok sempatik, atak genç subaya sonunda istediği Tomson verildi. Daha sonraları bu heyecanlı üsteğmen benimle Muzaffer Özdağ olarak karşılaşacaktı” (Subaşı, 2004: 146).

Özdağ ve Çelebi, Davutpaşa Kışlası'ndan silah ve cephane temin ettikten sonra, Üniversite karargâhına dönmüş, karargâhtan akademili subayların taşınması için altı kamyon temin edip, Yıldız Çeşmesinde kendilerine randevu verdikleri subayları almaya gitmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 197). Yıldız yolunda bulunduğu subaylara silah dağıtımını yaptıktan sonra Harbiye'ye hareket eden Özdağ, buradan Tunçkanat ve Karavelioğlu ile birlikte İstanbul Valisi Ethem Yetkiner'i tutuklamak üzere Nişantaşı'na geçmiştir (Karavelioğlu, 2007: 30).

İstanbul'da saat 23.00'e doğru Örfi İdare Karargâhında hareketlenmeler başlamıştır. Özdağ, komando gruplarını teşkil edecek arkadaşlarını toplamaya giderken karargâhta bulunan ihtilal subayları karakol bölük kumandanlığı odasında toplanıp ihtilal sonrası halkın ekmek vs. ihtiyaçlarını nasıl karşılayacakları üzerine konuşmuşlardır (İpekçi ve Coşar, 1965: 201).

Sıkıyönetim Karargâhına Eskişehir'den gelen telefon “ihtilal haber alındı mı?” endişe yarattıysa da telefonun Menderes'in o akşam Eskişehir'de onuruna verilen yemekte profesörleri “Kara Cüppeli Papazlar” olarak eleştirdiği konuşmanın gazetelerde yayınlanmamasını istediği anlaşıldığında rahatlama yaşanmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 197).

Saat 02.13'de Mehmet Özgüneş'in, birlikleri arayarak harekât emri vermesi üzerine tüm birlikler harekete geçmiştir. Zırhlı birlikler saat 03.00'e kadar Birinci Ordu Karargâhı, Merkez Komutanlığı, Radyoevi, Emniyet Müdürlüğü, Vilayet, Büyük Postane, Yeşilköy Havaalanı ve Ümraniye vericisi ele geçirmiş; bu

merkezlerin etrafındaki polis, jandarma ve inzibat kıtaları tecrit edilmiştir. Saat 02.45'te Harp Akademisi öğrencileri karargâha gelmişler, altmışa yakın subay canlı hedef görülen Vali ve DP yanlısı generalleri gözaltına almak için görevlendirilmiştir. Kadıköy Postanesinin ele geçirilmesiyle Ankara-İstanbul arasındaki tüm görüşmeler kapatılmış, sadece Ankara Radyosu dinlenmeye başlanmıştır. İstanbul Radyosu Ahmet Er ve yanındaki jandarma erleri tarafından ele geçirilmiştir. Böylece İstanbul Ankara'nın başladığı saatlerde harekâtı bitirmiştir. Bunun nedeni Yurdakuler'in "Emekli sandığından istediğin 2740 lirayı aldım. 10 lirasını kestiler. 2730 lira kaldı" şeklindeki parolanın yanlış anlaşılmasından kaynaklanmıştır. İstanbul'un 4'te başlayacak harekâtı saat 3'e alındı şeklinde anlaması İstanbul'un harekâtı önce yapmasına sebep oldu. Hâlbuki Yurdakuler "harekât saat 3'te başlayacak birlikler hedeflerine saat 4'te varacaklardır" demek istemiştir. İstanbul'da harekât direnişsiz, plana uygun gerçekleşmiştir. Ancak saat 04.00'e kadar Ankara'dan haber gelmemesi sıkıntı yaratmıştır. Ankara radyosu harekete geçmeyince İstanbul radyosunun yayına geçmesi kararı alınmıştır. Yıldız ve Erkanlı'nın kaleme aldığı bildiri²⁶ Binbaşı Kenan Ersoy tarafından saat 04.36'da okunmuştur (Ü. Özdağ, 2004: 197-199).

İstanbul örgütü, ihtilal harekâtını başarıyla tamamlamıştır. Ancak Ankara örgütünden beklenen haber hala gelmemiştir. Bunun sebebi Cumhurbaşkanlığı Köşkünün kontrol altına alınamamış olmasıdır. Ankara radyosu beklenen yayına saat 05.25'de Köşk harekâtı devam ederken başlamıştır. İhtilal, Alparslan Türkeş'in tok sesiyle radyoda okuduğu bildiri²⁷ ile duyurulmuştur (Ü. Özdağ, 2004: 201).

Harekâtın her iki şehirde de başarıyla tamamlanmasından sonra Özdağ yanında bir er ile birlikte Havadis Gazetesine giderek orada nöbetçi olan gazeteci Gökhan Evliyaoğlu ve Argun Berker'i alarak Harbiye Örfi İdare Kumandanlığına getirmiştir. Gazetecilerin getirilmesinin sebebi 27 Mayıs sabahı çıkacak olan gazetelerde ordunun idareyi ele aldığını, ihtilalcilerin istediği şekilde yayınlanmasıdır. Özdağ, gazetecilere yaptığı ilk açıklamada müdahaleye yönelik şu sözleri söylemiştir: "Bu bir ihtilal değil, belki bir inkılâp başlangıcıdır." Gazetecilerin İhtilalin liderinin kim olduğunu sorması üzerine Özdağ, "Bir liderimiz yoktur. Bu harekât hepimizindir. Lider Türk Silahlı Kuvvetleridir" demiştir (Erer, 1965:103-105).

²⁶Bildiri metnini okumak için bkz. Ak Devrim, 1960: 68.

²⁷Bildiri metnini okumak için bkz. Ak Devrim, 1960: 50.

Köşk'ün ele geçirilmesiyle birlikte 06.10'da harekât sona ermiş ve DP dönemi 27 Mayıs İhtilali ile kapanmıştır.

Eskişehir'de ordunun müdahalesini haber alan Menderes, Konya'ya gitmek üzere Kütahya'ya doğru yola çıkmıştır. Kütahya Vilayet Konağı'nda yakalanan Menderes, yakalanarak Ankara'ya götürülmüştür (Kendi Ülkesini İşgal Eden Ordu, agis, 2014).

Özdağ, 27 Mayıs İhtilali için “kardeşi kardeşe düşman eden sabık iktidarın hırslı politikasıyla vatan tehlikeye düşmüştür. Değişikliğin Büyük Millet Meclisi'nde olmasını bekledik, fakat olmadı. Türkiye Cumhuriyetinin müdafaasıyla vazifeli olan Türk ordusu 27 Mayıs'ta harekete geçerek suçluları Türk adliyesine teslim etti” açıklamasını yapmıştır (7 Ağustos 1960 Milliyet).

Özdağ, 27 Mayıs İhtilalinde yer almasının sebeplerini bütün gerçekliğiyle anlatmaya çalışmıştır. Ancak Özdağ'ın 27 Mayıs'taki başarısı çoğu zaman yaş ve rütbesine bakılarak değerlendirilmiştir. Kimi zaman Özdağ'ın MBK'ya tesadüfen katıldığı ve aslında ihtilalde önemli bir faaliyeti olmadığı söylenirken kimi zamanda müdahaleye yol açacak bir ortam olmaksızın ihtilalin yapıldığı ileri sürülmüştür. Mehmet Arif Demirer²⁸, 27 Mayıs İhtilalinin bir İhtilal ortamı olmazken yapıldığını iddia etmiş, bu fikrini Özdağ ile yaptığı bir konuşmayla desteklemek istemiştir. Korgeneral Cihat Akyol'un da tanık olduğu bu konuşmada Özdağ'ın, “26 Mayıs sabahı Türkiye'de ihtilal ortamı vardı” deyişine cevaben Demirer, bu düşünceye katılmadığını, ihtilalin bir sebep yokken yapıldığını, daha sonra İhtilalcilerin, CHP ve basın ile işbirliği halinde ülkede bir ihtilal ortamı yarattığını ileri sürmüştür. Demirer'in deyişine göre Özdağ da onun iddiasını kabul etmiştir (Gürsoy, 2011: 14-15).

Özdağ'ın vefatından yıllar sonra yapılan bu söyleşiye Özdağ'ın cevap verme olanağı yoktur. Ancak anlatılanların aksine ihtilalin çekirdek üyelerinden biri olan Özdağ'ın daha lise yıllarında düşünmeye başladığı ihtilal fikri, pek çok kaynakla da desteklenebilir bir gerçektir. İlâveten, Özdağ'ın 27 Mayıs ihtilali'ne yönelik

²⁸ Aydın Menderes döneminde Ulaştırma Bakanı Arif Demirer'in oğludur. Kendisi Adnan Menderes'in yurtdışı seyahatlerinde tercümanlık görevini üstlenmiştir.

düşüncelerini her daim ilk günkü gerekçeleriyle savunmaya devam ettiği de bilinmektedir.

2.5.2. Muzaffer Özdağ'ın Cemal Gürsel'i İzmir'den Getirmesi

27 Mayıs İhtilal'i gerçekleşmiş ve iktidar el değiştirmiş olsa da 27 Mayıs İhtilali'nin liderliğine getirilen Orgeneral Gürsel, hala İzmir'dedir (Ü. Özdağ, 2004: 234).

İhtilal liderinin bir an önce Ankara'ya gelmesi gerekmektedir. İstanbul'un daha yakın olması ve zaman kaybetmemek için İstanbul grubundaki subayların İzmir'e gitmesi kararlaştırılmıştır (Hekimoğlu, 1975: 86). Ataklı, Özdağ, ve Esin, İzmir'e gidecek ekibin kimlerden oluşacağını tespit etmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 234). Kara Kuvvetlerini Özdağ²⁹, Hava Kuvvetlerini pilot Binbaşı Selahattin Aydınoglu ve ikinci pilot Binbaşı Nazif Akdağ³⁰ ve Deniz Kuvvetlerini Dz. Makine Binbaşı Vedii Bilget temsil edecektir. Uçakta Kara Kurmay Binbaşı Avni Eevli, makinist İsmail Pişkin ve telsizci Sebahattin Polat da bulunmaktadır. Çubuk 6024 uçağı 07.35'de İzmir'e havalanmıştır (Eevli, 1960: 32-33).

Sabah erken saatlerinde kapısı çalınan Gürsel, dışarıdaki gürültüleri duyduğunda bir an kendisini tutuklamaya geldiklerini sanmış ve vazife başında iken ihtilali yapmadığı için pişmanlık duymuştur. Gürsel, biraz sonra karşısında esas duruştaki genç bir üsteğmenin “Paşa'm ihtilal oldu, DP iktidarı devrildi. Silahlı Kuvvetler idareyi ele aldı. Ben İstanbul Komitesi'nden Muzaffer Özdağ. Arkadaşlar sizi Ankara'da bekliyorlar, uçak hazır...” sözleriyle durumun farkına varmıştır. Gürsel bu genç teğmenden duyduklarına inanmamıştır (Erkanlı, 1973: 294). Özdağ, Gürsel'in o anki halini şöyle anlatmaktadır: “birden katılasıya ağlamak istedi. Ellerini ağzına götürdü, gözleri dolu duluydu. Sonra iradesine hâkim oldu. Bizim önümüzde ağlamasını adeta frenledi” (Durmuş, 1990: 23). Karşısında ne yapacağını bilmeyen Gürsel'i gören Özdağ, yeniden açıklama yapma gereği duyarak: “Paşa'm ben İstanbul'dan geliyorum sizi Ankara'ya götürmeye memur edildim. Ankara'daki komite arkadaşları sizi bekliyorlar. Türkiye'nin her yerinde duruma hâkimiz. Harekât

²⁹ Binbaşı Avni Eevli, CHP ve İnönü'ye hayran subaylardandır. 27 Mayıs sabahı Gürsel'i İzmir'den getiren grup arasında yer alan Eevli, Özdağ'ın bu yolculuk için görevlendirilmediğini, kendisine yalvararak uçağa alındığını söylemiştir, aksi savunan tüm İhtilalcilere karşı çıkmıştır (Eevli, 1967: 62).

³⁰ Bazı kaynaklarda adı Nevzat Akdağ olarak da geçmektedir.

saat 02.00'da başladı..."sözlerini yinelemiştir. Paşayı ilk defa gören Üsteğmen Özdağ, "Eyvah yandık. Paşa'nın hiçbir şeyden haberi yok. Bu generalle mi Türkiye'de devrimler yapacağız" demekten kendini alıkoyamamıştır. İzmir Askeri Havaalanından 10.20'de kalkan uçak ihtilalin liderini, Türk Devleti'nin yeni başkanını, Ankara'ya götürmek üzere hareket etmiştir. Gürsel uçakta da Üsteğmen Özdağ'a sorular sorarak, hikâyeyi başından sonuna kadar öğrenmek istemiştir. Özdağ, bildiklerini anlattıkça, bilhassa komiteyi teşkil eden subayların isimlerini sıraladıkça Gürsel'in hayret ve heyecanı daha da artmıştır (Erkanlı, 1973: 294-295). Türk Ordusunun bu başarısı karşısında duygularına engel olamayan Gürsel, bir ara konuşamamış, Özdağ'dan kâğıt istemiştir. Özdağ, Türk Ticaret Bankası ajandasını cebinden çıkarıp Gürsel'e uzatmıştır. Gürsel Muzaffer Özdağ'a, "...gönlümü *fahr ile dolduran arkadaşlığınıza teşekkür ederim*" yazmıştır (Altuğ, 1976: 106).

Gürsel uçakla Ankara'ya doğru yol alırken Eevli'ye şu emirleri not aldirmiştir:

1. Ankara, İstanbul ve İzmir'e birer askeri vali tayin edilecektir.
2. Uşak valisi tutuklanacaktır.
3. Yassıda hemen boşaltılacak, tutuklu DP'liler buraya yollanacaktır.
4. Her il ve ilçedeki koyu partizan faaliyetleri ile tanınan DP'liler de tutuklanarak buraya yollanacaktır.
5. Emniyet müdür ve yardımcıları ile partizan polisler tutuklanacaktır.
6. Gereksiz tutuklama yapılmayacaktır.
7. Dışişleri Bakanlığına Selim Sarper getirilecektir.

Uçak 11.20'de Ankara Havaalanına indiğinde (Erkanlı, 1973: 295) Gürsel'i üç yüze yakın subay karşılamıştır. Önce Örfi İdare Karargâhına getirilen Gürsel, daha sonra Türkeş'in refakatinde Genelkurmay Başkanlığına gelerek ilk toplantısını yapmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 234-235).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ DÖNEMİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ

27 Mayıs İhtilali yalnızca bir müdahale değil; duyguların da dışı vurumu olmuştur. Siyasi sonuçları aynı zamanda yeni nedenleri de yaratmış ve her bir kimseyi de bu nedenlerin parçası yapmaktan çekinmemiştir.

Kendisine yöneltilen “İhtilali uzun süre önce mi planlamıştınız yoksa olay gününe yakın mı?” sorusuna Özdağ şöyle cevap vermiştir:

Görevi milli birliği, yurt bütünlüğünü yurdun barışını korumak, cumhuriyeti kollamak olan bir askerin bütün dikkati öncelikle hudutlara, dış güvenliğe yönelik olmak gerek. Bir askeri en mutsuz kılan hal, ülkeyi kargaşa ve nifak içinde görmektir. Benim için en sevimsiz ödev bir askerin gücünü asayiş hizmeti için sarf etmesidir. Bu nedenle, ülkeyi 27 Mayıs müdahalesine sürükleyen kargaşayı büyük endişe içinde izledim. Politik gelişmeleri endişe içinde izledim. Ülkeyi yönetenlerin tavrını rejimde bir inkıta, bir kopukluk meydana getireceğini gördüm. Bunu asla temenni etmedim. Ama kaçınılmaz hale geldiği anda nasıl tavır alınması lazım geldiği hakkında belirli kanaatlere sahiptim. 27 Mayıs Milli Birlik hareketi zahiren yol açtığı veya önleyemediği üzücü sonuçlar ne olursa olsun ifa gününde ülkemiz için ve halkımız için gerçek bir kurtuluş ve rahmet olmuştur. Ancak hiç tereddüt etmeden söylüyorum ki, 27 Mayıs yönetimi gerçek 27 Mayısçıların yani, partiler üstü birlik, barış ve uzlaşmayı temsil eden tarafsız inkılapçı askerlerin elinde kalsa ve onların programı uygulanmış olsaydı hiçbir yurttaşın üzüntü ve şikâyetine sebep kalmaz idi (Durmuş, 1990: 112).

Özdağ, idealize ettiği partiler üstü yönetimin taşıdığı sorumluluk duygusunu “27 Mayıs Ruhu” olarak adlandırmıştır. Öyle ki, hiçbir yurttaşın üzüntü ve şikâyetine sebebiyet vermeyeceğine inandığı bu ruhu şu sözler ile anlatmıştır:

27 Mayıs ruhu, Cumhuriyet ordusunun yüksek ruhudur. Bu ruh, halk sevgisini, hak sevgisini ve milli birlik ülküsünü taşır. İlk icraatımız, yasakların, hürriyet tehditlerinin kaldırılması olmuştur. O günün gecesi görevli olan askerler muhafaza altına almak mecburiyetinde kaldıkları Demokrat Partilileri

toplarken, çocuklarının rahatsız edilerek uyandırılmamalarına dikkat ve itina gösteriyorlardı. Hiç kimseye bir rahatsızlık vermek istemiyorduk. Çünkü bu takdirde gayeden uzaklaşmış olacaktık. Vazifeli bir tankın bir sivil vasıtaya çarparak verdiği hasar için açılan davayı kabul etmiştik. Fakat çirkin menfaat sahipleri, Türk Silahlı Kuvvetlerini kendi amal ve hesaplarına göre kullanmak arzusunu duymuş ve bunun için çaba göstermişlerdir.

27 Mayıs'tan önce iki partide savaş alanına bütün kuvvetlerini sürmüşlerdi. Bir taraf güç birliği kurarken karşısına vatan cephesi çıkarılmıştı. Bir taraf ehlihalibin ezilmesin isterken karşı taraf Büyük Ege taarruzlarına geçmişti. Yine Halk Partisi gençliği savaşa davet ediyordu. İki taraf da karşılıklı idam sehpaları ile birbirlerini tehdit ediyordu. Muhalefet, saflarına gençliği ve basını da ithal etmişti. Bütün bunlara angaje olmayan tek kuvvet ordudur. Orduya ilk el atan muhalefet lideri İnönü olmuştur. Orduyu bir tehdit vasıtası olarak kullanmak istemiş ve bu tesirli olmayınca genç unsurların ayaklandırılması için sistemli bir tahrik kampanyası başlatmıştır. Bu tahrikler tesirlidir. Bir anda bu unsurlar harekete geçerek, organize olmayan mahalli bir ayaklanma çıkarabilirler. İşte bu, sokak ihtilali demektir. Böyle bir şey olursa kan gövdeyi götürür. Ordu ister istemez bu işe karışır. Bu askerin politikaya karışması demektir. Böyle bir hareket, taraflar için sadece ziyan ve hüsrana olur. Askerleri piyon olarak kullanmak isteyenlerin düşünmedikleri işte budur. Biz böyle bir zamanda göreve koştuk. Gayemiz derhal tarafsız bir idare kurmak ve tarafsız hareket etmektir. MBK'nın ilk radyo beyanlarının, ilk icraatlarının karakteri budur (Erer, 1965: 64-65).

Özdağ, 27 Mayıs İhtilali'nin yalnızca bir askeri müdahale olarak görülmemesini savunmuştur. Ülkenin ve her bir vatandaşın içerisinde bulunduğu durumu zamanının ötesinde ele alarak 27 Mayıs'ın ne derece mühim olduğunu şu ifadelerde açıklamıştır:

27 Mayıs Milli Birlik harekâtı sadece partizan bir idareye değil, millet varlığını tehdit eden korkunç bir gidişe, milletçe sürüklendiğimiz kadere karşı yapılmıştır. Bu ikinci bir kurtuluş harekâtı, yeni bir hayat hamlesidir. Bizler yıllar yılı bu korkunç gidişin ızdırabını duyduk. Süratle değişen bir dünya içerisinde olduğumuzu, çağdaş ulusların bilim ve teknik alanında yarıştıklarını,

devce ilerlediklerini görüyorduk. Bu yarışa katılmazsak, milletçe varlığımız tehlikeye düşebilirdi.

...Diğer yönden güvenliğimizin bağlı bulunduğu devletlerarası düzen her an bozulabilir, yurdumuz her an savaş alanı olabilirdi. Varlığımızı. Sadece kendi gücümüzle savunmak zorunda kalabilirdik. İmparatorluğumuzu parçalayan şuursuz parti mücadelelerinin, şimdi vatanımızı parçalama tehlikesi önünde ve içinde tutması elem vericiydi. Sorumlu olan Türk aydını yurt ve dünya gerçeğini bütünü ile kavramazsa ve bu gidişe karşı çıkmazsa tehlike ölümcül olabilirdi. 27 Mayıs Milli Birlik Harekâtı ile iç savaş önlendi, kişinin hürriyeti sağlandı, devletin hayatı kuvvetlendi. Bundan sonraki bütün gayretimiz milletin maddi ve manevi gücünü devleti takviyeye yönelecektir.

Bugün kendimizi tehlikeden kurtulmuş sayamayız. ...Kurtuluşun yolu tehlikenin büyüklüğünü anlamak ve anlatmaktır. Ulusça silkinip ayağa kalkmak zorundayız. Fikir ve fiilimizi kişi ve toplumca bağlayan her zinciri koparmalı, her engeli devirmeliyiz. Bu varlık davamızdır, bu hayat kavgamızdır. Yok olmamak için yeni bir savaşa girmek zorundayız. Bu savaş cehalete, ahlaksızlığa, tembelliğe karşı açılacak ulusal ve bilimsel bir savaştır. Bu savaşı kazanmalıyız. Türk genci, Türk aydını, Türk yurtseveri nemelazım köşesinden, vazife meydanına çıkmalıdır. Zira milletin geleceği, Türk yurtseverlerinin, Türk aydınının, Türk gencinin davranışına bağlıdır (Gencer, 1960: 81-82).

3.1. 27 MAYIS İHTİLALİ'NİN İLK GÜNLERİ VE MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ

İhtilalin 27 Mayıs sabahında başarılmasıyla beraber Türk Siyasi tarihinde ara dönem olarak da adlandırılan “Milli Birlik Komitesi” (MBK) devri fiilen başlamıştır.

İhtilal, gizli hücrelere mensup subaylar tarafından yapıldığından harekete katılan bütün subaylar komiteye dâhil olarak; yüzlerce subay, hayatlarını riske atarak katıldıkları ihtilalin getirdiği şerefe nail olmak istemiştir. Genelkurmay Başkanlığı koridorları toplantıda yer almak isteyen subayların tartışmaları ile yankılanırken, Muzaffer Özdağ tarafından İzmir’den getirilen Gürsel de, Komite Başkanı sıfatıyla ilk toplantısını yapmak üzere Genelkurmay Başkanlığına getirilmiştir. İhtilalin lideri Gürsel, gördükleri karşısında pek memnun kalmamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 235-236).

Cemal Gürsel'in Ankara'ya getirildiği zamana kadar İhtilalin liderliğini Cemal Madanoğlu üstlenmiştir (F. Ahmad ve B. T. Ahmad, 1976: 215). Madanoğlu, ihtilal yapıldıktan sonra görevin Yargıtay, Danıştay ve Askeri Mahkemelerce tamamlanması ve derhal sivil idareye bırakılması taraftarıdır. Bu bağlamda 27 Mayıs sabahı arkadaşı Prof. Nedim Ergüder'den isimlerini aldığı profesörleri Ankara'ya çağırmıştır. Listede adı yazan Ord. Prof. Sıddık Sami Onar, Prof. Naci Şensoy, Prof. Hüseyin Nail Kubalı, Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Prof. Ragıp Sarıca, Prof. Tarık Zafer Tunaya, Doç. İsmet Giritli ve Prof. Muammer Raşit Seviğ, Prof. Naci Şensoy 27 Mayıs sabahı Ankara'ya getirilmişlerdir (Yassıada Broşürü, 1960: 17).

Ülkenin doğru bir anayasa ve seçim sistemine ihtiyacı olduğunu düşünen Gürsel, toplantı salonunda profesörleri gördüğünde biraz önce gördüğü karmaşa ruhundan arınarak ihtilale dair umudu artmıştır. Gürsel, Onar'dan ivedilikle anayasa komisyonunun kurulmasını ve anayasa taslağının hazırlanmasını istemiştir. Gürsel, taslakta özellikle belirtilmesi gereken bir ilke olup olmadığı sorusuna “Öyle bir anayasa yapınız ki, Türk milleti bir daha hürriyet mücadelesi yapmak gereğini duymasın, iktidarlar dâhil hiçbir güç dini siyasete alet edemesin ve bu memlekette laikliğin kılına dokunulmasın” cevabını vermiştir (Ü. Özdağ, 2004: 237).

Profesörler ayrıldıktan sonra devam eden toplantıda üzerinde en çok tartışılan konu hükümetin nasıl kurulacağı ve bu görevleri kimlerin üstleneceği meselesi olmuştur. Bu konuda çeşitli fikirler öne sürülmüş; Türkeş ve bir grup subay, askeri hükümet modeli fikrini savunurken; Madanoğlu bu fikre karşı çıkarak, ihtilal sonrası görev almamak hususunda verdikleri sözü hatırlatarak seçimlere derhal gidilmesi fikrini yinelemiştir. Toplantıda Küçük de Türkeş'in fikrine karşı çıkarak, bakanlıkların ihtisas yeri olduğunu ve uzmanlarca yönetilmesi gerekliliğini savunmuştur. Ancak Küçük'ün bu teklifi kabul edilmemiş; İçişleri Bakanlığına Muharrem Kızıloğlu, Ulaştırma Bakanlığına Sıtkı Ulay, Dışişleri Bakanlığına Selim Sarper ve Genelkurmay Başkanlığına Ragıp Gümüşpala getirilmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 237).

Toplantı sonunda Gürsel'in “Muhterem arkadaşlar, çok isabetli, tarihi bir görevi başardınız. Sizleri tebrik eder, teşekkürlerimi sunarım. Şimdi sizler, normal görev yerlerinize gidiniz. Ben ihtiyaç duydukça sizleri arayacağım” sözleri şok etkisi yaratmıştır. İhtilal sonrası yaşanan karmaşa ve belirsizlik üyeler arasında huzursuzluk

yaratmış iken Gürsel'in yaptığı bu açıklama tepkilerin artmasına neden olmuştur. İhtilali planlayıp tüm aşamalarını başarı ile uygulayan subaylar, bir kenara atılmayı kabul etmeyeceklerini gerekirse Gürsel'i bile tanımayacaklarını söylemişlerdir. Tepkinin daha da büyüyeceğinden endişe eden Ulay, Gürsel'in odasına giderek ihtilalcilerin tavrını anlatmış ve bu duruma bir çözüm bulmasını istemiştir. Bunun üzerine Başbakanlığa gelen Gürsel'in, ihtilalcilerle çalışmaya hazır bir duruş sergilemesi subayların sınırlarını yatıştırmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 238).

Komite Başkanı Gürsel'in ilk konuşması 16.00'da radyodan yayınlanmıştır.³¹ DP dönemini eleştiren Gürsel, devlet idaresinin bir an önce sivil idareye devredileceğini söylemiştir. İhtilalin ilk günü verilen bu beyanat, idareyi birkaç sene elinde tutmak isteyen subayları hayal kırıklığına uğratmıştır.

İhtilalin ikinci sabahı komite üyeleri, profesörler sabahın erken saatlerinden itibaren çalışmaya başlamışlardı. Sami Onar, DP iktidarının meşruiyetini kaybettiği ve 27 Mayıs hareketinin siyasi bir hükümet darbesi sayılamayacağını hukuki yönden izah eden bir taslak hazırlamıştır. Diğer profesörlere okuduğu taslak üzerinde rötuşlar yapıldıktan sonra Gürsel'e sunulmuştur. Gürsel sunulan raporu beğenmiş ve anayasa çalışmalarının 15 gün içerisinde tamamlanmasını istemiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 267-268). Anayasa çalışmaları için ayrıca Tahir Taner başkanlığında bir Hukuk Kurulu oluşturulmuştur. Hukuk Kurulu'nda Türkiye'nin en iyi Hukukçuları yer almıştır (Ilıcak, 1975: 13).

İhtilalin ilk günü tebliğler, açıklamalar, tebrikler bir yana akıllarda hep şu soru olmuştur: Gürsel Komitenin Başkanı, Türkes yaptığı açıklamalarla komitede söz sahibi bir subay fakat diğer üyeler kimlerdir?

İhtilalin iki ana çalışma merkezinden biri İstanbul'dadır. İhtilalin ilk günü İstanbul kanadından Kabibay ve Yıldız basın toplantısı düzenleyerek ihtilalin dört ana prensibi olduğunu açıklamıştır. Bunlar:

1. Hiçbir parti ve zümreyi tutulmaksızın adil bir yönetim oluşturulacaktır.
2. Teşebbüs edilen harekette kan dökmek, meşru müdafaa zorunda kalmadıkça silah kullanmamak esastır.

³¹ Bildirinin tam metni için bkz. Ak Devrim, 1960: 50-51.

3. Amaç, memleketin fikir hazinelerinin seferber edilmesiyle ideal bir demokrasinin bütün müesseselerini kurmak ve bunların tamamlanmasına müteakip hür bir seçimle gelecek milli iradeye göre eski vazifelere dönmek, yabancı memleketlerde olduğu gibi bu tip hadiselerden sonra ordu mensupları arasında beliren iktidar hırsı, makam hırsı, servet hırsına asla müsaade etmemektir.
4. Dış bağlantı ve taahhütlere aynıyla sadık kalınacaktır (Ü. Özdağ, 2004: 258-259).

Komitede yaşanan bir diğer sorun Ankara ve İstanbul örgütleri arasındaki iletişimsizlik olmuştur. Komitenin Ankara kanadı toplantılar yapıp kararlar alırken, İstanbul kanadı Ankara'dan gelecek haberleri beklemektedir. Fahri Özdilek, Orhan Kabibay, Mucip Ataklı, Orhan Erkanlı, Haydar Tunçkanat, Suphi Gürsoytrak, Şefik Soyuyüce, Ahmet Yıldız, Mehmet Özgüneş, Şükran Özkaya, Numan Esin, Abdurrahman Doruk, Kamil Karavelioğlu ve Emanullah Çelebi İhtilalin İstanbul grubunu temsil ediyordu. Özdağ ilk gün Gürsel'i alarak Ankara'ya gittiği için ihtilal sonrası İstanbul'daki çalışmalara katılamamıştır. Ankara ile aralarında henüz işbirliği kurulamamıştır. İstanbul grubu ilk günler Ankara grubundan ayrı olarak çalışmış; tayin, tevkif, nizam ve asayişle ilgili her türlü kararı almıştır. Bu zaman dilimi içerisinde komitenin İstanbul kanadına haber verilmediği için üyeler tedirgin olmuştur (İpekçi ve Coşar, 1965: 288-289).

29 Mayıs'a kadar bekleyen Orhan Erkanlı, Ankara grubunun kendilerini saf dışı bırakmasından endişe duyarak bir an önce Ankara'ya gidilmesine karar vermiştir. Bunun üzerine Mucip Ataklı, Orhan Kabibay, Suphi Gürsoytrak ve Numan Esin askeri uçakla Ankara'ya gitmiştir. Genelkurmay Başkanlığına gelen ihtilalciler gördüklerinden memnun kalmamıştır. Kısa süre sonra yanlarına gelen Özdağ, "durum felaket, kesin bir otorite buhranı var. Cemal paşa iyi niyetli bir adam ama ne yapacağını bilmiyor. Türkeş Başbakanlık Müsteşarlığı'na oturdu. Fakat hiçbir egemenliği yok. Diğer ihtilalci arkadaşların hepsinden ayrı ses çıkıyor" sözleriyle sürecin bekledikleri gibi ilerlemediğini anlatmıştır. Özdağ'dan duydukları İstanbul kanadını endişeye düşürdüğü gibi aralarında güçlü bir dayanışma bağı yaratmıştır (Esin, 2005: 111-112).

Komitede henüz üye isimleri bile belirlenmemiş iken Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığı koltuğuna oturması ihtilalciler arasında şaşkınlığa ve kızgınlığa sebep olmuştur³².

İhtilalin ilk günlerindeki sorunlardan biri DP tutukluları olmuştur. İhtilal sonrası tutuklanan DP yöneticileri bir süre Harp Okulunda misafir edilmiştir. Komiteden bir grup, gözaltına alınan DP'lilerin ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakılmasını istemiştir. DP temsilcilerinin durumu ile ilgili olarak Madanoğlu, Türkeş ve Özdağ girişimde bulunmuş hatta yurtdışı temsilciliklerinde görevlendirilmeleri için Dışişleri Bakanlığına gereken hazırlıkları yapma emri verilmiştir. Ancak bu tutum "müteheyyiç kamuoyunda ve muhalefet partisi merkezlerinden yayılan kontrolü imkânsız isnatların etkisinde kalan çevrelerde suçluların adaletten kaçırılması gibi" bir tepki olarak değerlendirilebilir endişesi ile vazgeçilmiştir. İhtilalin ilk günlerinde DP taraftarlarının, ihtilal yönetimine karşı bir ihtilal yapacakları ve halkın silahlandığı şeklindeki söylentiler komite içerisinde huzursuzluk yaratmıştır. Bu duruma karşılık komite bildiri yayınlarak endişe edilecek bir durum olmadığını açıklamıştır. Komite bir yandan da durumla ilgili çeşitli illerde araştırmalar yapmıştır. Durum CHP sempatanlarının yaptığı propagandalar kadar ciddi değilse bile İzmir, Sivas ve Ankara çevresinde bazı hareketlenmeler olduğu tespit edilmiştir. Olaylar artık komitenin kontrolü dışına çıkmaya başlamıştır. Olaylar mümkün olduğunca DP'ye dokunulmadan çözülmek istenmişse de gerçekleşmemiştir. Anayasa Komisyonu (Profesörler Heyeti) DP milletvekillerinin serbest bırakılması fikrine karşı çıkarak, kimlerin ne derece suçlu olduğu tespit edilince kadar hepsinin gözaltında tutulmasının lazım geldiğini savunmuşlardır (Ü. Özdağ, 2004: 252-255).

Komite içerisindeki rütbe farklılığı başlangıçta küçükte olsa sorunlar yaratmıştır. Bazı üyeler komiteye Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının³³ dahil edilmesi ve hiyerarşinin gözetilmesinin uygun olacağını savunmuş, aksi halde

³² 29 Mayıs sabahı maaşların ödenmesi konusunda endişeye düşen Başbakanlık memurlarının Türkeş'e yönelttikleri bir soru komitede önemli bir dönemeç olmuştur. Memurlar maaş bordrolarına Başbakanlık Müsteşarı yerine kimin imza koyacağını sorunca Türkeş "Benim imzama koyun" cevabını vermiş ve böylece Başbakanlık Müsteşarlığı görevini üstlenmiştir. Karar 30 Mayıs'ta gazetelerde yayınlanan kararname ile resmîyet kazanmıştır.

³³ İhtilal öncesi örgütler, yapmış oldukları toplantılarda yüksek rütbeli kimselerin örgüte dahil olmasını istemediklerini belirtmişlerdir. Özellikle o dönemde generallerin Menderes'e olan yakınlıkları ihtilalcilerin kafasında bir güven problemi olarak belirlemiştir.

üsteğmenlerin ordu kumandanlarına emir verecek duruma geleceklerini, bunun hem garip hem zararlı olduğunu ordunun geleneksel disiplinin bozulacağını ileri sürülmüştür (İpekçi ve Coşar, 1965: 290).

Esin komitede yaşanan bu sorunun gerçekliğini şu sözleriyle desteklemektedir:

Yalnız komite içinde değil, komite dışı ilişkilerde de rütbe önemli bir etken olmuştur. Bir yüzbaşı ya da binbaşı bir generalin önünde yürürse ya da yüksek sesle konuşursa tedirginlik yaratıyordu. Kuşak ayrılığını aşmak bir ihtilal komitesinde bile kolay olmuyor her zaman... (Hekimoğlu, 1975: 148).

Özdağ ve O'na yakın düşünenler (radikaller) komite içerisindeki hiyerarşiyi Başkan Cemal Gürsel ve komite üyeleri olarak tanımlamaktadır (Güney, t.y. : 15).

Statükocu cephe bu duruma karşı çıkmıştır. Statükocuların düşüncesi “genel kanunları oyla bırak”, “zaten geçicisin” (Hekimoğlu, 1975: 148) olduğu için komitenin düzen ve sistematığı hakkında özel bir fikirleri olmamıştır. 27 Mayıs İhtilali'ni yapan subayların ordu hiyerarşisi içinde uygulanmasını istedikleri bir planları olmamıştır. Genç subaylar, ihtilali, ordu hiyerarşisini hedef alarak yapmıştır (A. Öymen, 2013: 40).

Özdağ, Komite hiyerarşisi sorunu için “Bu bir ihtilal konseyidir. İhtilal konseylerinde rütbe farkı gözetilmez. Esasen bu farkı tamamen ortadan kaldırmak üzere şöyle bir teklifte bulunacağım, arkadaşlar bundan sonraki toplantılara girerken yeşil yakalı, beyaz ceket giysinler” önerisini sunmuştur³⁴ (İpekçi ve Coşar, 1965: 290).

3.1.1. Milli Birlik Komitesi'nin Geçici Anayasa Çalışmalarında Muzaffer Özdağ'ın Rolü

İhtilalin ilerleyen günlerinde yeni bir anayasaya ihtiyaç duyulmuştur. Eski anayasanın mevcut duruma uygun olmadığını ve yeni bir anayasa hazırlanması gerektiğini ortaya atan ilk kişi Muzaffer Özdağ olmuştur (Güney, t.y. :15).

³⁴ Muzaffer Özdağ'ın bu teklifi Fransız İhtilalinde ihtilalcilerin giydikleri kıyafetten esinlenerek sunduğu düşünülmüştür.

İhtilalin hemen akabinde kurulan Kabine ile MBK arasındaki münasebeti, hukuki yönden düzenleyen bir kurum olmadığından bazı sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz görülmüştür. Devlet Bakanı Amil Artus bu konuyu konuşmak üzere 31 Mayıs'ta komite ile toplantı yapmıştır. Toplantıda hazırlanacak olan geçici anayasa taslağı çalışmalarına hukuk eğitimi almış olan Özdağ ve Esin'in de katılması kararı alınmıştır. Bu toplantı ilk defa bir bakan ve komite üyelerinin birlikte karar alması açısından önemlidir (İpekçi ve Coşar, 1965: 291).

MBK açısından geçici anayasa üzerine çalışmalara başlayan Özdağ ve Esin 1-2 Haziran gecesi bazı maddeleri içeren taslağı hazırlamışlardır. 2 Haziran'da MBK'da okunan taslak üyelerce olumlu karşılanmıştır. Hazırlanan taslağı, profesörler heyetinin de incelemesinin uygun olacağı düşünülerek bir toplantı düzenlenmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 263).

Şevket Süreyya Aydemir'e göre 27 Mayıs darbesi, hazırlanan anayasa ile ihtilale dönüşmüştür (Ş. S. Aydemir, 1999: 359).

Başkanlığını Küçük'ün üstlendiği toplantıya profesör heyetinden Artus, Kubalı, Aksoy ve Velidedeoğlu katılmıştır. Özdağ ve Esin tarafından hazırlanan taslağın Anayasa Komisyonunca da üzerinde çalışılıp, iki gün içinde kesin bir tasarı halinde sunulması istenilmiştir. Anayasa Komisyonu üyelerinden Aksoy'un evinde toplanan Özdağ, Esin ve heyet, taslağı ayrıntılı olarak incelemişlerdir. Özdağ ve Esin'in hazırladıkları taslak üç sayfadır (İpekçi ve Coşar, 1965: 291-292). Toplantıda bir ara yalnız kalan Esin, Özdağ ve Velidedeoğlu arasında hükümet başkanlığı maddesi üzerine bir konuşma geçmiştir. Velidedeoğlu, Esin ve Özdağ'ın hazırladığı taslaktaki şekliyle Devlet, Hükümet, MBK Başkanlığı ile Silahlı Kuvvetler Başkumandanlığının tek kişide toplanmasının sakıncalı olabileceği uyarısında bulunmuştur. Velidedeoğlu'nun bu uyarısı sonrasında Özdağ, Ordu ve Hükümet başkanlığına başka bir şahsın getirilmesi halinde iki başlılıktan dolayı çatışmalar yaşanacağını düşünerek bu kararı almayı uygun bulduklarını söylemiştir. Karar, Özdağ ve Esin'in hazırladığı şekilde uygulanmıştır (Mumcu, 1987: 149-150). Özdağ ve Esin'in hazırladıkları 25 maddelik taslak, heyetin iki madde eklemesiyle 27 maddeye çıkarılmış, 9. Madde üzerinde düzeltmeler yapılmıştır. 9. maddedeki "Milli Birlik Komitesi, genel seçimlerle kurulacak meclisin vazifeye başlamasıyla infisah eder" kararına hocalar, süre kaydı getirilmesi üzerinde ısrar edince Özdağ ve Esin,

Komitenin sivil iktidara geçene kadar yapması gereken önemli çalışmaları olduğuna değinerek süre sınırlandırmasına yanaşmamışlardır. Çözüm olarak da seçimlerin en uygun ve kısa zamanda yapılacağına dair açıklama yapmışlardır. Yine taslağın 1. Maddesinde “... Genel seçimlerde kurulacak meclisin” ifadesine karşı çıkmış; yerine “demokratik usullere göre kabul edilen yeni anayasa ve seçim kanununa göre” ibaresi getirilmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 263).

Hazırlanan taslak dört bölüm ve 27 maddeden oluşmaktadır. 12 Haziran 1960’da resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren geçici anayasa, 12 Ağustos’ta “geçici” sıfatının kaldırılmasıyla uygulanmaya devam edilmiştir (Arslan, 2011: 2). Ancak 12 Haziran’da yürürlüğe giren geçici anayasa, “en kısa zamanda ihlal edilen anayasa” olarak tarihimize geçmiştir. Buna göre 13 Kasım 1960’da Milli Birlik Komitesi, anayasaya uygun olmayan bir şekilde feshedilerek; üyeler yurtdışına sürgün edilmiştir (Erer, 1965: 370).

Hazırlanan taslağın maddeleri şöyledir (Erer, 1965: 372-378).

1. Madde: Milli Birlik Komitesi, yeni anayasa ve seçim kanunu demokratik usullere uygun olarak kabul edilip buna göre en kısa zamanda yapılacak genel seçimlerle yeniden kurulacak olan TBMM’ye iktidarı devredeceği tarihe kadar Türk Milleti adına hâkimiyet hakkını kullanır. TBMM’nin teşkilatı esasîye kanununa göre sahip olduğu bütün hak ve yetkiler bu süre içinde, MBK’ya aittir.
2. Madde: Komite üyelerinin göreve başlarken edecekleri yemini içermektedir:

Bir karşılık beklemeden, ahlak, adalet, hukuk ve insan hakları prensiplerinden ve kanaatlerinden başka bir sınırla bağlı olmaksızın kendimi Türk milletine adadım. Vatanın ve milletin mutluluğuna ve milletin egemenliğine aykırı bir ülkü gütmeyeceğim. Demokratik Cumhuriyeti yeni anayasaya göre düzenlemek ve iktidarı yeni meclise devretmek ülküsüne bağlılıktan ayrılmayacağım. Bunu için şerefim, namusum ve bütün mukaddesatım üzerine ant içerim.

3. Madde: MBK’nın yasama yetkisini doğrudan, yürütme yetkisini de Devlet Başkanı tarafından atanan MBK tarafından onaylanan hükümet eliyle kullanılacaktır.

4. Madde: MBK'nın bakanları her vakit denetleyebilecek ve görevinden çıkarabilecektir. Görevden ayrılan bakanların yerine yenilerinin Devlet Başkanı tarafından atanacaktır.
5. Madde: Yargı tarafsız ve bağımsız mahkemeler tarafından millet adına oluşturulmalıdır.
6. Madde'nin içeriği Milli Birlik Komitesi bağımsız özel mahkemelerce teşkil edebilir şeklindedir.
7. 4 Hazirandaki komite toplantısında Prof. Kubalı, yargılama işinin demokratik düzene dönülmeden MBK tarafından hal edilmesi gerektiği fikrini savunmuştur. Eğer zaman geçerse merhamet hisleri ağır basar. Kubalı'ya göre meclis feshedildiğine göre yüce divan kurulamaz. Ayrıca suçlar işlendiği zaman meri kanunlara göre cezalandırılır ilkesinin geçerli olmadığını ileri sürmüştür. Prof. Aksoy ise şu fikri savunmuştur:

Nasıl bir mahkeme kurulacağı ihtilal yapanların takdirine bağlıdır. Çünkü bu hareket daha evvelki iktidarın gayrimeşru olduğu inancıyla yapılmıştır. Daha evvelki iktidar zulme başvurmuş, gayrimeşru olmuş ve demokratik yöntemlerle iktidarı değiştirmenin bütün yolları da kapanmışsa, tek çıkış yolu fiilen duruma hâkim olmak ve demokrasiyi yeniden kurmaktır. Siz de bu yola girmişsiniz. Bundan sonrasına artık siz karar vereceksiniz. İsterseniz daha önceki hukuk kurallarını uygularsınız, eğer mevcut hukuku kendilerine uygun hale getirilirse bundan ötürü bu hukuk çerçevesinden hareket etmemiz imkansızdır diye düşünüyorsanız haklı olabilirsiniz... Siz onların yapılanmasını 1924 kurallarına uygun yapmayabilirsiniz.

Özdağ ve Esin'in kaleme aldığı şekli ile madde ürkütücüdür ve Ümit Özdağ'a (2004: 264) göre "İstiklal Mahkemeleri"ne benzemektedir. Maddenin değiştirilmiş son şekli şöyledir:

Sakit Reisi cumhur ile Başvekil ve Vekilleri ve eski iktidar mensuplarını ve bunların suçlarına iştirak edenleri yargılamak üzere bir yüksek adalet divanı kurulur. Yüksek Adalet Divanı, adli idari ve askeri kazaya mensup hâkimler arasından, bakanlar kurulunun teklifi üzerine, MBK tarafından seçilecek bir başkan, sekiz asil ve altı yedek üyeden kurulur. Sanıkların sorumluluklarını araştırmak ve haklarında son tahkikat açılarak yüksek adalet divanına

verilmeleri gerekip gerekmediğine karar vermek üzere bir yüksek soruşturma kurulu teşkil olunur. Yüksek soruşturma kurulu, bakanlar kurulunun teklifi üzerine, Türkiye Cumhuriyeti MBK tarafından seçilecek başkan ile yeteri kadar üyeden kurulur; bu kurulun teşkilatları ve çalışma usulü özel kanunla belirtilir.

“Yüksek adalet divanı başsavcısı ile yardımcıları, Türkiye Cumhuriyeti MBK idaresi tarafından yüksek soruşturma kurulunun başkan ve üyeleri arasında seçilir. Yüksek adalet divanının kararları kesindir, ancak idam kararlarının infazı MBK'nın tasdikine bağlıdır. Milli birlik komitesi üyeleri, bu üyelikten ayrılmış olsalar bile, yüksek adalet divanında, soruşturma kurulunda ve divanlığında vazife alamazlar. Yargılanmaları 1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunu'na göre Divanı Aliye ait bulunan şahıslar hakkında soruşturma ve yargılanma yetkisi dahi, yüksek adalet divanı ve yüksek soruşturma kurulu tarafından kullanılır.”

1. Madde: Kanun teklif etme yetkisi bakanlar kuruluna aittir ve MBK'nın her bir üyesine bu hak verilmiştir.
2. Madde: MBK'nın hukuki varlığı TBMM'nin genel seçimlerle yeniden kurulması ile sona erecektir.
3. Madde³⁵: MBK'nın başkan ve üyeleri bu kanunun altında imzası olan kişilerden oluşmaktadır.
4. Madde: MBK üyeleri kendi dileğiyle Komiteden çekilebilir, fakat yemine ihanetleri mahkeme kararı ile sabit olmadıkça Komiteden çıkarılamaz.
5. Madde: Vatana ihanet, irtikâp, hırsızlık, sahtekârlık, dolandırıcılık, emniyetli suiistimal gibi suçlardan veya adam öldürmeden veya kamu haklarından mahrum edilenin komite üyeliğinin düşecektir.
6. Madde: Bir komite üyesi hakkında 10. ve 11. maddelerdeki suçlardan dolayı dava açılabilmesi veya üyenin tutuklanabilmesi için MBK üyelerinin 7'de 6'sının katıldığı toplantıda 4/5'lik çoğunlukla karar alınmalıdır. Diğer suçlar için MBK yönetiminin görevi sona erene kadar beklenir.
7. Madde: Komite üyeliği ile devlet memurluğunun aynı kişide birleştirilmesi, kişinin ve komitenin onayına bağlıdır. Komite üyelerinin yedide birinden fazlası Ankara'nın dışında devamlı görev alamaz.

³⁵ Özdağ ve Esin taslakta komite üyelerinin hiçbir halde üyelikten çıkarılamayacağını savunur. Amaç komite içerisinde meydana gelebilecek gruplaşma ve tasfiyeyi engellemektir.

Ümit Özdağ'a (2004: 266) göre bu madde ile ileride yapılacak bir tasfiyenin yumuşak ve sınırlı kalması düşünülmüştür.

8. Madde: Komite toplantıları, komite iç tüzüğüne göre yapılacaktır.
9. Madde: MBK toplantıları aksine karar vermedikçe gizlidir. Müzakere ve kararları yayınlanamaz.
10. Madde: MBK Başkanının bulunmadığı komite toplantılarında üyelerden her biri soyadı alfabe sırasına göre başkanlık ederler. Başkanlık katipliğini komitenin en genç iki üyesi yapar. Her bir üyenin bir oyu vardır. Oyların eşit olması durumunda Başkanın oyunun bulunduğu tarafın görüşü kabul edilir.

Bu madde ile Özdağ ve Esin toplantılarda başkanlığı yüksek rütbelilerin tekeline girmekten kurtarmışlardır. Ve kendilerini başkanlık katipliği görevine atamışlardır (Ü. Özdağ, 2004: 266).

11. Madde: Komite Başkanının ölümü halinde veya komite başkanlığı bir başka nedenle boşalırsa yeni başkan seçimle gelecektir. MBK Başkanı aynı zamanda Devlet ve Hükümet Başkanı ve Başkumandanıdır.

Bu maddeye ilişkin Velidedeoğlu, bu kadar çok yetkinin bir kişinin elinde toplanmasının dikta yönetimine yol açabileceğini iler sürmüştür. Özdağ, Başbakanlık görevinin bir başka orgenerale verilmesinin komite içinde çift başlılığa³⁶ yol açabileceğinin cevabını vermiştir.

12. Madde: Devlet Başkanı MBK tarafından kabul edilen geçici kanunları yedi gün içinde ilan eder. İlanına uygun bulmadığı kanunları tekrar Komiteye gönderir. Komite kanunu beşte dört çoğunlukla kabul ederse Devlet Başkanı bunu beş içinde ilan eder.
13. Madde: Her Bakan, Bakanlar Kurulunca yürütülen siyasetten kurulun diğer üyeleriyle beraber sorumludur.
14. Madde: Her bakan, bakanlar kurulunun genel siyasetinden ve kendi yetki alanı içince kalan işlemlerden sorumludur. İzinli ya da mazeretli olan bir başkanın yerine Devlet Başkanı bir bakanı tayin eder. Bir bakan en çok bir bakana vekâlet edebilir.

³⁶ Bir iddiaya göre Esin ve Özdağ en yaşlı üye formülünü Madanoğlu'nun başkanlığını engellemek üzere teklif etmişlerdir (İpekçi ve Coşar, 1965: 294).

15. Madde: Bakanlar 27 Mayıs 1960 günü hiçbir siyasi partiye mensup olmayan kişilerden ve MBK üyelerinden seçilir.
16. Madde: Bakanlar Kurulu kanunların uygulanışını göstermek yahut kanunun emrettiği işleri belirtmek için, içinde yeni hükümler bulunmamak şartıyla tüzükler çıkarır. Tüzükler Devlet Başkanı'nın tasdik ve ilanı ile yürürlüğe girer. Tüzüklerin kanuna aykırılığının çözüm yeri MBK'dır.
17. Madde: MBK üyelerinin, bakanların, yüksek adalet divanı, hakim ve savcılarının, yüksek soruşturma kurulu üyelerinin, mali ve iktisadi konularda incelemelerde bulunmak üzere görev alanların görevlerine başlarken ve bu görevlerden ayrılırken mal beyanında bulunacaklardır.
18. Madde: 1924 Anayasasının pek çok maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Eski iktidar mensuplarından kendilerinin ve yakınlarının servetlerini meşru yollardan kazandıklarını ispat edemeyenler hakkında Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun yazılı müsadere yasağı kaldırılmıştır. Teşkilatı Esasiye Kanununun yürürlükte olan maddelerinin veya 1 numaralı kanunun herhangi bir maddesinin değiştirilmesi MBK üyelerinin beşte birinin teklifi, beşte dördünün oyu ile mümkün hale getirilmiştir.
19. Madde: MBK tarafından çıkarılan geçici kanunlar yeni anayasaya göre kurulacak TBMM kaldırmadıkça yürürlükte kalacaktır.
20. Madde: Bu kanun 27 Mayıs 1960 tarihinden itibaren yürürlükte olduğu kabul edilecektir.
21. Madde uyarınca bu kanunu MBK yürütür.

Özdağ'ın hazırladığı taslağa göre meclis başkanı görevini sırayla bütün üyeler üstlenecektir (Altuğ, 1975: 95). Tasarı 5 Haziran'da komiteye sunulmuştur. Tasarıya ilişkin toplantı 6 Haziran saat 02.00'ye kadar sürmüş, 9. Madde haricinde tüm maddeler onaylanmıştır. Anayasanın 6 Haziran'da açıklanacağı bildirilmiştir. Özdağ, altında 42 imzanın bulunduğu Anayasayı Anadolu Ajansına götürmüştür. Fakat 9. Maddenin henüz karara bağlanmaması sebebiyle yayınlanması engellenmiştir. 9. Madde'nin önemi, komite üyelerinin kamuoyuna duyurulmasını içermesindedir (Ü. Özdağ, 2004: 268).

3.1.2. Milli Birlik Komitesi Üyelerinin Belirlenmesi ve Komite Görev Dağılımında Muzaffer Özdağ'ın Görevleri

İhtilalde yer alan subaylar, hareketin geçici Anayasa ile meşrulaştırılmasıyla yeni bir kimlik kazanacaktı. Yapılan ilk belirlemede komite üyelerinin isimleri şöyledir:

MBK Başkanı Cemal Gürsel, Ekrem Acuner, Suphi Gürsoytrak, Sami Küçük, Fazıl Akkoyunlu, Orhan Kabibay, Cemal Madanoğlu, Refet Aksoyoğlu, Sezai Okan, Kadri Kaplan, Mustafa Kaplan, Muzaffer Özdağ, Mucip Ataklı, Suphi Karaman, Fahri Özdilek, İrfan Baştuğ, Muzaffer Karan, Mehmet Özgüneş, Rıfat Baykal, Kamil Karavelioğlu, Şükran Özkaya, Mithat Ceylan, Hasan Kaya, İrfan Solmazer, Abdurrahman Doruk, Muharrem İhsan Kızıloğlu, Şefik Soyuyüce, Ahmet Er, Osman Köksal, Haydar Tunçkanat, Orhan Erkanlı, Fikret Kuytak, Alparslan Türkeş, Numan Esin, Necati Kumruoğlu, Sıtkı Ulay, Ahmet Yıldız, Muzaffer Yurdakuler.

Komite üyelerinin isimlerinin kesin olarak açıklanması için geçici Anayasa görüşmelerinden bir gece önce yeni bir toplantı düzenlenmiştir. Geçici Anayasa ile Komite, TBMM'nin yerini alacağından yapacağı kanunların altında üyelerinin imzalarının bulunması zorunlu tutulmuştur (İpekçi ve Coşar, 1965: 299).

Komite toplantılarında üyelerin isimleri belirlenirken ilk listede yer alan üyelerin adları hakkında uzun tartışmalar yaşanmıştır. Anayasanın kabul edilmesi için listenin bir an önce hazırlanması gerekmektedir. Günler süren toplantılardan bir sonuç çıkmayınca Komite üyelerinin oluşturacağı bir komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Komisyonun hazırlayacağı listenin itiraz edilmeksizin kabulü amaçlanmıştır. Komisyona, Ankara grubundan Acuner, Karaman, Küçük, Okan ve Türkeş; İstanbul grubundan Kabibay, Erkanlı ve Yıldız seçilmiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 300).

Ahmet Er ise komisyonda Kabibay, Erkanlı, Küçük, Türkeş, Esin, Özdağ ve Yıldız'ın yer aldığını belirtmiştir (Er, 2003: 39).

Komisyonda 20 kişilik küçük bir komite ve 70 kişilik geniş bir komite fikri ele alınmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 269). İsimler üzerinde defalarca konuşulup, üç temel ölçüte göre belirlenmesine karar verilmiştir:

- 27 Mayıs'a kadar gördüğü hizmet
- 27 Mayıs'ın başarılmasındaki hizmeti
- Kişisel değerleri

Toplantıda ayrıca havacılar, denizciler ve jandarmalar için kontenjan belirlemesi yapılmıştır. Buna göre komitede üç havacı, iki denizci bir de jandarma üye bulundurulması kararlaştırılmıştır (İpekçi ve Coşar, 1965: 301).

Komisyon Dünder Seyhan, Talat Aydemir, Sadi Koçaş ve Halim Menteş'in durumlarını da ele almış, özellikle Kabibay ve Türkeş, arkadaşlarının da komiteye alınması için büyük çaba sarf etmiştir (Seyhan, 1966: 82).

Komite içinde pek destek bulmayan bu teklif özellikle Suphi Karaman'ın karşı çıkmasıyla reddedilmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 269). Hazırlanan liste Gürsel'e sunulmuş, Gürsel'in incelemesi sonucunda MBK üyeleri şu şekilde belirlenmiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 301):

Cemal GÜRSEL (Orgeneral): 1895 senesinde Erzurum'da doğmuştur. Harp Okulu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Birinci Dünya Harbinde Çanakkale ve Filistin cephelerine, İstiklal Harbinde İnönü, Eskişehir, Sakarya muharebelerine ve Büyük Taarruz Meyden Muharebesine fiilen katılmıştır. Orduda çeşitli kumanda makamlarında bulunmuş, en son Üçüncü Ordu Kumandanlığından Kara Kuvvetleri Kumandanlığına tayin edilmiştir. Fransızca bilmektedir.

Ekrem ACUNER (Kurmay Albay): 1916 senesinde Sivas'ta doğmuştur. Harp Okulunu, Harp Akademisini ve Yüksek Kumanda Akademisini bitirmiştir.

Fazıl AKKOYUNLU (Piyade Yarbay): 1911 senesinde Yozgat'ta doğmuştur. Harp Okulu mezunudur. Dağ Talimğâhı Kayak ve Piyade Okulu Tekamül kursları görmüştür.

Refet AKSOYOĞLU (Kurmay Yarbay): 1920 senesinde Kütahya'da doğmuştur. Harp Okulunu, Harp Akademisi ve Yüksek Kumanda Akademisini bitirmiştir. Doktrin, Piyade ve Topçu Tekamül, Almanya'da Müşahede kursları görmüştür. İngilizce bilmektedir.

Mucip ATAKLI (Havacı Kurmay Albay): 1919 senesinde Erzurum'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Hava Harp Akademisini bitirmiştir. Av İntibak, Robert Kolej lisan, Hava Harp Akademisi Doktrin, M. T. U. (Jet Yer Ogt), Jet İntibak, özel silahlar kursları görmüştür. Avrupa Müttefik Yüksek Kumandanlığı Karargâhı (SHAPE-PARİS) Program Dairesi Hava kısmına daimi görevli olarak tayin edilmiştir. Dersim Harekâtına iştirak etmiş ve bu harekâtla ilgili ATATÜRK Madalyası ile taltif edilmiştir. İngilizce bilmektedir.

İrfan BAŞTUĞ (Tümgeneral): 1908 senesinde Van'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Kore 7. Türk Tugayında vazife görmüştür. Dağ, Doktrin, İstihbarat, Milli Savunma, A. B. C. Kurslarını görmüştür.

Rıfat BAYKAL (Piyade Kıdemli Yüzbaşı): 1925 senesinde İzmir'de doğmuştur. Harp Okulunu bitirmiştir. Birinci Kore Tugayı İkinci Tabur 7. Bölük 3. Takım Kumandanı iken Tugayın iştirak ettiği bütün muharebelere katılmıştır.

Emanullah ÇELEBİ (Hava Kurmay Kıdemli Yüzbaşı): 1925 senesinde Yalova'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Hava Harp Akademisini ikmal etmiştir. Fen Tatbikat ve İstihkâm, Hava Uçuş Okullarını bitirmiştir. Az İngilizce ve Rusça bilmektedir.

Ahmet ER (Jandarma Yüzbaşı): 1927 senesinde Akhisar'da doğmuştur. Harp Okulunu bitirmiştir.

Orhan ERKANLI (Kurmay Binbaşı): 1924 senesinde Kırşehir'de doğmuştur. Harp Okulunu, Amerikan Zırhlı Birlikler Okulunu, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünü, Harp Akademisini ve Amerikan Harp Akademisini bitirmiştir. 1949, 1953 ve 1954 yıllarında Batı- Almanya'da Tank Kursu görmüştür. İngilizce bilmektedir.

Vehbi ERSÜ (Kurmay Kıdemli Binbaşı): 1918 senesinde Erzincan'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Yüksek Binicilik, İstihbarat, Süvari Tekamül, Piyade Tekamül kursları görmüştür.

Numan ESİN (Kurmay Yüzbaşı): 1929 senesinde Biga'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Fransızca bilmektedir.

Suphi GÜRSOYRTAK (Kıdemli Binbaşı): 1925 senesinde Alaşehir'de doğmuştur. Harp Okulunu, Harp Akademisi, Amerikan Harp Akademisi ve Yüksek Kumanda Akademisini bitirmiştir. Topçu Pilot, Topçu Tekamül, Amerikan Robert Kolej Lisan ve Amerika'da Pilot kursları görmüştür. Üçüncü Kore Tugayında vazife görmüştür. Hava madalyası ile taltif edilmiştir. İngilizce ve Rusça bilmektedir.

Orhan KABİBAY (Kıdemli Yarbay): 1918 senesinde Üsküdar'da doğmuştur. Harp Okulu ve Harb Akademisini bitirmiştir. Kore Türk Silahlı Kuvvetlerine katılmış, Tekamül, Robert Kolej Lisan, Fransa'da SHAPE Görevbaşı kurslarını görmüş, Batı-Almanya'da Müşahede Eğitimi yapmış, Kore Muharebelerine katılmıştır. Kore Birleşmiş Milletler Madalyası ve Takdirname ile taltif edilmiştir. İngilizce bilmektedir.

Kadri KAPLAN (Kıdemli Binbaşı): 1921 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Harp Okulu ve Harp Akademisini bitirmiştir. SCR-584 Radar, M8 Kumanda Aleti, Uçuş Tekamül ve Ordu Dil Kurslarını görmüştür. İngilizce bilmektedir.

Mustafa KAPLAN (Kıdemli Yarbay): 1923 senesinde Drama'da doğmuştur. Harp Okulunu, Harp Akademisi ve Yüksek Kumanda Akademisini bitirmiştir. Muharebe ve İstihbarat kursları görmüştür.

Suphi KARAMAN (Kıdemli Yarbay): 1922 senesinde Bayburt'ta doğmuştur. Harp Okulu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Motor ve Traktör, Stratejik İstihbarat, Fransızca dil, Topçu Tekamül, Hedef Analiz, Batı-Almanya'da NATO Nükleer Silahlar Okulunda Hedef Analiz kurslarını görmüştür. Fransızca ve İngilizce bilmektedir.

Muzaffer KARAN (Kıdemli Binbaşı): 1917 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Harp Okulunu bitirmiştir. Çeşitli Teknik ve Taktik kurslar görmüş ve Orta-Şark İngiliz Karargâhında, Almanya'da ve Amerika'da bulunmuştur. İngilizce bilmektedir.

Kamil KARAVELİOĞLU (Kıdemli Yüzbaşı): 1927 senesinde Akseki'de doğmuştur. Harp Okulu ve Harp Akademisini bitirmiştir. İngiltere'de Radar bakım ve tamir (B/TH LEİCESTER), Uçuş Okulu Temel, Topçu Okulu Özel Temel, Uçuş Okulu Elektronik, Topçu Okulu Tekamül ve Alman Lisesinde dil kursları görmüştür. Almanca ve İngilizce bilmektedir.

Osman KÖKSAL (Kurmaya Albay):1916 senesinde Selanik'te doğmuştur. Harp Okulu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Kore Muharebesine katılmış ve Liyakat Madalyası ile taltif edilmiştir. Muhtelif mesleki kurslar görmüştür.

Münir KÖSEOĞLU (Kurmaya Binbaşı): 1922 senesinde Sapanca'da(Sakarya) doğmuştur. Deniz Harp Okulunu ve Deniz Harp Akademisini bitirmiştir. Telsiz, Torpido, Topçuluk, Piyadecilik, Mayın, Seyrisefain, Sahil Tanıma, Sonar (D. S. A), Spor, Dil, Tekamül, Amerika'da Mayın, Mayın Arama-Tarama ve Öğretim Tekniği kurslarını görmüş ve memleket dışında birçok manevra ve tatbikatlara katılmıştır. İngilizce bilmektedir.

Fikret KUYTAK (Kurmaya Albay): 1915 senesinde Ankara'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Sahil Topçu, Piyade Tekamül, Özel Silahlar ve Hava-Kara İş Birliği kurslarını görmüş, Almanya'da Özel Silahlar kursuna, Amerika'da CENTO Nazırlar, Fransa'da Genel Kurmay Başkanları toplantılarına katılmıştır. İngilizce bilmektedir.

Sami KÜÇÜK (Kurmaya Albay): 1916 senesinde Drama'da doğmuştur. Harp Okulunu, Harp Akademisini ve İngiliz Harp Akademisini bitirmiştir. Kıta Muharebe, Hava-Kara İş Birliği kursları görmüş, Birleşmiş Milletler Kumandanlığı nezdinde Türk İrtibat Heyetinde, Madrid Büyükelçiliği nezdinde Askeri Ataşe, geçici görevle Avrupa'da ve Ortadoğu'daki muhtelif memleketlerde vazife yapmıştır. Müşahit olarak Kore Harbini takip etmiş, Amerika Legion of Merit ve Birleşmiş Milletler Madalyaları ile taltif edilmiştir. İngilizce ve İspanyolca bilmektedir.

Cemal MADANOĞLU (Tümgeneral): 1907 senesinde Eşme'de doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Amerika'da Müşahede eğitimi görmüş, Kore Harbine katılmıştır.

Sezai OKAN (Kurmaya Albay): 1917 senesinde Bursa'da doğmuştur. Harp Okulu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Muhtelif NATO toplantılarına katılmış ve Tekamül, Özel Silahlar Analiz, Kara-Hava İşbirliği, Stratejik İstihbarat ve Yüksek Kumanda kursları görmüştür. Almanca bilmektedir.

Muzaffer ÖZDAĞ (Kurmaya Yüzbaşı): 1933 senesinde Pınarbaşı'nda doğmuştur. Harp Okulu, Harp Akademisi ve Hukuk Fakültesini bitirmiştir. Kuleli

Askeri Lisesini ve Harp Okulunu birincilikle bitirmiş, Meslek Hazırlama sınıfı Moral Mükafatını almış ve Piyade Okulu kurs ikincisi ve sınıf birincisi olmuştur. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde dil kursu ile Motor ve Piyade Tekamül kurslarını görmüştür. Fransızca bilmektedir.

Fahri ÖZDİLEK (Orgeneral): 1898 senesinde Bursa'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Kafkas İslam Ordusu Birinci Tümen 1. A. 1. Bölük Kumandanı olarak Azerbaycan'da vazife almış, Azerbaycan'da Askeron Şoşa Harekatı, Trakya Harekatı, İstiklal Savaşı, İnönü, Sakarya, Dumlupınar ve Başkumandanlık, Şeyh Sait, Zeylan ve Son Ağrı Harekatına katılmıştır. Harp, Mafevk, İstiklal Madalyaları ve Takdirname ile taltif edilmiştir.

Mehmet ÖZGÜNEŞ (Kurmaya Binbaşı): 1921 senesinde Kayseri'de doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Amerika'da Topçu Tekamül, Almanya'da Taktik Atom, Türkiye'de Araç İşletme ve Bakım Kursları görmüştür. İngilizce bilmektedir.

Selahattin ÖZGÜR (Kurmaya Binbaşı): 1925 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Deniz Harp Okulunu ve Deniz Harp Akademisini bitirmiştir. Makina sınıf okulları, Denizaltı Tekamül, Amerikan Robert Kolaj lisan kurslarını görmüş, Amerika'da Filadelfiya'da gemi tamiri, Karaşi, Yunanistan ve İtalya deniz manevralarına katılmıştır. İngilizce bilmektedir.

Mehmet Şükran ÖZKAYA (Kurmaya Binbaşı): 1925 senesinde Antalya'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Lojistik, Levazım, Piyade Tekamül, Amerika'da Lisan ve Hedef Analiz, Almanya'da Hedef Analiz kursları görmüştür. İngilizce bilmektedir.

İrfan SOLMAZER (Kıdemli Yüzbaşı): 1925 senesinde Gönen'de doğmuştur. Muamele Memuru Okulunu bitirmiştir. Ordu Lisan ve Personel Temel ve İntibak kurslarını görmüştür. İngilizce ve Fransızca bilmektedir.

Şefik SOYUYÜCE (Kurmaya Binbaşı): 1924 senesinde Sivas'ta doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Topçu Temel, Ölçme ve İstihbarat, Topçu Tekamül, Öğretim Metod ve İngilizce kursları görmüş, Amerikan birliklerinin

yeni teşkilatını tetkik etmek üzere Almanya'ya gönderilmiştir. İngilizce ve Fransızca bilmektedir.

Dündar TAŞER (Tankçı Binbaşı): 1925 senesinde Gaziantep'te doğmuştur. Harp Okulunu bitirmiştir. Zırhlı Birlikler Okulu Özel Temel ve Fransızca kursları görmüştür. Fransızca bilmektedir.

Haydar TUNÇKNAT (Kurmaya Albay): 1921 senesinde Bandırma'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. İstihbarat ve Foto. Kıymetlendirme, Yüksek Kumanda ve Nükleer Silahlar Hedef Analiz kursları görmüş, uçuş eğitimi için İngiltere'de Pilotaj, Orta- Şark'ta Muharebe Eğitim kursları görmüş, Kanada'da Hava Ataşe Müşavirliğinde bulunmuştur. İngilizce bilmektedir.

Alparslan TÜRKEŞ (Kurmaya Albay): 1917 senesinde Lefkoşa'da doğmuştur. Harp Akademisini, Yüksek Kumanda Akademisini bitirmiştir. Tahrip, Hedef Analiz, Amerika'da Piyade Tekamül ve Harp Akademisi, Almanya'da Nükleer kursları görmüştür. İngilizce bilmektedir.

Sıtkı ULAY (Tuğgeneral): 1907 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Mesleğe ait kurslar görmüş, Kahire ve Kabil Ataşelikleri görevlerinde bulunmuştur. Arapça ve Fransızca bilmektedir.

Ahmet YILDIZ (Kurmaya Yarbay): 1921 senesinde Sürmene'de doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Amerika'da Topçu Okulu ve Psikolojik Harp kursları görmüş, Pakistan Ataşe Muavinliği yapmıştır. İngilizce, Fransızca ve Rumca bilmektedir.

Muzaffer YURDAKULER (Kurmaya Albay): 1915 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirmiştir. Paris NATO SHAPE Karargâhında Görevbaşı kursu görmüş ve Almanya'da tetkik ve tetebbularda bulunmuştur. Almanca ve İngilizce bilmektedir.

MBK üyeleri, Anayasanın getirmiş olduğu hukuki statüyle beraber daha disiplinli bir çalışma sistemine geçmiştir. Bu anlamda yapılan ilk değişikliklerden biri üyelerin çalışma mekânları olmuştur. İhtilalin ilk günlerinde toplantılar Başbakanlıktaki Bakanlar Kurulu salonunda yapılmıştır. Yalnız bu salonun hem

bakanlar hem de üyeler tarafından kullanması karışıklığa ve huzursuzluğa sebep olmuştur. Geçici Anayasaya göre komite üyelerinin ant içmeleri zorunluluğunun da ortaya çıkmasıyla üyeler komite çalışmalarını daha düzgün yapılabilecekleri bir yer aramıştır. Yeni meclise geçme fikrine bazı üyeler milletvekili gibi görüneceklerine dair bir intiba uyandırmamak için kabul etmemişlerdir. Eski Meclisin ant içme ve devamlı çalışma yeri olarak uygun görülmesi üzerine Bunun üzerine mühürlü olan Eski Meclis binası Erkanlı tarafından açtırılıp komitenin çalışma yapısına uygun gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Komite ilk toplantısını 21 Haziranda Eski Meclis binasında yapmıştır (İpekçi ve Coşar, 1965: 308-309).

Bu toplantıda komite görev dağılımı için beş komisyon oluşturulmuştur (22 Haziran 1960 Milliyet):

Güvenlik Komisyonu (Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri ve Ulaştırma): Fazıl Akkoyunlu, Mucip Ataklı, Ahmet Er, Orhan Kabibay, Kadri Kaplan, Suphi Karaman, Münir Köseoğlu, Cemal Madanoğlu, Fahri Özdilek, Sıtkı Ulay ve Muzaffer Yurdakuler.

İktisat Komisyonu (Maliye, Sanayi, Ticaret, Tarım, Gümrük ve Tekel):Refet Aksoyoğlu, İrfan Baştuğ, Rıfat Baykal, Vehbi Ersu, Kamil Karavelioğlu, Osman Köksal, Fikret Kuytak, Şükran Özkaya ve Dünder Taşer.

Sosyal İşler Komisyonu (Basın Yayın ve Turizm, Milli Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım, Çalışma ve Adalet): Numan Esin, Suphi Gürsoytrak, Sami Küçük, Muzaffer Karan, Mehmet Özgüneş, Muzaffer Özdağ, İrfan Solmazer, Alparlan Türkeş ve Ahmet Yıldız.

Bayındırlık ve İmar Komisyonu (Bayındırlık ve İmar ve İskan): Emanullah Çelebi, Selahattin Özgür ve Haydar Tunçkanat.

Sekreterlik (BMM İdare Amirleri): Ekrem Acuner, Orhan Erkanlı, Sezai Okan.

Komisyonlar oluşturulurken Özdağ tarafından hazırlanan içtüzük de kabul edilmiş, böylece Komite toplantıları tam bir teşrii meclis disiplin ve usulüne bağlanmıştır. Komite için bir diğer önemli husus, zabıt meselesi konusu olmuştur.

Komitede yapılan ilk toplantılarda konuşmaların gizliliği gerekçe gösterilerek zabta geçirilmemesinin daha uygun olduğu düşünölmüş ancak toplantılarda sürekli sakıncalı konuşmaların yaşanması ve gerçeklerin çarpıtılması üzerine görüşmelerin zabta geçirilmesine karar verilmiştir. Geçici anayasaya göre en genç iki üye (Özdağ ve Esin) komite kâtipliği görevini üstlenmiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 309-311).

Özdağ'ın diğeri bir görevi de komitenin basın sözcülüğü olmuştur. Komite üyelerinin isimleri açıklandıktan sonra komite içi görev dağılımında Suphi Gürsoytrak, Ahmet Yıldız, Numan Esin, Sami Küçük, ve Özdağ gazetecilerin karşısına çıkarak komitenin basın sözcüleri olarak görev yapacaklarını açıklamışlardır. Görevi üstlenen üyelerin rütbelerinin birbirinden farklı olması, yapılacak işin demokratik bir nizam çerçevesinde yürütüleceğinin göstergesi olmuştur (24 Haziran 1960 Hürriyet).

Komitenin meşruiyet kazanması ve üyelerin anayasaya bağlı kalacaklarının teminatı olarak yemin etmeleri gerekmektedir. Osmanlı İmparatorluğundan Cumhuriyete devam eden bu gelenek yazılı bir hukuk kaidesi haline getirilmiştir (Erdem ve Büyüktoku, 1960: 67). Komite üyeleri 24 Haziran 1960 tarihinde Büyük Millet Meclisi'ndeki salonda yeminlerini etmişlerdir. Bakanlar, Devlet Erkânı, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) Genel Başkanı Osman Bölükbaşı ve parti ileri gelenleri, basın mensupları ve kalabalık bir davetli listesinin bulunduğu tören saat 18.00'de Devlet ve Hükümet Başkanı Org. Cemal Gürsel'in konuşması ile başlamıştır (25 Haziran 1960 Cumhuriyet Gazetesi).

Gürsel'in konuşmasından sonra Anayasada da belirtildiği gibi üyeler yeminleri etmek için kürsüye çıkmıştır. Komite yemini:

Bir karşılık beklemeden, ahlak, adalet, hukuk ve insan hakları prensiplerinden ve vicdani kanaatlerimden başka bir sınırla bağlı olmaksızın kendimi Türk Milletine adadım. Vatanın ve milletin mutluluğuna ve milletin egemenliğine aykırı bir ölkü gütmeyeceğim. Demokratik Cumhuriyeti yeni Anayasaya göre düzenlemek ve iktidarı yeni Meclise devretmek ölküsüne bağlılıktan ayrılmayacağım. Bunun için şerefim, namusum ve bütün mukaddesatım üzerine ant içerim (MBK Albümü).

Toplantı sırasında Özdağ ve Esin, Divan Kâtipliği görevini üstlenmiştir. Üyelerin yemin etmesinden sonra kürsüye Devlet Bakanı Artus çıkarak Hükümetin, Milli Birlik (Gencer, 1960: 67).

3.2. MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ'NDE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN BAŞLICA FAALİYETLERİ

3.2.1. Eğitim Faaliyetleri

Milli Birlik Komitesinin Sosyal İşler Komisyonunda yer alan Özdağ, görev yaptığı süre boyunca eğitim üzerine en fazla araştırma yapan, meclise öneriler sunan ve öğrenci birlikleriyle bir araya gelen komite üyesidir. Komiteye sunduğu rapor ve kanun teklifleri bunun göstergesidir.

Özdağ, eğitim çalışmalarını komite görevi olmaktan ziyade bir yurt meselesi olarak görmüş, komite görevlendirilmesi dışındaki zamanlarda öğrenci birlikleriyle bir araya gelerek gerek eğitim gerekse ülke sorunları üzerine uzun uzadıya konuşmalar yapmıştır (6 Eylül 1960 Milliyet).

“Gençliği bütün olarak görüyoruz ve kendimizi gençlikten sayıyoruz” diyen Özdağ, ülke kalkınmasının ve refahının her şeyden önce eğitim ile aşılabileceğini ve kalkınmanın Atatürk yolunda ilerleyen gençlerin elinde olduğunu ifade etmektedir (8 Ekim 1960 Cumhuriyet).

Muzaffer Özdağ, öğrencilerin büyük sorunlarından biri olan yurt sayılarının yetersizliğini gündeme taşıması ile yeni yurtlar açılmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilere burs verilmesini sağlayan bir çalışma yapmıştır (Anadol, 1995: 137).

7 Ekim'de öğrenci temsilcileriyle bir araya gelen Özdağ, “Türkiye'nin bütün müesseselerine demokratik ruhun hâkim olmasını istediklerini, talebinin hürriyetlerinin tehdit edilemeyeceğini, arzularının gerçekleşeceğini, üniversitelinin öğrenci değil ilme amil olması gereklidir, Profesöre yardımcı olmalıdır. Toplumcu olmayanlara ve toplum düşmanlarına aramızda yer verilmeyecektir” demiştir. Komitenin eğitim seferberliği programını da anlatan Özdağ, bir öğrenci bankası kurulacağını ve üniversite sitesi yapılması üzerine planları olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca üniversite öğrencisinin çalışmasını kısıtlayan olanakların düzeltileceğinden ve

ilmi eserlerin tercümesi için çalışmalar başlatılacağını duyurmuştur (8 Ekim 1960 Milliyet).

Milli Eğitim konuları üzerine 10 Ekim’de konuşma yapan Özdağ, bu konuşmada öğretmenlerin üzerine düşen büyük sorumluluklardan bahsetmiş ve Milli Birlik hareketinin nedenini öğretmenlere anlatmıştır: “Memleketi bulunduğu ataletten öğretmenler kurtaracaktır. Milli Eğitim problemi bir bakanlık problemi değil ulusal bir davadır, öğretmenlerin hayat seviyesini vazifelerinin gerektiği gibi yapabilecekleri şekilde yükseltmek emelimizdir”. 27 Mayısın doktrinini “Yaşama Savaşı”na benzeten Özdağ;

Aziz öğretmenlerim, size şükranımız borcumuz sonsuzdur. Yasama savaşının heyecanını, sokaklarda vurulan gençlerimiz sizlerden aldılar. Birinci Cumhuriyet gibi İkinci Cumhuriyeti de öğretmenler kuracaktır. Bir müdür bir de mühür ile değil lise, ilkokul bile olmaz. Dava var ya da yok olmak davasıdır. Atatürk’ün davasıdır.

sözleriyle konuşmasını bitirmiştir (11 Ekim 1960 Milliyet).

Özdağ yaptığı açıklamada 17 bin köyde ilkokul olmadığını ve ortaöğretim için 3500 öğretmene ihtiyaç olduğunu anlatmıştır. MBK döneminde başlatılan Milli Eğitim Seferberliği sayesinde bütün ilkokulların öğretmeni olacağı sözü verilmiştir.

Özdağ, daha önceki dönemleri yaşanan eğitim adaletsizliğine de şu sözlerle değinmiştir: “Anadolu’da bazı liselerde öğretmen bulunmazken İstanbul, Ankara ve İzmir liselerinde bir dersin birkaç öğretmeni bulunmaktadır, MEB merkez teşkilatında bulunan 1300 öğretmenden 500’ünün doğu illerine öğretmenlik görevine gönderilecektir.”

Doğu illerindeki öğretim üyesi, doktor, öğretmen, memur yetersizliğinin ortadan kaldırılması gerektiğini belirten Özdağ, DP iktidarı döneminde subay olamayan lise mezunlarının ve iş bulamayan vatandaşın hükümeti protesto etmek için yürüyüşe çıktıklarını buna mukabil Atatürk Üniversitesi öğretim elemanlarının Amerika’dan Erzurum’a getirilmesini Türkiye’nin eğitim politikasına yakıştırmadığını, “Atatürk’ün 1935 yılında işaret ettiği Anadolu’nun toprak davasının hala halledilmemiş olduğunu” dile getirmiştir (8 Kasım 1960 Milliyet).

4 Eylül'de Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) merkezinde öğrencilerle buluşan Özdağ, eğitim ve bilimin ülkelerin gelişimi üzerine olan etkisinden bahsederek, “Geri medeniyet ulusun yıkılmasına sebep oluyor. Elektrik medeniyetini dahi idrak etmiş değiliz. Atom çağına girmiş komşularımıza göre çok geriyiz” diyerek Türkiye'nin siyasi, sosyal ve iktisadi alandaki geri kalmışlığın sebebinin temelsiz bir eğitim olarak açıklamıştır (5 Eylül 1960 Hürriyet).

Ankara'ya döndükten sonra Özdağ, üzerinde uzun yıllardır çalışma yaptığı bir tasarımı komiteye sunmuştur. Yedek subay tasarısı kanunlaştığı takdirde, halefi lise mezunu bulunan gençler bu haktan faydalanarak yedek subaylık hakkını kaybetmeyecektir. Özdağ, ayrıca lise ve üniversite mezunu kızların tahsillerinin sonunda iki yıl öğretmenlik yapmaya mecbur tutulmaları yolunda bir kanun hazırlamıştır. Tasarı sosyal komiteden geçtikten sonra genel heyette görüşülerek karar alınacaktır³⁷ (29 Eylül 1960 Milliyet).

MBK geldiği günden beri sosyal refah devletini ülkeye egemen yapmak amacındadır. Bunun için oluşturulan farklı komisyonlar kendi alanlarında çalışmalar yapmıştır. Özdağ, sağlık ve eğitim meseleleriyle ilgili çalışmalar yapan sosyal işler komisyonunun aldığı bir kararı halka açıklamıştır:

İlköğretim seferberliğinde yedek subaylara büyük iş düşmektedir, doktorluk mesleğini devletleştirmek suretiyle Anadolu'nun ücra köşelerine kadar doktor gönderilecektir. İşlerimizin biran önce bitmesine yardım etmek istiyorsanız kafalardaki parti bayraklarını bir an için bırakarak ayyıldızlı bayrağımızın etrafında vatanımız için demokrasimiz için birleşerek demokrasiyi en iyi bir şekilde bir an önce elbirliği ile kuralım (7 Ağustos 1960 Milliyet).

3.2.2. Milli Birlik Komitesi'nin Gezi Faaliyetleri ve Muzaffer Özdağ'ın Güzergâhı

Komite, Temmuz ayında 5434 sayılı kanununun 40. Maddesine ek olarak yeni bir kanun çıkarmıştır. Buna göre Komite Başkanı Gürsel, ancak yeni bir hükümetin iktidara gelmesi ile emekli olacaktır. Maddenin ana içeriği, sivil iktidarın başa gelmesiyle birlikte Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı makamına geçeceğine işaret etmiştir.

³⁷ Muzaffer Özdağ'ın yedek subay ve yedek askeri memurlar hakkında kanun teklifini için bkz. TBMM Tutanaklar Cilt:I MBK 00001005; Cilt:I MBK 00001006.

Kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber Gürsel, yanında komiteden Özdağ olduğu halde Erzincan, Erzurum ve Trabzon'u kapsayan bir geziye çıkmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 291). Gürsel'in gezideki amacı, komite arkasındaki halk desteğini artırmak, özellikle partisiz kalmış DP kitlelerini, Komiteye destek vermeye ikna etmektir.

10 Eylül'den itibaren Güneydoğu gezisine çıkan Özdağ, burada şehirleri gezerek halkın taleplerini, sıkıntılarını dinlemiş ve komite yönetimi hakkında merak edilenleri halkla paylaşmıştır.

Özdağ'ın 11 Eylül'de Gaziantep Hükümet meydanında yaptığı konuşması şöyledir:

MBK'nın temel gayesi, bu memlekette hak ve adaleti kurmaktır. Türk ordusu kardeş kavgasını önlemek için vazife almıştır. İkililiğe asla müsaade etmeyecektir. Hiçbir yurttaşın zulme ve haksızlığa uğramasına müsaade edilmeyecektir. Mahkemelerimizin ve dairelerimizin kapısı işleriniz ve şikâyetleriniz için ardına kadar açıktır Şunu da belirtmek isterim ki suçlular elbet cezalandırılacaktır. Fakat adaletin tam manasıyla tahakkuku için çalışılacaktır” açıklamalarıyla halka 27 Mayıs sonrası adalet ve refah için var olduklarını, amaçlarının dikta bir yönetim değil, Cumhuriyet rejimini benimsemiş bir yönetim icra etmektir³⁸ (12 Eylül 1960 Milliyet).

Özdağ, aynı gün Gaziantep Öğretmen Okulu salonunda, öğretmen ve aydınlarla da bir konuşma yapmıştır. “Birinci Cumhuriyeti öğretmenler kurdu, ikinci Cumhuriyeti de gene öğretmenler kuracaktır” diyen Özdağ, 1876'dan beri memleketimizde çeşitli ihtilallerin olduğunu fakat bunların hiçbirinin esaslı bir bünyeye esaslı değişikliği getiremediği için muvaffak olamadığını belirterek sözlerine devam etmiştir:

Türk milleti tehlikeli bir coğrafya üzerinde, yüzyıllardır tehlikeli bir gerileme halindedir. Atatürk'ün yolunda yürüyerek el ele vererek milletçe yürümek hatta koşmak zorundayız. Bugünkü savaşımız tam manasıyla cehalete, ahlaksızlığa ve tam belliğe karşı açılmış bir savaş olmalıdır. Bu bilimsel ve ruhsal bir savaştır.

³⁸ Mevcut kanunların yetersizliği üzerine inceleme yapan Özdağ, Türk Ceza kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında bir kanun teklifi sunmuştur. Teklifin detayları için bkz. TBMM Tutanaklar Cilt:1 MBK 00001006.

Aziz öğretmenlerimizden ve aydınlarımızda bunu bekliyor ve onlara güveniyoruz.

Gezisine Kilis ve Maraş ile devam eden Özdağ, Antep'e döndükten sonra Adalet ve Belediye mensuplarına hitaben bir konuşma yapmıştır (12 Eylül 1960 Milliyet).

Özdağ, Güneydoğu gezisinden sonra Rektör Sıddık Sami Onar'a bütün profesörlerin toplanmasını, kendilerine hitaben bir konuşma yapacağını bildirmiştir. Bunun üzerine Onar, 15 Eylül 1960'ta Fen Fakültesinde 500 kadar öğretim üyesini toplamıştır (Erer, 1965: 443). Toplantının amacı komitenin yapacağı yurt gezilerine öğretim üyelerinin de katılımını sağlamaktır. Geziye katılacak öğretim üyeleri, Ankara'da toplandıktan sonra tespit edilen programa göre geziye başlamışlardır. Mevsim göz önünde bulundurularak gezi programının ilk bölgesi Doğu Anadolu olmuştur. Toplantı salonuna Özdağ ile gelen Prof. Sıddık Sami Onar yaptığı kısa açılış konuşmasında şunları söylemiştir: "Türk Devleti'nin en büyük kuvveti olan Ordu ile ilmin bir araya gelmesi ile 27 Mayıs'ı başardık. MBK bu konuda üniversiteyi işbirliğine davet etmiştir. Mühim vazifemiz şimdi başlıyor" (16 Eylül 1960 Milliyet).

Onar'dan sonra kürsüye gelen Özdağ, konuşmasında üniversite, öğretim üyeleri ve gençlerin Komitenin görevini başarılı şekilde yürütmesinde büyük rolü olduğunu ifade eden bir konuşma yapmıştır:

Yaşama savaşıma gireceğiz. Bu ulusal bilimsel bir savaş olacaktır. Ve bu savaşı da üniversite yapacaktır. Son 10 yıllık olaylar sonucunda yurdun ve Cumhuriyetin tehlikeye düştüğüne inandık. Milli inkılâp hareketi ile milletin saadet ve selameti için ümit bağladığı demokrasi ve politikayı geçim kapısı haline getirmiş bir takım tufeyli kimselerden kurtulunmuştur. Felaketten kurtulmak için her aydının üzerine düşen vazifeyi kavraması lazımdır. Gidenleri gaflet, dalalet ve hatta hıyanet içindeydiler. Atatürk'ün çağdaş uygarlığa ulaşmak için inkılâp yaptığını ancak geçen zaman içinde batı medeniyetinin ilerleyişine tam manası ile ayak uyduramadığından kapanması gereken bir açık meydana çıkmıştır. Bu fasılanın kapatılması ileriye yetiştirilmesi için küçük bir politikacıyı grubuna karşı bu inkılâp hareketi yapılmıştır. Işıksız sanaysiz yaşayamayız. Toprak reformu yurt bütünlüğü davasıdır. Aziz hocalarımızın

halkla görüşmesini istiyoruz. Bu mukaddes vücudu muayene ile nabız yoklaması istiyoruz. MBK programında üniversiteyi şöyle tarif ediyoruz; üniversiteler milli hayatta ilmin tatbikatını yerleştirmekle görevlidir. Türk üniversitelerini çağdaş üniversiteler gibi cihazlandırmak yolundayız (16 Eylül 1960 Milliyet).

MBK üyeleri 27 Mayıs milli hareketinin gayesini halka tanıtmak maksadıyla bir gezi programı hazırlamıştır. Bu bölgelerdeki faaliyetlerini halka anlatarak, halkın komiteye olan tepkisini değerlendirmeye çalışacak olan komite üyeleri, 17 bölgeye ayrılmış olan yurt gezilerine çıkmıştır³⁹.

Mustafa Kaplan'ın hazırladığı geziye çıkacak olan Komite üyelerinin bir veya iki kişilik ekipler halinde çıktıkları program dağılımı şöyledir;

1. Kur. Yrb. Suphi Karaman, Hv. Kur. Bnb. Emanullah Çelebi (Kars, Ağrı, Artvin)
2. Kur. Yrb. Mustafa Kaplan, Kur. Bnb. Suphi Gürsoytrak (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)
3. Tank. Bnb. Dündar Taşer, Kur. Yzb. Muzaffer Özdağ (Antakya, Adana, Mersin, Maraş, Gaziantep, Urfa)
4. Kur. Alb. Osman Köksal, Kur. Yzb. Mustafa Kaplan (Samsun, Giresun, Ordu)
5. Hv. Kur. Alb. Mucip Ataklı, Kur. Yzb. Vehbi Ersü (Erzurum, Erzincan, Tunceli)
6. Kur. Yzb. Ahmet Yıldız (Trabzon, Rize, Gümüşhane)
7. Kur. Yzb. Şefik Soyuyüce, Yzb. İrfan Solmazer (Aydın, Muğla, Denizli, Uşak, Afyon)
8. Dnz. Kur. Bnb. Selahattin Özgür, Kur. Yzb. Kamil Karavelioğlu (Antalya, Isparta, Burdur, Konya)
9. Hv. Kur. Alb. Haydar Tunçkanat, Yzb. Rıfat Baykal (İzmir, Manisa)
10. Tank. Yrb. Muzaffer Karan, Dz. Kur. Münir Köseoğlu (İzmit, Sakarya, Bolu, Zonguldak)
11. Kur. Bnb. Mehmet Özgüneş, J. Yzb. Ahmet Er (Diyarbakır, Mardin, Bingöl, Elazığ, Malatya, Adıyaman)

³⁹ Cemal Gürsel ve Muzaffer Özdağ'ın milletvekillerinin ödenek ve yollukları hakkındaki kanun teklifi için bkz. TBMM Tutanaklar Cilt: II MBK 00002027; Cilt II MBK 00002028.

12. Kur. Alb. Sami Küçük, Kur. Alb. Muzaffer Yurdakuler (Siirt, Bitlis, Muş, Van, Hakkari)
13. Kur. Alb. Fikret Kuytak, Kur. Yzb. Numan Esin (Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Bilecik, Kütahya, Eskişehir)
14. Kur. Bnb. Orhan Erkanlı (Kırşehir, Kayseri, Nevşehir, Niğde)
15. Yrb. Fazıl Akkoyunlu (Çorum, Amasya, Tokat, Yozgat)
16. Kur. Bnb. Kadri Kaplan, Kur. Yrb. Refet Aksoyoğlu (Çankırı, Kastamonu, Sinop)
17. General Sıtkı Ulay (Sivas, Erzurum) (20 Eylül 1960 Milliyet).

Özdağ geziye, 3 numaralı bölgeye Taşer ile çıkmıştır. 3 numaralı bölge Antakya, Adana, Mersin, Maraş, Gaziantep ve Urfa illerini kapsamaktadır. Özdağ ve Taşer 21 Eylül sabahı saat 09.50’de uçakla İskenderun’a hareket etmiştir (Erer, 1965: 446-447).

MBK yurt gezisi programının başlamasıyla birlikte Muzaffer Özdağ ilk konuşmasını Kırıkhan’da yapmıştır:

Memleketi darağacı ormanlarına çevirmemek için Ceza Kanunu’nda değişiklik yaptık. Gayemiz parti bayrakları altında parçalanan milleti ay-yıldızlı bayrak altında toplamak. 27 Mayıs’tan önce milletin iki hatta üç zümreye ayrıldığını biliyoruz. İhtilal kanla ve ateşle olur. Fakat biz bunu yapmadık. Bir manga askere ateş açtırmak kabildi. Onlara cezasını adil Türk hâkimi verecektir (22 Eylül 1960 Milliyet).

Özdağ, aynı gün İskenderun’da yaptığı konuşmada ise “27 Mayıs’ın asırlardan beri devam eden bir gelişmenin sonucudur. Yıkılan iktidar adli istiklalimizi, kültür istiklalimizi ve hatta siyasi istiklalimizi tehlikeye sokmuştur. Bu memlekette artık ocak bucak eşkıyaları söz sahibi olmayacaktır” sözleriyle DP iktidarı döneminde oluşan tüm haksız irade ve idaresiz kurum, grup ve şahıslara Türk anayasası ve adil yargılama ile savaş açtıklarını duyurmuştur (23 Eylül 1960 Milliyet).

Özdağ, Antakya’da yaptığını konuşmada DP dönemini eleştirmiştir:

Vatan cephesi hareketini, vatana ihanet olarak kabul ediyoruz. Milli tarihimiz böyle suçlu bir ekip kaydetmemiştir. Komitenin çalışmaları sadece anayasa ve

yargılama üzerine değildir. Halkın refahı her şeyden önce gelir seviyesinin artmasına bağlıdır. Şu anki işsizlik bunalımı insanlar üzerine yıkıma sebep olmaktadır. 35 milyon işsiz insanın kalkınma hamlesi yapan bir ülkede olmasının yanlıştır, binlerce kilometre karelik arazilere sahip ağaların devlete vergi vermeyerek, halk üzerinde hakimiyet kurup bu insanların iş gücünü, emeğini israf etmektedir; toprak reformu ile birlikte bu duruma son vereceğiz.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temelini oluşturan yapının “dil” olduğunu savunan Özdağ, Arapçanın yaygın olduğu şehir halkına “Hatay’da bulunan bütün vatandaşların Türkçe konuşması gereklidir” çağrısını yapmıştır (23 Eylül 1960 Milliyet).

Hatay gezisini tamamlayan Özdağ, Adana’ya geçtiğinde kalabalık halka hitaben yaptığı konuşmasında “Millet onların paralarına muhtaç değildir. Memleket herhangi bir tehlikeye maruz kalırsa bu topraklardan milyonlar kazananlar, paralarını ağız tadıyla yiyemezler. Bugün tırnağını vermeyenler o zaman canlarını verecektir” sözleriyle hazineye yardım için ellerinden geleni yapan memur ve işçilere teşekkür ederek, onlara yıllardır bu ülke topraklarına zulmeden toprak ağalarına karşı komite olarak verdikleri mücadeleyi hatırlatmıştır (23 Eylül 1960 Milliyet).

23 Eylül’de İslahiye’ye gelen Özdağ, burada Askeri Garnizonunda subaylarla özel bir görüşme yaptıktan sonra kasaba merkezinde halka hitaben konuşma yapmıştır:

Garp aleminin atom devrini dahi geride bıraktığı bir zamanda biz hala elektrik çağına giremedik. Kalkınma edebiyatı uğruna devlet hazinesi tamtakır hale getirilmiştir. Türkiye’nin istikbali parlak değildir. Bütün aydınlarımızın bu gerçeği düşünmeleri lazımdır. Emekliye ayrılan subaylar eğitim kadrosunda geniş ölçüde vazife alacaklardır. Türkiye’nin en az gazete okunan memleketler arasında bulunmaktadır.

Özdağ, konuşmasının devamında Türk basınıni geliştirecek teknik ve mali imkânların sağlanacağı, fikir işçileri kanunu ile anti-demokratik hükümler taşıyan basın kanununun iyileştirileceğinin sözünü vermiştir. “Anayasalar devletlerin temel kanunlarıdır. Bu temelin sağlam ve sarsılmaz olmasını arzu ediyoruz. Bu konuda hata kabul edilmez. Bunun için anayasa çalışmaları ciddiyet içinde cereyan etmektedir”

açıklamasıyla halkın kafasındaki anayasa belirsizliğini ortadan kaldırmak isteyen Özdağ, Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığından azli haberini alır almaz yurt gezisini yarıda bırakarak Ankara'ya dönmüştür (24 Eylül 1960 Milliyet).

3.3. MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ'NDE BELİREN KUTUPLAŞMALAR VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN KANADI

Milli Birlik Komitesi, çok görüşlü yapısı ve aldığı kararlar bakımından hem kendi döneminde ve hem de MBK dönemi sonrasında sıkça eleştirilmiştir. Komite içerisinde farklı görüşü savunan üyeler alınacak kararlarda da çoğu zaman bir fikir üzerinde birleşmemiştir.

İhtilali yaparak DP Hükümetini devirmek fikrinde birleşen subaylar, 27 Mayıs sonrasına ilişkin ortak bir plan ve program düşünmemiştir. Bu sebeple devreye akademisyenler girmiş ve tam da CHP'nin istediği bir program hazırlamışlardır (Efe, 2010: 138).

Komite üyelerinin belirlenmesiyle beraber ihtilalin ilk gününden hissedilen fikir ayrılıkları devleti idare etme görevinin ciddi ve ağır sorumluluğu ile daha keskin bir hal almıştır. Komite içinde üyelerden bir grup yönetimi CHP'ye devredip gitmek isterken diğer grup ülkede huzur, barış ve tam bir anayasal sistem hazırlanmadan iktidarı devretmenin doğru olmayacağını savunmaktadır. İhtilalcilerin amacı, kuşkusuz, DP iktidarını bertaraf etmektir. Zaferin hemen sonrasında MBK adı altında birleşen üyelerin savundukları fikir ve taşıdıkları amaca göre farklı gruplara ayrılmıştır. Bunlar Radikaller, Demokratlar ve CHP'lilerdir.

Radikaller, hazırlanacak anayasa ile toplumun beklentisini karşılayacak, adil seçim uygulamalarıyla gelecek olan sivil idareye kapı açarak, demokratik, çağdaş ülke iskeleti oluşturmak, iktidarın halkın tercihiyle gelecek partiye devredilmesi ve zorunlu toplumsal reformları gerçekleştirmek amacıyla en az dört yıl iktidarda kalmanın doğru olacağı fikrini taşımaktadır. Özdağ, Numan Esin, İrfan Solmazer, Rıfat Baykal, Mustafa Kaplan, Dündar Taşer⁴⁰ ve Alparslan Türkeş radikal grubun çekirdeğini oluşturmaktadır (Ü. Özdağ, 2004: 281). Radikallere göre CHP, demokratik değil

⁴⁰ Dündar Taşer, askeri üniformasına CHP rozeti takacak kadar taraftar bir CHP'li olmasına rağmen CHP'nin anonim bir darbe yaptırıp iktidara el koymak istemesine karşı çıkmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 281). Dündar Taşer'in eşi Asuman Taşer, eşinin hiçbir zaman CHP'li olmadığını açıklamıştır (Çatak, 2009: 37).

plütokratik sistemi benimsemiş, üst düzey memur ve aydın diktasından yana politika izlemektedir (Yıldız, 2001: 194).

Türkeş, “38 kişilik komite içinde kültürlü, kafası fikir üreten, eli kalem tutan grup benim başında bulunduğum gruptu” sözleriyle radikalleri ülkeyi idare edebilecek ehliyet ve liyakate sahip insanlar olarak değerlendirmiştir (Kocabaş, 2014: 21).

Demokrat grubun hedefi ihtilalin kansız gerçekleşmesi, meclisin dağıtılarak yeni bir anayasa hazırlanması, Atatürk devrimlerine dönülmesi, Silahlı Kuvvetlerde reorganizasyon ve yeni seçimlerin yapılmasıdır. Bu grubun ana temsilcileri Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, Suphi Karaman, Mehmet Özgüneş’tir.

CHP’liler ise bilindiği gibi iktidarın en hızlı şekilde CHP’ye devredilmesinden yana olanlardır (Ü. Özdağ, 2004: 283). Bu grubun en sıkı savunucuları Fikret Kuytak, Refet Aksoyoğlu, Cemal Madanoğlu, Sami Küçük ve Sezai Okan olmuştur (Altuğ, 1976: 50).

Muzaffer Özdağ, Radikallerin MBK idaresindeki politikasını şöyle açıklamıştır:

- 1- MBK, tam manasıyla demokratik bir meclis olarak çalışmalıdır. Yasama meclisi, askeri bir karargâh ve cunta hüviyetinde olamaz.
- 2- MBK, idare cihazı siyasi gruplara karşı mutlak bir tarafsızlık göstermelidir.
- 3- Adalet cihazı ve devrim adalet, siyasi tercih ve tesirlerden uzak tutulmalıdır.
- 4- Seçim alelacele değil, en uygun zaman ve ortamda yapılmalı, mutlak dürüstlüğüne riayet edilmelidir.
- 5- DP’ye oy veren vatandaş kitlelerini suçlu görmek, siyasi haktan mahrum etmeyi düşünmek hatalıdır. Seçimin dürüst ve meşru sayılabilmesi için halka sadece seçme hakkı değil, tercih etme imkânı verilmelidir. Hazırlanan anayasada belirtilecek prensipleri benimseyecek yeni partilerin kurulmasına müsaade edilmelidir.
- 6- Seçimlere kadar geçecek süre içinde MBK, uzun yıllar köhnemişsiyasi kadro ve liderlerin oy kaygısı, zümre menfaati düşüncesi ile ele alamadığı, almadığı, ana milli davaları halk vicdan ve idrakına sunmalı ve bu konularda köklü hamlelere girişilmelidir (Türkeş, Baykal ve Özdağ, 1964: 57).

Ayrılığın ilk tohumları, örgüt ve komite içinde Türkeş'in samimi olmadığı ve Türkeş'in ırkçı-faşist fikirlere sahip olduğu düşünceleri olmuştur. 27 Mayıs İhtilalinin öncesinde Sezai Okan, Alparslan Türkeş, Rifat Baykal, Mustafa Kaplan, Sami Küçük, Orhan Kabibay'ın katıldığı bir örgüt toplantısında DP'yi devirdikten sonra ne yapılabileceği üzerinde tartışılırken Türkeş'in asker hâkimiyetinde bir hükümet kurmak düşüncesine karşılık; Okan, ihtilalden beklentilerinin dikta idaresi kurmak olmadığını söyleyerek Türkeş'e tepki göstermiştir. Diğer arkadaşlarının da eleştirisine maruz kalan Türkeş, yanlış anlaşıldığını söyleyerek daha ılımlı açıklamalar yapmış ancak durumu kurtarmamıştır. İhtilal öncesinde örgüt içerisinde Türkeş'e duyulan iticilik, İhtilal sonrasında Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığı koltuğuna oturması ile iyice artmıştır (Baykam, 1994: 180).

Komitenin reformcu kanadında yer alan üyeler, toprak reformu, sağlık reformu, eğitim seferberliği, ordu ve üniversite reformlarını gerçekleştirmeden iktidarın sivil idareye verilmesinin ülkede yeni bir kargaşa yaratacağını düşünmüştür. Bu sebeple kendi düşüncelerini harekete geçirebilmek için kendi aralarında 9 kişilik bir merkez komitesi oluşturulmuştur. Osman Köksal, Sezai Okan, Sami Küçük, Alparslan Türkeş, Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı, Numan Esin, İrfan Solmazer ve Özdağ'ın üyesi olduğu topluluk faaliyet ve toplantılarını gizli yürütmüştür. 147'lerin tasfiyesine kadar çalışmalarına devam eden üyeler üniversite reformunda anlaşmazlık yaşayarak dağılmıştır. Grubun altı üyesi çalışmalarına radikaller kanadı olarak tavizsiz devam ederken Köksal, Okan ve Küçük erken seçim ve CHP taraftarı bir politikayı tercih etmiştir (Kili, 1998: 266-267).

Radikal kanadın reform tasarıları yalnızca CHP'lileri değil, komite dışında ihtilali taraftarı askerlerinde benimsemediği fikirler olmuştur. İhtilalden sonra Türkeş'in odasında Talat Aydemir ve Halim Menteş ile karşılaşan Özdağ, sohbet etmeye başlamıştır. Özdağ Komitenin görev süresince yapmak istedikleri çalışmaları hakkında kendi görüşlerini ve radikaller olarak düşüncelerini anlatmıştır. Aydemir ise Türkeş'e "bu gencin çok tehlikeli fikirleri var" demiştir. Özdağ, yıllar sonra o günü anlatırken "bir an kendimi boşlukta hissettim. Bu boşluk muhataplarımın boşluğu idi. Benim o sıralar sözünü ettiğim radikal tedbirler toprak reformuydu, sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu idi, eğitim seferberliği idi, fırsat eşitliği idi" sözleriyle duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir (Altuğ, 1975: 96-97).

Radikal kanat belli bir süre iktidarda kalmayı şahsi hırs veya siyasi bir kimlik elde etme fikriyle planlamamıştır. Türkiye'nin yeni reformlara ihtiyacı vardır ve bu reformlar ancak tavizsiz politikalar ile gerçekleşebilirdi. Fakat komite içinde bulunan bazı parti sempatisini üyelerle bu reformların yapılması mümkün değildi. Komite iki grubun politikası ile sarsılmıştır. Bir yanda seçime dayandırılan gelecek beklentileriyle Gürsel'in dâhil olduğu bir grup; diğer yanda tarafsız bir toplum reformu hayalinde olan radikal grup bulunmaktaydı. Radikaller, iktidarı CHP'ye teslim ettikleri takdirde ihtilale, ilk gün verdikleri tarafsız olma yeminine ihanet edeceklerini düşünmekteydi. CHP'li komite üyelerinin istediği erken seçim yapıldığında sanki Türk ordusu, CHP'ye sunulmak istenen iktidar için kullanılmış gibi görünecekti ve bu radikallerin kabul edeceği bir durum değildi. Radikallere göre Türk ordusu, silahına herhangi bir partinin iktidara gelmesi için sarılmamıştı (Altuğ, 1975: 68-69). Diğer yandan halkın da beklentisinin yeni bir parti yönetimine girmek olmadığı açıktı. Yalnızca radikaller değil, gazeteciler, öğretim üyeleri, eğitimciler, öğrenciler, hukukçular da aynı zamanda komitenin uzun süre görevde kalmasından yana olmuştur. Radikaller ile açıkca fikir ayrılığı olan akşam gazetesi yazarlarından Aziz Nesin bile komitenin hiç değilse 4 yıl iktidarda kalmasının faydalı olacağı yönünde yazılar yazmıştır (Örtülü, 1966: 9).

Halk, DP'nin 1954'ten sonraki yönetiminden memnun değildir. Ancak İnönü'nün yeniden başa gelmesini de hiç istememiştir. Örneğin 27 Mayıs sabahı, köyünden Bitlis merkeze giden bir köylüyü durduran askerin, ordunun idareye el koyduğunu, DP Hükümetinin devrildiğini söylemesi üzerine köylü “eyvah, İsmet Paşa yine iş başına geçmiş” diyerek endişesini dile getirmiştir (Fırat, 2010: 141). Radikallerin savunduğu tez de; halkın seçme şansına sahip olabileceği bir dönemde seçimlere giderek demokrasiyi gerçekleştirmektir.

Radikaller, ihtilali memlekete hizmet için yaptıklarını, yapılması gereken işlerini tamamlamadan görevi bırakmanın doğru olmayacağını savunmuştur (Tunçkanat, 1996: 327).

Özdağ, “Türkiye'yi yıllarca görmediği kadar refaha kavuşturmak MBK için mümkündür fakat bu, geçici politikacı tutumu olmaktan ileri gidemeyecektir” sözleriyle komitenin, kısa zamanda yapacağı suni reformların, toplumun daha önce

yaşadığı partiler dönemindeki sıradan politikalarından bir farkı olmayacağını söylemiştir (8 Ekim 1960 Milliyet).

Ümit Özdağ'a (2004: 282) göre; “siyasi partilerin, milletin yaşamı için kaçınılmaz gereklilik taşıyan reformları yapması mümkün değildir. Ayrıca sınıfsal yapıları da bunu engellemektedir. Çünkü bütün siyasi partilerin çatısı, iskeleti, yani dirijan zümresi, içtimai menşeleri, fikri ve ahlaki yapıları, temsil ettikleri menfaat yönünden aynıdır....”

Özdağ ve Esin'in “Atatürk devrimlerini nihai hedefine ulaştırmak kararındayız” açıklaması ile Radikallerin kalıcılıktaki kararlılığını ortaya koymuştur (Örtülü, 1966: 46). Özdağ'a göre “Partisiz demokrasi olamaz. Partiler elbette olacaktır. Ancak idare partisiz olmalıdır” (6 Eylül 1960 Hürriyet).

CHP'li üyeler radikallerin yaptığı açıklamalar karşısında sessiz kalmayı tercih etmiştir. Çünkü karşılarında istedikleri kararı çıkarabilecek, komiteye hakim, ağırlığını ve gücünü hissettiren bir grup olduğunun farkındadırlar (Maraşlı, 2010: 62).

Özdağ, radikaller olarak Türkiye ve komite için görev algılarını şöyle açıklamıştır:

Türk tarihinin son dört yüz yılı yok olmaktan kurtulmak için verilen mücadelelerle doludur. Atatürk devrimi büyük bir atılımdır. Ancak devrim tam olarak neticeye ulaşamamıştır. Şimdi yeni bir atılım gerekmektedir. 14 Mayıs 1950'de demokrasi yolunda önemli bir adım atılmıştır ancak başarılı olunamamıştır.

Milletin saadet ve selamet ümidi ile bağlandığı demokrasi davası, politikayı geçim kapısı yapan parazit bir zümrenin elinde soysuz ve uğursuz bir didişme haline getirildi. Milli birliği parçalayan, milli enerjiyi sarf eden bir yöne gidildi.... Milli birlik hareketinin amacı Türk yurdunu ve Türk ulusunu parçalanmaktan, bölünmekten kurtarmak, milli enerjiyi, maddi ve manevi bütün gücümüzü seferber etmek ve çağdaş uygarlığa ulaştırmak. Kişinin hürriyetini,

*devletin hayatını kurtarmak için görev başına gelmiştir*⁴¹ (Ü. Özdağ, 2004: 281).

3.3.1. Radikaller Grubu ve Cumhuriyet Halk Partisi Arasındaki Gerilim

Milli Birlik Komitesi, 27 Mayıs İhtilali'nin gerektirdiği koşulların yerine getirilmesiyle bir ayrışma sürecine girmiştir. MBK'da karizmatik bir ağırlık taşıyan radikaller ile "radikallere" karşı çeşitli kararlarda ters düşen "CHP"li grubun varlığı komiteyi iki kanada ayırmıştır. Ayrıca zamanla bir taraf olan başlangıçta ise tarafsız kalan "demokratlar" da komite de kutuplaşmanın bir parçası olmuşlardır. Belirtilen süreç ansızın ortaya çıkan bir hizipleşmenin aksine 27 Mayıs'ın ilk günlerinden beri ortak gaye birliğinin oluşmamış olmasından itibaren başlamıştır.

26 Mayıs akşamı saat 21.00 sıralarında Binbaşı İhsan Kabadayı, İnönü'nün evine gelerek; 27 Mayıs gecesinde ordunun yönetime el koyacağını ve tüm birliklerin hazır olduğunu bildirmiştir (Akbiyikoğlu, 1986: 160). 27 Mayıs gecesini yapılan harekâtın başarıyla tamamlandığını duyan İnönü, "demek oldu" diyerek sevincini gizleyememiş, o andan itibaren iktidarı devralma çalışmalarına başlamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 241).

MBK Başkanı Gürsel ile CHP lideri İnönü arasındaki ilk görüşme 28 Mayıs'ın erken saatlerinde yapılan telefon konuşmasıyla yaşanmıştır. Gürsel'in "Size karşı kusurluyuz Paşam. Bu hareketimizi önceden haber veremedik. Fakat verseydik, bizi bundan caydırmak istediğinizi biliyorduk. Yapacak başka bir şeyimiz kalmamıştı. Bizi affetmenizi rica ediyoruz. Emirleriniz bizim için daima peygamber buyruğudur. Sayın paşam" sözlerine karşılık İnönü: "Memleket ve millet için hayırlı bir iş yaptınız. Büyük bir iş yaptınız. Mutlu ve uğurlu olmasını dilerim. Asıl başarınız için ben sizin emrinizdeyim. Sizleri anlıyorum ne zaman bir arzunuz olursa emrinize amadeyim" cevabını vermiştir (Ş. S. Aydemir, 1968: 458).

İnönü bu görüşmeyi, ihtilalcilerin kendisinin desteğine muhtaç oldukları hatta kendisi ile açık bir ilişki içinde bulunmak istedikleri şeklinde yorumlamıştır. İnönü'ye saygı ve hayranlığı alenen bilinen Gürsel, bu süreçte ihtilal ortamının şartlarını unutarak iktidarın en kısa sürede sivil yönetime geçeceğinin sözünü vermiştir. Buna

⁴¹ Muzaffer Özdağ bu konuşmasını 13 Eylül 1960'da DTCF'nde yapmıştır.

istinaden ihtilalin ikinci günü ilk kez basın karşısına çıkan Gürsel, ilk gün yaptığı açıklamanın arkasında durarak idareyi seçimle gelecek olan meclise en kısa zamanda devretme sözünü yinelemiştir (Ü. Özdağ, 2004: 252-253).

Komite içindeki CHP hayranı subaylar sayesinde tüm gelişmeleri takip edebilen İnönü, Komiteye hâkim olan radikaller grubunun seçime gitmeyeceğini anlamıştır. Ancak komite lideri Gürsel üzerinde bırakacağı etki ile bu sorunun çözeceğine inanmıştır. Gürsel ile arasındaki bağı sıkı tutmak isteyen İnönü, ilk görüşme hamlesini 5 Haziran'da Kurban Bayramı tebrikinde bulunmak üzere yapmıştır. Gürsel'in yanıtı bırakıldığı bu mesajdan sonra İnönü ikinci hamlesini 10 Haziran'da yapılacak Hürriyet Şehitleri cenaze töreninde Toker aracılığıyla yinelemiştir. Toker, Gürsel ile görüşmek istediğinde Türkeş, törenin güvenli olmadığı gerekçesiyle Gürsel'in katılmayacağı söyleyerek, Gürsel ve İnönü'nün görüşmesini engellemiştir (Ü. Özdağ, 2004: 272).

Randevu olarak Gürsel ile görüşmenin imkânsız olduğunu anlayan İnönü, bir gün aniden Başbakanlığa giderek Gürsel'i ziyaret etmiştir. Başbakanlık Özel Kaleminde görevli Baykal'ın durumu arkadaşlarına bildirmesiyle Kabibay, Erkanlı, Özdağ, Gürsoytrak, Başbakanlığa gelerek bu görüşmenin komite kararlarına aykırı olduğunu söyleyince, Gürsel ve üyeler arasında tartışma yaşanmıştır. Gürsel'in silahını çıkarıp, "beni bu tabancayla öldürmedikten sonra istediğinizi yerine getirmeme imkân yoktur" çıkışından sonra komite üyeleri Gürsel'in yanından ayrılmıştır. 45 dakika süren görüşmeden sonra İnönü gazetecilere komitenin seçime gitmekte kararlı olduğunu açıklarken; Gürsel, İnönü'nün kısa bir nezaket ziyareti yaptığı açıklamıştır. Gürsel ile İnönü görüşmesinin basında yanlış anlaşılacağı endişesini taşıyan komite üyeleri, Gürsel ile CKMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı arasında da bir görüşme ayarlamıştır. Gürsel ile 15 dakika zoraki görüşen Bölükbaşı, Başbakanlıktan çıkarken gazetecilerin sorularına vereceği bir cevap olmadığını söylemiştir (Örtülü, 1966: 13-14).

İnönü kadar damadı Metin Toker de CHP'nin yeniden idareyi ele alacağı zamanı sabırsızlıkla beklemiştir. Toker, mesleği dolayısıyla komite üzerinde her daim baskı kurmaya çalışmıştır. Yalnız O'nun bu çabaları İnönü ve komite arasındaki

ilişkiye daha da zarar vermiştir. Bilhassa Toker'in Akis'teki yazılarında⁴² İnönü'yü demokrasinin teminatı olarak göstermesi Radikalleri kızdırmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 272-273).

MBK ise 14 Haziran tarihinde yayınladığı 32 sayılı tebliğ ile ihtilalin tarafsızlığını koruduğunu içeren ifadelere yer vermiştir:

Aziz vatandaşlar. Bazı kimselerin Milli İnkılâp Hareketini kendi partilerine mal ederek vatandaşlar arasında propaganda yapmakta ve diğer parti mensupları üzerinde baskıya yeltenmekte oldukları muhtelif kaynaklardan öğrenilmiştir.

İnkılâbın ilk gününden itibaren üzerinde hassasiyetle durulan bu mevzuu tekrar etmekte fayda vardır.

Milli inkılâp hiçbir şahsın, hiçbir zümrenin lehine yapılmış bir hareket değildir. Muhterem halkımızın, köylü ve işçilerimizin demokrasiye kavuşması, hak ve hürriyetinin teminatı, iktisadi kalkınmamızın ana prensibidir (Toker, 1991: 84).

1950 seçiminin hezimetini içine sindiremeyen ve yapılacak genel seçimlerle iktidar olamayacaklarını kabul eden İnönü ve partilileri, artık Menderes ve hükümetinin yapacağı hataların kabul edilemez bir hadde gelmesini beklemiştir. Siyasi kimliğinin ötesinde hala asker sıfatı ile tüm ordunun lideri sayılan İnönü, elde ettiği bu saygınlığı gerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucularından İnönü gerekse Halk Partisi lideri İnönü olarak uygun koşullara göre değerlendirmeyi bilmiştir. 27 Mayıs İhtilalinin ordu tarafından gerçekleştirilmesiyle ihtilal sabahı başbakanlık koltuğuna oturmayı bekleyen İnönü, Radikallerin tarafsız yönetim politikasını öğrendiğinde bir kez daha hayal kırıklığına uğramıştır.

⁴² “Şimdi, bir endişenin zerresinin yüreklere düşmediğini iddia etmek yersizdir. Askeri ihtilaller çok zaman böyle iyi niyetlerle başlar, en iyi niyetliler ancak aradan vakit geçince davalarını unuturlar ve milletlerinin hakiki arzularını bir tarafa iterek koltuk sıcaklığının rehavetine kendilerini terk ederler. Bugün Türkiye’de, böyle bir ihtimali pek uzak ihtimal saymayacak birkaç şahsi sebep vardır. Yeni idarenin başındaki zat imtihanını vermiş bir vatanseverdir. Hareketin motoru mevkiinde bulunan genç subaylar öyle bir muhitin çocuklarıdır ki milletleriyle daimi temas halini muhafaza edeceklerdir. Sonra, bir İnönü faktörü mevcuttur ki, demokrasimizin büyük teminatı vafını dün nasıl taşıyorsa, bugün de, yarın da taşıyacaktır.”

Özdağ, MBK ve CHP arasında yaşanan krizin sebeplerini şöyle özetlemiştir:

İlk günlerde eski iktidar mensupları da, muhalefetin mutedil unsurları da MBK yönetiminden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Yegâne memnun olmayanlar, bekledikleri iktidarı hemen ele geçiremeyen bir avuç CHP'li hurslu politikacıdır. MBK idaresine karşı zorluk ve tecavüz Demokrat Parti'den değil, CHP'deki aceleci birkaç liderden gelmiştir.

Halkı sevgi, saygı ve ülkü birliği ile etraflarında toplamak ruh ve ehliyetinden mahrum olan liderler, kütleleri korku ve kinle kazanmak metoduna başvurular. Bu efendiler, yurtta barış ve huzur istemezler. Zira bu halde halk düşünmeye imkân bulur ve kolaylıkla gerçeği anlar. Biz bu medrese politikacılarının oyununu bozmuştuk. Bundan dolayı bize yani MBK'ya kızıyorlardı. Biz, inanmadığımız fikirleri, katılmadığımız kanaatlerin sahiplerine de saygı göstermesini, hatta onların fikir ve vicdan hürriyetleri için hayatımızı dahi tehlikeye koymasını biliyorduk. Fakat bu efendiler, kendi görüşlerine katılmayan, menfaatlerine hizmet etmeyen herkesi düşman sayıyorlardı. Demokrasi zafer değil, anlaşma, uzlaşma rejimidir (Erer, 1965: 65-66).

İhtilalin ilk zamanlarında Radikaller gibi tarafsız bir yönetim fikrine sıcak bakan Gürsel, İnönü'nün şahsına duyduğu saygı, komitedeki CHP'li grubun baskısı ve en önemlisi Cumhurbaşkanlığı hayali ile taraf değiştirerek komiteye erken seçim direktifini vermiştir. Komitenin ise ilk günden itibaren almış olduğu iki ana prensibi vardır; partiler ile kurulacak ilişkilerden uzak durmak, görevde kalındığı sürece adil, tarafsız bir yönetim sürdürmek. Alınan karara rağmen komitedeki bazı üyeler, CHP ile sıkı işbirliğine girmiştir. CHP taraftarı üyeler, komitede alınan tüm kararları, yapılan tüm tartışmaları hatta sıradan konuşmaları bile harfi harfine CHP'ye aktarmıştır. CHP'li üyeler önceleri komite içerisinde dikkat çekecek davranışlarda bulunmadığından komitenin hiçbir üyesinden şüphelenilmemiş, sağır dilsiz odacılar, meclis hizmetlileri kontrolden geçirilmiş, tüm odalar ses kayıt cihazı tehlikesine karşı aranmıştır. Zamanla Gürsel ile İnönü arasında güçlenen iletişime güvenen CHP'li üyeler, kendilerini ifşa etmekten çekinmemişlerdir (Örtülü, 1966: 15).

Radikal kanadın baskısıyla İnönü'den uzaklaştırılan Gürsel, bu durumdan fazlasıyla rahatsız olmuştur. MBK'nın ordudaki tasfiye kararı Gürsel'in İnönü ile

yakınlaşmasına sebep olmuştur. Zorla imza ettirilen tasfiye kararı ile askerlik mesleğine duyduğu saygıya karşı çıkılması Gürsel'i komitenin geleceği için yeni yollar aramaya sevk etmiştir.

Ordudaki tasfiye kararından sonra komiteye kırılan ve Türkeş'e karşı bir antipati besleyen Gürsel, gelinen durumdan nasıl çıkılacağını konusunda çareyi İnönü'ye danışmakta bulmuştur. Komitenin tarafsızlık ilkesini çiğneyeceği düşüncesiyle alenen bir iletişim kurmaktan kaçınan Gürsel, bu gizli teması CHP'li olan Kurmay Binbaşı Avni Eevli aracılığıyla kurmuştur. Eevli, Gürsel ile İnönü arasında iletişimi Toker, Nüvit Yetkin ile sağlamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 313).

CHP yalnızca Gürsel ve komitenin CHP'liler kanadı ile değil Radikal kanatla da temas halinde olmuştur. Radikaller ile Kasım Gülek temas kurarken CHP grubu ile Rüştü Aksal görüşmeler yapmış ve topladıkları tüm bilgileri İnönü ile harfi harfine paylaşmışlardır (Maraşlı, 2010: 66).

Ordudaki tasfiye kararından sonra Cemal Gürsel, yanında Rifat Baykal ve Orhan Erkanlı olduğu halde İnönü'yü Heybeliada'daki evinde ziyarete gitmiştir. İnönü ve Gürsel bu görüşmede ezanın Türkçeleştirilmesi, tarikatlar üzerinde uygulanacak girişimler ve kürtçülük konusunda görüşme yapmışlardır (Ü. Özdağ, 2004: 314).

26 Ağustos'ta İnönü'nün Gürsel'e ziyaretini iade etmesi ile Radikal kanadın sınırları iyice gerilmiştir. Komite içerisinde var olan ikililik ve İnönü'nün Gürsel'le yaklaşması, komite içinde yayılan güvensizlik havası, tarafları yeni müttefikler aramaya itmiştir. İlk akla gelenler ihtilal sırasında yurtdışında olup sonradan gelen eski mensuplardır. Bu sebeple Washington'dan Dünder Seyhan, Londra'dan Sadi Koçaş, Napoli'den Halim Mentüş ve Kore'den dönen Talat Aydemir hemen komite ile organize halde çalışmalara başlamışlardır (Ü. Özdağ, 2004: 315).

İsmet İnönü'nün Komiteye olan baskısına daha fazla dayanamayan Radikaller, İnönü ile konuşmaya karar vermiştir. İnönü ile görüşme görevini Özdağ üstlenmiştir. 20 Ekim'de İnönü'nün evinde gerçekleşen görüşmede Özdağ, Radikallerin politikasını anlatmış, bunun yanı sıra haklarında başlatılan karalama kampanyasına son vermelerini istemiştir (Kocabaş, 2014: 35). Özdağ konuşmasında İnönü'den, ordunun manevi sorumluluğunu taşıyan devrim idaresine zorluk çıkarmamasını

isteyerek, tarihin bu kritik devrinde bir parti lideri gibi değil, milletin bütününe karşı görevli bir asker gibi düşünmesinin halkın geleceği ve demokrasinin işlerliği için daha uygun olacağını söylemiştir. İnönü, Özdağ'a seçimlerin uzatılmasına taraftar olmadığını ve komitenin tarafsızlık politikasını beğenmediğini açıkça belirtmiştir. Özdağ'ın "Milletin çoğunluğu haklı veya haksız size karşıdır. Ordunun manevi mesuliyetini taşıyan bir idare millet çoğunluğunun hissiyatını dikkatten uzak tutamaz" sözlerine karşı İnönü "Milletin çoğunluğunun hissiyatını öğrenmenin tek yolu seçimlerin olmasıdır" cevabını vermiştir (Örtülü, 1966: 40-41). İnönü'nün cevabına karşılık Özdağ, "Biz ihtilali sadece bir takım idarecilere karşı yapmadık. Biz ihtilali memleketi bir türlü çağdaş uygarlık düzeyine çıkaramayan politikacılara karşı yaptık. Eğer iktidarda siz bulunsaydınız, biz ihtilali gene size karşı da yapardık" (Bakışık, 2009: 105), "Bu memleketi kurtaran bizleriz CHP değil" (Arcayürek, 1985: 197) sözlerine sinirlenen İnönü, "Sen bana karşı zor ihtilal yapardın. Ben memlekette bir ihtilalin ortamını yaratır mıydım ki?" söylemiştir. Özdağ, İnönü'nün evinden ayrılırken aradaki sorunun çözülemediği gibi çözülebileceği umudu da kalmıştır. Özdağ, arkadaşlarına "edindiğim intiba şudur; İnönü seçimlere gidilmesi için elinden geleni yapmaya kararlıdır. Bize itimadı yoktur" demiştir. İnönü ile yapılan görüşme iki taraf arasındaki iplerin tamamen koptuğunu göstermiş, bundan sonra radikallerce ılımlı hiçbir adım atılmamıştır (Örtülü, 1966: 41). Özdağ, Tekin Erer ile yaptığı görüşmede İnönü'ye ilişkin düşüncelerini şöyle dile getirmiştir "Belki de bizim 13 Kasım'da dışarıya gönderilmemize benim bu konuşmam sebep olmuştur. Çünkü yakın siyasi tarihimiz gösteriyor ki, bu sayın lider kendisi gibi düşünmeyi tahrip eden bir siyaset makinesidir" (Erer, 1965: 66-67). İnönü ise bu görüşmeden sonra günlüğünde Özdağ ile olan konuşmalarından bahsetmiş ve "Çok enteresan. Akis'e aleyhtar" şeklinde bir not düşmüştür (Kocabaş, 2014: 36).

Siyasi faaliyetler yasak olduğu için konuşma yapamayan İnönü, CHP'nin kuruluş yıldönümü olan 9 Eylül'de bu suskunluğa bir son vermiştir. Basında etkisi haftalarca devam eden "tarihi konuşma" misyonu yüklenerek göklere çıkarılan İnönü'nün tek hedefi, iktidarın sivil idareye devri mevzuu olmuştur (Ü. Özdağ, 2004: 327).

İnönü, konuşmasında DP iktidarının yaptığı hatalara değinerek, 27 Mayıs İhtilalinin bu kötü yönetime son veren bir inkılâp olduğunu söylemiştir. Ancak İnönü,

İnkılap devriminin en geç 1961 Ekimine kadar vazifesini sivil iktidara devretmesinin lüzumundan bahsederek, kendi rızaları ile idareyi devretmeyen devrimcilerin, milletin gözündeki hürmet ve mevkilerini kaybedeceklerini söylemiştir (Ş. S. Aydemir, 1968: 507-508).

Basında İnönü'nün sürekli olarak vurguladığı erken seçim çağrısının hiçbir şahsi ve siyasi hırsla ilgili olmadığı, tamamen memleketin selametini düşünerek bu açıklamaları yaptığı yazılmıştır (10 Eylül 1960 Vatan).

İnönü'nün tarihi konuşmasını yaptığı 9 Eylül'de, Özdağ da Mersin'de bir konuşma yapmıştır. "Milletin saadet ve selamet ümidiyle bağlandığı demokrasi davasının, politikayı geçim kapısı edinen muvafık-muhafif bir zümre tarafından soysuz ve uğursuz bir didişme haline getirildiğini fark ediyorduk" sözleriyle Özdağ, 27 Mayıs'a kadar yaşanan süreçte DP kadar CHP'nin de mesul olduğunu belirtmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 329).

Özdağ, 13 Eylül'de DTCF'de öğretim üyelerine verdiği "27 Mayıs Milli Birlik Hareketinin Nedeni" konulu konferansta İnönü'nün erken seçim demeçlere istinaden bir açıklama yapmıştır:

14 Mayıs 1950 O'da mesut bir inkılâptı. Amacına ulaşamadı Millet'in saadet ve selamet ümidi ile bağlandığı demokrasi davası, politikayı geçim kapısı yapan parazit zümrenin elinde soysuz ve uğursuz bir didişme haline getirildi. Milli birliği parçalayan, milli enerjiyi israf eden bir yöne girildi (15 Eylül 1960 Cumhuriyet).

Yine Özdağ 14 Eylül'de yetiştirme yurtları müdürleriyle yapılan toplantıda "Biz, ikinci Kuvayı Milliye nesliyiz ve Atatürk inkılaplarının murakıbyız. Atatürk devrimlerini temelleştirmek bizim vazifemizdir. 27 Mayıs Türk ulusunu soyan bir avuç insana karşı değil, Türklüğün kaderine karşı yapılmış bir ayaklanmadır" sözleriyle inkılâbı tam manasıyla gerçekleştirmeden görevi devretmeyeceklerini açıklamıştır Kıvılcımlı, 2008: 15).

Özdağ'ın "Devrim hareketi sadece milleti soyan politikacılara karşı değil, Türkiye'nin kaderini düzeltmek için yapılmıştır. Başka tarifler gerçeğe uymaz" söylemi ve tüm baskılara rağmen doğruları için savaşması yalnızca radikal basın

tarafından değil CHP iktidarını isteyen bazı yazarlar tarafından da destek bulmuştur (17 Eylül 1960 Milliyet).

Radikal kanadın üst üste verdiği demeçler, CHP’li basına malzeme çıkarmış, Bülent Ecevit, Nadir Nadi, Özcan Ergüder ve Muammer Aksoy gibi solun önemli isimleri dergi ve gazetelerde Özdağ’ı hedef alan yazılar⁴³ yazmıştır.

CHP’lilerin, Radikalleri tacizi gazete ve dergi yazılarıyla kalmamış, radikallerle karşılaşabilecekleri hiçbir toplantı, kabul ve kokteyli ve partiyi kaçırmamışlardır. CHP’nin önemli adamları olan Metin Toker, Kemal Satır ve Nüvit Yetkin tabiri caizse kendilerini radikallerin açığını yakalamaya adanmışlardır. Bir kokteyde Özdağ ile tartışan Toker, bunu bütün teferruatıyla Akis’te yazarak ihtilalcilerle bu nevi tartışmaların yapılabileceğini, onların sanıldığı kadar güçlü olmadıklarını halka göstermek istemiştir (Örtülü, 1966: 20).

27 Mayıs İhtilalinden sonra haziran ayında Müşerref Hekimoğlu’nun evinde düzenlenen bir davete katılan Özdağ, burada koyu solcu yazar Aziz Nesin ile tartışma yaşamıştır. Nesin konuşmasında ihtilal ve Komiteden beklentilerini eleştirel bir dille açıklayınca Özdağ sinirlenerek “Aziz Bey, bu istediklerinizi biz size yaptıramayız” demiştir (Topuz, 2000: 216). Nesin, Özdağ’a aldırmaksızın konuşmaya devam etmiş ve bir ara Komitenin yönetimde izlemesi gereken yol ve yapmaları gerekenleri anlatmaya başlayınca Özdağ kendini tutamayarak “siz bizden korkmuyor musunuz” diyerek Nesin’i uyararak istemiştir. Nesin ise düşünce ve yazılarından dolayı hapiste çok yattığını söyleyerek Komitede karşı olduğu durumlarda onları eleştirmek çekinmeyeceğini göstermiştir (Topuz, 2003: 301).

Ekim ayında yapılan Türk Dil Kurumu Bayramı kutlamalarına katılan Özdağ, burada henüz tanıştığı Ecevit ile tartışmıştır. Özdağ’ın Ecevit’e “sizi tanımayı çok istiyordum memnun oldum tanıştığımıza” demesiyle sohbet başlamıştır. Ecevit, Özdağ’a, MBK ve bilhassa Radikaller için yazdığı ağır yazılar için özür dilerken

⁴³ Özdağ’ın konuşmalarına karşı ilk eleştiri Nadir Nadi’den gelmiştir: “Muzaffer Özdağ’ın ikinci Kuvayi Milliye diye adlandırdığı bugünkü devrim ruhu Birinci Kuvayi Milliye’nin bir devamı saymamak için orta da ne neden olabilir? Birinci Kuvayi Milliye’nin aramızda yaşayan gerçek temsilcisi İnönü, şimdi hala CHP’nin başında bulunmuyor mu? Bu adam ve bu parti ile Milli Birlik hareketi arasında sıkı bir ülkü birliği bulunmasından daha tabii ne olabilir? Sayın Özdağ, temsil ettiği hareketin tüm bağımsız ve yansız bir karakter taşıdığı, noktasında ısrar ederken biraz da babasına omuz silken bir evlad durumuna düşmüş ve böylece çevremizdeki Atatürk ve devrim düşmanlarına cesaret vermiş olmuyor mu?” (17 Eylül 1960 Cumhuriyet).

Özdağ, bu yazıları keyifle okuduğunu ancak kendisiyle aynı kuşaktan olmasına rağmen sürekli Özdağ'ın fikirlerini eleştiren ve anlamadığını söyleyen Ecevit'e sitem etmiş ve sözlerine “Bülent Bey, CHP’li arkadaşların pek hassas ve alıngan olduklarını hissediyorum. Neden bilmem ki; ihtilalin amacı konusunda gösterdiği bu hassasiyetin sebebi ne ola?” devam etmiştir. Ecevit, Özdağ’a siyasetçilere karşı katı bir tutum sergilediğini söylerken Özdağ “bizi sizi gerici buluyoruz” diyerek yine sert bir üslupla yanıt vermiştir. Özdağ’dan duydukları karşısında şaşırın Ecevit, Atatürk devrimlerine bağlı olan bir parti olduklarını söylemiştir. Özdağ, “Atatürk devrimleri statik değil, dinamiktir! Hani nerde sosyal reformlar” söylediğinde Ecevit “ama yüzbaşım biz açtık reform bayrağını” savunmasını yapmış Özdağ ise “ama hiç görmedik dalgalandığını bu bayrağın” söylemiş ve böylece bu tatlı-sert tartışma son bulmuştur (Ş. Belli, 1975: 136-139).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1960-1963 YILLARI ARASINDA MUZAFFER ÖZDAĞ

4.1. 13 KASIM TASFİYESİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN YURTDIŞINA GÖNDERİLMESİ

“İhtilalin her gecesinde yeni bir ihtilal yatar” (Subaşı, 2004: 166)... Bu söz, tüm meseleyi özetleyen ve 27 Mayıs İhtilali'nin nasıl da zamanının dışına taşabildiğini ifade eden bir mahiyete sahiptir. Öyle ki, 27 Mayıs İhtilali'nin esintisi hala devam ederken; rüzgârın da nereden eseceği asla bilinmemiştir. İhtilali gerçekleştirenlerin umulmadık akıbetlere sürüklendiği bir serüven hikâyesine dönüşen ihtilal sonrası dönem Muzaffer Özdağ için hiç de kolay olmamıştır. Ancak MBK'nın 13 Kasım'da iç darbe ile bölünmesi; MBK üyelerinin devlet yönetimi için ortak karar almak bir yana, bir çatı altında aynı havayı soluyarak çalışmalarının bile imkânsız olduğu zaman diliminde sürpriz olmamıştır. MBK'da ayrışan kanatlarında beklediği tasfiyeye Özdağ'ın da içerisinde bulunduğu “radikaller” kanadı maruz kalmıştır. 13 Kasım tasfiyesinin yaşanmasındaki en temel tespiti “Tek bir 27 Mayıs yoktu: otuz sekiz Milli Birlik Komitesi üyesinin şahsında otuz sekiz tane 27 Mayıs İhtilali vardı” diyerek Ümit Özdağ yapmıştır (Maraşlı, 2010: 61).

Radikallerin tasfiyesi edilmesine; 13 Kasım darbesine gelinceye kadar yaşanan süreçte tamamen radikal kanada mal edilen reform kararları da etkili olmuştur. Bunlardan en önemlileri; üniversite reformu⁴⁴ (147'ler), ordu reformu⁴⁵, Ülkü-Kültür

⁴⁴Komite üyeleri, 26 Ekimde yaptığı toplantıda, üniversitelerin ilim, bilim ve hürriyet kavramlarına tam anlamıyla sahip olması ve bu disiplin çerçevesinde gelişebilmesi için revizyona tabi tutulması gerektiğini açıklamıştır (Doğaner, 1996: 59). Tasfiyenin gerekçeleri üzerine onlarca açıklama yapılmıştır. Ancak en önemli sebep öğretim üyelerinin komünist veya sol ideolojiyi benimsemiş olmalarıdır. (Yetkin, 2011: 98-99). 147 öğretim üyesinin tasfiyesi 28 Ekim 1960 sabahı Resmi Gazete ile duyurulmuştur (Doğaner, 1996: 58).

⁴⁵ MBK'nın almış olduğu en tartışılır kararlardan biri Türk Silahlı Kuvvetlerindeki tasfiye operasyonudur. Tasfiyenin sebebi, alt rütbeleri oluşturan teğmen, üsteğmen ve yüzbaşı kadrolarında görülen yetersizliğe karşılık binbaşı, yarbay, albay, amiral ve general kadrolarında ihtiyaç fazlası subayın bulunmasıdır (Ü. Özdağ, 2004: 301). İhtilaller ordudaki hiyerarşiyi bozar. 27 Mayıs'ta da öyle olmuştur. 27 Mayıs İhtilali anlatılırken sıkça söylenen “yüzbaşılar generallerin önünde yürüyorlardı” (27 Mayıs: Milli Birlik Komitesi, <http://vimeo.com/12916232>.) tabiri 27 Mayıs İhtilalinin ordu hiyerarşisini alt üst ettiğinin kanıtıdır. Ordu hiyerarşisindeki bu değişime bağlı olarak generallerin komite üyelerine karşı tavır almaları komite ve ordu arasındaki güveni yıpratmıştır. Seyhan (1996: 101), tasfiyesindeki ana nedenin psikolojik olduğunu ileri sürmektedir. İhtilali gerçekleştiren ve komite içerisinde görev alan subaylar, yüzbaşından başlamak üzere, ağırlıklı alt ve orta rütbelilerden oluşması, generaller ve amiraller arasında kızgınlığa sebep olduğundan aralarında ister istemez gizli çekişmelerin yaşandığını söylemiştir. Ordunun diğer kademelerinde albayların %80'i yarbayların %50'si

Birliği tasarısı olarak öne çıkmıştır. Tüm bunlarla beraber radikallerin ideolojisini tasvip etmeyen iktidar heveslisi CHP ve onun etkisindeki yandaş basının, MBK üyeleri üzerindeki baskısı dikkat çekmiştir.

Özdağ'ın Komite'nin aldığı kararları basına açıklamasında kullanmış olduğu sert ifadeler tasfiyenin hızlandırılmasındaki önemli sebeplerden biri olmuştur.

7 Ekim'de Türkiye Milli Talebe Federasyonuna giderek öğrenci temsilcileri görüşen Özdağ (8 Ekim 1960 Cumhuriyet), Hükümet ve Komite arasında yaşanan basın kriziyle⁴⁶ ilgili şu açıklamayı yapmıştır:

Doğuda toprak ağaları vardır. Bunlar köye, taşı ile binaları ve insanları ile sahiptirler. Arzu ettikleri anda köyü bütünü ve insanları ile satabilirler. Babıalı'de de ağalar vardır. Gazetelerini satarlar, yazarlarıyla, başyazarlarıyla fıkra yazarları ile Doğu'daki ağalar köylerini satarken köylüsüne sormaz. Babıalı'deki ağalarda sormuyor (ř. Belli, 1998: 263). Uşak olayları sırasında yaralanan bir gazeteciyle ilgili fotoğraf ve haberleri yayınlamamak şartı ile bir gazete sahibinin Menderes ile pazarlığa giriştiğini söyleyen Özdağ, fikir işçilerinin benimsemediği, inanmadığı olayları yazmak zorunda kaldığını, bunun gibi daha birçok örnek olduğunu ve tüm bu iddialarını ispat edebileceğini de söyleyerek basın-yayın patronlarını eleştirmiştir. Özdağ, "27 Mayıs'ta basına olanca hürriyeti, bütün genişliği ile verdik" (8 Ekim 1960 Milliyet). "Basının mutlak manada hür olmasını arzu ediyoruz. Basın iç hürriyetine kavuşmuş değildir. Yurda demokrasiyi getirirken Babıalı'den de geçeceğiz. Türkiye'de derebeylik müessesesini yaşatmayacağız" demiştir (8 Ekim 1960 Cumhuriyet).

binbaşıların %10'u emekliye sevk edilmiştir. Emekliye ayrılan 4000 kadar subayın adı 25 Ağustosta açıklanmıştır (Kaya, 2008: 70).

⁴⁶ Türkiye'nin Müsteşarlıktan alınmasının ardından komitede sorumlu oldukları alanlar dışında ek görevler üstlenen üyelerinde ayrılma zorunluluğu doğmuştur. Buna bağlı olarak Ahmet Yıldız, Basın-Yayın Genel Müdürlüğu görevinden 28 Eylül'de ayrılmıştır (29 Eylül 1960 Cumhuriyet). Yıldız, görevinden ayrılmadan önce basın-yayın denetimi iki önemli çalışma yapmıştır. Çalışmanın amacı gazete patronlarının çalışanları üzerindeki katı hakimiyetini kırmak ve basın çalışanlarının meslek ve iş güvencelerini sağlamaktır. Komitenin basın-yayın üzerine yaptığı bu iyileştirici yasaya karşı Hükümet, basın-yayın üzerinde ciddi yaptırımlar uygulamak, özel duyuruların bile hükümet tarafından dağıtılmasını öngörmektedir (Ü. Özdağ, 2004: 346).

Hükümetin basın-yayın üzerindeki yaptırımlarını doğru bulmayan Bülent Ecevit, gazetede basını devletleştirmek isteyen Hükümeti eleştiren bir yazı yazmıştır. Gürsel, CHP'li basının komite hakkındaki yazılarını doğru bulmadığını açıklarken Komite ile anlaşamayan Hükümetin basın üzerindeki yaptırımını tasvip etmediğini açıklamıştır (Toker, 1991: 156).

Öğrencilerin Babiâli'den nasıl geçileceği sorusuna Özdağ “Fikir işçileriyle beraber geçeceğiz, arkadaşlar” karşılığını vermiştir (Toker, 1991: 156).

Gürsel, Özdağ'ın basınla ilgili açıklamasını Karadeniz gezisi esnasında öğrenmiştir. Olayların komite açısından büyük tepki doğuracağını bildiği için geziyi yarıda bırakıp Florya'ya dönen Gürsel, burada üyelerle görüşmeler yaparak, komitenin hemfikir olmadığı bir konuda ve alınan yasağa rağmen konuşan Özdağ'ı eleştirmiştir. Gürsel, Ankara'ya dönüldüğü zaman bu konu için gerekli önlemlerin alınmasını istemiştir (Tunçkanat, 1996: 327-328).

Gazete sahipleri ve çalışanları Özdağ'ın açıklamalarına büyük tepki ve tedirginlik yaratmıştır. Nadir Nadi ve Falih Rıfki Atay, Özdağ'ın açıklamalarından sonra bizzat Türkeş'i ziyaret ederek Komitenin basına karşı bir tasfiye hareketi düşünüp düşünmediğine dair teminat almak istemiş, Türkeş de gazetecilerin bu endişesini “Bunları genç subayların heyecanına verin, merak etmeyin öyle bir şey olmaz” diyerek gidermeye çalışmıştır (İbrahimoğlu, 2010: 35).

Ulus gazetesi yazarlarından Cihat Baban, gazetede yazısında “Özdağ'ın tasavvur ettiği sistem tecrübe edilmemiş bir sistem değildir. Fakat bir sistemi tatbik eden memleketlerde herkes iktidar gibi düşünmeye mecburdur” diyerek basın üzerine alınan kararların demokratik ülke şartlarına uygun olmadığını ifade etmiştir (16 Ekim 1960 Ulus).

Özdağ'ın yaptığı açıklamalar, Radikallerin sadece devlet kurumlarıyla sınırlı kalmayarak, tüm topluma şamil kılınacak geniş bir temizlik harekâtı⁴⁷ tasarladıklarını, dolayısıyla da iktidarı devretmeye pek niyetli olmadıkları algısı yaratmıştır (Aslandaş ve Bıçakçı, 2006: 35).

Basına dair görüşlerinden sonra Özdağ, gazetecilerin 147'lerin tasfiyesi üzerine ısrarla sordukları sorulara Özdağ, “Yurdumuzu demokrasiye götürmek yolundaki büyük emelimiz ve kararımız safha safha yürümektedir. Üniversite reformu demokrasi yolunda başarılı ve milli bir adımdır” sözleriyle verilen kararın

⁴⁷ Ordu ile başlayan tasfiye süreci, partilerin Ocak- Bucak Teşkilatlarının kapatılması, Hükümet Bakanlarının değiştirilmesi, “Mecburi İskân Kanunu” kapsamında Doğu'daki toprak ağalarının Batıya sürgünü ve tutuklanmaları (Baltacı ve Özcan, 1961), 147 öğretim üyesinin üniversiteden uzaklaştırılması gibi halkta korku yaratan reformlar, radikal kanadın görevde kalmak için yaptığı icraatlar olarak değerlendirilmiştir.

doğruluğunu savunmuştur (Ü. Özdağ, 2004: 359). Özdağ, “Demokrasiye geçerken elbette Beyazıt’tan geçecektik” (29 Ekim 1960 Hürriyet) ve “İyiye doğruya, demokrasiye, işte eshabı mucibe” (29 Ekim 1960 Milliyet) şeklindeki keskin ve sert ifadeler kullanarak yaptığı açıklamalarıyla dikkatleri üzerine çekmiştir.

İdarenin CHP’ye devredilmesi taraftarı olan Komite üyeleri Hükümet ve Komite arasındaki anlaşmazlığı gidermek ve bu sayede yapılması gereken reformları en hızlı şekilde tamamlayıp iktidarı devretmek amacıyla yeni bir çalışma komisyonu oluşturmuştur. 10 Eylül 1960 tarihinde “Direktif ve Temel Görüşler” adıyla resmîyet kazanan bu komisyon seçimlerin en geç 1961 Ekim’inde yapılacağını yineleyerek Radikallere açık bir gönderme yapmıştır. “Direktifler” bölümünde Milli Savunma, Milli Eğitim, Tarım, İskân ve Mesken, Sosyal ve Sağlık, Mali, Ticaret ve Sanayi, Bayındırlık, Köy Kalkınması, Ulaştırma, İç Siyaset ve Siyaset İşleri konusunda yapılanlar ve yapılacaklar anlatılmıştır. “Temel Görüşler” bölümünde ise komitenin direktifler bölümünde yer alan konular ile din, işçi gibi konularda yapacağı uygulamalardan bahsedilmiştir (TC Milli Birlik Komitesi Direktifi ve Temel Görüşleri, 1960).

CHP’nin iktidar olma hırsı ile radikallere yaptığı son çağrı Tabii Senatörlük olmuştur. İhtilal yönetimi ile uzun yıllar kalınamayacağını savunan CHP, Radikalleri⁴⁸ erken seçime ikna etmek için hayatlarını, bir meclis sıfatı altında yaşamaya davet etmiştir. Bülent Ecevit’in Ulus gazetesinde duyurduğu bu fikir, 14 Ekimde Komitede ele alınmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 349).

Tabii Senatörlük teklifi ilk günden itibaren Radikal kanatça doğru bulunmamış, bunun İnönü’nün bir tuzağı olduğu düşünülerek teklife şiddetle karşı çıkmıştır (Erkanlı, 1973: 149).

Komitenin yaptığı toplantıda Gidiciler grubu (tabii senatör olanlar) teklifin kabulünü isterken Radikaller, teklifi kabul ettikleri takdirde karşılıklı beklemeden başladıkları vatana hizmet görevine ihanet edeceklerini düşünerek reddetmişlerdir. Radikallerden Er, “bu bir siyasi rüşvettir, İsmet Paşanın iktidarı elimizden almak için bize uzattığı bir kemiktir. Ve modern hiçbir memlekette böyle bir müessese yoktur.

⁴⁸ Burada Radikaller olarak belirtmemizin sebebi CHP taraftarı Komite üyelerinin iktidarı devretmeye hazır bir duruş sergilemeleridir. Her halükarda CHP iktidarını destekleyen grup, tabii senatörlük sıfatı ile ödüllendirilmekten memnun olacaktır.

Bu bizim yeminimize de aykırıdır. Biz millet önünde karşılık beklemeden millete hizmet edeceğimize yemin ettik. Onun için tabii senatörlük diye bir şey kabul edilemez. Biz kendimizi millete adadık. Şimdi cesaret edip hizmete devam etmeliyiz” diyerek Radikaller adına cevap vermiştir (Türkeş, 1996: 48).

Teklif, yapılan oylama sonucu 26’ya 11 oy ile reddedilmiştir (Taylak, 1976: 111). Komitenin tabii senatörlük teklifini reddetmesi ile ilk hamlesini kaybeden CHP çareyi daha büyük bir teklifle olağanüstü yetkilere sahip Cemal Paşaya gitmekte bulmuştur. CHP’nin teklifini kabul eden Gürsel, 17 Ekim’de yaptığı basın toplantısında Cumhurbaşkanlığına aday olduğunu duyurmuştur (Toker, 1991: 170).

Cumhurbaşkanlığına aday olan Gürsel, idareyi devretmek istemeyen Radikallere karşı geliştirilen her fikri kabul etmiştir. Anayasa Komisyonu’nda görev alan Muammer Aksoy’un Kurucu Meclis lüzumundan bahsetmesi üzerine Gürsel, bu işin en kısa zamanda yapılması için talimat vermiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 448-449). Kurucu Meclis hayata geçirmek isteyen Gürsel, Feyzioğlu’na haber göndererek kurulmasına karar verdiği Kurucu Meclis’in görev ve yetkileri konusunda bir tasarı hazırlanmasını istemiştir. Komitenin radikal kanadı bilhassa Kabibay, Özdağ ve Taşer bu fikre şiddetle karşı çıkmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 362). Gürsel’in Kurucu Meclis lüzumuna ilişkin yaptığı açıklamalara cevaben Özdağ, “Kurucu Meclis olamaz! Biz komite olarak varız” sözleriyle tepkisini ortaya koymuştur (Maraşlı, 2010: 117).

3 Kasım’da İrfan Solmazer, Numan Esin, Ahmet Er, Dündar Taşer, Alparslan Türkeş, Mustafa Kaplan, Rıfat Baykal, Fazıl Akkoyunlu, Kamil Karavelioğlu, Özdağ’ın evinde toplanıp Kurucu Meclis konusunu tartışmıştır. Durumun artık iki tarafın karşılıklı diyalogları ile çözebileceği noktada olmadığını bilen Türkeş, tüm gece karşı grubu tasfiye etmenin zamanının geldiğini söylemiştir (Ü. Özdağ, 2004: 362).

MBK üyelerinden CHP’liler kanadında yer alan Sıtkı Ulay ve Cemal Madanoğlu, eylül ayından itibaren artık radikaller ile MBK çatısı altında çalışmaya devam edemeyeceklerini belirtmiş, grup arkadaşlarının desteğini alarak radikallerin tasfiyesi üzerine sıkı bir çalışma başlatmışlardır (İpekçi ve Coşar, 1965: 390-391). Komite üyelerinin arasındaki gerginlik, bir iç darbe yapılacağını açıkça gösterirken, durumun farkında olan üyeler bu çatışmaya son vermek için bir toplantı yapmıştır.

Radikallerden Alparslan Türkeş, Orhan Kabibay, Suphi Karaman, Orhan Erkanlı, Numan Esin ve Özdağ, ittifaktan Sami Küçük, Sezai Okan, Osman Köksal, Mucip Ataklı, Ekrem Acuner ve Fikret Kuytak'ın katılmasıyla 23 Ekim akşamı Meclis'te başlayan görüşme, 24 Ekim gecesine kadar devam etmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 352). Toplantıda, Komite'nin 29 Ekim 1961'e kadar yapılması zorunlu reformları tamamlaması, bu tarihten itibaren görev başında kalıp kalmayacaklarına ilişkin değerlendirmenin, yapılacak halk oylamasıyla belirlemesine karar verilmiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 440).

Bu toplantı sonrasında gruplar arasında uzlaşma sağlanmış olsa bile gruplar olası bir müdahale için ordudaki güçlerini hazırlamışlara başlamıştır. Ankara Tank Taburu, Radikallerden Taşer'in emrindedir. Gidiciler grubu Tabur Karargâhını ele geçirmiştir. Meclis Muhafaza Taburu, Radikallerin yanında olurken Muhafız Alayı Gidiciler grubunun yanında yer almaktadır. Hava Kuvvetleri ve Ankara'daki pek çok birlik Gidicilerden Madanoğlu'na bağlı hareket etmektedir. Buna karşılık İstanbul Emniyet Müdürünün desteği ve buradaki askeri birlikler Radikalleri desteklemektedir (Ü. Özdağ, 2004: 352). Türkiye'deki tüm istihbarat birimi Kabibay'a bağlıdır. Özel olarak kurulan komite vasıtasıyla tüm istihbarat servis raporları Kabibay'a sunulmaktadır (27 Mayıs: Milli Birlik Komitesi, <http://vimeo.com/12916232>). Harp Okulu Radikallerin yanındadır ancak Okul komutanı ittifak(Gidiciler)grubuyla hareket etmektedir (T. Aydemir, 1968: 78).

MBK'nın almış olduğu kararlar, en son Ülkü Kültür Birliği⁴⁹ projesinin gündeme gelmesiyle basında radikallere karşı karalama kampanyası başlatılmıştır⁵⁰.

⁴⁹ Ülkü ve Kültür Birliği tasarısı Albay Muhterem Seral (Harp Okulu öğretmeni) ve "27 Mayıs'a bir ideoloji kazandırmak" maksadıyla çalışmalar yapan bir ekibin tasarısıdır. Hazırlanan tasarısı teslim alan Erkanlı, komite arkadaşları Esin, Kaplan, Küçük, Okan ve Soyuyüce imzası ile 'Türkiye Ülkü ve Kültür Birliği Genel Başkanlığı Teşkilatı' hakkında kanun teklifini 3 Kasım 1960'da Komiteye sunmuştur (Ü. Özdağ, 2004: 363-364). Komite ve basının ağır eleştirileriyle çalışmaları durdurulan Ülkü ve Kültür Birliği tasarısı, 14'lerin yurtdışında gönderilmeleriyle ki 14'lere mal edilen bir projedir, tamamen ortadan kaldırılmıştır (İpekçi ve Coşar, 1965: 463). Tasarının maddeleri için bkz. Ü. Özdağ, 2004: 365; Altuğ, 1976: 140-146).

⁵⁰ Projeyi "Nazi Almanya'sında bile görülmemiş bir proje" olarak tanımlayan Ecevit, sonraki süreçte Radikallere yapılan haksızlığı şu sözleriyle anlatmaktadır: "147'ler olayı, arkasından Bab-ı Ali'nin önünden geçeceğiz lafları derken birden, bir ülkü ve kültür birliği projesi ortaya çıktı. Biz bunu ortaya çıkardık. Dünyada görülmemiş bir totaliter rejim projesi, yani Nazi Almanya'sında bile eşi görülmemiş bir proje. Ve biz buna şiddetle bir kampanya açtık. Ben parti meclisinden yetki aldım, gazeteci arkadaşlar buldu getirdi bana. Ama uygulama aşamasına gelmiş, komisyonlar kurulmuş, nasıl uygulanacak diye imzalar falan atılmış. Parti meclisi bana yetki verdi ve Ulus'ta bir kampanya açtık. O kampanyanın sonucu 13 Kasım olayıdır. Yani 14'lerin bir gece paketlenip dışarı gönderilmesi" (Ü. Özdağ, 2004: 365).

Tasarı, Komite üyeleri arasındaki ayrışmayı daha tahrik etmiştir (Yıldız, 2001: 198). Özdağ, tasarının amacını “Milli Birlik Ülküsünü çağdaş teknoloji ve bilimi millet hayatında yapıcı ve düzenleyici kılarak, bağımsızlığımızı kendi gücümüzle karşılayacak yeni bir güç yaratmak” olarak açıklamıştır (Altuğ, 1976: 132). 13 Kasım’dan birkaç gün önce Ecevit, İpekçi, Küçük, Özdağ ve Esin Atatürk Orman Çiftliğinde buluşup tasarı hakkında konuştukları zaman Ecevit ve İpekçi “Tek düze bir düşünce akımı olarak gelişmek durumunda kalır” diyerek tasarıyı kabul etmemişlerdir (Maraşlı, 2010: 72). Kurtuluş Kayalı’ya (2009: 77-78) göre “14’lerin Ülkü ve Kültür Birliği tasarısı ile demokrasiye ters bir tutum içerisinde oldukları suçlaması temelsizdi”.

14’lerin Ülkü ve Kültür Birliği tasarısı ile demokrasiye aykırı davrandıklarına yönelik söylemler doğru değildir. Tasarı da 14’lerin tamamının imzası bulunmadığı gibi 23’ler arasında yer alan bazı üyelerin de imzası yer almıştır (Kayalı, 2009: 77).

Özdağ’ın sert ve keskin bir üslupla yaptığı konuşmalar ve 10 Kasım ile ilgili basına verdiği demeçler, MBK’yı feshedip Cumhurbaşkanlığına geçmek isteyen Gürsel için de bir fırsat olmuştur. 8 Kasım’da Birinci Ordu Komutanı Cemal Tural ve İstanbul Valisi Refik Tulga’nın da katıldığı bir toplantıda, radikal kanadı etkisiz hale getirmek üzere çözümler aramaya başlanmış ve radikalleri durdurmanın tek yolunun tasfiye olduğu fikrinde bileşilmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 368).

Toplantıda Sıtkı Ulay, radikallerin tasfiye için harekete geçtiğini, karşı görüşe sahip bütün MBK üyelerini Eski Meclisin bodrumunda öldüreceklerini ileri sürmüştü (Ulay, 1968: 166-167), hatta Cemal Gürsel’i, Orhan Erkanlı’nın vuracağı söylentileri dolaşmıştır (Erkanlı, 1973: 156).

MBK içinde yaşanan bu gerginliğin farkında olan radikaller, durumu toparlamak için İstanbul’a giderek Gürsel ile görüşmek istemiştir. Görüşme öncesinde İstanbul Emniyet Müdürü Muammer Şahin’e ziyarette bulunarak bir nevi durum hakkında bilgi almak isteyen radikaller, Şahin’in, karşı grubun yakın zamanda bir baskın yapacağını söylemesiyle şaşkınlık yaşamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 368).

Aynı akşam Florya’daki Köşkte Kabibay, Solmazer, Esin ve Erkanlı ile Gürsel arasında yapılan görüşmede, üyelerin fikirlerini ciddiye almayan tavrıyla Gürsel, “Biz çalışamaz hale geldik, bari kurucu meclis çalışsın. Ankara’ya dönünce bu işi neticeye

bağlarız” diyerek bir nevi tasfiye kararını doğrulamıştır (İpekçi ve Coşar, 1965: 492-493).

9 Kasım’da Ankara’ya gelen Gürsel, MBK’nın ikinci Paşası Madanoğlu ile tasfiye hakkında konuşmuştur. Madanoğlu’nun “hala bir karar veremediniz mi?” sorusuna Gürsel “Yahu, biz bunların yedisini yakalayıp Erzurum Kalesine kapatsak ne olur?” cevabını vermiştir. Gürsel’den beklediği cevabı alan Madanoğlu, “Siz bu işi bana bırakın ama yedimi olur ondört mü bilemem” diyerek 13 Kasım operasyonunu başlatmıştır (Maraşlı, 2010: 123).

İstanbul dönüşü Özdağ ile buluşan Kabibay, Gürsel ile yapılan görüşmeyi anlattığında Özdağ, hiç beklemeden harekete geçilmesini istemiştir (Ü. Özdağ, 2004: 369).

Türkeş ve Erkanlı, karşı grubu tasfiye etmenin zorunluluğunu radikallerin kendi aralarında yaptığı her toplantıda dile getirmiştir. Temmuz ayında Özdağ’ın evinde yapılan toplantıda Türkeş üç hareket tarzından bahsetmiştir. Birincisi CHP taraftarı olan en az üç üyeyi yurtdışına göndermek. Bu fikri Türkeş, Er ve Baykal desteklemiştir. İkincisi her ne pahasına olursa olsun ayrılığı engellemek lazım geldiği görüşüdür. Bu görüşü sadece Karavelioğlu desteklemiştir. Üçüncüsü ise karar vermek için biraz daha zamana ihtiyaç olduğudur. Esin ve Solmazer bu fikri desteklerken Özdağ hiçbirine evet dememiştir (Karavelioğlu, 2007: 97-98).

Erkanlı, “bu işi kimseye bırakmayalım. Bunların birkaç elebaşı var, bunları meclisin altına indirip infaz edelim, kurşuna dizelim. Böylece aynı zamanda fikir ortağı olmanın yanı sıra cürüm ortağı da oluruz” diyerek Özdağ gibi bir an önce harekete geçmeyi teklif etmiştir. Karşı grubun hazırlıklarından haberdar olan radikaller, harekete geçememenin sıkıntısını yaşarken aynı zamanda MBK’daki nüfuzlarına bakarak rahat davranmışlardır (27 Mayıs: Milli Birlik Komitesi, <http://vimeo.com/12916232>).

Türkeş’in karşı grup için yaptığı tasfiye teklifi radikallerin hepsi tarafından kabul görmediği gibi Esin ve Özdağ harekete geçememenin sebebini Türkeş’in cesaretsizliğine bağlamıştır (Maraşlı, 2010: 122).

10 Kasım'da MBK'da yine büyük bir tartışma yaşanmıştır. Muzaffer Özdağ 7 Kasım'daki bir basın toplantısında Atatürk haftasının kutlanması ve Atatürk'ün nasıl anılması üzerine bir konuşma yapmıştır. MBK'da büyük yankılara sebep olan bu konuşmasında Özdağ şu ifadelerle yer vermiştir (8 Kasım 1960 Milliyet):

Atatürk sadece o gün anılmayacaktır. Atatürk yaşanacaktır. Bunun için bayrakların yarıya inmesini, gazetelerin siyah başlıklarla çıkmasını istemiyoruz. Atatürk, 10 Kasım'dan 17 Kasım'a kadar büyük törenle anılacaktır. Törenlere Anıtkabirden başlanacaktır. 10 Kasım'da Gürsel, üyeler, bakanlar ve gençlik Atanın huzurunda bulunacaklar ve gençler kendini Ataya ve Türk ulusuna adayacaktır. Bütün basında, sahnelerde Atatürk'ün hayatına, ihtilaline ve bilinmeyen taraflarına ait eserler ve yazılar yer alacaktır.

Özdağ'ın bu teklifi ile 10 Kasım'da gazetelerin manşetleri siyah çıkmamıştır (Maraşlı, 2010: 122).

Köksal, Özdağ'ın bu demecinin MBK adına verilmediğini söyleyerek Özdağ için takdir⁵¹ vermiştir. Komite içinde çıkan tartışmaya Fazıl Akkoyunlu, Dündar Taşer ve Numan Esin de dâhil olmuştur. Erkanlı'nın durumu yatıştırması ile Köksal tavrını geri almıştır. Komitenin tavrına çok sinirlenen Özdağ silahını çıkartarak “parlamentoculuk oynarken, bunları kullanmayı unuttuk” diyerek tehditte bulunmuştur (Ü. Özdağ, 2004: 369).

Gürsel'in tasfiye kararını onaylamasının ardından diğer grup üyeleriyle irtibata geçen Cemal Madanoğlu, Kadri Kaplan, Muzaffer Yurdakuler, Suphi Karaman, Ahmet Yıldız, Mehmet Özgüneş, Kamil Karavelioğlu ve Selahattin Özgür'ün haberi olmadan yapılan toplantıda yurtdışına gönderilecek isimlerin tespitini yapmışlardır (İpekçi ve Coşar, 1965: 495-496).

11 Kasım'da Ankara Merkez Komutanlığında yapılan bu toplantıya Cemal Madanoğlu, Osman Köksal, Sezai Okan, Mucip Ataklı, Haydar Tunçkanat, ve Emanullah Çelebi katılmıştır. Tasfiyeden haberi olmayan yedi üye –ki bunlar da daha önce tasfiye listesine dâhil olan üyelerdi- listeden çıkarılmıştır. İsimler üzerinde tek tek oylama yapılmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 370).

⁵¹ Muzaffer Özdağ hakkında verilen takdir için bkz. TBMM Tutanaklar Cilt:3 MBK 00003034.

Liste tamamlanır tamamlanmaz Gürsel'in yanına giden Madanoğlu, tüm hazırlıkların tamamlandığını ve hemen harekete geçileceğini söylemiştir (Onuş, 2003: 225).

Başlangıçta 12 kişi olarak düşünülen isim listesi Gürsel'in yaptığı düzenleme ile 14'e çıkmıştır (Tunçkanat, 1996: 329).

Yine aynı akşam Madanoğlu'nun Çankaya'daki evinde tasfiyenin hareketini belirlemek üzere bir toplantı yapılmıştır (Ulay, 1968: 167).

10 Kasım'da Milli Gençlik Teşkilatının düzenlediği konferansta Tunaya ve Giritli yaptıkları konuşmalarında MBK'yı eleştirmeleri ve öğrencilerin hocaları destekler nitelikteki tezahüratları Erkanlı'nın sınırlarını bozmuştur. Erkanlı konferansta yaşadığı üzüntüyü dile getirmek için Gürsel ile görüşmeye gitmiştir. Tunaya ve Giritli için yurtdışı görevi isteyen Erkanlı, kendi derdini anlatmak için gittiği görüşmede Gürsel'in kendisini umursamaz tavrına ve konuyu Kurucu Meclise getirmesine sinirlenerek "Bence siz komiteden ümidinizi kestiniz, dayanacak bir yer arıyorsunuz. Bunun için Kurucu Meclisi acele kurmak niyetindediniz" çıkışına (Maraşlı, 2010: 124). Gürsel, "evet mesnet arıyorum, süratle seçimleri yaptırmak istiyorum... Beni cumhurbaşkanı seçtirmeyen meclisi dağıtırım. Ordu her zaman benim emrimdedir" cevabını vermiştir. Duydukları karşısında hayal kırıklığına uğrayan Erkanlı, "...hata sizindir. 35 kişiyi idare edemediniz ve bizi bu duruma getirdiniz" siteminde bulunarak odadan ayrılmıştır (Onuş, 2003: 224).

Gürsel ile yaptığı konuşmadan büyük üzüntü yaşayan Erkanlı'nın duyduğu haber sınırlarını iyice bozmuştur. Artık MBK sekreterliğine uçak tahsis edilemeyeceği haberini duyan Erkanlı, tüm bu yaşananlar üzerine Gürsel'e hitaben bir istifa mektubu yazmıştır (İpekçi ve Coşar, 1965: 496-498).

Ülkü ve Kültür Birliği tasarısının amacını gençlere anlatmak üzere radikallerin İstanbul'a gideceğini haber alan Ulay, Küçük ve Gürsoytrak da İstanbul'a gitmiştir. Ancak Gürsel, Ulay'ın acilen Ankara'ya dönmesini istemiştir. Saat 10.30'da Çankaya'ya yetişen Ulay, Madanoğlu, Köksal ve Okan'ın da bulunduğu bir toplantıya katılmıştır. Toplantıda üyelerin hangi ülkeye gideceği üzerine konuşmalar yapılırken Gürsel de birinci MBK'nın feshine dair konuşmasını kayda aldırılmıştır. Alınan karara göre yazılı tebligatlar, üyelerin evlerine gönderilerek; evden dışarı çıkmamaları

istenecek, silahları alınacak, evleri güvenlik güçlerince beklenecek, telefonları kesilerek iletişim kurmaları yasaklanacak, gönderilecek üyelerin pasaportları nüfus adedine göre düzenlenecek ve tasfiye edilenler nezaret altında tutulacak, üyeler aileleri ya da tek başına uçaklara bindirilerek yurtdışına gönderilecek, şeklinde düzenlenmiştir (Ulay, 1968: 167-168).

Tasfiyenin olacağı haberi 12 Kasım'da Taşer'e CHP'li Ali İhsan Göğüş tarafından bildirilmiştir. Göğüş akrabası olan Taşer'e radikallerden ayrılması ve CHP'ye adaylığını koymasına halinde isminin çıkarılabileceğini söylemiş, konuşmalarında doğru ve samimi olduğunu ispat edercesine diğer 13 üyenin adını açıklamıştır (Ü. Özdağ, 2004: 371).

MBK üyelerinin dahi haberi olmazken CHP'lilerin tasfiyeden haberdar olması İnönü'nün komite üzerinde ne derece etkili olduğunu göstermesi açısından önemli olmuştur. CHP kendinden o kadar emindir ki Akis dergisi o hafta dergi kapağı yaptığı Türkeş'in fotoğrafının altına "Konya yolu düz gider" yazarak adeta dalga geçmiştir (Altuğ, 1976: 110).

Durumun ciddiyetinin farkında olan Özdağ, Esin, Baykal, Er, Kabibay, 12 Kasım'da tarafsızlardan Yurdakuler ile bir araya gelerek, Yurdakuler'den, Gürsel ile radikaller arasındaki sorunu gidermek için arabuluculuk yapmasını istemişlerdir (Ü. Özdağ, 2004: 372).

Türkeş ise aynı gün Harp Okulunda konuştuğu Aydemir'e komitenin içinden çıkılmaz bir hale geldiğini, komitenin feshedilerek seçimler yapılmasının doğru olacağını savunmuştur. Aydemir, Türkeş'in bu teklifine olumsuz cevap vermiştir (T. Aydemir, 1968: 82).

Harp Okulu kumandanı ve ihtilalleri seven bir asker olan Aydemir'in zaafını bilen Gürsel, yaptığı etkili konuşmasıyla Aydemir'in 13 Kasım operasyonuna desteğini sağlamıştır. Nitekim Talat Aydemir 21 Mayıs Darbe Girişimi'nin yargılamaları sırasında verdiği ifadede MBK üyeleri arasındaki anlaşmazlığı gidermek için çok uğraştığını ancak Gürsel ile yaptığı konuşmanın etkisinde bir karar verdiğini "13 Kasım 1960 sessiz ihtilal olmuştu. İhtilalciler yavrularını yemişlerdi. Bizlerde kullanılmıştık" sözleriyle itiraf etmiştir (Maraşlı, 2010: 124).

Sabah başına geleceklerden habersiz olan Özdağ, 12 Kasım akşamı yanında Osman Köksal ve İrfan Solmazer ile beraber Devlet Tiyatroları'nda sergilenen bir oyunu izlemeye gitmiştir (Ü. Özdağ, 2004: 373).

Tasfiye edilecek kişilerin hangi ülkeye gönderileceğini Dışişleri Bakanı Selim Sarper ayarlamıştır. İlk olarak 21 kişilik bir kadro temin edilmiş, 7'ler grubunun tasfiyesinin iptali ile karar 14 kişi için uygulanmıştır (Örtülü, 1966: 62).

Er (2003: 71), yurtdışı görevleriyle ilgili olarak tasfiyeden önce Mehmet Özgüneş'in kendilerine üç ülke seçmeleri halinde bu ülkelerden birine gönderileceklerini söylediğini ve kendisinin, oğlunun tedavisi için uygun gördüğü Libya'yı tercih ettiğini iddia etmiştir. Ancak Özdağ'ın Tokyo, Türkeş'in Yeni Delhi'ye gönderildikleri göz önüne alındığında, gidecekleri ülkenin tercihini kendilerinin yapmadığı açıkça anlaşılabilmektedir.

13 Kasım darbesi için hazırlanan planda 14 üyeye saat yediye beş kala, sivil polisler ve bir subay tarafından zarfları teslim edilmiştir. Ve sabah saat beşten itibaren telefon hatları kapatılmıştır. Bu işle ilgilenmesi için İçişleri Bakanı Muharrem Kızıloğlu görevlendirilmiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 504). Tasfiyede emniyeti ise İrfan Tansel ve Hava Kuvvetleri sağlamışlardır (Örtülü, 1966: 62).

Gürsel, 13 Kasım sabahı okunacak tebliğ metniyle "Milli Birlik Komitesi çalışmalarının Milli Birliği ve memleketin yüksek menfaatlerini tehlikeye sokacak duruma düştüğünden MBK'yı feshettiğini" açıklamıştır. Köksal ve Okan'ın metne karşı çıkmasıyla radyoda okunmak üzere ikinci bir metin hazırlanmıştır. Bu metinde ise feshedilen birinci komiteden sonra ikincisinin derhal kurulacağı ve 23 üyenin adı eklenerek radyoda okunması kararlaştırılmıştır (İpekçi ve Coşar, 1965: 504-505). Bununlar beraber ilk metinde yer alan ve Ulay'ın sunduğu; komiteyi tamamen feshedip sivil iktidara devretme fikri, Gürsel tarafından olumlu bulunurken; diğer üyeler karşı çıkmıştır (Tunçkanat, 1996: 329).

4.2. 14'LERİN TASFİYE EDİLMESİ

13 Kasım operasyonu sabahın erken saatinde başlamıştır. Evlerine getirilen sarı zarflı mektupları okuyan radikaller şok yaşamıştır (Örtülü, 1966: 63).

Madanoğlu, operasyon sırasında MBK hüviyetleri, madeni amblemler ve silahlarını teslim etmeyenlerin “şarkta bir kaleye hapsedilecekleri” tehdidinde bile bulunacak kadar ileri gitmiştir. Erkanlı'nın “bunları bana Gürsel ve siz vermediniz. Hayatım pahasına elde ettiğim bu hatıraları kimseye vermem, ne isterseniz yapabilirsiniz” sözlerine karşı bir harekette bulunulmamıştır (Erkanlı, 1973: 177-178).

Madanoğlu tarafından hazırlanan ve 13 Kasım sabahı yurtdışına gönderilecek olan üyelere teslim edilen tebligat metni şöyledir:

Sayın Bay...

1. Türk Silahlı Kuvvetleri adına millete verilen sözün yerine getirilmesinde uğranılan aksaklıklar ve güçlükler karşısında, vaki istek üzerine Milli Birlik Komitesini feshetmiş bulunuyorum.
2. Başarmış olduğumuz yüksek hizmete layık bir şekilde size verilecek olan dış görevi beklemenizi, bu müddet içerisinde memleketin ve şahsınızın menfaati bakımından evinizden dışarı çıkmamanızı ve ziyaretçi kabul etmemenizi, aksi takdirde hakkınızda 6 ve 25 numaralı kanun hükümlerinin tatbik edileceğini ve bugünden (13 Kasım 1960) itibaren emekliliğe sevk edilmiş bulunduğunuzu bildiririm.

Radikallerin tasfiye kararına tepkisiz kalmayan isimlerden biri Özdağ olmuştur. Telefon hattının irtibata kapalı olduğunu gören Özdağ hemen karşı komşusu Yurdakuler'e giderek köşkü aramıştır. Gürsel'in tasfiyeden habersiz yaveri ile konuşan Özdağ, Gürsel'in Köşkte olduğunu öğrenince görüşmek için hemen yola çıkmıştır (İpekçi ve Coşar, 1965: 506-507).

Yanında tasfiye haberini bilmeyen ve duruma büyük tepki gösteren Yurdakuler ve alt kat komşusu olan Kadri Kaplan da vardır. Yolda karşılaştıkları Taşer'i de yanlarına alarak Çankaya Köşküne doğru ilerlemişlerdir. Tasfiye çok ciddi bir boyutta yapılmış, güvenlik önlemleri için askerler, polisler, güvenlik güçleri hazır bulunmuştur. Komite üyelerinin çoğunun oturduğu Saraçoğlu Mahallesi güvenlik çemberine alınmıştır. Radyoevi, Büyük Postane ve İnönü'nün evi tedbir amacı ile askeri birliklerce korunmuştur. Ankara Merkez Komutanlığı sadece parolalı geçişe izin vermiştir. Parola Cemal Madanoğlu'nun köpeğinin adı 'Can Can'dır (Ü. Özdağ, 2004: 373-374).

Çankaya Köşküne giden tüm yollar barikatlar ile kapatılmıştır. Özdağ ve arkadaşları ilk barikatı geçse de ikincisini geçememiş bu sebeple yolu açık olan meclise yönelmişlerdir (İpekçi ve Coşar, 1965: 507).

Meclise girmek isteyen Özdağ ve Taşer'i havacı bir albay kapıda tüfeği ile engellemek istemişse de Özdağ'ın "Sıkı ise ateş et" direnişine karşı başarılı olamamıştır. Meclise gelen üyelerin durumlarının anlaşılması ile Özdağ, Muzaffer Yurdakuler, Kadri Kaplan ve Dündar Taşer yakalanarak Merkez Komutanlığı'na götürülmüşler, Kaplan ve Yurdakuler, Madanoğlu'nun isteğiyle serbest bırakılırken Taşer ve Özdağ, Mürted Hava Üssüne götürülerek gözaltına alınmıştır. Tasfiye günü Mustafa Kaplan Samsun, Erkanlı ise İstanbul'dadır (Ü. Özdağ, 2004: 374).

14'lerin tasfiyesi planlanırken radikallere yakın şahıs ve kurumlarda tespit edilerek olası bir olaya karşı gözetim altında tutulmuşlardır. Öncü gazetesinin çalışanları gibi (Örtülü, 1966: 73). Gözaltı süreci yaşayan diğer kişiler Ankara Emniyet Müdürü ve Valisi olmuştur. Telefonların kesilmesi ve emniyet için yardımları beklenen bu iki birim, Gürsel'in emrini görmelerine rağmen ikna olmayınca müdür ve vali Madanoğlu tarafından tasfiye operasyonu bitene kadar Ankara Komutanlığında tutulmuştur (Ü. Özdağ, 2004: 373).

13 Kasım tasfiyesi gerçekleştirildiği sırada Yassıada da alarma geçirilmiştir. Havacı Üsteğmen Remzi Oral'a göre, Radikaller, tutuklu bulunan mahkumları serbest bırakarak DP seçmeninin oyunu almak amacındadır. Eğer 13 Kasım darbesi tersine dönüp 14'ler lehine sonuçlansaydı, Yassıada havaya uçurulacaktı (Ö. Öymen,1986. 333).

14'leri tasfiye kararı 13 Kasım sabah 7.30 haberlerinde kamuoyuna duyurulmuştur. Gürsel 14 MBK üyesinin tasfiyesi ve geri kalan üyelerin geleceği üzerine açıklama yapmıştır (Ü. Özdağ, 2004: 374-375):

1. Milli Birlik Komitesinin çalışmaları memleketin yüksek menfaatlerini tehlikeye sokacak bir duruma düşürdüğünden, Türk Silahlı Kuvvetleri ve MBK üyelerinin talepleri üzerine bugün 13 Kasımdan itibaren Milli Birlik Komitesini feshettim.
2. Türk milleti adına yasama yetkisini kullanacak olan yeni MBK üyeleri, Başkan Cemal Gürsel, Ekrem Acuner, Refet Aksoyoğlu, Mucip Ataklı,

Emanullah Çelebi, Vehbi Ersü, Suphi Gürsoytrak, Suphi Karaman, Kadri Kaplan, Kamil Karavelioğlu, Osman Köksal, Fikret Kuytak, Sami Küçük, Cemal Madanoğlu, Sezai Okan, Fahri Özdilek, Mehmet Özgüneş, Selahattin Özgür, Şükran Özkaya, Haydar Tunçkanat, Sıtkı Ulay, Ahmet Yıldız ve Muzaffer Yurdakuler'den oluşmaktadır.

3. Yeni MBK en kısa zamanda kurulacak olan kurucu meclis ile birlikte memleketin nizamını demokratik esaslara göre düzenleyecektir.
4. Görevinden affedilen üyeler emekliye sevk edilecektir.
5. Bu konuda Devlet Bakanından başka bir makam ve şahıs beyanat vermeyecektir.

Gürsel, 13 Kasım saat 18.00'da gazetecilere tasfiyenin sebeplerini anlatmıştır:

Komite arkadaşlarımın hepsi vatansever, çalışkan hepsi her şeyin daha iyi olmasını arzu eden zevattan müteşekkildir. Fakat zaman zaman o kadar birbirimizden ayrı fikirler, uzlaşmaz kanaatler meydana çıkıyordu ki, Komite müzakereleri bir meseleyi halletmekten ziyade bir meydan muharebesi kazanmak oluyordu. Aylardır işe bir düzen vermek için çalışıldı, fakat bütün bu gayretler maalesef ciddi bir fayda temin etmedi. Millete ve dünyaya karşı aldığımız mesuliyet bizi çok sabırlı ve mümkün olan her şeyi yapıp bir çatlaklık meydana gelmeden işi düzeltmek, hatta zaman zaman görünüşü kurtarmak için gayri samimi beyanlarda bulunmak gerekti. Son 15-20 gün içinde durum o hale geldi ki, Komiteden sağlam bir iş çıkması bir yana vatandaşın zihninde şüpheler uyanmaya, toplulukta ıstıraplar ve endişeler belirmeye başladı. Birbirini tutmayan beyanlar, aşırı fikirler ifade eden konuşmalar, herkeste (Ne oluyoruz, nereye gidiyoruz?) gibi endişeli suallerin doğmasına sebep oldu. Bomba patlatmak tehditleri, bilhassa iktisadi hayatı felce uğratacak tesirler yaratmaya başladı. Endişe, itimatsızlık memlekete yayıldı. Memleket münevverleri bizim kadar vatanperver oldukları için işin tehlikesini görmeye başlamışlardı. Bu ahval karşısında millete ve dünyaya karşı yüklendiğimiz vazifenin mahiyet ve icaplarını ciddi surette düşünmek zorunda idik. Uzlaşma imkânları olmayınca ve hakikatlere doğru yöneltme çaresi olmayınca, bir karar vermek mecburiyetinde bulunduğumuzu takdir edersiniz. Bu karar her şeye rağmen verilmeliydi (14 Kasım 1960 Milliyet).

14 Kasımda Dışişleri Bakanlığının 14'lere gönderdiği tebliğin içeriği şöyledir:

“...Büyükelçiliği müşavirliğine tayininiz hakkında bakanlığın ihtisas kadrosunda görevlendirilerek... derece ile... Büyükelçiliği nezdinde müşavirliğe tayininiz düşünülmektedir. Kabul buyurduğunuz takdirde keyfiyeti işbu yazı ile altına işaretle yazının iadesini saygılarımla rica ederim.”

Tebliğin açıklanmasından sonra yurtdışına gönderilmeleri için gerekli olan evraklar tamamlanmış, aileleriyle gidecek olanların aileleri için pasaport hazırlıkları yapılmıştır.

Özdağ ile 1 Ekim'de yaşadığı tartışma⁵² sonrası MBK toplantılarına uzun süre katılmayan Madanoğlu, 13 Kasım Darbesinin gerçekleşmesiyle rahat nefes almıştır. Madanoğlu, 15 Kasım'da gazetecileri çağırarak tasfiyenin gerekçelerini anlatmıştır (Oktay, 1962: 1). Madanoğlu açıklamasında Radikal kanadı eleştirerek ideolojilerinin tehlikeli olduğunu, Türkiye'yi bölmek ve askeri dikta yönetimini benimsediklerini iddia etmiştir. Madanoğlu konuşmasında Özdağ ve Esin için “Çifte Kerametler” ifadesini kullanmıştır ve Ona göre Özdağ ve Esin komiteye rastgele girmiş olan kişilerdir (Oktay, 1962: 11). Madanoğlu, 13 Kasım'dan önce tartışmaktan çekindiği Özdağ'ı, 15 Kasım'da bu sözlerle basına değerlendirerek intikam almak istemiştir. Özdağ ise 14 Aralık 1960'da Tokyo'dan kardeşine gönderdiği mektupta Madanoğlu için şunları yazmıştır:

Şimdi önümde bir zafer dergisi var. Madanoğlu, ihtilali anlatmış, okuyup güliyorum. Yazı işleri müdürü yine insaflı imiş, bu meşhur demecin tamamını basmamış. Üç ay evvel bu demecin tam metnini okuduğum zaman ağlamıştım.

⁵² 21 Eylül'de Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığından alınması ile büyük üzüntü yaşayan Radikaller, bu süreçte Gürsel'in İnönü ile anlaşarak basına yaptığı açıklamalarda erken seçime gitme söylemlerine çok kızmaktadır. Radikallerin güç kaybetmeye başladığı bu dönemde Komitede toplantısında Özdağ ve Madanoğlu arasında ciddi bir tartışma yaşanmıştır. Toplantıda Özdağ, İhtilal ve Komitenin vazifeleri üzerine konuşmasını yaparken Madanoğlu'nun araya girerek “Biz bu uzun işleri bırakalım, bizim bunlara aklımız ermez. Vazifemiz DP iktidarını yıkmaktır, yıktık bitti. Çağırılım İsmet Paşayı iktidarı devredelim, biz de kenara çekilelim” sözlerini sarf etmesi Özdağ'ı sınırlendirmiştir. Özdağ'ın Madanoğlu'na cevabı çok sert olmuştur: “Paşam siz istediğiniz yere gidebilirsiniz, kimse sizi zorla tutmuyor. Zaten yanlışlıkla geldiğiniz ve bir türlü vazifenizi, fonksiyonunuzu idrak edemediğiniz bu topluluk bir İhtilal Meclisidir. Burada herkesin rütbesi ve sıfatı eşittir ve birdir; ihtilal meclisi üyeliği. Burası kışla değil, siz de general değilsiniz; oturduğunuz yerden müdahale etmeyin, fikriniz varsa, söz alın ve kürsüden söyleyin. Şunu da bilin ki biz İsmet Paşanın kiralık askerleri değiliz ve olmayacağız. İhtilal, İsmet Paşayı iktidara getirmek için yapılmamıştır. Her defa İsmet Paşaya darı devretmekten bahsediyorsunuz. Kimin malını kime veriyorsunuz. Milli Birlik ihtilalinin gerçek sahibi Türk ordusudur, biz onun temsilcisiyiz. İktidarı zamanı gelince yapılacak seçimleri kazanana devrederiz; önce devrimler yapılacak sonra da seçimler.” (Kocabaş, 2014: 23).

Akdevrinin en müfrit muhalifleri bile Türk Ordusunu ve Akdevrini böyle şuuruz ve böyle vicdansızca küçültmemiştir. Zavallı Madanoğlu şecaat arz ederken neler söylemiyor ki.

... Ben Madanoğlu'na kızmıyorum, o bir maşa olduğunun, Akdevrinin katline alet edildiğinin farkında değildi. İşi bitince Akdevrini serdiği çamura fırlatıp atacağını idrak idrak edemiyordu. Acırım Ona...(Altuğ, 1976: 194).

14'lerin gizli çalışmalarını ortaya çıkarmak için Madanoğlu tarafından görevlendirilen Elevli de görevini başarmış olmanın mutluluğunu yaşamıştır (Elevli, 1967: 1). Elevli de Madanoğlu gibi Özdağ ve yakın arkadaşlarının İhtilalde önemli bir görev ve başarılarının olmadığını Türkes'in emeline hizmet ettirmek amacıyla "genç, yeteneksiz, saygısız, çok ve boş konuşan" bu subayları Komiteye aldığını söylemektedir⁵³ (Elevli, 1967: 173).

16 Kasımda İkinci MBK, 126 sayılı kanunla 14'leri emekliye sevk ederek, 127 sayılı kanunla Dışişleri Bakanlığı dış teşkilatında müşavirlik sıfatıyla görevlendirilmiştir. Emekli ikramiyeleri 86 bin lira olan 14'ler en az iki yıl yurtdışında görev yapmak zorundadır. 1500 lira üzerinden emekliye ayrılan üyelerin yurtdışı görevlerinde barem derecesine göre maaş alacakları açıklanmıştır (18 Kasım 1960 Milliyet).

Küçük (2008:118), 14'ler için "İhtilali birlikte yaptığımız arkadaşlarımızı güvencesiz ortada bırakamazdık. 13 Kasımı izleyen birkaç gün içinde rütbelerine bakmaksızın hepsini albay derecesinde emekli ettik ve akabinde de kendilerini, çeşitli ülkelerdeki büyükelçiliklerimize müşavir kadrosuyla yurtdışına sürdük" sözleriyle yapılan haksızlığı bir lütuf sunmuşçasına savunmuştur.

14'ler Mürted Hava Üssünde toplanırken, ikinci MBK, 14'lerin akıbetini tartışmaya devam etmiştir. Gürsel başkanlığında toplanan ekip, MBK'nın bu 14 değerli üyesi – ki bazıları ihtilalin çekirdek üyeleridir- vatan haini ilan edilmiştir. 'Diktatörlük heveslisi' bu kişilerin yurtdışına gönderilmesini yeterli görmeyen Haydar Tunçkanat "gittikleri yerlerde memleketin itibarını sarsıcı davranışlara girişebilirler"

⁵³ Elevli'nin Özdağ'a olan nefreti yazmış olduğu iki kitapta da açıkça görülebilir. İhtilal Komitesine alınmayan Elevli, Özdağ ve Özdağ gibi genç subayların Komiteye dahil edilmesini hazmedememiş, bu nedenle Komitede yaşanan tüm sorunları genç subaylara ve Radikallere mal etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Elevli, 1967).

diyerek 14 üyenin kurşuna dizilmesini isteyen bir önerge sunmuştur. Tunçkanat'ın bu teklifi reddedilmiştir. Komitenin aldığı yurtdışı görevi kanunu 17 Kasım 1960'da resmi gazetede yayınlanmıştır (Örtülü, 1966: 65-66).

Alparslan Türkeş: Yeni Delhi, Orhan Kabibay: Ottawa, Münir Köseoğlu: Stockholm, Orhan Erkanlı: Meksiko, Mustafa Kaplan: Lizbon, Muzaffer Karan: Oslo, Şefik Soyuyüce: Kopenhag, Fazıl Akkoyunlu: Kabil, Rıfat Baykal: Tel-Aviv, Numan Esin: Madrid, İrfan Solmazer: La-Haye, Ahmet Er: Libya ve Muzaffer Özdağ: Tokyo'ya gönderilmiştir (17 Kasım 1960 Milliyet).

Özdağ'ın, yanında binbaşı refakatiyle evine getirilerek gerekli eşyalarının alınmasını sağlanmış saat 17.25 itibariyle eşiyle beraber Esenboğa Havaalanına getirilmiştir. Altuğ (1976: 171), Özdağ'ın havaalanındaki durumunu şöyle anlatmıştır:

Özdağ, kırmızı kravatlı lacivert bir takım giymişti. Güliyordu ama bu gülüşün arkasında ıstırap ve ihanete uğramanın verdiği yıkılmışlık seziliyordu. Özdağ'ın yanında hamile eşi vardı. Ürkek, çekingen Bayan Özdağ'ın hali gazetecilere pek dokundu. Adeta kocasının yanından ayrılmak istemiyordu. Koluna sıkı sıkı yapışmıştı. Özdağ orada karşılaştığı gazetecilere “Bizden elli yıl önce kalkınma hamlesini yapmış bir memlekete gittiğim için seviniyorum. Siz fikir işçilerisiniz, sizlere sevgim ve saygım her zaman bakidir ancak beni çok hurpaladınız” demiştir.

Özdağ ve eşi uçak saatinin kalkmasına kadar Gümrük Müdürünün odasında tutulmuşlardır. Bir ara gazetecilerle konuşan Özdağ, gazetecilere on beş günlük haber malzemesi çıktığını ifade ettikten sonra “Bu yurt iyi günlere kavuşacaktır. Biz buna inanıyoruz” diyerek ayrılmıştır. Aynı uçakla seyahat edecek olan Türkeş ve Özdağ'ın uçakları 20.15'de havalanmıştır (20 Kasım 1960 Milliyet).

13 Kasım Darbesi ile “Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez subaylar toplu olarak yurtdışına sürgün edilmiştir” (Akpınar, 2005: 24).

Tasfiyeden çok sonra Gürsel, “On Dörtler dua etsinler ki, işin içinde ben vardım. Yoksa hepsi de kurşuna dizileceklerdi. Ben engel oldum” diyerek günah çıkarmaya çalışmıştır (Türkeş, 1996: 101).

Gürsel'in açıklamalarına karşı bir diğer iddia, Gürsel'in 14'lerin kurşuna dizilmeleri teklifini kabul ettiği ancak İnönü'nün karşı çıkmasıyla yurtdışına gönderildikleri söylemleridir (Akpınar, 2004: 23-24).

Türkeş, diğer grubun idam kararından vazgeçme sebebinin “yaptıklarının hesabını kendilerinden sorabilecek kudretteki arkadaşlarının varlığı” olmasına bağlamıştır (Maraşlı, 2010: 137).

Hekimoğlu (1975: 13), 13 Kasım darbesini haklı sebeplere dayanarak halka anlatmak isteyen Gürsel'in, 14'lere yaptığı asılsız suçlamalardan rahatsız olduğunu şu sözleriyle savunmuştur: “Aslında çok duygulu bir asker olan Gürsel bu olayın üzüntüsünü sağlığı ile ödemiş, çok geçmeden hastalanmıştı”.

Karaman da Hekimoğlu'nun sözlerini desteklercesine “13 Kasım ve 14'ler 27 ediyor, MBK Başkanı da öz çocuklarını yiyen baba üzüntüsüyle 27 Kasımda yatağa düşüyordu” demiştir (Hekimoğlu, 1975: 23-24).

13 Kasım'dan sonra Muzaffer Özdağ'ın kardeşi Muammer Özdağ ile karşılaşan yazar Yaşar Kemal, “gördün mü komünistler milliyetçileri nasıl yendi. Sizinkileri yurtdışına sürdük, attık” demiştir. Yaşanılan bu durum 13 Kasım'ın yaşanmasında ayrıca Milliyetçilik ve Komünizm çatışmasının etkili olduğunu göstermiştir (Tekin, 2011: 156).

Taşer'e göre (1975: 19), “Aydemir ve benzerlerinin hasedi, Madanoğlu ve benzerlerinin aczi, CHP liderinin ihtirası potasında birleşti ve 13 Kasım darbesi icat edildi. Fesat denizi taşmış ve 27 Mayıs'ı boğmuştu.”

İhanet 14'leri derinden yaralamıştır. Durumu kabullenmelerine rağmen, Türkeş, Özdağ, Erkanlı ve Esin gibi ihtilalin gerçek askerleri kırgınlık ve öfkelerini kontrol altına alamamış, gerek mektuplarında gerek arkadaş buluşmalarında hep bu konuyu dile getirmişlerdir (Maraşlı, 2010: 137).

Özdağ, 13 Kasım'ı şu sözlerle tarif etmiştir:

13 Kasım, 27 Mayıs'ı asli amacından uzaklaştıran ve son derece yıkıcı sonuçlar meydana getiren siyasi bir komplodur. 27 Mayıs, 13 Kasım'da yolundan çıkarılmıştır ve seçimden evvel iktidar değişmiştir. Yani seçim yapılmadan

İktidar DP'nin rakibi olan CHP'ye teslim edilmiştir. 13 Kasım'ın önde gelen amacı İnönü'yü başbakan, CHP'yi iktidar yapmaktır. Yani bizim dışımızda olan görevlilerin düşüncesi bir an evvel CHP'yi iktidara getirmektir. 13 Kasım 27 Mayıs inkılâpçı ekibin bünyevi rahatsızlıkları tedavi ve ıslah etmesini, programını gerçekleştirmesini önlemek suretiyle halen içinde bulunduğumuz rahatsızlıkların doğması ve büyümesine amil olmuştur. Ve olağanüstü bir tarihi fırsatın, imkânın heba edilmesine yol açmıştır (Durmuş, 1990: 116-117).

Kabibay, “ben 27 Mayıs İhtilalini gerçekleştiren öz ihtilalcilerden biriyim. 27 Mayıs İhtilalinin gerek hazırlık ve gerekse icrasında, karşılığında aziz millete hizmetten başka bir şey düşünmeden daima ölümle karşı karşıya gözünü kırpmadan kaldım. Nasıl olur da ben, 27 Mayıs İhtilaline ihanet edebilirim?” demiştir (Utku, 2006: 23-24).

Erkanlı, tasfiyeyle beraber 23'lerin ayan azası, milli kahraman, millete demokrasiyi hediye eden hürriyet havarileri olarak addedilirken 14'lerin emekli kahvelerinde ömür tüketmeye mahkûm zavallılar, vatan hainleri, diktatör taslakları, satılmış insanlar... olarak yargılanmasının üzüntüsünü yaşamıştır. “13 Kasım günü bizi öldürtmekle bu konuyu kapatmalıydınız... İhanet ile cinayet arasında ne fark vardır, birini yapan diğerini göze almış demektir” demiştir (Utku, 2006: 66-67).

Esin'e göre:

13 Kasımın hukuki hatta çekinmeden ve aramızda ifade edelim ahlaki ve insani hiçbir mesnedi yoktur. 13 Kasım iyi niyetle düşünülürse vehimlerin ve paradoksların eseridir. Hemen bütün ihtilallerin kaderinde maknuz, şüphe kurdu ihtilalcilerin zihnini kemirmeye başlayınca alelade anlaşmazlıklar süratle tehlikeli ayrılıklara inkılap ediyor.... (Utku, 2006: 83).

Türkeş, “13 Kasım bir ihanettir şüphesiz. Ve hadisenin tam gerçek hüviyeti ile umumi efkâra aktarılmamış olmasının tek sebebi İnönücü basın organlarıdır” demiştir (Türkeş, 1996: 87).

Erkanlı, (1973: 137) 13 Kasım darbesinin yaşanmasındaki en önemli payın Gürsel'e ait olduğunu şu sözleriyle yinelemiştir:

İhtilallerin mukadder akıbetinden MBK'da kendini kurtaramadı, beklenen gün 13 Kasım'da geldi. 13 Kasım operasyonu 27 Mayıs ihtilaline son veren bir olay olarak kıymet ve anlar taşır; bir avuç insanın iktidar mücadelesi, sandalye kavgası, sadakat ya da ihanet meselesi değildir. Hikâyenin asıl sebebi: başsız bir gövdeyi dış tesirlerin sürüklemesi ve parçalamasıdır.

Erkanlı, (1973: 150) anılarını yazarken 13 Kasım'a dair bir pişmanlığını da paylaşmıştır: “Türkeş'in tekliflerini kabul etseydik 13 Kasım olmazdı; belki başka şeyler olurdu fakat sonunda nereye giderdik, ne kadar devam ederdik, şu anda dahi kestiremiyorum. Türkeş'in ve bizzat bizim baskına uğramamız bizim iyimserliğimizin bir sonucu oldu.”

13 Kasım'ı “balayı havası içinde” kutlayan İnönü, 1961 seçimlerinde Adalet Partisi (AP) ile koalisyon hükümetiyle iktidar olmuştur. CHP'nin ısrarı ve türlü vaatleri ile yapılan seçim, yeni bir parti karşısında tutunamayan CHP'nin başarısızlığını göstermiştir. Halkın güven ve sevgi duymadığı gerçeğiyle yüzleşen İnönü ve partisi yıpranma sürecine girmiştir (Maraşlı, 2010: 138).

İnönü, La Tribune de Lausanne gazetesine verdiği demeçte şu sözlere yer vermiştir:

Seçime gidilmekle acele edilmiştir. 14'ler haklı çıkmışlardır. Bir askeri harekettten sonra otoriter bir intikal devresi geçirilmesi ihmal edilmez bir zarurettir. Bu devrenin kısa sürmüş olmasından birçok mahzurlar doğdu. Tekrar ediyorum: Her ihtilalden sonra otoriter, sert bir intikal devresine kesin bir ihtiyaç vardır. Bizde bu devre icap ettiği kadar uzun süreli olmamıştır.

Erken seçim baskılarıyla hata ettiğini itiraf edercesine konuşmuştur (Türkeş, 1996: 95).

27 Mayıs İhtilali zaferi ile kurulan MBK ise, 13 Kasım darbesinden sonra maddi ve manevi gücünü yitirerek albaylar cuntası hâkimiyetine girmiştir (Örtülü, 1966: 79).

13 Kasım ile 27 Mayıs İhtilali fiilen sona ermiş, bir 14'ler problemi yaratılmış ve Gizli Cuntalar, Darbeler Devri başlamıştır. Darbeler Devri 13 Kasım 1960'la başlayıp, uzunca süre devam eden bir zamanı kapsamıştır (Erkanlı, 1973: 171).

4.3. 13 KASIM TASFİYESİ'NDE ÜLKENİN GENEL DURUMU

14'lerin yurtdışına gönderilmesiyle Gürsel, İkinci MBK'yı 23⁵⁴ üye ile yeniden kurmuştur. Yeni dönemin ilk icraatı Birinci MBK döneminde büyük tartışmaların yaşandığı Kurucu Meclis tasarısının 13 Aralık 1960'ta 157 sayılı kanun hükmüne dayanılarak kabul edilmesi olmuştur. Kurucu Meclis tasarısı tartışmaları 13 Kasımdan sonra hükümet, Anayasa Komisyonu ve MBK arasında devam etmiştir. Turhan Feyzioğlu'nun başkanlığında hazırlanan Kurucu Meclis Anayasa taslağı, hükümetçe incelendikten sonra bazı maddelerinin değiştirilmesi öngörülmüştür. Bunun sebebi taslakta CHP lehine görülen maddelerdir ki bunlardan en önemlisi kontenjan sorunudur. Komisyonun belirlediği kontenjan üye sayısı 70 iken iktidarı CHP'ye teslim etmek niyetinde olmayan tarafsız hükümetin belirlediği sayı 50'dir. Hükümet Bakanları Kurucu Meclisin CHP egemenliğine girmesini istememektedir. Buna karşın tabii senatörlük rüşveti ile mest olan MBK üyeleri ve Cumhurbaşkanlığı için zemin hazırlayan Gürsel komisyonun kararını desteklemektedir. Kararların uygulanmasında son söz komiteye ait olduğundan tasarı Feyzioğlu'nun hazırladığı şekilde kabul edilmiştir. Komite ile hükümet arasındaki uzlaşım zorluğundan mı yoksa parçalanmış bir komitenin vicdana ağır gelen yükünden midir bilinmez Gürsel felç geçirmiştir (Toker, 1991: 210, 211).

Kurucu Meclisin açılması ile fonksiyonunu kaybeden hükümet 4 Ocak'ta istifasını sunmuştur. Yeni Meclis binasının inşaatının tamamlanmasıyla 6 Ocak 1961'de Kurucu Meclis açılmıştır. Kurucu Mecliste 220 CHP'li, 25 CKMP' li ve 25 bağımsız üye yer almıştır (Karavelioğlu, 2007: 112).

Kurucu Meclisin 9 Ocak'ta yapılan ikinci birleşimde Kazım Orbay başkanlığa seçilmiştir. Meclis ilk iş olarak Anayasa Komisyonu oluşturarak yeni anayasa üzerinde çalışmalara başlamıştır. İhtilalin yıldönümünde kabul edilen Anayasa ile 23 üyenin tabii senatörlüğü kesinleşmiştir. Komite üyeleri anayasa ile koruma altına

⁵⁴ MBK üyesi Tümgeneral İrfan Baştuğ'un 11 Eylül 1960 tarihinde trafik kazası sonucu vefat etmesiyle komite 37 kişi kalmıştır. Aynı kazada Komite üyesi Şükran Özkaya yaralanmıştır (Baltacı ve Özcan, 1961: ss. yok).

alınmalarına rağmen Meclis toplantılarında kararlarını alenen açıklamaktan çekindiklerinden çalışmalarını gizlice yürütmüştür. Bunun sebebi aleyhlerine gelişecek bir durumda 14'ler durumuna düşmekten korkmalarıdır (Örtülü, 1966: 86-89).

Kurucu Meclis, yeni bir dönem olarak gerek devlet yönetimi ve ordu gerekse halk üzerinde büyük tesir ve heyecan yaratmıştır. 27 Mayıs İhtilali de halkın sevgisi ve güvenini kazanan bir idare kurmuştu ancak insan doğası gereği sivil iktidarı asker idaresine tercih etmiştir (Altuğ, 1976: 168).

Kurucu Meclis kanunu ile çıkarılan Temsilciler Meclisi kanunu ile MBK idaresi fiilen sona ermiştir. Siyasi parti kurma yasasının düzenlenmesi ile 6 yeni parti kurulmuştur. Zeminleri aylar öncesinden hazırlanan partiler şubat ayından itibaren Türk siyaset tarihindeki kimliğini resmileştirmiştir. Bunlardan ilki CHP'yi tabiri caizse tahtından edecek olan DP seçmeninin oylarıyla büyük başarı elde eden Adalet Partisi'dir. 11 Şubat 1961'de kurulan partinin genel başkanı Ragıp Gümüşpala'dır. 1961 seçimlerine katılacak olan diğer parti 13 Şubatta kurulan Yeni Türkiye Partisi'dir. Parti genel başkanı Komiteden ihtilalciler ve Gürsel'in de desteğini alan Ekrem Alican'dır (Ş.S. Aydemir, 1999: 406).

Adalet Partisi ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) partileri dışında 13 Şubat'ta Türkiye İşçi Partisi genel başkanı Avni Erakalın, 11 Şubatta Memleketçi Serbest Parti Genel Başkan'ı Enver Adakan, 11 Şubat'ta Çalışma Partisi ve yine 11 Şubat'ta Cumhuriyetçi Mesleki Islahat Partisi kurulmuştur.

27 Mayıs'ta yapılan bir toplantı ile hükümleri açıklanan 1961 Anayasası 9 Temmuz 1961'de referanduma götürülmüştür. CHP, CKMP, YTP yeni anayasanın kabulünü isterken AP "hayır da hayır vardır" sloganı ile seçmeninden hayır oyunu kullanmalarını istemiştir. Referandumda vatandaşın % 80'i oy kullanmış ve %61.7' si yeni anayasa için evet demiştir. Böylece 10 geçici ve 157 maddeden oluşan Anayasa 334 sayılı kanun gereğince kabul olunmuştur (Çavuşoğlu, 2009: 166). 1961 Anayasası, CHP'nin 1959'da yapılan kurultayında duyurulan İlk Hedefler Beyannamesi'nin maddelerinin neredeyse tamamını içermektedir. AP'nin anayasayı kabul etmemesinin sebebi CHP'nin Anayasa üzerindeki bu hâkimiyetidir (50. Yıldönümünde 27 Mayıs'ı Hatırla(t)mak, 2010: 27).

13 Kasım darbesi ile komitede yaşanan bölünme ordu ve politika içindeki huzursuzluğu artırmıştır. Komite tüm otoritesini Kurucu Meclis'e ve CHP'ye bırakırken politik sahaya yeni siyasi partilerin çıkması ve arkalarına DP seçmenini almaları, 27 Mayıs'ta canlarını ortaya koyan ordu mensuplarını üzmüştür. 27 Mayıs İhtilali'nin kazanılmasında büyük payı olan ancak iktidarı CHP'ye hediye etmek istemeyen 14'lerin lehine ordu içinden de destek artmış ve buna bağlı olarak ordu komiteye karşı tavır almıştır. MBK'da ve ordudaki düzensizliğin farkında olan subaylar da bu durumdan yararlanarak yeni bir örgüt oluşturmuştur. Ordudaki örgütlenme İstanbul ve Ankara'da olmak üzere farklı gruplardan meydana gelmiştir. Bu örgütlenmenin başında Kara Harp Okulu Komutanı Talat Aydemir ve arkadaşları gelmektedir. Aydemir grubu, komite üyelerinin 13 Kasım'dan sonra yürüttüğü politikayı tasvip etmemektedir. İlk başlarda ordunun siyasetten tamamen çekilmesi gerektiğini savunan Aydemir'in daha sonraları yaptığı açıklamalardan anlaşılacağı gibi asıl amacı, kendisinin başında olduğu bir dikta idaresi kurmaktır. Ordudaki küçük grupları kendi etrafında toplayan Aydemir, daha sonra bu grupların çengelleme yoluyla birleşmesi ile büyük birlikler meydana getirmiştir (Örtülü, 1966: 130-132).

Diğer grup ise MBK içerisindeki Havacıların ordudan destek aramaları neticesinde ortaya çıkan İstanbul grubudur. 14'lerin tasfiyesi ile Gürsel'in komiteyi feshetme teklifi Havacıları tedirgin etmiştir. Havacılara göre Gürsel, komiteyi feshederek beş kişilik bir cunta kurmayı planlamaktadır. Bununla beraber Cumhurbaşkanlığı'na aday olarak kendini garantiye almıştır. Gürsel ve diğer üyelere karşı önlem alınması gerektiğini düşünen havacılardan Mucip Ataklı ve Emanullah Çelebi gruplarına destek bulmak amacıyla 1. Ordu komutanı Cemal Tural ve 66. Tümen Komutanı Faruk Güventürk'ü ziyaret etmişlerdir. Havacılar görüşmelerde Tural'dan bekledikleri desteği alamazken Güventürk, daha konuşmanın yapıldığı ilk gün kendine bağlı subaylarında bulunduğu odasında silah üzerine yemin ederek 1960 yılının aralık ayının ilk günlerinde yeni bir örgütün kurulmasını sağlamıştır (Onuş, 2003: 235-236).

Teşkilatın merkezi Ankara'dır. Ancak çalışma yeri İstanbul Harp Akademisidir. Örgüt başkanlığını Tuğgeneral Faruk Gürler üstlenmiştir (Altuğ, 1976: 248).

Silahlı Kuvvetler Birliği hiyerarşik bir örgüt olarak Genelkurmay Başkanına bağlı hareket etmiştir. Teşkilat hazırlanırken bilhassa 27 Mayıs İhtilali'nde yaşanan hiyerarşi sorununa kati kurallar getirmiştir. Talat Turhan, yüzbaşı rütbesindeki komite üyesinin (Muzaffer Özdağ kastedilerek) Tümen Kumandanı bir Generali arkasından yürütmesinin Silahlı Kuvvetler Birliği için kabul edilemez bir durum olduğunu söylememiştir (Seyhan, 1966: 131).

Tarihler 15 Eylül 1961'i gösterdiğinde Türkiye, demokrasi tarihi açısından büyük yara alacağı bir güne uyanmıştır. 15 Eylül'de Yassıada yargılamaları sonuçlandırılarak sabık on beş iktidar mensubu için idam kararı verilmiştir. Mahkemenin verdiği ceza infaz kararlarının onamasını MBK yapmıştır. Eylül'den önce yapılan toplantılarda komite üyelerinin çoğu idam cezalarına karşı olduklarını bildiren açıklamalar yapmasına rağmen 15 Eylül'de yapılan toplantıda idamlara karşı olan dört kişi karar değiştirerek idamların gerçekleşmesi yönünde evet oyunu kullanmıştır. Sonuç olarak idamlar için komiteden 13'e 9 evet oyu çıkmıştır. MBK Başkanı Gürsel idamların yapılmaması için çok çaba harcamıştır. Ancak karşısında güçlü SKB örgütü ve onları destekleyen Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ı bulmuştur. Kararlar neticesinde Celal Bayar yaş haddinden ve diğer on bir kişi hafifletici suçlar dâhilinde idam cezasından kurtularak müebbet hapse mahkum edilmiştir. Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'ın infaz kararlarının onanması ile Polatkan ve Zorlu 16 Eylül'de idam edilmiştir. Kararı duyan Menderes hap içerek intihar etmiş ancak bu onu kurtarmaya yetmemiştir. Menderes, doktorların asılabilir raporu ile 17 Eylül'de idam edilmiştir (Örtülü, 1966: 167-173).

Menderes ve arkadaşlarının idamı yakın tarihimizde politik çıkarlar uğruna "Türkeş ve yakın arkadaşları Menderes'i astı" olarak yanlış lanse edilmektedir. O dönemde yurtdışında sürgüne gönderilen Özdağ ve arkadaşlarının yargıya müdahil olma yetkisi bulunmamaktadır. Özdağ, idam cezalarının kesinleşmesiyle beraber 7 Eylül 1961'de Devlet Başkanı Gürsel'e bir mektup yazmıştır. Bu mektupta Özdağ şöyle yazmıştır:

Akdeyrim'in ak başladı ak bitmelidir, DP seçmenin, DP'li yurttaşların ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmemeli ve tazyik edilmemelidir ve Yassıada mahkemelerinin sonucu ne olursa olsun hüküm verilmesi halinde bunun siyasi niteliği dikkate alınarak bağışlayıcı bir tavır içinde bulunmaları memleketin

lüzumu için elzemdir. İcranın şefkati yargının adaletine mani değildir. İdam cezasını infaz etmeyi asla düşünmeyin. Ülkemizde ve dünyada hoş karşılanmayacaktır.

Özdağ bununla kalmayarak Yeni Delhi'ye Türkeş'in yanına gitmiş ve orada Akkoyunlu ve Türkeş ile birleşerek yeni bir mektup daha yazmışlardır (Durmuş, 1990: 118). Türkeş'in imzasıyla 14'ler adına yazdığı mektupta idamların onanması halinde yurtiçinde huzursuzluğun artacağı, millet ve tarih önünde sorumlu olacaklarını ve idamı onaylamadıklarını açıkça yazmıştır. Türkeş ve arkadaşları, Menderes'in idamı bir yana ihtilalin yapıldığı ilk gün⁵⁵ hapis cezasını bile onaylamamış, Dışişleri Bakanı Selim Sarper ile görüşerek bu şahısların yurtdışına gönderilmelerine yönelik gerekli çalışmaların başlatılmasını istemişlerdir (Metin, 2012: 210). Menderes, Yassıada ziyaretine gelen Vecihi Öğütçüoğlu'ndan 14'lerin yurtdışına gönderildiğini öğrendiğinde; "Vecihi Bey, ihtilal şimdi oldu. Bugüne kadar Türkeş ve arkadaşlarının bizleri kurtaracağını ümit ediyordum. Şimdi o ümitler kalmadı" sözleriyle 14'lerin idam cezalarına karşı sergiledikleri tutumda ne kadar samimi olduklarını, ispatlamıştır (Metin, 2012: 206).

İdam cezalarının infazını İsviçre'de öğrenen Özdağ, "Bunun ülke için hayırlı olmayacağını, ileride bu yaranın tekrar tekrar kanatılacağını ve milletin iradesinin, milletin emelinin, milletin enerjisinin daha mutlu bir gelecek inşa etme fikrinden çok, geçmişin trajik olaylarına yönelteceği endişesindeyim. DP yöneticilerinin, devlet adamlarının hazin akıbeti için elem duyuyorum" demiştir (Durmuş, 1990: 119).

Menderes'in idamı halkta özellikle DP seçmeninde büyük üzüntüye sebep olmuştur. 1961 seçimi idam cezalarının gölgesinde yaşanmıştır. 18 Eylülde gazetelerde Menderes'in idamını gören Menderes severler kandırıldıklarını düşünerek AP'den istifa etmiştir. AP'ye tepki en çok Ege şehirlerinden gelmiş, Genel Başkan Gümüşpala'nın istifasını isteyen halk, AP merkezlerine saldırı düzenlenmiştir. AP'nin prestij kaybetmesiyle CHP'nin iktidar olma şansının artacağını düşünen halk AP'ye olan desteğini artırmıştır (Toker, 1991: 292-296).

⁵⁵ Özdağ ve Radikallerin, Milli Birlik Partisi kurulması fikrinin ortaya atulmasından sonra DP seçmeninin oyunu almak bağlamında DP'lilere karşı daha esnek davranma eğilimine girdikleri de ileri sürülmüştür (Kayalı, 2009: 75).

1961 seçimi 15 Ekim’de yapılmıştır. Seçim sonuçlarına göre CHP oyların % 38 ini AP ise %35 ini almıştır. CHP 178, AP 158, YTP 65 ve CKMP 54 milletvekili ile Mecliste temsil edilme hakkına sahip olmuştur. Çoğunluk sistemine göre yapılan Senato seçimlerinde ise 150 senatörlükten AP 70, CHP 36, YTP 28 ve CKMP 16’sını toplamıştır. Seçim sonuçları DP’nin varlığını yaşatmak isteyen AP’ de büyük sevinç yaratırken CHP’de hüsrana yol açmıştır (Onuş, 2003: 261). AP, merkez sağda DP’nin halefi olarak kurulan ilk partidir. Partinin “Adalet” adı ile halka verilmek istenen mesaj anlaşılmış ve 1961 seçimlerinde büyük oy kazanılmıştır (Çavuşoğlu, 2009: 167).

15 Ekim sonuçları yeniden sivil idareye geçme sürecinde ordu ve hükümet arasında yaşanacakların habercisi olmuştur. 21 Ekim 1961’de İstanbul Harp Akademisi’nde yapılan toplantıda 10 General ve 28 Albay arasında bir protokol imzalanmıştır. 21 Ekim Protokolü’ne göre; Silahlı Kuvvetlerin, TBMM açılmadan duruma müdahale edeceği, MBK’yı feshederek tüm siyasi partilerin kapatılacağı ve idareyi ordunun üstleneceği bildirilmiştir. Genelkurmay Başkanı Sunay’ın onaylamadığı 21 Ekim protokolü yürürlüğe girmemiştir (H. Özdemir, 2002: 80). SKB’nin protokolünü değerlendirmek üzere Gürsel başkanlığında Hava, Deniz, Kara, Jandarma Genel Komutanları, ordu komutanları ve siyasi parti liderleri bir araya gelerek Çankaya Protokolünü imzalamıştır (Demir, 2006: 158).

25 Ekim 1961’de Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosundan oluşan TBMM açılmıştır. Hükümetin hangi parti ve kimin başkanlığında kurulacağı bilinmeksizin Milletvekilleri ve eski MBK üyeleri tabii senatör sıfatıyla yemin ederek göreve başlamıştır. 26 Ekimde yapılan toplantıda tek aday⁵⁶ olan Gürsel, Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir (Karavelioğlu, 2007: 167-170).

Seçim sonuçlarına göre CHP tek başına hükümeti kurma sayısına ulaşamamıştır. CHP ve AP koalisyon hükümet kurma fikrine sıcak bakmazken AP, YTP ve CKMP ile birleştiğinde hükümet kurabilecek sayıya ulaşamamıştır. CHP ve

⁵⁶ CHP ve MBK Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Gürsel desteklerken AP Ali Fuat Başgil’i desteklemiştir. AP’nin seçimlerdeki başarısını gören Gürsel karşısında güçlü bir aday istememiştir. Başgil kendisine yapılan tüm uyarılara rağmen adaylığını koymakta ısrar edince Ulay ve Özdilek tarafından kaldığı otelde ziyaret edilmiştir. Bu kısa ziyaretten sonra Başgil adaylıktan vazgeçerek derhal yurtdışına dönmüştür (Neziroğlu, 2003: 121).

AP yöneticilerinin uzlaşmasıyla 20 Kasım'da Birinci Koalisyon hükümeti⁵⁷ kurulmuştur. Başbakanlık görevini İnönü'nün üstlendiği hükümet 1962 Mayıs'ına kadar çalışmıştır (Heper, 2011: 180).

4.3.1. Talat Aydemir ve 22 Şubat Olayı

14'lerin tasfiyesi ile ordu düzeninde meydana gelen bozulma ve başıboşlukla beraber, devlet yönetiminde iktidar değişimi sırasında yaşanan otorite zayıflığı, ihtilalci ruhunu her daim canlı tutan ve “27 Mayıs Zaferi”nde payına düşeni alamadığını düşünen askerleri yeniden harekete geçirmiştir. Halk ve ordu içinde 14'ler lehine artan destek hareketleri, CHP'deki huzursuzluğu iyice artırmıştır. 23'ler arasında CHP iktidarına tutunamayan üyeler, ordu içerisindeki gruplaşmaya katılmışlardır. Ordu ve ülke yönetiminde gücü artan SKB, yönetim ve ordudaki bu başıboşluktan yararlanarak siyasi ve askeri alanda söz sahibi olmanın yollarını aramaktadır. Bu arayış “Albaylar Cuntası”ni ortaya çıkarmıştır. Cuntanın başında 27 Mayıs İhtilali'nin hazırlık aşamasında büyük emeği olan ancak ihtilal sırasında yurtdışı görevinde olduğu için komiteye alınmayan Kara Harp Okulu Komutanı Kurmay Albay Talat Aydemir vardır (Örtülü, 1966: 130-131).

22 Şubat girişiminin amacı aydın demokrasisini özgürlükler çerçevesinde sağlamak olmuştur. Ancak aydınların demokrasiye işlerlik kazandırmak için işe, demokratik özgürlükleri kısıtlayarak başlamıştır (Kayalı, 2009: 105).

Altuğ'a göre, (1976: 263-265) Türkiye'de ve yurtdışında bulunan aydınların, ihtilalciler ile sürekli temas kurup, fikir alışverişinde bulunması, Türkiye'yi demokrasiden çok ihtilallere hazırlamıştır. Kalem, insanın fikir ve eylemlerine olan etkisini düşündüğümüzde aydınların, darbeler üzerine olan etkisini tartışmasız kabul etmeliyiz. 22 Şubat darbesi, 1961 seçimleri sonrası yurt genelindeki huzursuzluğu, ordunun memnuniyetsizliği ve askerlerin yönetimde aktif rol alma isteği ile birleştiğinde Türkiye'nin nasıl ihtilaller ülkesi haline geldiği anlaşılabilir.

⁵⁷ 1961-1965 genel seçiminin sonuçlarına göre istikrarlı hükümetler kurulamamıştır. 1965 yılı seçimlerine kadar dört koalisyon hükümeti kurulmuştur. Birinci Koalisyon: CHP ve AP, Kasım 1961-Mayıs 1962, İkinci Koalisyon: CHP, YTP ve CKMP, Haziran 1962- Aralık 1963, Üçüncü Koalisyon: CHP ve bağımsızlar, Aralık 1963-Şubat 1965, Dördüncü Koalisyon: AP, YTP, CKMP ve MP, Şubat 1965-Ekim 1965. CHP'nin bulunduğu ilk üç koalisyonda başbakan İnönü olmuştur. (Bektaş, 1993: 27).

22 Şubat'ın oluşum aşamasında İstanbul Harp Akademisi, Ankara Harp Okulu ki, burası için Aydemir'in özel ihtilal karargâhı denilmiştir ve Kabibay'ın görevli bulunduğu Brüksel, ihtilal karargâhı olarak çalışmıştır (Altuğ, 1976: 265).

MBK kurulduğu günden itibaren ordu içinde doğrudan kumanda yetkisine sahip olmuştur. 13 Kasım operasyonu ile beraber yalnızca komite değil ordu içinde de bir bölünme meydana gelmiştir. SKB'nin her geçen gün artan gücü komiteyi rahatsız etmeye başlamıştır. Fonksiyon ve otoritesini kaybeden komite, SKB'nin baskısı altına girmiştir. Komite üyelerinin askeri karargâh ve kışlalara rahatça girmesi yasaklanmış, denetimler arttırılmıştır. Böylece komitenin, orduyu politikaya alet etmesi engellenmiştir. Kontrolü yeniden ele almak isteyen Gürsel, Kara Kuvvetleri Komutanı Celal Alkoç, Deniz Kuvvetleri Komutanı Zeki Özek, 2. Ordu Kumandanı Şefik İlter, MBK üyesi Madanoğlu ve Köksal ile birlikte SKB'ye karşı harekete geçmiştir (Deniz, 2002: 24-25).

Hava Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral İrfan Tansel'in, yurtdışına büyükelçi olarak atanması üzerine, Komite içindeki havacıların da desteğini alan SKB, 6 Haziran 1961'de Gürsel'e bir ultimatoma göndererek Tansel'in tayini durdurulmasını istemiştir. Harp Okulu başta olmak üzere birlikler harekete geçirilmiştir. Ataklı, Tunçkanat, Çelebi, Acuner, Kadri Kaplan'ın da baskıları ile Gürsel'in geri adım atması sağlanmış ve tayinler durdurulmuştur (Küçük, 2008: 123-124).

SKB'nin göndermiş olduğu ultimatoma ile Komiteden Köksal ve Madanoğlu olmak üzere Muzaffer Alankuş görevlerinden alınmış, Şefik İlter ve Agasi Şen emekli edilmiştir. Komite üyelerinin karargâh, kışla ve garnizonlara girmesi katıyen yasaklanmıştır. Komitenin idari faaliyetleri SKB'nin gözetim ve denetimi altına girmiştir.

Seçimlerin yapılmasıyla iktidar el değiştirmiş, İnönü Başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Hükümetin idareyi sağlayabilecek gücü olmadığını düşünen SKB İstanbul'da yapılan bir toplantıda ordunun hiyerarşik bir şekilde yönetimi ele almasına karar vermiştir. 9 Şubat 1962 protokolü olarak adlandırılan bu toplantıda öncelikle SKB'ye desteğini çeken Hava Kuvvetleri Komutanı ile görüşülmesi daha sonra hiyerarşi gözetilerek müdahalenin hazırlık safhasına geçileceği kararlaştırılmıştır. Yine bu protokole göre Harekâtın 28 Şubat'ı geçmeden, SKB'nin müşterek kararı ile

başlayacağı açıklanmıştır. Hükümet ve ordu protokolü duyar duymaz harekete geçerek olası bir müdahaleyi engellemiştir (Neziroğlu, 2003: 125).

Komite zamanında orduya fazla taviz verildiğini düşünen İnönü, başbakanlığı döneminde daha ihtiyatlı davranmıştır. SKB ve Komite arasında yaşananlardan haberdar olan İnönü, durumu yerinde ve daha net incelemek için gittiği Harp Okulu'nda, ismini sıkça duyduğu Aydemir ile de görüşmüştür. Aydemir, ordu üzerindeki güç ve hâkimiyetini İnönü'ye kanıtlarcasına askeri birlikleri tatbikata çıkarmıştır. O gün Harp Okulu'nda yaşananlar İnönü'nün bir gerçeği görmesini sağlamıştır; Aydemir ile bir gün mutlaka çatışacaktır (Altuğ, 1976: 283).

Aydemir'in Harp Okulundaki gücünü kırmak isteyen İnönü, çareyi Aydemir ve arkadaşlarının görev yerlerini değiştirmekte bulmuştur. Aydemir ve arkadaşları, Türkiye'nin farklı bölgelerine tayin edilmiştir. 22 Şubat'ta Genelkurmay Başkanlığı'na çağırıldığında tayini çıkarılacağından şüphelenen Aydemir, arkadaşlarına haber vererek hemen harekete geçmiştir (Altuğ, 1976: 291-292).

22 Şubat öğlen saatlerinde başlayan ordu harekâtı, İnönü ile yapılan pazarlık ile 23 Şubat saat 03.00'te sona ermiştir. İnönü'nün kan dökülmemesi halinde cezai takibat yapılmayacağına dair teminat vermesi, Aydemir'in teslimiyetini sağlamıştır (Örtülü, 1966: 260).

22 Şubat için söylenen “arkadaşlar ihtilali” tabiri hem İstanbul hem de Ankara ekibinden gerekli desteği bulamadığı için teslim olan Aydemir'in girişimi için doğru bir ifade değildir (Altuğ, 1976: 281).

22 Şubat'a katılanlardan 21 subay 24 Şubat'ta emekliye sevk edilmiştir. Daha sonra yapılan sorgulamalarla emekli edilenlerin sayısı 73'e çıkmıştır. Aydemir, Seyhan, Emin Arat ve Turgut Alpogut, 28 Şubat saat 17.00'ye kadar nezaret altında tutulmuştur (Örtülü, 1966: 261-263).

Altuğ, 22 Şubat darbesinin başarılı olmamasının nedenlerini şöyle açıklamıştır:

Birincisi “Türkiye'de İsmet Paşa'ya bir hareket olamaz.” 22 Şubatın kaybedilmesi büyük oranda İsmet Paşa'nın zekâsına bağlıdır (Altuğ, 1976: 288).

İkincisi 22 Şubatçılar, 27 Mayısçılar kadar akıllı değildir. 27 Mayıs'ta “ordunun motor ve vurucu gücüne dayalı Kabibay, Erkanlı ve Türkeş” varken, “Özdağ gibi pırl pırl cesur adamı”, “beyni devamlı işleyen Esin'i” vardı. Onlar harekete geçmeden önce her şeyi hesap edip öyle adım atmışlardır (Altuğ, 1976: 295).

Üçüncüsü Aydemir'in, hükümet binası ve İnönü'nün etrafını kuşatan başarılı Gürcan'a verdiği “bırakın onları, benim işim onlarla değil” direktifidir (Altuğ, 2012: 284).

Dördüncüsü “iktidar silahla belki alınabilir ama gerisinde halkın desteğini duymayan cuntalar uzun ömürlü olamazlar”dı (Altuğ, 1976: 301).

Beşinci ve en önemlisi “ihtilalci pazarlık masasına oturduğu andan itibaren kavgasını yitirmiş demektir.” (Altuğ, 294-295).

Muzaffer Özdağ'ın 22 Şubat Harekâtı ile uzaktan yakından bir münasebeti olmadığı gibi olayı yabancı ajanslardan öğrenmiştir (Türkeş vd., 1964: 65). Özdağ, tüm ordu birleşse bile halkın desteğini almadan ve halka karşı yapılan bir hareketin başarılı olamayacağı gibi kan ve anarşiye sebep olacağından yeni bir askeri hareketi desteklemeyeceğini söylemiştir (Metin, 2012: 415).

22 Şubat darbesinin 14'ler ile bütün olarak bir bağlantısı olmamıştır. Ancak ihtilalin güçlü adamlarından Kabibay, yakın arkadaşı Seyhan'a destek olmak için bu harekâta adını duyurmuş ancak o da yurtdışında bulunduğu için fiili destek verememiştir. Ama “22 Şubatçı”lar ile yaptığı haberleşmelerde onların yanında olduğunu söylemiş, bunu 22 Şubat sonrası izinli olarak geldiği Türkiye’de zamanının çoğunu “22 Şubatçı”lar ile geçirerek kanıtlamıştır. Ancak Kabibay haricinde 14'ler Aydemir ve Seyhan başkanlığındaki yeni bir örgüte dâhil olmayacaklarını açık olarak söylemiştir. 14'lerin Türkiye’ye gönderdiği mesajlar sonrası SKB içinde yer alan bazı subaylar ordu harekâtına katılmaktan vazgeçmiştir. Bunun sebebi 14'lerin bu girişimi doğru bulmaması hatta yeni bir ordu müdahalesine karşı olmasıdır (Kili, 1998: 133).

4.4. 14'LERİN YURT DIŞI GÖREVLERİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN TOKYO YILLARI

13 Kasım 1960 iç darbesi ile Tokyo'ya müşavir olarak gönderilen Özdağ, burada Kazanlı Türklerin ikamet ettiği bir mahalleye yerleşmiştir. Özdağ'ın görevi, elçiliğın, Japonya'da yaşayan Türklerle olan ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmaktır. MBK döneminde Sosyal İşler Komisyonunda görevli iken eğitim sistemi üzerine araştırmalar yapan Özdağ, burada Japonya'nın eğitim sisteminin yanı sıra ekonomi ve bilimde ileri seviyede olan ülkenin kalkınma politikası üzerine araştırmalar yapmış ve İngilizcesini geliştirmiştir. Araştırmaları neticesinde üç kitap yazmış olan Özdağ, bu çalışmalarını Türkiye'ye döndükten sonra yayınlamıştır (25 Temmuz 1961 Milliyet).

Birbirinden çok uzak ülkelere gönderilen 14'ler, aralarındaki iletişimi koparmamak için bir sistem geliştirmişlerdir. Türkiye'de yaşanan olaylar, 14'lerin şahsi durumları ve Türkiye'ye döndükten sonra ne yapacaklarına dair planlamalar üzerine tüm bilgi alışverişi Kabıbay'ın ve Esin'in koordinatörlüğünde toplanan raporlar ile sağlanmıştır. Bunun haricinde üyeler kendi aralarında şahsen mektuplaşarak ya da buluşarak iletişim kurmuşlardır (Er, 2003: 71).

Özdağ'ın mektuplarının genel içeriğinde sitem, kırgınlık, kızgınlık ve memlekete duyulan özlem duygusu hâkim olmuştur. Özdağ, bazı mektuplarındaki sert ifadelerinin sebebini “Oğlum Mehmet'in ciğerlerine yurt havasından önce yabancı bir iklimin rüzgârı dolmasından” kaynaklı belirtmiştir (Utku, 2006: 90).

Mektupların genel içeriğinde sitem, kırgınlık, kızgınlık ve memlekete duyulan özlem duygusu hâkim olmuştur. Haberlerin, bilgilerin bir yerde toplanarak, her ay rapor halinde sunulmasına dair görev ilk olarak Erkanlı'ya verilmiştir. Erkanlı, Mexico'dan Ottawa'ya atanınca görevi Esin'e devretmiştir. Raporlar 1962 Brüksel toplantısına kadar devam etmiştir (Maraşlı, 2010: 143).

Yurtdışında buldukları süre içerisinde Koordinasyon Grubu olarak teşkilatlanan 14'ler, fırsat buldukları zamanlarda bir araya gelerek stratejilerini daha çok bu koordinasyon toplantılarda konuşma imkânı bulmuşlardır (İsen, 1964: 84). Bazen iki bazen 14'lerin genelinin katıldığı toplantılardan bazıları şöyledir:

Birincisi Taşer ve Esin arasında Tanca’ da Bristol Otelde; ikincisi Kabibay, Esin ve Solmazer’in katıldığı Fransa’nın Bordeaux şehrinde; üçüncüsü Taşer, Kabibay, Kaplan, Esin ve Solmazer’in bulunduğu Madrit’te; dördüncüsü Dündar Seyhan’ın Ateşemiliterlik görevinde bulunduğu Roma’da; beşincisi İsviçre’nin Bern şehrinde; altıncısı Brüksel’de; yedincisi Paris’te; sekizincisi Bern’de; dokuzuncusu Brüksel’de yapılmıştır (Metin, 2012: 265).

13 Kasım iç darbesi gerçekleştirildikten hemen sonra başta Gürsel olmak üzere Madanoğlu, Ataklı, Köksal ve Havacılar grubu, 14’ler hakkında ağır ithamlar içeren açıklamalar yapmışlardır. 27 Mayıs İhtilali ve Anayasaya uygun davranmadıkları gerekçesiyle Gürsel tarafından vatan haini ilan edilmelerinin yanı sıra 14’lerin bir kısmı komünist, bir kısmı faşist ilan edilmiş, hatta bazıları için Gürsel ve İnönü’yü öldürecekleri, partileri kapatıp memleketi cunta diktatörlüğü ile idare edeceklerine dair söylentiler yayılmıştır (Metin, 2012: 296).

Akis dergisi daha da ileri giderek “Kabibay’ın kafası büyük, Özdağ çok konuşuyor ve Esin’in aklı evvel” gibi hakaret içeren yazılar yazmıştır (Metin, 2012: 224).

Kurşuna dizilmeyi sürgüne gönderilmeye tercih eden 14’ler için yurtdışında iyi bir mevkileri olduğu, yüksek maaş aldıkları için yurda dönmek istemedikleri şeklinde asılsız haberler çıkarılarak, 14’lere bağlılıklarını açıklayan halk ve ordudaki genç subayların bu güvenini zedelemek istemişlerdir (Erkanlı, 1973: 189-190). 27 Mayıs Devrimi’nin anlatıldığı filmde komitenin ihtilal sonrası yemin töreni de gösterilmiştir. Ancak 14’ler, filmde bile çıkartılmış, tamamının yayınlandığı törende yalnızca 23 üye gösterilmiştir (Altuğ, 1976: 206-207). Basında çıkan bu haberlere karşı Türkeş, Özdağ ve Esin, 14’ler adına yayınladığı cevapta Komitenin aldığı “iki yıl yurda dönemeyecekler” kararına aykırı davranarak, yurtda huzursuzluğa sebebiyet verecek kişiler olmadıklarını açıklamışlardır. Yurt topraklarında kalabilmek için hapse bile olmayı tercih eden Özdağ, (Metin, 2012: 292), ancak ne CHP ne de komitenin buna izin vermeyeceğini söylemiştir (Metin, 2012: 287).

1961 yılının mart ayından sonra komitenin 14’lere karşı olan tutum ve davranışlarında değişiklik olduğu görülmüştür. Bunun sebebi SKB’nin ordu ve devlet idaresindeki otoritesinin artmasıdır. 14’lerden Özdağ, Harp Okulu’nda yaptığı sohbet

ve toplantılarla Harp Okulu öğrencilerinin sevgisini kazanmıştır. Özdağ'ın tasfiyesi öğrencileri çok üzmüştür. Bunu yanı sıra Özdağ ve Esin, ihtilalden sonra her törene, her açılışa ve kokteyle katılarak komiteyi temsilen önemli çalışmalar yapmıştır. 14'lerden Erkanlı, Kabibay ve Türkeş'in de ihtilaldeki gücünü ve emeğini bilen Harp Okulu öğrencileri, onların sürgün ile cezalandırılmalarına bir anlam verememiştir (İsen, 1964: 14).

Aralık 1960'ta 14'lere gönül veren, 27 Mayıs İhtilali'nin kazanılmasındaki gerçek başarının onlara ait olduğunu düşünen genç subaylar ve Harp Okulu öğrencilerinin yeni bir örgüt çatısında toplanmasıyla SKB meydana gelmiştir. Örgüt üyeleri "Sesleniş" adında dağıttıkları bildiride şu açıklamalara yer verilmiştir:

27 Mayıs'ın gerçek ihtilalcileri bir komployla sürgüne gönderilerek ihanete uğramıştır, 14'lerin er geç yurda dönerek yeniden yönetimde söz sahibi olmaları için mücadele edilecektir. İhtilal süratle seçime gidilmek için yapılmamıştır, bu CHP'nin bir oyunudur ve bunun neticesinde 14'ler olayı yaratılmıştır. Türkiye'nin geleceği için 14'lerin hazırladıkları planlara ve bunların uygulanabilmesi için en az dört yıl idarede olmaya ihtiyaç vardır. Ancak 14'lerin yurtdışından getirilmesiyle plan düzenli işleyebilir. Fonksiyonunu yitiren İkinci MBK'nın ülkeyi yönetmesini seyretmek, genç ve dinamik subayların tabiatına aykırıdır (Deniz, 2002: 20).

Cuntanın lideri Aydemir'in, 14'lerin SKB himayesinde olduğu ve onların kılına kimseyi dokundurmayacaklarına dair açıklamaları, CHP ve komitenin, 14'lere karşı olan tutumlarının değişmesindeki sebeplerinden biridir (Metin, 2012: 316).

SKB, komiteden daha güçlü bir birlik konumundadır. 13 Kasım ile 14'leri vatan haini ilan eden Gürsel ve ekibi, artan SKB tehdidi karşısında, "14 hainle" ortak inançları olduğunu açıklayarak zeytin dalı uzatmıştır (Maraşlı, 2010: 143-145).

Türkeş ve arkadaşları yurda dönmenin zor bir ihtimal olduğunu en başından bilmektedir. 13 Kasım operasyonu ile 14 komite üyesi etkisiz hale getirilmiştir. Buna rağmen demokraside, orduda ve halkın refah beklentisinde bir ilerleme yaşanmamış aksine birbiriyle çatışan hükümet ve ordu, vatandaşın korkusunun artmasına sebep olmuştur. Halk tüm bu kargaşanın 14'lerin yurda dönmesiyle son bulacağını ümit etmektedir. Halkın gözünde yeniden itibar kazanmak isteyen komitenin 14'lerle barış

anlaşması yapmak istemesinin ardındaki gerçek budur. Türkeş, bu durumu taktik olarak değerlendirirken Özdağ da yurttaki “hırsız ve dolandırıcı” politikacılara güvenmediğini, 14’lerin yardımına ciddi anlamda ihtiyaç duydukları için bu tarz yaklaşım sergilediklerini aksi halde özellikle Köksal-Ataklı-Küçük triosu ile Madanoğlu, Gürsoyrtak ve Havacıların 14’lerin yurda dönmemesi için büyük çaba sarf ettiğini ifade etmiştir (Metin, 2012: 307-309).

Özdağ’a göre, 13 Kasımcılar 14’ler kadar cesur ve idealist değildir ancak hesaplı ve ihtiyatlı davranmayı bilmişlerdir (Metin, 2012: 292).

Bir tarafta halkın ve ordunun dönmeleri üzerine yaptığı baskılar, diğer tarafta 14’lerin yurda dönme ihtimalinden bile korkan 23’ler ve CHP vardır. Ancak Özdağ’ın belirttiği gibi ihtiyatlı davranan komite bu sorun için de bir formül geliştirmiştir: 14’leri parçalamak. Böylece 14’ler maddi ve manevi kuvvetleri dağılacağı için güçlerini kaybederek parçalanacak böylece Komite, üzerindeki 13 Kasım lekesinden kurtulmuş olacaktır. 23’lerin yurda dönmelerini kesinlikle tehlikeli bulduğu birkaç isim vardır. Bu kişiler Türkeş, Esin, Özdağ, Taşer ve Erkanlı’dır. Türkeş’in Turancı-Irkçı geçmişi, Erkanlı’nın komünist olduğuna dair haberler, Özdağ’ın fevri davranışları ve cesur açıklamaları ve sair propagandalar ile halkın gözündeki imajlarına zarar verilmek istenilmiştir. CHP ve eski komite arkadaşlarının tutumuna karşı 14’lerin önünde iki seçenek vardır: birincisi bütün halinde yurda dönmek ki bu gerçekleştiği takdirde 14’ler ideolojileri ile çelişmemiş olacaklardır. İkincisi 5’lerin (Özdağ, Türkeş, Taşer, Er ve Esin) terk edilmesiyle 9’lar olarak yurtda kahraman gibi karşılanmak ve verilecek milletvekilliği ya da senatörlük gibi ödüllerle bir ömür susturulmak olacaktır. 14’ler bütün olarak yurda döndüğü takdirde emekliye sevk edilip, Eminsular gibi yaşayacak veyahut MBK üyesi statüsünü yeniden alarak itibar ve fiiliyatını sonlandırmış bir kurumda, fikir ve ideallerden yoksun olarak yaşamlarına devam edeceklerdir. Özdağ, bu iki seçenikle karşılaştıkları zaman emekli edilme fikrini memnuniyetle karşılayacaklarını söylerken “yetki ve hizmet imkânı olmayan bir postu, bir defne dalına, bir çarık ve bir bastonu tercih ederiz” şeklindeki sert ifadesiyle MBK ile bir çatı altında yeniden bir araya gelmeyi katıyetle reddetmiştir (Metin, 2012: 308-309).

“Türk milletinin ızdırap duyan mukaddes vücudundan bir parçayız” diyen Özdağ, yurda döndükten sonra hazırladıkları doktrine bağlı, siyasi bir teşekkül içinde

bulunarak görüş ve planlarını uygulama fırsatı bulacaklarını söylemiştir (Metin, 2012: 310-311).

1961 Ağustos ayında Türkeş, Özdağ, Taşer, Erkanlı'nın görevli buldukları ülkelerden yurda dönmek için istifa ettiklerine dair haberler yayılmıştır. Komite yetkilileri ve 14'ler haberlerin doğru olmadığını açıklamışlardır. MBK üyesi Ahmet Yıldız haberleri yalanlayarak, 14'lerin yurda dönüşünün ancak seçimler yapıldıktan sonra kurulacak hükümet kararı ile olacağını bildirmiştir. Özdağ, "seçimler olur olmaz ordayım" sözleriyle yurda dönmek için ne kadar sabırsızlandığını belirtmiş, ancak yeni anayasa ile bu hakkın kendilerine verileceğini bekleyerek işin hukuki kısmını düşünerek adım atılacağını ifade etmiştir. 1961 Eylülünde ordudan son maaşlarını alan 14'ler Ekim ayında emekli edilmiştir (30 Ağustos 1961 Milliyet). Yine Özdağ hakkında Hürriyet gazetesinde Özdağ'ın hakkında açılan anayasayı ihlal davası ile ilgili olarak iptal davası açtığına dair haber çıkarılmıştır. Özdağ, bu haberleri yalanlamış, davası devam ederken ihtilalci arkadaşları ve Türk adliyesini zarar verecek bir teşebbüste bulunmayacağını söylemiştir (Altuğ, 1976: 205).

14'ler önemli toplantılarından birini Bern'de gerçekleştirmiştir. 22 Eylül 1961'de yapılan genel toplantıya Türkeş, Erkanlı, Akkoyunlu ve Er dışında tüm 14'ler katılmıştır. Türkiye'den Dünder Seyhan'ın da davet edildiği, Taşer'in evinde yapılan toplantı üç gün üç gece sürmüştür. Toplantıda Türkiye'deki gelişen son durumların 14'lere olan etkileri ve 14'ler olarak nasıl bir sürece dâhil olabilecekleri tartışılmıştır. Seyhan, Türkiye'de yaşanan durumu da dikkate alarak 14'lerin ayrılmayan, kader birliği yanı sıra fikir ve hareket birliğini de paylaşımlarının doğru bir karar olacağını aksi halde kendilerini sürgüne gönderenlere yeni bir zafer sunmuş olacaklarını söylemiştir. 14'lerde Seyhan'ın düşüncesini doğru bulmaktadır ancak aralarında yaşanan liderlik meselesi, 14'lerin geleceğinden daha ciddi problem teşkil etmektedir. Bern toplantısında 14'lerin liderinin kim olacağı konusunda uzun tartışmalar yaşanmıştır. Özdağ, Numan Esin ve Rifat Baykal, Alparslan Türkeş'in tarafını tutarken Şefik Soyuyüce, Muzaffer Karan, Münir Köseoğlu ve İrfan Solmazer, Orhan Kabibay'ın liderliğini desteklemiş, Dünder Taşer ve Mustafa Kaplan tarafsız kalmıştır. Tartışma ile bir sonuca varamayacağını düşünen Kabibay taraftarları, 14'lerin liderini aralarında yapılacak bir oylama ile belirlemek istemiştir. Türkeş'i destekleyenler, Dünder Seyhan'ın Kabibay lehine oy kullanacağını ileri sürerek

oynamayı kabul etmemiştir. Bir karar üzerinde birleşemeyen 14'ler liderlik sorununu Türkeş ve Kabibay'ın kendi aralarında halletmesi gerektiği düşünerek konuyu kapatmıştır (Seyhan, 1966: 150-151).

14'lerin Bern toplantısından sonra Türkiye'de genel seçimler yapılmıştır. Komite, seçimden hemen sonra bir bildiri yayınlamıştır. Bildiriye Cuntanın genç kanadı ve komitenin radikallere yakın isimlerinin zorlamalarıyla 14'lerde dâhil edilmiştir. MBK Başkanı Gürsel imzasıyla yayınlanan bildirinin içeriği şöyledir:

Milli Birlik Komitesi olarak 27 Mayıs 1960 sabahı aziz milletimize ilan ettiğimiz amaç ve içtiğimiz andın, bugün milli iradenin her türlü şüpheden uzak olarak gerçekleşmesini görmenin sevinç ve bahtiyarlığı içinde, iktidarı devrederken aşağıdaki hususları milletimizin utulama arz ederiz. Vatanseverlikleri tarihin değişmez hükmüne bağlanmış olan 38 ihtilal arkadaşının andlarıyla milletimize karşı teyid ettikleri müşterek inançları demokratik hukuk düzenine girerken, bu hedefe varılacak yollarda, ihtilallerin tabiatında mevcut keskinliklerin doğurduğu bazı metod ayrılıkları belirtmişti. Bunun sonucu olarak sadece bir kadro kanunu olan 127 sayılı kanunla dışarıda hükümet müşavirliği verilen on dört arkadaşımız bu vazifelerini de büyük bir ciddiyetle yapmışlardır. Hazırlanış, icra ve tarih önünde mesuliyet ortaklığını yükledikleri ihtilalin bugün milletçe idrak ettiğimiz sonucunda onların da ortak inançları olduğunu aziz milletimize arz ederiz (Erkanlı, 1973: 187-188).

CHP'nin seçim arzusu gerçekleştirildikten ve komitenin 14'lere olan iyi niyet gösterilerinden sonra yurda dönmek için bir engel kalmadığını düşünen 14'ler, ekim sonunda Brüksel'de toplanmıştır. Özdağ, Esin ve Akkoyunlu'nun gelemediği toplantıya diğer üyelerin hepsi katılmıştır (27 Ekim 1961 Milliyet). Toplantıda, 14'ler lehine gelişen durumu gözetererek Türkiye'ye en kısa zamanda dönülmesi için karar alınmıştır. Toplantıda alınan kararlar teleks vasıtasıyla Komiteden Yıldız ve Karaman, Cuntadan Necati Ünsalan'a bildirilmiştir. 14'ler bu toplantı ile sürgün hayatlarının biteceğini düşünürken Brüksel'e gelen Seyhan'ın Genelkurmay Başkanı Sunay'ın mesajını iletmesi ile yeni bir hayal kırıklığı yaşamışlardır. Sunay, 14'lerin Türkiye'ye dönmesini istediklerini ancak Türkiye'nin şuan içinde bulunduğu siyasi bunalımdan çıkması için zamana ihtiyacı olduklarını, 14'lerin yurda hemen dönmeleri halinde, beklenen güce erişmiş bulunan SKB'nin harekete geçerek Türkiye'yi daha büyük bir

uçuruma sürükleyeceğinden; yakın zamanda dönmemelerinin daha doğru olacağını bildirmiştir. Genelkurmay Başkanı Sunay'ın bu isteği karşısında 14'ler ileride büyük pişmanlık duyacakları kararı alarak yurda dönmekten vazgeçmişlerdir (Erkanlı, 1973: 189).

Bern toplantısından liderlik meselesi ile ayrılan 14'ler, diğer önemli toplantıyı 21 Ekimde Brüksel'de gerçekleştirmiştir. Brüksel toplantısı, Genelkurmay Başkanının taleplerini açıklamak ve bu hususta 14'lerin muvafakatlerini sağlamak amacıyla Dündar Seyhan tarafından organize edilmiştir. Seyhan'ın amacı, SKB ile 14'ler arasında anlaşmazlık çıkmasını engellemektir. Aralarında yaşanacak en ufak sorun, SKB içinde Güdümcüler ve Müdahaleciler olarak ayrılan iki grup arasında çatlama ve bölünmelere sebep olacaktır. Genelkurmay Başkanı yurtdışında serbest hareket etme imkânına sahip 14'lerin beyanat ve röportaj vermemelerini, kısa zaman içerisinde yurda dönme planları yapmamalarını kısacası maaşlarını alıp, Türkiye'deki hiçbir olaya dâhil olmadan yaşamalarını talep etmiştir. Bunun yanı sıra 14'lere beş büyükelçiliğe atanma teklifi de sunulmuştur. Birliklerinin bozulacağını düşünen 14'ler bu teklifi de kabul etmemiştir ancak başkanın taleplerine uyacaklarına dair söz vermişlerdir. Görüşmelerde tam bir uzlaşım sağlanmasa da başkanın taleplerine uyacaklarına dair 14'lerden teminat alan Seyhan 25 Ekim'de Türkiye'ye dönmüştür (Seyhan, 1966: 154-155).

Brüksel toplantısı ile yurda dönüş planları suya düşen 14'ler, toplantıya katılanlarla beraber (Türkeş, Kabibay, M. Kaplan, Esin, Solmazer ve Erkanlı) Paris'e geçerek Le Monde gazetesi ile düzenledikleri basın toplantısında görüşlerini açıklamışlardır. Türkiye'den Dündar Seyhan ve General Refik Kurttekin de Genelkurmay Başkanı Sunay tarafından Paris'e gönderilmiştir (Kili, 1998: 132). Bu açıklamalar Türkiye'de büyük etki yaratmıştır. 14'lerin, Paris toplantısıyla görüşlerini açıklamasının amacı, Brüksel toplantısının ardından haklarında başlatılmış ve özellikle genç cuntacıları 14'ler aleyhine kışkırtacak olan "işte güvendiğiniz 14'ler memlekete gelmiyorlar. Bildiri yayınlandı, isterlerse gelebilirler; maaşları ve Avrupa'yı bırakmıyorlar" şeklindeki asılsız haber ve iftiralara cevap vermektir. 14'lerin Paris açıklaması şu maddeleri içermektedir (Erkanlı, 1973: 189-190):

1. Seçimler erken yapılmıştır. Sonuç olarak ihtilale karşı olanlar çoğunluk sağlamıştır. Bu sonuç 13 Kasım'dan sonra yapılan hataların mahsulüdür.

2. Bu parlamento ile Türkiye'nin sorunları çözülemez.
3. Türkiye'de yakın tarihlerde ciddi olaylar olacaktır. Çünkü ordu ve aydınlar tatmin olmamıştır.
4. Türkiye'nin sorunları siyasi demokrasiyi getirmekle halledilemez. Sosyal ve ekonomik reformlar yapıp yerleştirilmedikçe siyasi demokrasi boşlukta kalmaya mahkûmdur. Evvela memlekete sosyal demokrasinin yerleşmesi gerekmektedir.
5. Biz 14'ler olarak bu nedenle seçimlere erken gidilmemesi, bir seçim dönemi bazı tedbirlerle MBK iktidarının uzatılmasını referanduma sunmak istiyorduk. Olaylar bizi haklı çıkardı.
6. Ordu ve aydınlar arasında bizim gibi düşünenler vardır. Onlarla irtibatımızı devam ettireceğiz.

Açıklamalar Türkiye'deki kişi ve gruplar üzerinde farklı etkiler yapmıştır. Gürsel ve komite üyelerinin bir kısmı ve kumandanlar 14'lere çok kızmış hatta onları mahkemeye vereceklerini açıklamışlardır. 14'lerin bildiri yalnızca genç subaylar ve cuntanın temelini teşkil eden albayları memnun etmiştir. Paris toplantısı sonrası 14'lere Türkeş ile yollarını ayırmaları halinde her türlü imkân sağlanacağına dair teklifler sunulmuştur. Ancak 1961 yılının yaz aylarında birbirine güvenen, siyaset nifakının aralarına girmediği bir grup olan 14'ler bu teklifi kabul etmemiştir (Erkanlı, 1973: 190-191).

Paris toplantısının ardından 14'ler arasındaki beraberlik ruhu ölmüştür. Kabibay, Seyhan'ın da bulunduğu SKB ile birlikte hareket etmeyi düşünürken, Solmazer, Komitenin 14'lere ihtiyacı olduğunu ve eski görev arkadaşlarına yardım etmek gerektiğini savunmuştur. Kabibay'ın desteğine karşı Türkeş ve grubu (Özdağ, Esin, Er) orduyla yeniden hareket etme fikrini doğru bulmamıştır. Bunun yanı sıra Erkanlı'nın Abdi İpekçi ve Bedii Faik gibi CHP yandaşı yazarlarla görüşmesi, Akis, Kim, Hürvatan, Dünya ve Cumhuriyet gibi yayınların hala 14'ler arasında okunması 14'ler birlik ruhu için uygun görülmemiştir (Metin, 2012: 356).

Özdağ'a göre, arkadaşlarının CHP ve Komite üyeleri ile görüşmesini doğru bulmamış, onlarla birlikte hareket etmek ve onlara yardımcı olmak 14'lerin karakter ve ideolojisine ters bir düşüncedir. 14'lerin amacı ne gurur, haysiyet tamiri, ne makam ve mevki ile tatmin olmak, ne de iktidara ortak olmaktır. Fikir ve karakterleri

aynı kaldığı sürece 13 Kasımcılarla anlaşmak faydasız değil zararlı olacaktır (Metin, 2012: 344).

Özdağ, Paris toplantısından sonra yurda dönüş için harekete geçmeyen arkadaşlarına, “27 Mayıs’ı hazırlayan siyasi ve içtimai şartlar değişmedikçe vazifeye devam” kararı alınmışken felçli halde yaşanmasına ve Brüksel’deki liderlik probleminin gereksizce uzatılmasına kızmıştır. Özdağ’a göre 14’ler hiçbir prensip ve doktrini olmayan tesadüfî bir grup değildir. Ancak çalışmaları beklenildiği gibi sistematik olmamıştır. Bunun sebebi üyelerin birbirlerinden şüphe etmesidir ve bu durum 14’leri parçalayacağı gibi, onlara karşı olan parti, grup ve 23’leri de haklı çıkaracaktır. Bölünmüş bir 14’lerin halkın gözündeki imajı zedelenecektir. Böyle tuzaklara gelmemek için birlikte hareket edip 14’leri seven ve güvenen arkadaşların da desteğini alarak daha güçlü olmak adına birlikte hareket etmek gereklidir (Metin, 2012 323-324).

Brüksel toplantısında ortaya atılan liderlik meselesi 14’ler arasındaki kader ve fikir bağı koparmıştır. Artık aynı rotada yola devam edemeyeceklerini düşünen Türkeş ve arkadaşları, kendi ideolojilerine uygun bir dernek kurmak için çalışmalara başlamıştır. Derneğin adını Hür Türkler Birliği olarak düşünülmüştür. Derneğin ilk aşamadaki amacı; doktrin ve prensiplerini benimseyen aydın kimseleri kendi çatısı altında toplayarak yurtdışında görev yapan işçiler ve yüksek tahsil yapmış insanlarla temasa geçmek ve siyasi arenada birlikte çalışacakları kişileri belirlemektir. Hazırlanan dernek tüzüğü Avrupa ve Amerika’ya gönderilecektir. Bu sayede dış ülkelerde bulunan Türkler ortak bir kadroda toplanacaktır. Derneğin hukuki yönü Özdağ ve Esin tarafından formüle edilecektir. Derneğin prensipleri ileride MHP’nin doktrini olacak 9 Işık’ın prensipleriyle aynıdır: “1.Türkçüyüz, Milliyetçiyiz, Öztürkçeciyiz, 2.Toplumcuyuz, 3.Ülkücüyüz, 4.Ahlakçiyiz, 5.Halkçiyiz, 6.Köylüçüyüz, 7.İlimciyiz, 8.Gelişimciyiz, 9.Endüstri ve Teknikçiyiz.” Derneğin başkanlık sistemi üzerine kurulacağını söyleyen Türkeş, bu oluşumun siyasi bir parti olarak da yaşayabilmesi için doğru ve temel esaslar üzerine oturtulmasını istemiştir (Metin, 2012: 325-326).

Brüksel ve Paris toplantılarında liderlik konusu üzerine çıkan anlaşmazlıklar 14’lerin arasına nifak ve şüphe olarak yerleşmiştir. Yurda döndükleri zaman neyle karşılaşacaklarını bilemeyenler, yurtdışına kalmayı tercih etmiş ya da yerlerinin

değiştirilmesi talebinde bulunmuşlardır. Bu talepler doğrultusunda Şefik Soyuyüce Kopenhag'dan Roma'ya, Dünder Taşer Rabat'tan İsviçre'ye, Orhan Erkanlı Ottawa'dan Atina'ya geçmişlerdir (Maraşlı, 2010: 146).

14'lerden bazıları yurtdışında kalırken bazıları yurda nasıl hemen dönebilecekleri üzerine strateji geliştirmiştir. 7 Kasım 1962'de Türkeş tarafından yazılan mektupta yurda dönmek isteyenlerin 1 Şubat'tan itibaren hazırlıklarını tamamlamaları ve buldukları görevlerden şubat ayında istifa edip bir aylık kanuni müddetin dolmasıyla beraber hep birlikte mart ayında yurda dönmelerinin uygun olacağını yazmıştır. Yurttaki gerginliğin farkında olan Türkeş, İnönü kabinesinin düşerse yurda dönüşün çok zor olacağını düşünmektedir. Bu bağlamda şubat ayında dönülerek bir emrivaki yapmanın da uygun olabileceğini söylemiştir. Türkeş'e göre yurttaki arkadaşlarından destek almaları zor olduğundan yurda iki katile olarak dönülmesi doğru olacaktır. Bu sebeple ilk olarak Özdağ, Baykal, Kaplan ve Esin Türkiye'ye dönerek durum değerlendirmesi yapmalıdır (Metin, 2012: 338-341).

Özdağ da yurda planlı ve kademeli olarak dönmenin faydalı olacağını aksi halde harekete geçmek için 14'lerin dönmelerini bekleyen Cuntanın tuzağına düşüleceği ihtimaline karşı yurda dönmeden önce orada neler yapacaklarına dair bir plan hazırlamak gerektiğini savunmuştur (Metin, 2012: 344-345).

Özdağ ve arkadaşları mal varlıklarını satarak dönüş hazırlıkları yaparken Türkiye'de cunta harekete geçmek için zaman kollamaktadır. Türkiye'den gelen haberlere göre cunta hareketlerine destek vermeyeceklerini bildiği Türkeş ve ekibinin özellikle Aydemir, kendisine rakip olarak harekâtı engelleyeceğini düşündüğü Türkeş'in yurda dönmelerini istememiştir. Yapılanların Türkeş liderliğindeki gruplarını parçalamak olduğunu düşünen Özdağ, Cunta ile karşı karşıya gelmemek için Türkeş'in Avrupa'ya geçmesi ve olaylar durulana kadar orada beklemesinin doğru olacağını ileri sürmüştü, bu fikir Türkeş tarafından da mantıklı bulunmuştur (Metin, 2012: 353-354).

Özdağ ve arkadaşları yurda dönmek için gün sayarken Türkiye'de beklenen ordu harekâtı kendini yeniden göstermiştir. Mart ayında düşünülen dönüş planları Talat Aydemir'in liderliğindeki 22 Şubat müdahalesi ile suya düşmüştür.

4.4.1 Brüksel Toplantısı ile 14'lerin Parçalanması ve Muzaffer Özdağ'ın Tavrı

“Düzensiz bir gemi” olan 14'ler, yurtdışındayken sistemli bir politika yürütememiş, fikir ve düşüncelerini hayata geçirmek için gerekli hamleyi yapamamışlardır. Lider bir düşünce etrafında da toplanamadıklarından 14'ler dağılmaya mecbur olmuştur (Metin, 2012: 335).

14'lerin yapmış olduğu ilk Brüksel toplantısında Erkanlı-Kabibay-Türkeş'ten oluşan üç başkanlı bir heyet teklifi sunulmuştur. Türkeş, yapılan teklifi, Osmanlı'daki Talat, Cemal ve Enver Paşaların üçlü ittifakının başarısızlığını örnek göstererek reddetmiştir (Metin, 2012: 333).

Özdağ da üçlü ittifakın uygulanabilir bir karar olmadığını; Türkeş, Erkanlı ve Kabibay'ın anlayamayacağını savunmuştur (Metin, 2012: 392).

Temmuzun ilk haftası Kabibay ve Baykal, Türkiye'ye izinli olarak geldikleri zaman Aydemir ile görüşme yapmışlardır. Bu görüşmede 22 Şubatçı'ların yanında olduklarını, yakın bir zamanda Brüksel'de yapacakları toplantıyla 14'lerin bütünlüğünü dünyaya ilan edeceklerini açıklamışlardır. Kabibay ve Baykal'ın sözlerine karşın Aydemir, 14'ler içerisinde Kemalizm ideolojisini desteklemeyen kişiler olduğunu, Türkeş grubunu kastetmektedir, bu sebeple yapacakları bir harekete 14'lerin grup olarak değil bireysel kişiler olarak katılabileceklerini söylemiştir. Aydemir'in kati düşüncelerine karşın Kabibay, Aydemir'in endişesini yersiz bulmuş, ısrarla 14'lerin bütün olarak yurda döneceklerini ve aynı paralelde olduklarına inandıkları Aydemir ve ekibiyle birlikte hareket edeceklerine dair sözler vermiştir (Deniz, 2002: 127-128).

Kabibay ve Baykal'ın yurtdışına dönmelerinden hemen sonra Brüksel toplantısı için hazırlıklar başlamıştır. Maddi sorunlar yaşayan Özdağ, yurtdışında doğan çocuğunun küçük olması ve Brüksel ile Tokyo arasındaki mesafeyi de düşünerek bu toplantıya katılamamıştır (Er, 2003: 119).

Türkeş ise önce 18 Temmuz'da sadece Kabibay imzası ile gönderilen toplantı davetine katılmak istememiş, 20 Temmuz'da 14'ler adına gönderilen telgraf sonrası toplantıya gitmeye karar vermiştir. 27 Temmuz cuma günü Brüksel'e varan Türkeş'i;

Kabibay, Karan, Akkoyunlu ve Soyuyüce havaalanında karşılaşmışlardır. Erkanlı, Köseoğlu, Baykal, Esin ve Er'in de iştirak ettiği toplantıya, Mustafa Kaplan hasta olduğu için katılamamıştır. Türkeş'in geç gelmesine kızan Taşer ise Bern'e dönmüştür. Akkoyunlu'nun kaldığı pansiyonda yapılan toplantının açılışını kongre başkanı Erkanlı yapmıştır. Toplantı başlar başlamaz Türkeş'e imzalatılmak istenilen belge 14'ler arasında tartışma yaşanmasına sebep olmuştur. Belge, bu toplantı sonrasında verilecek karar her ne olursa olsun 14'lerin birlikte yola devam edeceğini bildiren bir hükmü içermektedir. Türkeş kendisine yapılan bu emrivaki tavra kızmış, metnin Kabibay'ı başkan seçmek için hazırlanan bir tuzak olduğunu düşünerek imzalamamıştır (Metin, 2012: 380-381).

Türkeş, Brüksel toplantısına hazırladığı bir program ile katılmıştır. Bu programa göre, 14'ler yurtdışından döndükten sonra askeri bir karargâha benzeyen teşkilatta burada istihbarat, harekât ve personel şeklinde belirlenen üç ayrı bölümde görev alacaktır. Kabibay ve Özdağ, harekât; M. Kaplan ve Muammer Şahin, istihbarat; Esin ve Baykal, personel; Akkoyunlu ve Solmazer de propaganda kısmında yer alacaktır. Askeri sistem model alınarak oluşturulan dernek, yurt çapında teşkilatını genişleterek daha siyasi bir hüviyet elde edince yoluna parti olarak devam edecektir. Türkeş'in bu teşkilat planı Kabibay ile arasında yaşanacak liderlik meselesi ve arkadaşlarının daha farklı bir yol izleyeceğini açıklaması ile gerçekleşmemiş, ciddi bir konu olarak tartışılmamıştır (İsen, 1964: 84-85).

Toplantı sırasında Türkiye'de çıkan haberlere değinen üyeler, hakkında Turancı-Irkçı şeklinde söylemler çıkan Türkeş'ten konu üzerine açıklama yapmasını istemiştir. Türkeş'in açıklamalarını doğru bulan üyeler, Türkeş'in liderliğine daha sıcak bakmaya başlayınca Erkanlı ve Kabibay arkadaşlarına iki tarafa da yakın oldukları gerekçesiyle kızmış ve oturuma ara verilmiştir. Kısa ara sonrasında yeniden toplanan üyeler olaylar üzerine konuşurken Karan'ın, Türkeş'e 'düzenbaz' demesi ile kavga tekrar alevlenmiş ve Türkeş toplantıyı terk etmiştir. Ertesi gün 11.00'de devam edilen toplantıda Kabibay'ın, Türkeş'in liderliğini doğru bulmadığını söylemesi üzerine Türkeş, İnönü'yü örnek göstererek onun "şehir efsanesi" olduğunu, kendisinin de ihtilalin ilk gününden itibaren gerek komite gerekse halk gözünde popülaritesi olduğunu savunmuştur. Tartışmaların uzaması üzerine Baykal, Esin ve Er 14'lerin başkanının Türkeş, başkan yardımcısının Kabibay olması yönünde yeni bir teklif

sunmuştur. Fakat Erkanlı teklife itiraz ederek, verilecek en doğru kararın 14'lerin feshi olduğunu söylemiştir. Türkeş, Esin ve Er, 14'lerin feshini kabul etmediklerini açıklaması ile toplantı sona ermiştir (Metin, 2012: 382, 383).

Toplantıda Erkanlı tarafından ortaya atılan 14'leri feshetme fikrini kabul etmeyen Türkeş ve Esin, Kabibay'ın evine konuşmak için gittiklerinde Erkanlı, Akkoyunlu ve Solmazer ile karşılaşmışlardır. Yapılan görüşmede, 14'lerin mevcut durumunu devam ettirmelerini; Erkanlı, Akkoyunlu, Köseoğlu ve bunlara katılacak kişilerden meydana gelecek bir ön heyetin Türkiye'ye giderek 14'ler namına temas kurmalarını; toplanılan bilgileri 14'lere bildirmelerini ve herkes Türkiye'ye döndükten sonra yeniden toplanarak duruma göre karar verilmesini kararlaştırılmıştır. Brüksel'den ayrılmadan önce bir araya gelen 14'ler, bu son toplantıda Erkanlı'nın liderlik sorununu yeniden gündeme getirmesi ile tartışma yaşamış, bazı üyeler toplantıdan erken ayrılırken kalan üyeler arasında birlikte yola devam etme kararı yinelenmiştir. 14'ler olarak alınan bütünlük kararına rağmen Kabibay, 29 Temmuz saat 22.30'da İpekçi ve Ekspres gazetesi ile bağlantılı olarak 14'lerin feshedildiğine dair tebliğ yayınlamıştır (Metin, 2012: 383-384).

Tebliğde “Memleketimizin içinde bulunduğu şartlar bizi böyle bir fedakârlığa sevk etti” diyen Kabibay, kararın tüm 14'lerce kabul edilerek (toplantıya katılmayan Özdağ'ın da hemfikir olduğunu belirtmiştir) alındığını açıklamıştır (30 Temmuz 1962 Milliyet).

Kabibay'ın açıklamalarının aksine Özdağ, 14'lerin ayrılığını hiç istememiştir. Özdağ, ayrılık kararının, Brüksel toplantısından çok daha önce Erkanlı'nın kendisine yazmış olduğu “Biz ayrılmaya karar verdik, Kabibay'ı lider seçtik. Siz beş kişi Türkeş'le beraber kabul ediliyorsunuz” mektubuyla alındığını söylemiştir. Dahası Brüksel toplantısından aylar önce Erkanlı'nın yakın arkadaşı Abdi İpekçi, 14'lerin 9'lar ve 5'ler olarak ayrıldığını yazmıştır (Metin, 2012: 400-402).

Brüksel toplantısı ile 14'ler, 6'lar ve 8'ler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. 6'lar: Türkeş, Esin, Özdağ, Baykal, Er ve M.Kaplan. 8'ler: Kabibay, Erkanlı, Solmazer, Taşer, Köseoğlu, Karan, Soyuyüce ve Akkoyunlu'dan oluşmaktadır. Ancak bu gruplaşmalar Türkiye'ye döndükten sonra farklı bir seyre geçmiştir (Er, 2003: 124).

“Avrupa grubu” ile “Türkeş grubu” da denilen parçalanmış 14’lerde en büyük suç yine Türkeş’e bulunmuştur. Basın sayfalarını 6’lar hakkında olumsuz yazılar doldurmuştur (30 Temmuz 1962 Milliyet).

Özdağ’a göre 6’lar grubunun tüm çabalarına rağmen birleşme gerçekleşmeyecektir. Bunun sebebi Erkanlı ve Kabibay’ın CHP ve cunta ile yaptığı görüşmeler doğrultusunda karar almasıdır. Özellikle Erkanlı, Brüksel ayrılığında çok daha önce Madanoğlu ile ortak hareket etmeye başlamıştır ki bu nedenle 14’lerin tüm çabalarına karşı sebepsiz sorunlar çıkartarak birleşmeyi reddetmiştir. Özdağ, Kabibay, Karan, Köseoğlu ve Solmazer ile bulunduğu ilk Avrupa ziyaretinde arkadaşlarının Türkeş’ten hoşlanmadıklarını gösteren tutumları, 14’ler ayrılığının liderlik meselesi üzerine değil 13 Kasımın hemen akabinde başladığının kanıtıdır (Metin, 2012: 412-413).

Özdağ, gönderildiği ülkenin mesafesi ve aldığı maaşın yetersizliği ile 14’lerin toplantılarına katılmakta zorluk çekmiştir. Sorunlara karşı pratik ve mantıklı çözümler üretebilen Özdağ’ın toplantılara katılmaması Türkeş ve grubunu desteksiz bıraktığı gibi karşı grubun gücünün artmasına sebep olmuştur. Zaten Erkanlı ve Kabibay’ın da istediği budur. Özdağ birkaç defa Tokyo’dan Avrupa’ya tayinini istemesine karşı Türkiye’de tayin yetkisi elinde olan Kabibay’ın yakın arkadaşı Seyhan, bu konuda Özdağ’a yardım etmemiştir. Yine Türkeş’e yakın olan Esin’in sekreterlik görevi elinden alınmıştır (Metin, 2012: 416).

14’lerin ayrılığı Türkiye’de büyük etki yaratmıştır. CHP, Cunta ve eski komite arkadaşları, 14’lerin dağılmasıyla ikinci büyük zaferlerini elde etmişlerdir. Amaç ve ideallerden yoksun 14’lerin yurttaşlarına verecekleri bir söz bile kalmamıştır. Özdağ, kız kardeşinin yazdığı mektuptaki “Ağabey, siz 14 Türk subayı aranızda anlaşamazsanız; milyonları ülkünüzde nasıl birleştireceksiniz?” sözlerine karşı ızdırap duyduğunu ancak bütün ruh ve fikir gücünü kullanmalarına rağmen arkadaşlarının ayrılık düşüncelerinde en ufak bir değişim görmediğinden yakınmıştır.

Özdağ, “Fesih mutlaka en çok komünistleri sevindirir, bu şahısların yanlış fikirlerini gerçekleştirmemeyi ancak 14’lerin eski gücü ile birleşmesi engeller” en azından “tecahül-i arifane” yaparak birleşelim çağrısında bulunmuştur (Metin, 2012: 420-421).

Brüksel toplantısından sonra Türkeş'e karşı düşman stratejisi izleyen 8'ler grubu, 6'lar grubunun yakın çevresi ile yaptıkları görüşmelerde tüm yaşananları Türkeş'e mal ederek yalnızlaştırmak istemişlerdir. Türkiye'ye döndükten sonra Özdağ'ın ailesini ziyaret eden Erkanlı, Akkoyunlu ve Köseoğlu "Oğlunuzu severiz, sizi ikaz vazifemizdir. Oğlunuz, tehlikeli bir yoldadır, kafasını kaybedebilir." (Metin, 2012: 391) ve "Türkeş bizi, karanlık ve karamsarlık içinde bıraktı, kaba kuvvetçe de üstün olduğumuz halde yakalanıp sürüldük" şeklinde gerçeğe bağdaşmayan konuşmalar yaparak, Türkeş ve Özdağ arasındaki bağı koparmak istemişlerdir (Metin, 2012: 401). Özdağ ise tüm suçlamalara karşı "İnançlarımız ve hizmet ülkümüz sebebiyle hayatımıza kastedilebilir. Bu davadan dönmemizi gerektirmez" cevabıyla Türkeş'in yanında olduğunu göstermiştir (Metin, 2012: 392).

Brüksel ayrılığı 13 Kasım ile gelen ayrılıktan daha acı olmuştur. 14'lerin ayrılması, Türkiye'de onların dönmesini bekleyenlerin umutlarına son vermiştir (Metin, 2012: 431).

4.5. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN YURDA DÖNÜŞÜ

Muzaffer Özdağ yurtdışına gönderildikten sonra Türkiye'ye ilk ziyaretini 5 Aralık 1962 tarihinde eşi ve oğlu ile yapmıştır. Özdağ'ın Yeşilköy Havaalanındaki ilk açıklaması "Annem ve babamı ziyarete geldim, sizleri de gördüğüme çok memnunum" olmuştur (6 Aralık 1962 Milliyet).

Brüksel toplantısı sonrasında ayrılık kararıyla yurda dönmek için harekete geçen 14'ler, yasal kuralları göz ardı etmeksizin Türkiye'deki resmi kurumlarla irtibata geçmiştir. Yurda dönüş için hazırlıklara başlayan Özdağ, aylar öncesinden arabasını satışa çıkarmış, eşyalarını toparlamaya başlamıştır. Japon kanununa göre arabasını sadece diplomatlara satabilecek olan Özdağ, elinde nakit para olmadığı için yurda dönüş biletini bile Türkiye'de ödemek üzere almıştır (Metin, 2012: 423).

Özdağ'ın Türkiye'ye dönme talebi Kasım 1962'de kabul edilmiş, ancak kadro yokluğu gerekçesiyle devlet memurluğundan alınarak emekliye sevk edileceği bildirilmiştir (22 Kasım 1962 Milliyet).

Dönüş hazırlıklarını tamamlayan Özdağ, merkeze tayin tebliğini aldıktan hemen sonra Tokyo'dan ayrılmıştır (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030-11-1-00-

295-34-3-2-; 030-11-1-00-295-34-3-3-). Avrupa'ya hareket eden Özdağ, buradan Türkeş ve ailesi ile birlikte yola çıkmıştır. Yugoslavya'nın Niş şehrine kadar birlikte gelen Özdağ ve Türkeş burada ayrılmıştır. Özdağ ve ailesi Türkiye'ye Bulgaristan üzerinden dönerken Türkeş Yunanistan üzerinden dönmeyi tercih etmiştir. Özdağ ve ailesi 21 Şubat 1963'te Türkiye'ye dönmüştür (Tekin, 2005: 163-164).

Özdağ, Tokyo Büyükelçiliğindeki Askeri Müşavirlik (danışmanlık) görevini resmi olarak 10 Ocak 1963'te emekli edilerek tamamlamıştır (Yurdabak, 1980: 61).

Özdağ, yurda döndükten kısa süre sonra Bern'de bulunan Taşer'in yanına giderek yurttaki genel durum ve geleceğe yönelik nasıl adımlar atılacağına dair planlama hakkında fikir alışverişi yapmıştır (Metin, 2012: 432).

14'lerin yaklaşık olarak tamamının yurda dönmesine rağmen ne yapacaklarına dair herhangi bir açıklama yapmamaları merak uyandırmıştır. Özdağ, basına yaptığı açıklamalarda yoluna Türkeş ile devam edeceğini, Türkeş'in 14'lerin lideri olduğunu söylemesi üzerine sol basınının ağır eleştirilerine maruz kalmıştır (22 Şubat 1963 Milliyet).

24 Şubat 1963'te yurda dönen Türkeş'i, Özdağ, Akkoyunlu ve Baykal karşılamıştır. Ordu darbesi ve demokrasiden yoksun devlet yönetimi ile Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve politik olarak kalkınmasını tamamlayamayacağını düşünen Özdağ ve arkadaşları siyasi kimlik edinmek üzere çalışmalarına başlamıştır (25 Şubat 1963 Milliyet). 14'ler açıklamalarında siyasete millete hizmet etmek için girebileceklerini belirtmişlerdir (Tekin, 2011: 193).

Milliyetçi ideolojiyi benimseyen Özdağ, tüm çalışmalarının temeline bunu yerleştirmiştir. Ankara Türk Ocağında 23 Nisan münasebetiyle vermiş olduğu "Anlaşılmayan Atatürk" konulu konferansta Atatürk'ün ilkelerini, felsefesini, gençlik ve ordu hakkındaki görüşlerini şu sözlerle açıklamıştır:

Atatürk'ün millet ve orduyu bir bütün halinde görmüştür. Atatürk'e göre ordu ne bir siyasi teşekkülün ne de hükümetin emrindedir. Ordu milletin emrinde olup, ondan ayrı göstermeye çalışanlar Atatürk'ün izinde değillerdir. Atatürk'ün ölümünden sonra onun ilkelerini tahrip edilmiş ve kalıplar halinde dondurulmuştur (24 Nisan 1963 Milliyet).

CHP'nin, Atatürk'ün vefatı sonrası tutumunun yanlışlığına da değinen Özdağ, karşı görüşlü dernek ve yazarların eleştirilerine maruz kalmıştır. Türk Devrim Ocakları Beyoğlu Ocağı Başkanı İlhan Akpınar, Özdağ için "Atatürkçülüğü gerçekten anlaşılmaz hale getiren kendisidir" sözlerini sarf etmiştir (26 Nisan 1963 Milliyet).

Tokyo'dan geldikten sonra Türkeş ile ilişkisini daha sıkı hale getiren Özdağ, yurt içindeki pek çok törene Türkeş ile katılmıştır. Özdağ'ın Türkeş ile olan dostluğu, basın ve CHP'lilerin tepkisini daha da artırmıştır. Gittiği her konferansta ve yaptığı her açıklamadan sonra bazen hakarete içeren sözlerle karşılaşmıştır. 27 Mayıs İhtilal'i sürecinde bir özgürlük hareketi kabul edilen 29 Nisan'ın üçüncü yıldönümü kutlamalarında konuşmak isteyen Özdağ'a, programda adı olmadığı mazeretiyle izin verilmemiştir (30 Nisan 1963 Milliyet).

Yurtdışından geldikten sonra sık sık konferansları gezerek konuşmalar yapan Özdağ, Türkeş grubunun belli bir programı olmamasından yakınmıştır. Yurtdışında iken parti ve dernek faaliyetleri üzerine araştırmalar yapan Özdağ, fikir, ideoloji ve görüşlerini bir kuruma bağlı kalarak paylaşma kararı almıştır. Yurtdışında iken Türkeş'in teklifi ile kurulabilecek bir derneğin hukuki alanında çalışmalar yapan Özdağ, yurda döndükten sonra bu derneğin kurucuları⁵⁸ arasında adını yazdırmıştır.

Türkeş 2 Mayıs 1963 tarihinde bir basın düzenleyerek Huzur ve Yükselme Derneği'ni⁵⁹ kurduğunu açıklamıştır (F. Ahmad ve B. T. Ahmad, 1976: 261). Resmi açılış tarihi 27 Mayıs 1963 olarak düşünülen dernek, Bestekâr Sokağı'nda bulunmaktadır. Dernek tam olarak faaliyetine başlamasa da siyasi parti temsilcileri, senatörler ve il başkanları sürekli ziyarette bulunarak Türkeş'e kendisinin ve arkadaşlarının siyasi bir partiye katılarak ideolojilerini daha sağlam bir zeminde temsil etmeleri teklifinde bulunmuşlardır (Tekin, 2005: 168). Özdağ ve arkadaşları 21 Mayıs'ta Ankara Uzun Otel'de derneğin son hazırlıklarını tamamlamak üzere bir araya gelme kararı almıştır. Ancak Aydemir öncülüğünde ortaya çıkan 21 Mayıs girişimi ile ilgisi olduğu gerekçesiyle dönemin 2. İnönü koalisyon hükümetinin aldığı tedbirlerce Özdağ'ın özgürlüğüne bir kez daha kelepçe vurulmuştur (Er, 2003: 136).

⁵⁸ Derneğin kurucuları arasında Mustafa Kemal Erkovan, Zühtü Pehlivanlı, Alaattin Çetin, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu da bulunmaktadır (Tekin, 2005:168).

⁵⁹ Derneğin adı bazı kaynaklarda Huzur ve Yükseltme Derneği ya da Huzur ve Kalkınma Derneği olarak yazılmıştır (Tekin, 2011: 193).

4.6. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN TUTUKLANMASINA NEDEN OLAN 21 MAYIS 1963 TARİHİ TALAT AYDEMİR'İN DARBE GİRİŞİMİ

21 Mayıs Olayı, 22 Şubat Olayı'ndan sonra emekliye sevk edilen Talat Aydemir'in öncülüğünde yapılan, 14'ler, 11'ler, 22 Şubatçı'lar ve Harp Okulu öğrencilerinin dâhil olduğu ve 2. İnönü Koalisyon Hükümeti tedbirleriyle başarısızlığa uğratan bir darbe girişimidir. Talat Aydemir, 22 Şubat Olayı'ndan sonra emekli edilmesine rağmen Harp Okulu öğrencilerinin gözündeki saygınlığını hiç yitirmemiş, onlardan aldığı bu sevgi ve güven duygusuna bağlanarak, hazmedemediği 22 Şubat başarısızlığını telafi etmek için "21 Mayıs Ayaklanması"nı başlatmıştır (Küçük, 2008: 131).

DP taraftarı halkın, intikamcı partiler aracılığıyla halk darbesi yapacaklarını iddia eden 22 Şubat olaylarına katılan askerler, bu gerekçeye dayanarak yeni bir ordu müdahalesi için hazırlık yapmaya başlamıştır (Faik, 1967: 271).

22 Şubat Olaylarından sonra İnönü, olası bir duruma karşılık tedbir olarak Aydemir ve 22 Şubatçıların, aynı şekilde yurda dönen ve radikal düşüncelerinde değişim olmadığı bilinen Türkeş grubunun da takibe alınmasını istemiştir (Örtülü, 1966: 291). Takip sadece şüpheli kişilerle kalmamış aile ve yakın çevrelerinde hareketleri gözlemlenerek araştırma yapılmıştır. Özdağ'ın eşinin alışveriş yaptığı bakkalın, manavın dahi polislerce sorguya çekilmesi durumun ciddiyetini açıklamak için yeterlidir. Böyle alanı ve istihbaratı geniş bir takipte Zirve Toplantısı da gizli kalmamıştır (Metin, 2012: 438).

21 Mayıs Olayı'ndan önce Türkeş, Baykal, Özdağ, Kaplan ve Er, Atatürk Orman Çiftliğinde kuracakları dernek faaliyetleri üzerine çalışma yapmak için toplandıkları zaman Türkeş, Talat Aydemir'in kendisi ile görüşme talebini arkadaşlarına açıklamıştır. Mustafa Kaplan ve Ahmet Er görüşme yapılmasını doğru bulmazken Rıfat Baykal ve Özdağ, Aydemir'in niyetini öğrenmek maksadıyla görüşmeye gitmesi yönünde fikir beyan etmişlerdir (Er, 2003: 134-135).

Baykal, yurtdışından izinli olarak Türkiye'ye geldiğinde 22 Şubatçı'larla sıkça bir araya gelmiş hatta bu görüşmelerde 14'lerin yurda dönmesiyle iki grup arasında ortak bir çalışma yapılacağına dair Aydemir'e teminat vermiştir. Türkeş yurtdışından geldikten sonra birkaç gün İstanbul'da kalmış, bu süre içerisinde 22 Şubatçılardan

Osman Deniz ile yaptığı görüşmede Aydemir'in birleşme teklifine onlarla aynı görüşte olduğunu ve işbirliği yapabileceklerine dair yanıt vermiştir (Deniz, 2002: 167).

Türkeş ile Aydemir ihtilal üzerine ilk görüşmeyi Söğütözü'nde yapmıştır. Aydemir ile fikir birliği sağlayamayan Türkeş bu toplantı sonrası dernek çalışmalarına devam etmiştir (Onuş, 2003: 279).

Türkeş ile Aydemir 10 Nisan'da Dikmen'de "*Zirve Toplantısı*" adı verilen ikinci görüşmeyi yapmıştır. Aydemir yanında Mustafa Ok ve Bahtiyar Yalta ile gelirken; Türkeş, Baykal ve Özdağ ile görüşmeye gitmiştir. Türkeş ve Aydemir baş başa konuşmak için ayrıldıklarında Ok ve Yalta, Özdağ ve Baykal'a onların grubuyla birlikte hareket etmeyi teklif etmiş; ancak Özdağ ve Baykal, siyasi bir dernekle yollarına devam etme kararında olduklarını açıklamıştır (İsen, 1964: 109). Türkeş ve Aydemir'in baş başa yaptığı konuşmada ise Aydemir, Türkeş'e ırkçı- Turancı davasında yargılandığı, kafatasçı Bozkurtçu sıfatlarını taşıdığı ve 13 Kasım olayı ile sürgün edildiğini gerekçe göstererek içinde buldukları örgüte lider olamayacağını ve kendi başkanlığında olduğu takdirde birleşmenin gerçekleşeceğini söylemiştir. Türkeş, Aydemir'e şahsi tartışmaların yersiz olduğunu, birleşme yapıldıktan sonra liderliğin tartışılması gerektiğini söyleyerek teklifi kabul etmemiştir.⁶⁰ Aralarında yaptıkları görüşmeden sonra Türkeş, Aydemir ile liderlik konusunda anlaşamadıklarını söyleyerek Özdağ ve Baykal ile oradan ayrılmıştır (T. Aydemir, 1966: 228-229).

Mehmet Niyazi Özdemir de, Türkeş ve Aydemir'in baş başa yaptığı bu toplantıda Aydemir'in Türkeş'i ihtilal örgütüne davet ettiğini ancak yeni bir dernek kuran Türkeş'in bunu reddettiğini söylemektedir. Özdemir'e göre Türkeş, Aydemir'i darbe fikrinden vazgeçmesi konusunda uyarılmış ve kendi derneğine katılmasını teklif etmiştir. Ancak her ikisi de yapılan teklifleri uygun bulmamışlardır (Alkan, 2010: 42-43).

21 Mayıs'ta gerçekleştirilmesi planlanan darbe için düşünülen ve birliklere gönderilen şifreli telgraflardaki ilk tarih aslında 31 Mart'tır. Bazı birliklerin harekete

⁶⁰ Bu teklif Talat Aydemir'in Türkeş'e yaptığı ikinci tekliftir. Aydemir ilk teklifini 1958 yılında Elazığ'da görevli bulunan Türkeş'e kurdukları ihtilal örgütüne katılması için yapmıştır (Anadol, 1995: 91).

hazır olmaması üzerine girişim bir kez daha tehir edilmiş ancak İstanbul Deniz Harp Okulu'na bu karar haber verilmediğinden buradaki Denizciler harekete geçmiştir. Kısa süre sonra açığa çıkan durum kontrol altına alınmış, yakalanan Denizciler emekliye sevk edilmiş, ancak sorgulama esnasında Aydemir ve arkadaşları hakkında tek kelime etmemişlerdir (Altuğ, 1976: 334).

31 Mart'ta yaşanan müdahaleden sonra Türkeş ve ekibi yaptığı açıklamada; siyasi bir parti ve ordu olaylarına dâhil olmaksızın çalışmalarını tamamladıkları derneklerinde tarafsız vatandaşlarla beraber siyasi partilerin faaliyetlerini değerlendireceklerini açıklamışlardır (İsen, 1964: 128-129).

Diğer yandan Aydemir ve ekibi, ihtilali başarabilecek disiplin ve güce sahip olmamasına rağmen kazara gerçekleşen birinci harekettan sonra ikinci harekât tarihini 20 Mayıs akşamı olarak belirlemişlerdir. Aydemir, darbe için 19 Mayıs tarihini de düşünmüş, ancak "Atatürk'le yarışa çıkmış" şeklinde yorumlanabileceğinden endişe ederek 20-21 Mayıs tarihinde yapılmasına karar vermiştir (Örtülü, 1966: 374).

Tarihin belirtilen zamana alınmasında Aydemir'in endişesi de büyük ölçüde etkili olmuştur. Aydemir'in aldığı habere göre 22 Şubatçıların oluşumuna benzer şekilde ordu içerisinde yeni bir ihtilal örgütü daha bulunmaktadır. Karşı örgütün çalışmalarını haber alan Aydemir, bir yandan liderlikten ekarte edilme endişesi diğer taraftan Özdağ'ın, kendi ekibinde bulunan subaylarla temasa geçerek⁶¹ kendi grubuna çekeceği ve buna bağlı olarak ekibinin zayıflayacağı korkusuyla 20/21 Mayıs tarihlerinde harekete geçmeye karar vermiştir (8 Haziran 1963 Milliyet). Hatta Aydemir'in iddiasına göre Türkeş ve ekibi kendisinin gücünü kırmak için ordudaki genç subaylara yalan yanlış bilgiler vererek Türkeş'i lider tayin etmek istemektedirler. Harp Okulu ve genç subaylara bu propagandayı aşıl原因larının başında Muzaffer Özdağ, Özdağ'ın kardeşi Muammer Özdağ ve Özdağ'ın kayınbiraderi Mikail Erk gelmektedir (T. Aydemir, 1966: 209).

⁶¹ Özdağ, 22 Şubat Çarşamba günü evinde yaptığı toplantıda 22 Şubat olaylarından sonra ordudan ayrılmış olan Tevfik Ecemiş, Acar Okan, Naci Özcan ve bazı teğmenlere yeni bir ihtilalin zarureti anlatmış ve "O gün harekâta katılacaklarına dair imza verenler, medeni cesaret gösterip neticeye vasil olamadılar. Bu şahıslar medeni cesarete sahip değillerdir. Hakiki lideri zaman ve hadiseler tayin edecektir" söyledikten sonra Türkeş'in beyanını dağıtmıştır. Buna anlatılanlara göre Özdağ yeni bir müdahaleye karşı olmadığı gibi liderin Türkeş olması yönünde çaba sarf etmiştir (İsen, 1964: 113).

21 Mayıs Darbe girişimine giden süreçte 22 Şubat olaylarını değerlendiren İnönü, Harp Okulu öğrencilerinin aldatıldığını söylemesi üzerine öğrenciler yeniden harekete geçmiş, Taksim Atatürk Anıtına “Harbiyeli Aldanmaz” yazılı çelenk bırakmıştır. 21 Mayıs Harekâtının parolası da İnönü’ye cevaben ‘Harbiyeli’ işareti ‘aldanmaz’ olarak kararlaştırılmıştır (Demir, 2006: 163).

21 Mayıs girişiminin, 27 Mayıs İhtilali gibi harekât merkezi Harp Okulu’dur. Zırhlı Birlikler 229, Piyade Alayı, Tank Taburu harekâtın diğer önemli noktalarıdır. Darbenin yapılacağı gece pek çok subay görev dağılımını belirlemek üzere Aydemir’in evinde toplanmıştır. Harekât, Binbaşı Fethi Gürcan’ın, saat 11.30’da Tank taburuna gelmesiyle başlamıştır (Altuğ, 1976: 338-341).

21 Mayıs Harekâtı da 22 Şubat gibi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Başarısızlığın sebeplerinden biri İlhan Baş’ın okuduğu metindeki imzanın Aydemir’in adıyla okunmasıdır. Aylarca hatta yıllarca ordu ve ihtilal için hazırlık yapan subaylar, Aydemir’in bu emrivaki liderliğini kabul etmeyerek harekete hazır oldukları noktalardan geri çekilmişlerdir (Altuğ, 1976: 347).

Aydemir’in elindeki askeri güç, 27 Mayıs İhtilalinden daha fazla olmasına rağmen müdahalesine meşruluk kazandıracak bir gerekçesi olmadığından başarılı olamamıştır (Yetkin, 2011: 85). Başarılı olamamanın bir diğer sebebi ihtilal yapılacağına daha önceden bilinmesidir. 21 Mayıs tertipçilerinden İzzet Köz, ihtilal tarihi yaklaştıkça telaşa kapılmıştır. Hükümete durumu bildirmek istese de açığa çıkmaktan korktuğu için durumu Türkeş’e açıklamıştır. O gece ihtilal yapılacağını haber alan Türkeş, durumu derhal Fuat Uluç ve İsmail Hakkı Yılanlıoğlu’na bildirerek açığa çıkmasını sağlamıştır (Örtülü, 1966: 387-388).

Darbe girişiminin başarısızlığının başlıca nedenlerinden biri Aydemir’e destek veren 22 Şubatçı’lardan Seyhan’ın ve taraftarlarının desteklerini geri çekmeleri ve 11’lerden Halim Mentеш ile 14’lerden Türkeş ve Kabibay grubunun katılmamaları olmuştur. Görevlendirilen birliklerin harekete geçmekte tereddüt etmesi sonucu hükümetin kontrolü ele alması ise harekâtın başarısızlığındaki ana neden olarak kabul edilmiştir (Örtülü, 1966: 449).

İhtilal girişimi saat 06.30’da kontrol altına alınmış, 09.30’da tüm birlikler etkisiz hale getirilerek harekât tamamen bastırılmıştır. Olaylar sırasında 6 kişi ölmüş

27 kişide yaralanmıştır. Cenazeler, olaydan hemen sonra askeri törenle 23 Mayıs'ta kaldırılmıştır. 22 Şubatçı'lardan Dündar Seyhan, Asım Mutludoğan, Necati Ünsalan, Adnan Çelikoğlu ve Selçuk Atakan, 11'lerden⁶² ise Halim Menteş gözüaltına alınmıştır (Örtülü, 1966: 468-469).

Olaylara karıştığı gerekçesiyle 14'lerden Özdağ, Türkeş ve Baykal da tutuklanmıştır. Suçlamalardaki gerekçeler Özdağ, Türkeş ve Baykal'ın Aydemir ile yaptığı gizli görüşmeler ve Türkeş'in içinde şifreli notlar aldığı deftere dayandırılmıştır (Deniz, 2002: 167).

Türkeş'in evinde ele geçirilen evraklarda darbe ile bağlantısı olabileceği düşünülerek incelenmeye alınmıştır. Türkeş'in hazırladığı farklı numaralı evraklarda Arapça harfleriyle yazılmış şifreli yazılar olduğu görülmüştür.

Örneğin 45 numaralı evrakta karargâh, istihbarat, harekât ve personel olmak üzere üç kısma ayrılmış; Kabibay ve Özdağ, harekât; Kaplan ve Muammer Şahin, istihbarat; Esin ve Baykal personel karargâhı ifadeleri dikkat çekmiştir. Ele geçirilen bu evraklarla Türkeş'in ve arkadaşlarının dernek veya parti çalışmalarını öne sürerek; gizliden gizliye yeni bir darbe üzerinde çalıştıkları iddia edilmiş ve darbenin propaganda işlerini ise Solmazer ve Akkoyunlu'nun yürüteceği ileri sürülmüştür (8 Haziran 1963 Milliyet).

Yine Türkeş'e ait cep defterlerinde isimlerin şifreli olarak yazılması 21 Mayıs darbe girişimi bağlantılarının açığa çıkmaması için alınan bir tedbir olarak değerlendirilmiştir. İsimler Arasında Türkeş kendisine Salih, Baykal'a Ali Haydar, Aydemir'e Mehmet Nuri ve Özdağ'a Muhlis, 22 Şubatçılara teyze, Silahlı Kuvvetlere tüccarlar Kara Kuvvetlerine Demirspor, Hava Kuvvetlerine Galatasaray, Deniz Kuvvetlerine esnaf gibi isimler takmıştır (Örtülü, 1966: 341).

⁶² 22 Şubat Harekâtından sonra SKB'ne bağlı gruplar arasında mücadeleler devam etmiştir. Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral İrfan Tansel "orduyu politika dışında tutmak" gerekçesiyle havacı iki albay ve iki binbaşığı görevden almıştır. Dört havacının görevden alınmasıyla beraber çıkan tartışmalarda disiplin ve düzeni yeniden sağlamak amacıyla olaylarda adı geçen birkaç havası daha görevden alınmıştır. Gazetelerde çıkan haberlere göre Tansel kendisinden gizli toplantı yapan subaylara kızarak, küçük rütbeli subayların ordu ve hükümet işlerine karışmaya hak ve yetkilerinin olmadığını söylemiştir. 3 Aralık 1962'de Tuğgeneraller: Hüsnü Özkan, Şevki Demirgüç, İbrahim Meter; Albaylar: Fevzi Arsin, Halim Menteş, Yusuf Parmaksız, Refik Yurtseven, Tufan Akkoç, Halit Elgün; Yarbaylar: Emin Yerlikan ve Abdülkadir Yücel görevlerinden alınmıştır (Neziroğlu, 2003: 131-132).

Darbe girişimiyle ilgisi olmamasına rağmen birçok kişi suçlu görülmüştür. Çünkü darbe hazırlığında olan subayların harekât planlarını, geniş kapsamlarıyla not aldıkları açığa çıkmıştır. Darbe sonrası yapılacaklar, kadro ve görev paylaşımına dair uzun dosyalar hazırlanmıştır. Erkanlı'nın (Erkanlı, 1973: 18) başarılı tespitinde olduğu gibi “*dosyalı ihtilal, darbe olmaz*” kâğıt üzerinde yapılan planlar sanıklar hakkında delil göstermek için yeterli olmuştur.

Böylelikle 14'lerden Özdağ, Türkeş, Baykal ve Akkoyunlu Çankaya Emniyet Müdürlüğüne getirilmiştir. Özdağ ve arkadaşları burada on gün sandalye üzerinde zaman geçirdikten sonra Mamak Cezaevine sevk edilmişlerdir (Turgut, 1995: 364).

21 Mayıs olayları geniş örgüt yapısına dayandığından mahkeme suçların derecesine göre üçe ayrılmıştır. Bir numaralı sıkıyönetim mahkemesi, darbenin asıl sanıklarını; iki numaralı sıkıyönetim mahkemesi, Harp okulu öğrencilerini; üç numaralı sıkıyönetim mahkemesi, ihtilalciler lehine teşebbüse geçebilecekleri yargılamıştır (Örtülü, 1966: 470-471).

Mamak Muharebe Okulu'ndaki Askeri cezaevine gönderilen sanıkların durumu hakkında 4 Haziran'a kadar hiçbir açıklama yapılmamıştır (Örtülü, 1966: 491).

Özdağ ve diğer tutuklular on beş gün tuvaletleri pislikle dolu ve suları akmayan Mamak hücrelerinde tutulmuşlardır. Nöbetçi askerler söylenilenleri duymazlıktan gelmişlerdir. Yapılan işkenceye dayanamayan Akkoyunlu kendini kaybedecek derecede hastalandığında O'nun bu durumunu gören Özdağ kahrından hüngür hüngür ağlamıştır. Hücredeki on beş günden sonra tutuklulara, on dakika bahçeye çıkma izni verilmiştir. 21 Mayıs tutukları, 27 Mayıs İhtilali'nde suçları kesinleşmiş tutuklulara dahi yapılmayan müdahalelere maruz kalmıştır (Seyhan, 1966: 201-202).

21 Mayıs Olayları'nda hazırlanan iddianameye göre Türk Ceza Kanununun 146. Maddesine dayanarak Özdağ ve arkadaşlarının idamı istenmiştir. 21 Mayıs darbesi ile hiçbir bağlantısı olmayan Özdağ avukatı aracılığıyla bu karara itirazını bildirmiş, daha sonra yapılacak olan mahkemelerde de savunmasını yaparak suçsuzluğunu kanıtlamıştır (Turgut, 1995: 373).

14 Haziran'da 21 Mayıs Olayları'na karıştıkları gerekçesiyle tutuklanandan 103 sanığın sorgulanması tamamlanmıştır. Sorgulamalarda Özdağ, edindiği tecrübelerden sonra bir darbeyi hiçbir zaman tasvip etmediğini ancak 22 Şubatçı'lardan Bahtiyar Yalta, Mustafa Ok ve Emin Arat ile görüşmeler yaptığını, görüşmelerdeki amacının bu kişileri kendi safına çekerek politikada güçlü durmak olduğunu açıklamıştır (15 Haziran 1963 Milliyet).

26 Haziran saat 09.00'da Mamak Muharebe Okulu'nda yapılan sorgulamada tanık olarak konuşan Topçu Teğmen Mehmet İlhan, Özdağ'ın evinde yapılan toplantıda Özdağ'ın 13 Kasım ve 22 Şubat olayları üzerine konuşmalar yaptığı ve mevcut olduğu iddia edilen protokol için subayların imzalarını aldığını daha sonra Türkeş'in bir beyanname dağıttığını iddia etmiştir. Özdağ, savunmasında evine gelen subaylar ile ihtilal üzerine hiçbir şekilde konuşmadığını, onlara siyaset ve kötü düşüncelere girmemeleri için nasihatte bulunduğunu, bahsedilen beyanatın Türkeş'in yurda dönüş sonrası gazetecilere verdiği beyanat olduğunu açıklamış ve sözlerini "*Bu mahkeme huzuruna getirildiğim zaman, kafamda başka düşünceler vardı zamanla itimadım arttı. Şimdi artık açıkça söylüyorum mukniiim. Bu mahkemenin adaletine inanıyorum*" olarak tamamlamıştır (27 Haziran 1963 Milliyet).

Aydemir, yapmış olduğu savunmasında Özdağ'ın genç subaylarla iletişim kurarak onları kendi safına çektiğini açıklamıştır. Bu da Özdağ'ın Aydemir ve ekibi ile işbirliği yapmadığının bir kanıtı olmuştur (Örtülü, 1966: 367).

Tabii senatör Hazım Dağlı da, Türkeş, Özdağ ve Baykal'ın politik stratejilerini yakından takip ettiğini ve kesinlikle dikta yönetimine karşı olduklarını savunmuştur (10 Temmuz 1963 Milliyet). 16 Temmuz'da yapılan duruşmada Özdağ ve Kabibay'ın Erkanlı'ya yazmış olduğu mektupların 21 Mayıs olaylarıyla alakası olduğu düşünüülerek duruşma ertelenmiş ve tahliye talebi reddedilmiştir (17 Temmuz 1963 Milliyet).

Özdağ, arkadaşları ile mektuplaşmanın mahkeme kararlarında önemli bir rol oynamayacağını savunmuştur. Dünder Seyhan da yaptığı açıklamada gerek Özdağ gerekse Kabibay'ın yazmış olduğu mektuplarda 21 Mayıs olayları ile bağlantılı olmadığı, mahkeme huzurunda delil niteliği taşımayacağını söylemiştir (18 Temmuz 1963 Milliyet).

Muzaffer Özdağ, Ağustos ayında yapılan mahkemedeki savunmasında, Talat Aydemir liderliğindeki darbe girişimiyle bir ilişkisi olmadığını açıklamıştır. Yeni anayasaya bağlı kalarak düşüncelerini ve ülkülerini savunan Özdağ, konuşmasının başında 27 Mayıs İhtilali'nin hazırlık aşamasından MBK idaresinde görevli bulunduğu zamana kadar kısa bir değerlendirme yapmıştır. 13 Kasım iç darbesine de değinen Özdağ, Tokyo'dan döndükten sonra birçok düşman kazandığını söylemiştir. Bunlardan bazıları DP iktidarını yıktıkları için, DP'nin devamı olan AP'lilerdir. Bir diğer düşmanları ise CHP'lilerdir. Çünkü canlarını ortaya koyarak başardıkları Ak Devrimi, İnönü'nün siyasi emellerine kurban etmemişlerdir (Türkeş vd., 1964: 66-67). Özdağ, askerlerle olan görüşmeleri için, 22 Şubat Olayına katılanlardan bazılarının arkadaşları olduğunu söylemiştir. Bu insanlarla kurdukları temasın; açacakları derneğe şahıs toplamak için olduğunu açıklamıştır. Evine ziyarete gelen askerlerle diyaloglarının sadece onlara "telkin, tavsiye ve nasihat"ten ibaret olduğunu, yaşanan olaylara karşı metin olmaları ve 'politikadan' uzak durmaları gerektiğini söylemiştir (Türkeş vd., 1964: 67-69).

Özdağ savunmasına şu sözlerle devam etmiştir:

Aziz yurdumuzda tek bir Ordu tanyoruz. Türk yurdunu ve Anayasa ile muayyen Türk Cumhuriyetini korumak ve kollamakla ödevli Türk Ordusu Türk Silahlı Kuvvetleri... Bu ordu dışındaki yasa dışı her kuvvet teşekkülünü, Türk Silahlı Kuvvetlerine ve Türk Milleti'ne karşı bir suikast telakki ederiz. Bunlara müsamahayı hıyanete iştirak telakki ederiz (Türkeş vd., 1964: 70-71).

Özdağ, açıklamalarının devamında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın verdiği hiçbir kanun maddesini çiğnemediğini söyleyerek, 21 Mayıs sanığı olmasının sebebini siyasi çevrelere dayandırmıştır. 21 Mayıs Olayları'nı hiçbir şekilde tasvip etmeyen Özdağ, demokratik nizama sahip, özgürlüğün egemen olduğu bir toplumda yaşamak için verdiği mücadeleyi şöyle dile getirmiştir:

Yurdundan, eşinden, dostundan, mesleğinden koparılarak savunma imkanından mahrum, sürgünde tutulmanın ıstırapı büyüktür. Bizler karşılıksız hizmet için and içmiştik. Her şeyimiz feda olsun, fakat kurulmasını arzu ettiğimiz, emek verdiğimiz, hürriyet ve güvenlik bizden esirgenmesin. Bende yurdumun havasını teneffüs edebileyim. Eğer hukuk devleti ve anayasa düzeni var ise... Hürriyet

Savaşının birinci yılı dolmadan kendimi dünyanın en uzak köşesine atmış gördüm. İkinci yılında, memur edildiğimiz iddia edildiği halde izinle yurda dönmemize izin verilmedi. 27 Mayıs Anayasa ve Hürriyet Batıramı ilan edilmişti. Üçüncü yıl dönümünde ben o günü hazırlanmasında ön planda olan arkadaşlarımla üç yıl evvelini yaşayarak siyasi şubede sabahlıyordum. Günlerce sorgusuz, tutuklu bulundurulmuştuk. Bu davranış, kudret sahiplerine güç ve itibar sağlamayacaktır (Türkeş vd., 1964: 70-72).

Özdağ, savunmasını “Adalet Tanrı’nın, hüküm sizindir” diyerek bitirmiştir (Türkeş vd., 1964:72).

Uzun süren sorgulama ve yargılama sürecinden sonra Aydemir’in de Zirve toplantısını dürüstçe açıklaması üzerine Özdağ, Türkeş ve Baykal’ın suçsuzluğunu desteklemiştir (Deniz, 2002: 256-257).

5 Eylül 1963 Perşembe günü saat 14.00’da yapılan 1 numaralı sıkıyönetim mahkemesi Özdağ, Türkeş ve Baykal için beraat kararı vermiştir (Örtülü, 1966: 513-515).

Osman Deniz, Erol Dinçer, Talat Aydemir ve Fethi Gürcan ilişkin ise Deniz ve Dinçer’in idam cezası affedilmiş ancak Aydemir ve Gürcan’ın cezaları onanmıştır (Örtülü, 1966: 527).

21 Mayıs Ayaklanmasına katılan öğrencileri affeden İnönü, askerlikten men cezası alanların üniversitelere kayıt yaptırıp bir meslek edinebilmelerini sağlamıştır (Küçük, 2008: 132).

Gürcan, 27 Haziran 1964 saat 03.20’de, Aydemir ise 5 Temmuz 1964 saat 02.46’da idam edilmiştir. Gürcan ve Aydemir’in idamı Harp Okulu öğrencilerini çok üzmüştür (Örtülü, 1966: 547-548).

Meclisteki AP’li üyeler idamlar için “üçü üç” baskısı yapmıştır. AP’liler, Menderes, Koraltan ve Polatkan’ın asımlarına taraftar olan Osman Deniz, Talat Aydemir ve Fethi Gürcan’ın bu suçun bedelini kendi canlarıyla ödemelerini istemişlerdir (Örtülü, 1966: 524).

Aydemir ve arkadaşlarının akıbetinden de anlaşılacağı gibi ihtilaller toplum yararına ve ancak toplumun desteği ile gerçekleşebilir. Diğer türlü ancak maceraya dönüşmektedir ve bu maceranın gerçek kurbanları, o maceranın bayrağını kaldıranlar olmuştur (Ş. S. Aydemir, 1999: 446).

21 Mayıs Olayları sonrasında beraat eden Özdağ, hakkında gizli cemiyet kurmak ve Anayasanın 148. maddesi gereğince bozgunculuk suçlamaları ile yargılanması istenilmiştir (27 Ocak 1964 Cumhuriyet). Ankara Sorgu Yargıçlığında yürütülen incelemede Özdağ ile beraber Orhan Erkanlı, Türkeş ve Fazıl Akkoyunlu'nun da sorgusu yapılmıştır. Özdağ ve arkadaşları ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakılmıştır (4 Mart 1964 Milliyet). Özdağ ve arkadaşları hakkında yürütülen tahkikat 24 Kasım 1964 tarihinde sona ermiş ve sanıkların mütalaası istenmiştir (25 Kasım 1964 Cumhuriyet).

BEŞİNCİ BÖLÜM

1964-2002 YILLARI ARASINDA MUZAFFER ÖZDAĞ

5.1. CUMHURİYETÇİ KÖYLÜ MİLLET PARTİSİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN KATILIMI

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP), Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ve Türkiye Köylü Partisi'nin (TKP) birleşmesi ile oluşan temel ideolojilerini Mareşal Fevzi Çakmak'ın kurduğu Millet Partisi'nden (MP) alan bir partidir (Akpınar, 2005: 28).

Cumhurbaşkanı İnönü'nün "12 Temmuz Beyannamesi", CHP ve DP arasında yaşanan sorunlar üzerine bir uzlaşma ortamı yaratmıştır. DP içinde yer alan "Müfritler Grubu" Bayar ve Menderes'in ılımlı tutumlarını eleştirerek, CHP'ye karşı daha sağlam bir muhalefet yürütmek gerektiğini savunmuştur. Bu olaydan sonra parti içinde çıkan hizipleşme sonucu müfritler grubundan Sadık Aldoğan, Kemal Silivrili, Necati Erdem, Mithat Sakaroğlu ve Osman Nuri Koni partiden ihraç edilmiştir. Arkadaşlarına yapılan müdahaleyi uygun görmeyen Yusuf Kemal Tengirşenk, Ahmet Tahtakılıç, Emin Sazak, Ahmet Oğuz ve Hasan Dinçer de DP'den istifa etmiştir. Ayrılanlardan bir kısmı "Müşterek Demokratlar Grubunu" kurarken bir kısmı Millet Partisini kurmuştur (Teziç, 1976: 274-275).

20 Temmuz 1948 tarihinde kurulan Millet Partisi'nin kurucuları arasında Mareşal Fevzi Çakmak, Enis Akeygen, Hikmet Bayur, Kenan Özer, Mustafa Kendil, Osman Nuri Koni, Sadık Aldoğan ve Osman Bölükbaşı bulunmaktadır (Öznur, 2001a: 55). MP, Müstakil Demokratlar Grubu ile Afyonkarahisar'da kurulmuş olan Özdemokratlar Partisi'nin de katılımıyla Türkiye'nin en büyük üçüncü siyasi partisi olmuştur (Teziç, 1976: 36).

MP'nin Fahri Genel başkanı Fevzi Çakmak olurken partinin çalışmalarını yürütmekle görevli genel başkanlığını Hikmet Bayur üstlenmiştir. MP, milli-islami değerlere bağlı bir programa sahiptir. Parti programı, tüzüğü ve idari alandaki prensipleriyle diğer partilere oranla daha muhafazakâr bir görünümündedir. Parti, dine dayalı bir devlet yönetimini benimsememesine rağmen dini kurumların devlet kontrolünden çıkarılması yönünde öneriler sunmuştur. Daha çok muhafazakâr

kesimin desteklediği partiye DP ile yollarını ayıran vekillerde katılmıştır. MP, CHP ve DP'ye karşı sert tutumlarından taviz vermemiştir. MP'nin halk nezdinde artan gücü diğer partilerde endişe yaratmıştır (Öznur, 2001a: 55-58).

MP, seçim kanununda yapılan değişiklikleri yeterli görmeyerek 17 Ekim 1947 genel seçimlerine katılmamıştır. 14 Mayıs 1950 genel seçimlerinde %3.03 oy oranı ve 250.414 oy ile Mecliste bir milletvekili ile temsil edilme başarısını yakalamıştır (Teziç, 1976: 37).

10 Nisan 1950'de Fevzi Çakmak vefat etmiştir. Çakmak'ın cenazesinin askeri bir törenle değil, partililer tarafından defnedilmesi, bununla beraber törenin dini ritüellere bağlı kalınarak gerçekleştirilmesi, MP içinde yaşanan fikir ayrılıklarını gün yüzüne çıkarmıştır. Laikçi- Kemalist çizgisi ile tanınan Genel başkan Hikmet Bayur, partisinin İslami ideolojiye kaydığı söyleyerek eleştirmiştir. 25-26 Haziran 1953'de gerçekleştirilen Kurultay'da Hikmet Bayur ve 40 kadar arkadaşı partiden ayrılmıştır. Partideki tartışmalardan faydalanmak isteyen DP, MP'yi dini siyasete alet etmek ve laikliğe aykırı davrandığını gerekçesiyle hakkında dava açmıştır. Eylül 1953'te yapılan mahkeme, MP'nin eski genel başkanın açıklamalarını delil göstererek, dine dayalı bir parti olduğuna karar vererek parti faaliyetlerini yasaklamıştır. Parti, 27 Ocak 1954'te verilen mahkeme kararıyla kapatılmıştır (Öznur, 2001a: 59-61).

MP'nin kapatılmasının ardından siyasi yaşamlarına devam etmek isteyen partililer, 10 Şubat 1954'te kurulan Cumhuriyetçi Millet Partisi'ni (CMP) kurmuştur. Partinin kurucuları arasında Osman Bölükbaşı, Enis Akaygen, Ahmet Tahtakılıç, Sadık Aldoğan bulunmaktadır. Genel başkanlığını Ahmet Tahtakılıç'ın yürüttüğü parti, programını açıklarken laikliğe bağlı kaldıklarını özellikle belirtmiştir (Öznur, 2001a: 61).

CMP, DP'nin yeniden iktidar olduğu 1954 seçimlerinde % 4.8 oy oranı ve 434.085 oy toplamı ile 5 milletvekili kazanmıştır. Parti, milletvekillerinin tamamını 1950 seçiminde olduğu gibi Kırşehir'den çıkarmıştır. Kırşehir'deki CHP üstünlüğü DP'nin tepkisini çekmiştir. 30 Haziran 1954'te Kırşehir ilçe statüsüne indirilerek bir nevi DP tarafından cezalandırılmıştır. Üç yıl ilçe olarak kalan Kırşehir'e, 13 Temmuz 1957'de yeniden il statüsü verilmiştir (Öznur, 2001a: 61-62).

27 Ekim 1957 genel seçimlerinde CMP, % 7.0 oy oranı ve 652.064 oy rakamıyla 4 milletvekili çıkarabilmiştir.

DP'nin seçim kanunu ve meclis iç tüzüğü üzerinde yaptığı düzenlemeler partiler arasında birleşme eğilimlerini artırmıştır. Yeni iç tüzüğe göre 15 milletvekilinden az sayıda üyesi buluna partilerin, mecliste grup kurması engellenmiştir. Mecliste sert tartışmaların yaşanmasına sebep olan bu değişiklik 27 Aralık 1957'de kabul edilmiştir. Siyasi partiler arasında CHP ve DP dışında Hürriyet Partisi (HP), CMP ve TKP bulunmaktadır. TKP yayınladığı bir bildiri ile herhangi bir parti ile birleşebileceklerini duyurmuştur. Bu bildirin ardından 16 Ekim 1958'de TKP ve CMP birleşerek CKMP adını almıştır. CKMP'nin genel başkanlığına Osman Bölükbaşı getirilmiştir (Z. Özdemir, 2007: 67-68).

Türkiye Köylü Partisi, 19 Aralık 1952 tarihinde kurulmuştur. Parti genel başkanlığını eski DP'li Remzi Oğuz Arık yürütmektedir. Parti programında Milli ve İslami değerleri ön plana çıkarmış ve din ve vicdan hürriyetine önem verildiği vurgulanmıştır. Ekonomide liberalizmi benimseyen partinin kurucuları arasında Cezmi Türk Yusuf Ziya Eker ve Süreyya Endik bulunmaktadır. TKP'nin yürüttüğü politikada temel amacı köylünün yaşam kalitesini yükseltmek ve tarımsal kalkınmayı en kısa zamanda gerçekleştirmektir (Teziç, 1976: 38). TKP'ye 1950 yılında siyasi alanda başarı gösteremeyen Liberal Köylü Partisi de katılmıştır. TKP, CMP ile birleşene kadar siyasi bir güç ve oy oranı elde edememiştir (Öznur, 2001a: 61).

CKMP, oluşumundan iki yıl sonra DP iktidarı ordunun idareyi ele almasıyla son bulmuştur. 27 Mayıs 1960 İhtilalini "milli hareket" olarak değerlendiren Osman Bölükbaşı, MBK lideri Cemal Gürsel'i makamında ziyaret ederek İhtilal yönetimine ilişkin iyi temennilerini sunmuştur. 1961 Ocak ayında oluşturulan Kurucu Meclis'te partisini 25 üye ile temsil eden CKMP, 15 Ekim 1961 seçimlerinde % 12.5 oy oranı 1.415.892 oy ile meclise 54 üyesini göndermiştir. 1961 seçimlerinin koalisyon hükümeti kurulması yönünde sonuçlanması ve CKMP'nin bazı milletvekillerinin de İnönü ile kurulacak II. İnönü Koalisyon Hükümetinde yer almak istemesi partide tartışmalara yol açmıştır. Parti içinde bir anlaşmaya varamamış ve Osman Bölükbaşı ile beraberindeki 29 arkadaşı partiden istifa etmiştir. Bölükbaşı, 13 Haziran 1962'de kurduğu Millet Partisi ile siyasi hayatına devam etmiştir (Öznur, 2001a: 62-63).

Osman Bölükbaşı'nın ayrılmasıyla beraber genel başkanlık görevini vekâleten Ahmet Tahtakılıç yürütmüştür. CKMP, II. İnönü koalisyonunda görev almıştır. 17 Kasım 1963 yerel seçimlerinde oy kaybettiğini gören parti üyeleri bu düşüşü İnönü Koalisyonuna dayandırarak, hükümetten çekilme kararı almıştır. CKMP, 1964 yılında düzenlediği kurultayda genel başkan olarak Ahmet Oğuz'u seçmiştir (Yücel, 2006: 36-37).

1964 yılına gelindiğinde CKMP, AP ve CHP'ye karşısında muhalif bir parti olmak ve siyasi yaşamdaki gücünü artırmak amacıyla partiye nüfuzlu kişilerin katılımını sağlamayı istemektedir. Yurtdışına sürgüne gönderilen 14'lerin Türkiye'de gerek ordu gerek halk gözünde değerleri yükselmiştir. Yurda döndükten sonra Türkeş ile yoluna devam eden Muzaffer Özdağ, Huzur ve Kalkınma (Yükselme) Derneği'nin alt yapısını ve hukuki tabanında çalışmalar yürüten kurucularından biridir. Dernek, açılışını yapmadan Özdağ, 21 Mayıs Olayları'nda hükümete karşı darbe yapmak suçundan tutuklanarak idam ile yargılanmıştır. 5 Eylül 1963'te tahliye edilen Özdağ, bu süreç içerisinde kader arkadaşlarını dediği Türkeş, Numan Esin, Ahmet Er, Rıfat Baykal ve Dünder Taşer ile görüşmelerine devam etmiştir. Huzur ve Kalkınma Derneği çalışmalarını yaparken CKMP'lilerin partiye davet ettikleri Özdağ, doğrudan siyasete girmeyi uygun bulmayarak, dernek çatısı altında gençlerin yetiştirilmesinin daha uygun olacağını düşünmüştür. 1964 yılının ilk aylarında CKMP'li Nurettin Ok'un evinde yapılan toplantıya Türkeş ve Rıfat Baykal ile katılan Özdağ, burada partiye ilişkin önemli değerlendirme yapma fırsatı bulmuştur. Toplantıda Özdağ, Türkeş ve Baykal, yaptıkları açıklamada "Biz CKMP'ye girmek istek ve kararındayız. Çünkü bu parti siyasi hayatımızın tek milliyetçi teşekkülüdür. Mensuplarının çoğunluğu da milliyetçilerdir. Ancak bugün mevcut bazı şartlar hemen CKMP'li olmamızı engel teşkil ediyor. Bu sebepten partiye iltihakımızda acele etmeyelim, en iyi zamanı bekleyelim" söylemiştir (Öznur, 2001a: 81-82).

22-23 Şubat 1964, CKMP Kurultayında Türkeş, kendisine yakın 60 kadar arkadaşının partiye katılımını sağlamış, bunun yanı sıra genel başkanlık seçiminde Ahmet Oğuz'u destekleyerek başkanlığı kazanmasını sağlamıştır. 31 Mart 1964 tarihinde ise Özdağ, Türkeş, Taşer ve Baykal, ihtişamlı bir tören ile CKMP'ye katılmıştır (Z. Özdemir, 2007: 74).

Özdağ'ın CKMP'ye katılması ailesi ve arkadaşlarında büyük şaşkınlık yaratmıştır. Ümit Özdağ, babasının CKMP'ye katılmasıyla ilgili şu anısını nakletmiştir:

“Çok iyi hatırlıyorum, o gün evden çıkarken babamın bir partiye kaydolmak gibi bir düşüncesi yoktu. Akşam eve gelip partiye katıldığını söylediğinde herkes büyük bir şaşkınlık yaşamıştır. Babam kader birliği yaptığım arkadaşlarımı partiye girerken yalnız mı bırakacaktım demişti” (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

Özdağ'ın yakın arkadaşı Ahmet Er de partiye girişlerinin çok ani olduğunu açıklamıştır. Ahmet Er, Numan Esin ve Mustafa Kaplan, Ankara'ya gittiklerinde Türkeş'i ziyaret etmek istemiş, Türkeş ve arkadaşlarının partide olduklarını öğrenince, kendilerine haber verilmeden partiye kaydolmalarına çok bozulmuşlardır. Er, Esin ve M. Kaplan bu sitemlerini partiye giderek arkadaşlarına bizzat söylemişlerdir. Ahmet Er, Türkeş'in teklifiyle o gün CKMP'ye katılmıştır (Er, 2003: 140-141).

Muzaffer Özdağ'ın parti içindeki ilk görevi, örgütlerini denetlemek ve yeniden yapılandırmayı sağlayan bölge müfettişliği olmuştur (Yanardağ, 2002: 31).

Muzaffer Özdağ ve arkadaşlarının partiye girmesiyle dönüşüm adımları atılmıştır. Partinin yerel örgütleriyle temasa geçen Türkeş ve ekibi kendi tezleri doğrultusunda hareket etmiş ve kısa zamanda partideki nüfuzlarını artırmışlardır (Güzel ve Birinci, 2002: 96). Özdağ, Türkeş ve arkadaşlarının CKMP'ye girmesiyle beraber Türk Milliyetçiliği gerçek anlamıyla siyasi bir organizasyon haline gelmiş ve Türk milletinin kaderinde söz sahibi olmaya başlanılmıştır (Yurtsever Türk Genci Bildirisi, 1965).

CKMP Genel başkanı Ahmet Oğuz'un 1965'te Celal Bayar ile yaptığı görüşme parti içinde sert tartışmaların yaşanmasına sebep olmuştur. Parti Genel İdare Kurulu'nun, ne amaçla yapılırsa yapılmasın, bu görüşmenin parti disiplinine uygun olmadığını açıklaması üzerine Ahmet Oğuz, genel başkanlıktan ayrılmıştır (Teziç, 1976: 310-311). Oğuz'un ayrılmasıyla beraber partide geçici başkanlık fikri ortaya atılmış, Türkeş ve ekibi bunun doğru olmadığını, Kurultay'ın en kısa zamanda yapılmasını savunmuştur. Partide Kamil Koç, Enver Kök, Rahmi İnceler, Saadet Evren, Mehmet Altınsoy, Cevat Odyakmaz, Mustafa Kepir, Fuat Uluç, İsmail Sefa,

Kemal Tamer ve İsmail Gucur kurultayın yapılması lehinde oy kullanırlarken Hasan Dinçer, Ahmet Oğuz, İrfan Baran, Rasim Hancıoğlu, Kadircan Kafılı ve Veli Başaran aleyhinde oy kullanmışlardır. Kurultaya evet kararının çıkmasıyla Ahmet Oğuz partiden ayrılmıştır (Z. Özdemir, 2007: 78-79).

Yapılacak kurultay için çalışmalara başlayan Türkeş ve ekibi, partinin Anadolu'daki yerel grupları ile görüşmeler yaparak, genel başkanlık yarışında Türkeş'i desteklemeleri istenmiştir. Türk Kültür Dernekleri ve Üniversiteliler Kulübü gibi çeşitli örgütlerin kurulmasına yardım ederek CKMP'de Türkeş'i destekleyen bir kitle yaratılmıştır. Bunun yanı sıra Türkiye Milliyetçiler Derneği, Vatansever Türk Teşkilatı gibi dernekler ve Orkun, Milli Yol ve Milli Hareket gibi dergilerin de destekleri alınmıştır (Yanardağ, 2002: 32). Türkeş ve arkadaşlarına büyük destek veren kuruluşlardan biri de Türkiye Komünizm ile Mücadele Dernekleri (TKCD) olmuştur (Pekmezci ve Büyükyıldız, 1999: 42).

Türkeş'in 14'lerden arkadaşları Mustafa Kaplan, Numan Esin ve Fazıl Akkoyunlu da 19 Haziran 1965'te partiye katılarak, Türkeş'i desteklemiştir. 23 Haziran'da Münir Köseoğlu da partiye katılmıştır (Çalık, 1995: 92).

18 Temmuz 1965 tarihinde yapılan Ankara İl Kurultayı'nda Türkeş ve Hasan Dinçer, genel başkanlığa adaylıklarını açıklamıştır. Kurultaya yaklaşılacak zamanlarda Ahmet Tahtakılıç da adaylığını açıklamıştır. Adayların açıklanmasıyla beraber Türkeş, parti programında yapacağı değişiklikler üzerinde çalışmaya başlamıştır. Türkeş ve arkadaşlarının parti içinde uygulamak istedikleri programda "9 Işık" doktrini ve "Karma Ekonomi" modeli uygulanması düşünülmüştür (Z. Özdemir, 2007: 80). 14'lerin partiye katılmasıyla beraber parti program ve tüzüğüne değiştirildiğini söyleyen Hasan Dinçer, Türkeş'in parti programının nazizm ve faşizm örnek alınarak hazırlandığını, Türkeş'in şahsi hırslarına yönelik davranışlarından dolayı cezalandırılmasını istemiştir. Yapılan suçlamalara karşı Türkeş, yanında Muzaffer Özdağ, Dündar Taşer ve Rifat Baykal'la beraber bir basın toplantısı düzenlemiştir. Toplantıda Türkeş, arkadaşlarıyla müştereken yaptığı açıklamada, parti içinde yaşanan bu tartışmaların parti adına zarar verdiğini, kendisinin ve arkadaşlarının hiçbir zaman partiyi ele geçirmek gibi bir düşüncelerinin olmadığını, kendileri hakkında yalan yanlış konuşanların ısrarlı davetleri sonucunda partiye katıldıkları söylemiştir (Öznur, 2001a: 88-90).

CKMP 1965 Kongresi, 30 Temmuz- 1 Ağustos 1965 tarihleri arasında 2154 delegenin katılımıyla Ankara Büyük Sinema Salonunda gerçekleşmiştir. Kongre (Divan) Başkanlığını Gökhan Evliyaoğlu'nun yaptığı kurultayda Hasan Dinçer, Ahmet Tahtakılıç'ın aday olmasıyla birlikte aday olmayacağını açıklamıştır. Üç gün süren kongrede yapılan oylamada Türkeş 689, Ahmet Tahtakılıç ise 516 oy almıştır. Bu sonuca göre CKMP'nin yeni genel başkanı Alparslan Türkeş olmuştur (Z. Özdemir, 2007: 86-89).

Kongre sonrası yapılan Genel İdare Kurulu (GİK) seçimlerinde Özdağ ile beraber Rıfat Baykal, Dündar Taşer, Numan Esin, Ahmet Er ve Mustafa Kaplan Kurula girmiştir. Partinin Genel Sekreter Yardımcılığı görevine Muzaffer Özdağ ve Mustafa Kemal Erkovan getirilmiştir (Z. Özdemir, 2007: 93-94). Türkeş, Özdağ ve arkadaşlarının uzun zamandır üzerinde çalıştığı 256 Maddelik “Müreffeh ve Kuvvetli Türkiye” Programı⁶³, kongre tarafından oluşturulan bir heyet tarafından kabul edilmiştir (Öznur, 2001a: 92).

Türkeş'in genel başkanlığa seçilmesiyle partinin eski askerlerle dolduğunu söyleyen Hasan Dinçer, İrfan Baran, Seyfi Öztürk, Kadircan Kafı, Nurettin Ok, Rasim Hancıoğlu, Mehmet Kesen, Ahmet Oğuz ve Veli Başaran 3 Ağustos'ta partiden istifa etmiştir (Çalık, 1995: 93). Suad Hayri Ürgüplü Hükümetinde bakanlıkları bulunan Milli Savunma Bakanı Hasan Dinçer ve Adalet Bakanı İrfan Baran, Türkeş'in zorlamasıyla görevlerinden alınmıştır. CKMP Kongresinden sonra muhalif partilerden ayrılan 371 kişi ile 14'leden Şefik Soyuyüce de partiye katılmıştır (Öznur, 2001a: 110-111).

5.2. 1965 GENEL SEÇİMLERİ VE MUZAFFER ÖZDAĞ'IN MİLLETVEKİLLİĞİ

Alparslan Türkeş liderliğinde 1965 genel seçimlerine hazırlanan parti çok yoğun çalışma programı hazırlamıştır. CKMP üyeleri, seçim öncesi çalışmalarında Adana, Sivas, Erzurum, Çankırı, Erzurum, Kütahya, Kahramanmaraş, Yozgat gibi pek çok ili ziyaret ederek CKMP'nin hizmet plan ve programını, hazırlanan broşürlerle⁶⁴ beraber açıklamıştır. Mitinglerin yanı sıra CKMP üyeleri radyo yayınlarına katılarak

⁶³ Program maddelerini incelemek için bkz. (Temel İlkelerimiz Ana Davalarımız İcraat Planımız CKMP, 1965; Türk Gençliği İçin Hizmet Planı CKMP, 1965).

⁶⁴ 1965 seçim bildirisi için bkz. (1965 Seçim Bildirisi CKMP).

parti programları hakkında konuşmalar yapmışlardır. Türkeş ekibi, eski CKMP'lilerin isimlerini bulmuş, onlara mektup yazmış, toplantılara davet etmiş ve bu sayede yeniden partiye katılımlarını sağlamıştır (Nihat ve Cemiloğlu, 1995: 94).

CKMP, programının yaratıcılarından Özdağ, konuşmalarında partisinin “orta”da yer aldığını açıklamıştır. “Ortanın solu”nda olan CHP'ye gönderme yapan Özdağ, CHP'nin Atatürk'ün ölümüyle beraber faşist bir hüviyete büründüğünü söylemiştir (Kılağız, 2003: 309). Muzaffer Özdağ, CKMP'nin misyonunu, milli kurtuluş savaşının ikinci safhasında millet ile beraber yürümek olarak açıklamıştır. 1965 seçimleri ile kin, nefret ve hırs duygularıyla beslenen AP ve siyasi çıkarlar uğruna her türlü işbirliğine açık olan CHP'nin oy kaybedeceğini, bununla beraber CKMP'nin oylarının yükseleceğini, Türkiye seçmenlerinin siyasi yönelimleri baz alarak Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) meclise girme şansının olmadığını açıklamıştır (Aslan, 1965: 42-46).

Muzaffer Özdağ, 1965 seçimlerinde adaylığını Ankara'dan koymuştur. Genel seçim, 10 Ekim 1965 yılında yapılmıştır. 67 ilin 48'inde seçime giren CKMP, %2.2 oy oranı ve 208.696 oy toplamı ile seçimleri altıncı sırada tamamlamıştır (Gevgilili, 1981: 291-293).

1965 seçimlerinde AP 240; CHP 134; MP 31; YTP 19; TİP 14; CKMP 11 ve Bağımsızlar 1 milletvekili kazanmıştır (A. E. Turan, 2004: 63).

1965 seçimlerinde milli bakiye sisteminin⁶⁵ uygulanması, meclise girecek olan sandalyelerin dağılımında farklılık yaratmıştır. Milli bakiye sistemi, 1965 seçimlerinde başarı oranı çok gerilerde olan CKMP ve TİP adaylarının meclise girmesini sağlamıştır (Güzel ve Birinci, 2002: 88). Özdağ 23 Ekim 1965'te Afyonkarahisar milletvekili olarak yemin etmiştir (24 Ekim 1965 Milliyet).

1965 seçimleri siyasi yaşamda uzun süre devam eden istikrarsızlığı sonlandırmıştır. 1961 seçimleri ile başlayan kargaşa dönemi, tek bir partinin iktidar

⁶⁵ Milli Bakiye (ulusal artık) sisteminde, seçim çevrelerinde seçim sayısına göre yapılan milletvekilliği dağılımından sonra, siyasi partilerin seçim çevrelerinde çıkan artık oyları ve açıkta kalan milletvekilleri milli düzeyde değerlendirilmek üzere bir merkezde birleştirilir. Artık oylar değerlendirilmeden önce, çok isimli seçim çevrelerinde listeler arasındaki sandalye dağılımı nisbi temele göre yapılmaktadır. Artık oyların ve açıkta kalan milletvekillerinin ülke çapında değerlendirilmesinde ise her partinin ülke düzeyindeki artık oylarının toplamı, ülke çapındaki açık milletvekilliği sayısına bölünerek milli seçim sayısı elde edilir. Bu seçim sayısı her partinin artık oyunda kaç defa varsa o parti artık oylarıyla o kadar milletvekilliği kazanmış olur (Kılağız, 2003: 136).

olmasıyla son bulmuştur. Demokratik açıdan incelendiğinde ilk defa sosyalist bir partinin üyeleri milletvekili seçilmesi bakımından önemlidir (A. E. Turan, 2004: 62).

1965-1969 siyasal döneminde iki Cumhurbaşkanı görev yapmıştır. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in 9 Şubat 1966'da rahatsızlığının artmasıyla Cumhuriyet Senatosu Başkanı Prof. Dr. Şevki Atasagun Cumhurbaşkanlığı Vekili olmuştur. 13 Şubat'ta toplanan partiler, Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın Cumhurbaşkanlığı üzerinde anlaşmaya varmışlardır. 14 Mart 1966 tarihinde ordudan istifa ederek Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatör olarak atanan Cevdet Sunay, 17 Mart 1966'da yemin ederek görevine başlamıştır. Gülhane Askeri Tıp Akademisi 27 Mart 1966'da, Cemal Gürsel'in görevine devam edemeyeceği kararını vermiştir. Bunun üzerine 28 Mart 1966'da Cumhurbaşkanlığı seçimi yapılmıştır. Seçimlerde Cevdet Sunay ile beraber CKMP Ankara Milletvekili Alparslan Türkeş de adaylığını açıklamıştır. Seçim sonuçlarına göre Cevdet Sunay, Cumhurbaşkanı seçilmiştir (Öznur, 2001a: 130).

1965 genel seçimlerinde istediği başarıyı elde edemeyen CKMP, tüm çalışmalarını 5 Haziran 1966'da yapılacak Senato Seçimlerine yönlendirmiştir. 15 ilde toplantı ve miting yapan CKMP üyeleri radyo yayınlarında da halkın beklentilerini karşılayacak bir parti programına sahip olduklarını, programdan örnekler vererek açıklamışlardır⁶⁶ (CKMP'nin Radyo Konuşmaları, 1967: 2).

5 Haziran Senato Seçimlerinin sonuçlarına göre: Niğde'den Kudret Bayhan senatör olarak seçilmiştir. AP 35; CHP 13; MP 1; TİP 1; YTP 1; Bağımsızlar 0 senatör çıkarmışlardır (Öznur, 2001a: 135-136).

21 Kasım 1965 tarihinde genel sekreter yardımcılığı görevinden istifa eden Özdağ, Kasım ayının son haftasında yapılan toplantıda CKMP sözcülüğü görevine getirilmiştir (22 Kasım 1965 Milliyet). 5 Haziran seçimlerinde başarı elde edemeyen CKMP, 8 Haziran 1966 tarihinde yaptığı toplantıda İdare Kurulunda görev değişimine gitmiştir. Buna göre; daha önce iki kişinin görevlendirildiği Genel Sekreter Yardımcılığına Özdağ, tek başına atanmış ve parti sözcülüğüne Dündar Taşer getirilmiştir (CKMP Radyo Konuşmaları, 1967: 91).

⁶⁶ 5 Haziran 1966 Kısmi Senato Seçimlerinde yapılan radyo konuşmalarının bütünü için bkz. (CKMP'nin Radyo Konuşmaları, 1967).

Bir tarafta partinin gençlik tabanında önemli çalışmalar yapan Özdağ, diğer tarartan meclis faaliyetlerine ara vermeksizin devam etmiştir. Ordudan emekli edilmiş olmasına rağmen Harp Okulu öğrencileri ile arasındaki gönül bağıni hiç koparmamıştır. Harp Okulu öğrencilerine karşı yapılan haksızlıkta milletvekili Özdağ olarak, öğrencilerin hakkını korumaktan kaçınmamıştır. Harp Okulu'nda "9 Işık"ı okudukları gerekçesiyle mahkemeye verilen öğrencilerle ilgili mecliste yaptığı konuşma sonrasında Genelkurmay Başkanı Cemal Tural'ın ciddi uyarısıyla karşılaşmıştır⁶⁷ (Öznur, 2001a: 136-137).

CKMP, 8. Büyük Kurultayını 24-25 1967 Kasım tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirmiştir. Kurultayda üzerinde en çok konuşulan konular partinin amblem ve isminde yapılması düşünülen değişimler olmuştur. Bu Kurultayda yapılan en önemli değişim parti programının temelini teşkil eden "9 Işık Doktrini"nin⁶⁸ kabul edilmesi olmuştur. Türkeş, tüm konuşmalarını bu doktrin üzerine yapmıştır. 1967 Kurultayından sonra biri de Türkeş'e atfedilen "Başbuğ" yakıştırmaları partinin kalıcı prensiplerinden biri haline gelmiştir (Yanardağ, 2002: 33).

Kurultayın ikinci günü yapılan toplantıda Genel Başkan Türkeş ile beraber Genel idare Kurulu üyelerinden Muzaffer Özdağ, Dünder Taşer, Numan Esin ve Rifat Baykal'ın da etkili konuşmaları olmuştur. Yapılan oylamada Türkeş, yeniden Genel Başkan seçilmiştir. Kurultayda ayrıca İdare Kurulu üyeleri ile başkanlık divanı üyeleri seçimi yapılmıştır. Buna göre Özdağ, partinin Genel İdare Kurulu üyesi olarak çalışmalarına devam etmiştir (Öznur, 2001a: 150-152).

⁶⁷ Harp Okulu öğrencilerinin "9 Işık" kitabını okumalarıyla beraber mahkemeye verildiklerini öğrenen Özdağ, mecliste "bir siyasi parti liderinin sicilini ihtiva eden bir kitap okuduklarından dolayı, bazı öğrencilerin okuldan çıkarılmalarının veya mahkemeye verilmelerinin hukuki yönden sakat olduğunu, buna yol açanların haksız olduğunu" söylemiştir. 1966 yılının Eylül ayında CKMP adına bir resepsiyona katılan Özdağ, burada Harp Okulu öğrencileri adına yaptığı meclis konuşmasından dolayı Genelkurmay Başkanı Cemal Tural'ın eleştirisiyle karşılaşmıştır. Tural'ın "söyleyeceğin bir şey varsa şimdi yüzüme karşı söyle" demesi üzerine Özdağ, "teşri görevi yapan bir kimsenin, doğruya doğru, eğriye eğri diyeceğini, bundan dolayı kınanamayacağını" söylemiştir. Özdağ'ın bu cevabı karşısında Tural, "ilerisi için sizi şimdiden ikaz ediyorum, ikaz etmedi demeyiniz" ifadesiyle açık bir tehdit savurmuştur. Tural'ın davranışına karşılık Özdağ, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a bir mektup yazarak, bir genelkurmay başkanının görevini yerine getiren bir milletvekillini tehdit edercesine konuşmasının ne derece doğru olduğunu sormuş ve Genelkurmay Başkanı Tural'a gerekli ikazın yapılmasını istemiştir (Öznur, 2001a: 136-137).

⁶⁸ Milliyetçilik, Ülkücülük, Ahlakçılık, İlimcilik, Toplumculuk, Köycülük, Hürriyetçilik ve Şahsiyetçilik, Gelişmecilik, Endüstri ve Teknikçilik başlıkları altında toplanan doktrin, CKMP ve 1969'dan sonra MHP adını alan partinin temel kaynağı olmuştur (Yanardağ, 2002: 33). 9 Işık Doktrini ile ilgili ayrıntılı araştırmalar için bkz. (Türkeş, Dokuz Işık, 2010).

1967 Kurultayından sonra CKMP, milliyetçi ve ülkücü hareketin karakterini reaksiyoner bir akım olarak parti tabanına yaymıştır. CKMP, 1965'ten sonra yükselen sol akımın karşısında antikomünist duruşunu sağlamlaştırmıştır (Yanardağ, 2002: 34). CKMP'nin ideolojisini benimseyen AP'den ihraç edilen Osman Yüksel Serdengeçti ve Prof. Dr. Osman Turan⁶⁹ gibi çok sayıda siyasetçi fikir adamı partiye katılmıştır (Öznur, 2001a: 154-155).

Yeni katılımlarla beraber güçlenen CKMP kadrosu, bu inançla girdiği 2 Haziran 1968 Mahalli ve Kısmi Senato Seçimlerinde istenilen başarıyı elde edememiştir. Seçimler sonucunda senato çıkaramayan parti, Bilecik (Pazaryeri), Çankırı (Yapraklı), Erzincan (Tercan), Çankırı (Yaylakent) ve Sivas (Sızır) illerinde Belediye Başkanlıkları kazanmıştır (Öznur, 2001a: 159-160).

5.2.1. Muzaffer Özdağ'ın Ülkücü Gençlik ve Teşkilatların Kurulmasındaki Çalışmaları

1980 öncesi siyasi partiler yasasının öngördüğü şekilde, siyasi partiler gençlik kolları kurma ve parti politikaları ekseninde fikri ve siyasi çalışmalar yapma hakkına sahiptir. CKMP'deki Gençlik teşkilatlanmaları, Türkeş ve arkadaşlarının CKMP'ye katılmasından önce pek faal olmayan topluluklardır. Türkeş'in CKMP Genel Başkanlığına gelmesiyle birlikte partideki değişim gençlik üzerinde de etkili olmuştur. Üniversiteliler Kültür Derneği (ÜKD) ve Türk Ocakları Gençlik Kollarına mensup öğrenciler, Namık Kemal Zeybek öncülüğünde CKMP Gençlik Kollarına katılmışlardır (Öznur, 2001b: 137).

Muzaffer Özdağ, siyasi bir partiye girmeden önce yaptığı açıklamalarda en temel amacının; Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı bir nesil yetiştirmek olduğunu söylemiştir. CKMP'ye katıldıktan sonra gençlik üzerinde çalışmalar yapan Özdağ, CKMP'nin 1965 Kongresi ve seçimlerinde "Türk Gençliği İçin Hizmet Planı" adlı broşürlerinin hazırlayıcılarından. CKMP düzenlediği bir toplantıda, Gençlik Kollarına mensup gençlerin milli ve İslami değerler çerçevesinde eğitim görmesini

⁶⁹ CKMP'ye önce Osman Yüksel Serdengeçti katılmıştır. Osman Turan, tüm ricalara karşı partiye katılmak istemeyince Özdağ, "Biz milliyetçiliği bunlardan öğrendik, bunların yazdıklarına, çizdiklerine baktık, okuduk ve heyecan duyduk. Şimdi biz kavgaya girmişiz, bunlar gelmiyorlar!" sitemini dile getirmiştir. Osman Turan 1969'da partiye katılmıştır (Çakır, 2008: 223).

kararlaştırmıştır. Bu amaç dâhilinde dâzenlenen eğitim seminerlerine Ŗzdađ, konuşmacı olarak katılmıştır (Ŗznur, 2001b: 138-139).

Genliğin bir teşkilat bûnyesinde yapılanmasının daha doğru olduğunu dâşûnen Ŗzdađ, 1966 yılında yaklaşık on sayfalık yılında bir dernek tûzûğû hazırlamıştır. Ŗlkû Ocakları Birliği adını alacak olan derneğin ilk duyurusu Ŗzdađ'ın yönlendirmesiyle Atilla Ŗzer tarafından yapılmıştır. Ŗlkû Ocakları Birliği'nin ilk kurucularından olan Atilla Ŗzer, Ŗzdađ'ın kendisini yönlendirmesi ûzerine Hukuk Fakûltesinde ilk Ŗlkû Ocağı Birliği'ni açtığını söylemiştir. Birliğin ilk açılış duyurusu ise yine Ŗzdađ'ın çalışmalarıyla arkadaşı Gökhan Evliyaoğlu'nun Medeniyet gazetesinde dururulmuştur (Atilla Ŗzer, Grûşme 13.12.2011).

1966 yılında Ankara Ŗniversitesi Hukuk Fakûltesi'nde Atilla Ŗzer; Dil Tarih ve Coğrafya Fakûltesi'nde İlyas Aslantûrk; Ziraat Fakûltesi'nde Rasih Demirci tarafından kurulan Ŗlkû⁷⁰ Ocakları Birliği'nin tûzûğûnû Muzaffer Ŗzdađ hazırlamıştır (Tosun, 2011: 84). Ŗlkû Ocakları, 18 Mart 1966 tarihinde Ankara Ceyhan (Seyhan) Dûğûn salonunda yapılan bir toplantı ile CKMP Gençlik Kolları Genel Başkanı Namık Kemal Zeybek tarafından kamuoyuna duyurulmuştur (Ŗznur, 2001b: 224).

1966'da kurulan Ŗlkû Ocakları'nın amblemi " hilal"dir. CKMP'nin 1969 Adana Kongresinden sonra üç hilal yerine Bozkurt amblemi olarak kabul edilmiştir (Feyzioğlu, 2005: 45).

1966'dan sonra çalışmaları durağan seyreden Ŗlkû Ocakları 1968'den itibaren hızlı bir teşkilatlanma dönemine girmiştir. İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak ûzere pek çok Şehirde Ŗlkû Ocakları açılmıştır (Tosun, 2011: 85-86).

Tûrkeş, siyaset yolundaki ilk örgütlenmenin 1960 MBK döneminde açılan Tûrk Kültür Dernekleri (TKD) olduğunu söylemiştir. Bu derneklerin açılma amacını gençleri Marksist ideolojiye karşı uyarmak ve onları milli kültüre adapte etmek olarak açıklamıştır. Tûrkeş, bu derneklerin başına şahap Tomriş'i getirerek siyasi yaşamına

⁷⁰ Ŗlkû, kelime olarak, zor bir amaç uğruna çalışmak, çabalamak, yüce bir gayeye ulaşmak anlamlarına gelmektedir. Galip Erdem, ülküyü varlığını açan üstün bir değer için mücadele etmek anlamında tabir etmiştir (Köseoğlu, 2007: 19). Ŗlkclk, söz verme, yemin manalarına gelmektedir (Kahramanyol, 2007: 31). Galip Erdem, "i Türklere rağmen milliyetçi, dış Türklere karşı Turancı ve Müslümanlara rağmen Müslüman olabilen" insanı lkc olarak nitelendirmiştir (ksz İ., 2007: 29). Seyyid Ahmet Arvasi, lkcy, Allah rızası için canını, malını fedaya hazır, şanlı mukaddes bayrağın gölgesinde dövüşen, lksne bağlı yiğit olarak açıklamıştır (Gezici, 2014: 161).

yönelik önemli bir hamle yaptığını ifade etmiştir (Pekmezci ve Büyükyıldız, 1999: 36).

Ülkü Ocakları'nın açılmasına büyük tepki gösteren Türkeş, Ocakların hızla büyümesi ve binlerce genç tarafından benimsenmesi üzerine bu teşkilata sahip çıkmaya başlamıştır. Özdağ'ın gençlik üzerindeki hâkimiyetinin farkında olan Türkeş, özellikle 1969 Kongresi'nden sonra Özdağ ile arasında yaşanan sorunları da sebep göstererek gençlik teşkilatı ile Özdağ arasında bir mesafe olmasını istemiştir (Atilla Özer, Görüşme 13.12.2011).

Muzaffer Özdağ, Ülkü Ocaklarının düzenlediği toplantı ve konferanslara sık sık katılmış, burada gençlere parti ideolojisi hakkında bilgiler vermiştir. Ülkü Ocağı Başkanlarından İbrahim Doğan, “Muzaffer Özdağ, gittiğimiz her okulda her konferansımızda tek konuşmacı haline gelmişti” sözleriyle Özdağ'ın parti ve gençlik kolları için yaptığı çalışmalardan yalnızca birini dile getirmiştir. Özdağ, Sadi Somuncuoğlu ile beraber yürüttükleri Gençlik Kollarına ilişkin çalışmalarında gençlere özellikle kitap okuma alışkanlığı kazandırmayı istemiştir (Dereli, 1996: 17-18).

Selahattin Baysal, Özdağ'ın 1968 yılında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesinde yaptığı konuşma ile gençliği etkisi altına nasıl aldığını şu sözlerle açıklamıştır:

Öğrenciler ilk olarak 27 Mayıs İhtilali ile MBK'da vazifesi bulunan bunun yanı sıra yurtdışına görevlendirilen Özdağ'ın yakışıklı, karizmatik olması ayrıca çok da genç olmasından etkilenmişlerdir. İkincisi Özdağ'ın konuşmaya başlamasının ardından sol, sosyal demokrat, sosyalist, komünist, İslamcı vesair değişik ideolojilere sahip gençlerin bir arada kalarak Özdağ'ı konferansın sonuna kadar dinlemişlerdir. Özdağ'ın kullandığı yalın ve öz Türkçe bütün salondaki öğrencilerin hayranlığını kazanmıştır. O dönemde Türkçeyi böyle düzgün ve anlaşılır şekilde kullanan ender insanlardan biri Özdağ'dır. Özdağ'ın konuşmasında siyasi ideolojiden tarihe sosyolojiden ekonomiye değinmiştir. Genç bir adamın bu kadar bilgi birikiminin olması öğrencilerde şaşkınlık ve hayranlık yaratmıştır. Konferansın sonunda her kesimden gelen tüm soruları içtenlikle yanıtlaması o zamana kadar yaşanmamış bir durumdur.

Milliyetçi camiadan konferansa gelen yazarlar veya ideologlar ters bir soru karşısında çok sinirlenirken Özdağ, daha o zamanlardan farkını ortaya koymuştur. Bu sebeple biz kendisine ağabey deriz, ağabeyi yalnızca saygı duyulan ve bilgi birikimine hürmet ettiğimiz kişilere söyleriz (Selahattin Baysal, Görüşme, 14.12.2011).

Sadi Somuncuoğlu, Özdağ'ı fikirlerini şeffaf olarak ortaya koyan ve yüksek dinamizme sahip, dürüst ve çalışmalarında disiplinli biri olarak tanımlamıştır. Özdağ'ın Dündar Taşer ve Türkeş'ten disiplin yönüyle farklı olduğunu söylemiştir. Özdağ, partide fikir ve yapı olarak, giyinişinden konuşmasına kadar modernizmi temsil ederken, Taşer ve Türkeş biraz da İslami yönelime girdikten sonra geleneksel çizgide görünmüşlerdir (Sadi Somuncuoğlu, Görüşme, 08.12.2011).

Muzaffer Özdağ, gençlerle bir arada geldiği her yeri özel bir alana çevirerek, kendisiyle bütünleşmiş olan konuşma yeteneğini açığa çıkarmıştır. 22 Mart 1969'da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde toplantı yapacağı salonun olaylar çıkabileceği ihtimaliyle Dekan Vekili Münici Kapani tarafından açtırılmamasına rağmen konuşmasını okul kantininde yapmaya karar vermiştir. Konferans öncesi komünizm taraftarı gençlerin saldırısına uğrayan Özdağ, konuşması sırasında da Hukuk Fakültesi asistanlarından Doğu Perinçek liderliğinde toplanan solcu gençlerin protestosuyla karşılaşmıştır. Kendisine yapılan tüm çirkin saldırılara karşı konuşmasını tamamlamıştır. Özdağ, konferans sonrası kendisi için söylenen "Bozkurt Özdağ" ithamına "en büyük Bozkurt Mustafa Kemal'dir" diyerek okuldan ayrılmıştır (Feyzioğlu, 2005: 105-107).

Muzaffer Özdağ, 3 Mayıs 1969 tarihinde Ege Üniversitesi Ülkü Ocakları'nın Türkçülük Günü'ne özel düzenlediği toplantıda "Türklerin Temel Sorunları ve Türk Milliyetçiliği" konulu bir konuşma yapmıştır. Özdağ konuşmasında şu sözlere yer vermiştir:

Millet olarak temel sorunlarımızdan biri de istiklaldir. Hürriyet ve istiklalimizi koruyabilmemiz, kendine her alanda yeterli, egemen bir kuvvet haline gelmemize bağlıdır. Bu son yüzyıllık dönemde, Türklük, kendi kaderinin amili, kendi hayatının nizamı, kendi yurdunun efendisi olmaktan kendi kendine yeterli

olmaktan çıkmıştır. Çünkü bilimde, teknikte, iktisatta, siyasette çağa hakim seviyeye gelememiş ve ölçüler dışına düşmüştür.

Bugün Türkiye Devleti'nin idamesi, milletin hürriyet ve istiklalinin korunması, refah, huzur, çağın ölçülerine cüretle girmeye, çağın şartlarına hakim olmaya bağlıdır. Kısaca sanayi devrimi ile sanayi toplumu hayatına girmek, Türkiye için varlık meselesidir. Türk milliyetçiliğinin ödevi, bu çağ değişimi hareketini başarıyla yönetmektir. Türklüğün bir cihan devleti içinde gerçek kişiliğine kavuşturulması gereklidir. Amacımız, bunu sağlamaktır. Kendi silahlarını kendi yapan, göklerini, denizini, karasını koruma gücü tam anlamı ile Türk kaynağı ile sağlanan bir cihan devleti olmak, bağımsızlığımızın temel şartıdır.

Sanayileşme devrimi yapmak, çağın hâkim devletlerinin düzeyine ulaşmak gereklidir. Türklüğün parlak istikbali buna bağlıdır. Bu istikbalin inşasında Türk milliyetçiliğinin en güçlü organizasyonu olan Milliyetçi Hareket Partisi temel hizmeti görecektir. Yeni Türkiye'yi kurtaran ve kuran hareketin yapıcı gücü, Türk milliyetçiliği olmuştur. Kalkınma ve yükseliş çağımızın itici gücü de Türk milliyetçiliği olacaktır (Feyzioğlu, 2005: 493).

Muzaffer Özdağ, ülkede yaşanan çatışmaların siyasi ve ideolojik karşıtlıklar yanı sıra ekonomik mücadele olduğunu tespitini yapan ilk kişilerdendir (Selahattin Baysal, Görüşme, 14.12.2011).

Atilla Özer, Özdağ'ın gençlik teşkilatları üzerindeki çalışmalarını şöyle değerlendirmiştir:

Eğer Ülkü Ocakları kurulmasaydı Türk gençliği kaba kuvvet sahibi olurdu. Gençliği kaba kuvvetten fikri hareket safhasına taşıyan kişi Muzaffer Özdağ'dır. Özdağ'ın çalışmalarıyla gençlik elinde sopa sokakta adam dövmekten çıkmış, fikri tartışan, fikri geliştiren insanlar haline gelmiştir. Özdağ, gençliğe istikamet göstermiştir, idealler göstermiştir, imkânları kullanmayı göstermiştir. Yoksa elinde sopa bir yere kadar. Senden kuvvetlisi mutlaka karşına çıkacaktır. Ama fikri hareket hiçbir zaman ölmeyecektir (Atilla Özer, Görüşme, 13.12.2011).

Muhittin Çolak, Özdağ'ın gençliğe verdiği önemi anlatmak için şu kısa anekdotu paylaşmıştır:

Yüksek Öğretmen Okulu'nda Komünistler tarafından bir haftadır esir tutulan arkadaşlarımızı kurtarmak için harekât planlıyorduk. Türkeş, dayak yemezseniz gidin halledin dedi. Bizde akıl almak için 17 Mart 1970 tarihinde Muzaffer Özdağ'ın evine giderek durumu anlattık. Orada bir çatışma yaşanacağını biliyorduk. Özdağ bana "Muhittin senin silah kullanmanı istemem. Sana silah da vermem. Çünküben silah verirsem sen silah kullandığın zaman seni kurtarmam lazım. Kurtaramayacağım bir meselede seni ateşe atmam oğlum" dedi. Onun bu sözleri hala aklımdadır (Muhittin Çolak, Görüşme, 15.12.2011).

Ülkü Ocaklarının önemi belirtirken CKMP Gençlik Kolları örgütlenmeleri ve Ülkü Ocakları faaliyetlerinin yanı sıra 1968'den itibaren açılan eğitim kampları kamuoyunda büyük sorun teşkil etmiştir. 14 Temmuz 1968 tarihli "Demokrat İzmir" isimli gazetede çıkan habere göre CKMP Mardin Milletvekili Rıfat Baykal, İzmir'e yaklaşık yüz civarında gence eğitim verilebilecek kapasitede bir merkez açacağını duyurusunu yapmıştır (Feyzioğlu, 2005: 48). "Komando Kampları" adı verilen bu eğitim merkezleri 28 Temmuz 1968'de Rıfat Baykal tarafından İzmir'de açılmıştır. Gümüldür Bucağının Akrepkaya yöresindeki bir arazi üzerine kurulan merkezde ilk çalışmalar, Ankara'dan gelen iki komando uzmanının eğitimi ile başlamıştır (Gevgilili, 1981: 371). Kampların açılmasındaki en temel sebep, Marksist ve komünist grupların üniversite, okul, yurt ve sokakları işgal ederek, milliyetçi gençlerin eğitimini engellemelerine karşı onlarla mücadele etmektir. CKMP, yaşadığı siyasi ve ekonomik bunalımla beraber komünist faaliyetlerin her gün artması karşısında gençliğin dini, milli, kültürel ve siyasi manada yetiştirilmesi için bu kampları açmıştır Bu kamplar sayesinde Türk gençleri maddi ve manevi değerlerle donatılarak, komünistlerin sokak hâkimiyetinin kırılması sağlanacaktır (Satılmış ve Turhan, 2002: 369).

Komando Kamplarında "Özel Eğitim Grubu" adı altında teorik dersler verilmiştir. Bu grupta Muzaffer Özdağ, Dünder Taşer, Galip Erdem, Ahmet Er gibi isimler bulunmaktadır (Pekmezci ve Büyükyıldız, 1999: 40).

Komando kamplarındaki eğitim çalışmaları sıkı güvenlik kontrolüyle yapılmıştır. Kampa girmek isteyenlerin önce parti yetkililerinden izin alması, daha sonra parola ve işareti bilmeleri zorunlu tutulmuştur. Eğitim teşkilatında parola Başbuğ, işaret havaya iki el ateş etmek olarak kararlaştırılmış ve Teşkilatın adı "Etkili

ve Dinamik” anlamına gelen “ED” olarak belirlenmiştir. Sabah direğe bayrak çekilmesiyle başlayan eğitimler akşam 22.00’ye kadar devam etmiştir. Sigara ve alkolünün yasak olduğu merkezde gençlere judo, tekvando, boks, ateşli silah eğitimi, sopalı saldırılara karşı savunma eğitimi ve genel olarak kişisel savunma eğitimi verilmiştir (Feyzioğlu, 2005: 48-49). Sabah ezanı ile uyanan gençler kişisel bakımlarını yaptıktan sonra sabah sporu ile başlamışlardır. Sabah kahvaltısından sonra marşlar eşliğinde yürüyen gençlere, öğle yemeğine kadar ders anlatılmıştır. Emekli subaylar tarafından eğitilen gençler, öğleden sonra yine eğitime devam etmiş, akşamları da milli ve dini konularda verilen derslere katılmışlardır. Bu dersler, akşam yemeklerinden sonra tanınmış milliyetçi yazarlar ve öğretmenler tarafından seminerler halinde düzenlenmiştir. Muzaffer Özdağ da bu seminerlerde bulunarak gençlere farklı alan ve konular üzerinde ders vermiştir. Eğitim süresi boyunca gençlere bazı geceler tatbikat yaptırılmıştır ve gençler kamp etrafında sırayla ikişer saat nöbet tutmuştur. Komando kampı İzmir’den sonra Dünder Taşer tarafından Ankara’da kurulmuştur. Bu kamplar 1971 yılına kadar yurdun pek çok bölgesinde açılmış ve yaklaşık üç yılda 13 bine yakın gence eğitim verilmiştir. Kamplar sadece yaz aylarında 21 günlük dönemler halinde ve üç ay süreyle yapılmıştır (Tosun, 2011: 107-109).

Kamplarda eğitim gören gençlere önce Komando adı verilmiştir. Daha sonra komando sözcüğü dış kaynaklı olması ve kamuoyunda olumsuz tepkilere neden olduğu gerekçesiyle değiştirilmiş, gençler için “ülkücü” ya da “bozkurt” adları daha uygun bulunmuştur (Türkiye Dönemi Cumhuriyet Ansiklopedisi, 1992: 2118).

Gençlik arasında devam eden milliyetçi-komünist kavgaları, üniversite ve sokaklarda büyük korku yaratmıştır. AP iktidarı başta olmak üzere CHP ve TİP, komando kamplarında eğitim alan gençlerin ülkenin her tarafına yayılarak çatışmalara sebebiyet verdiğini açıklamıştır. Komando kamplarını Nazi Kamplarına benzeten solcu yayın organları, yazarlar ve sol partileri, genç ülkücüleri, “Hitler’in SS’leri” ve Mussolini ‘nin “kara gömleklilerine” benzetmişlerdir (Öznur, 2001c: 18). CKMP lideri Türkeş, milletvekilleri ve üyelerinin de bu kamplarla olan ilişkileri hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur. AP Hükümeti, Ülkücü Komando Kamplarının faaliyetlerini bir rapor halinde hazırlatmıştır. Bu rapora göre CKMP ve parti teşkilatlarına bağlı üyeler başta cinayet olmak üzere, soygun, gasp, sabotaj ve katliam

gibi toplumsal suçlar işlemiştir. Parti tarafından alenen desteklenen ve bizzat parti tarafından oluşturulan bu kamp ve derneklerin kapatılması ve şahısların cezalandırılması talep edilmiştir⁷¹ (AP Hükümeti'nin Hazırlattığı MHP Raporu, 1997: 7).

Komando Kampları ve Ülkü Ocağı Birlikleri, 12 Mart 1971 Muhtırası sonrasında gelişen sıkıyönetim döneminde kapatılmıştır. Bununla beraber Türkeş'in isteğiyle parti ve dernek üyelerinin komando ismiyle anılması da yasaklanmıştır (Akpınar, 2005: 60).

5.2.2. Muzaffer Özdağ'ın Yasama Faaliyetleri

Muzaffer Özdağ 1965-1969 yılları arasında 13. Dönem Afyonkarahisar Milletvekili olarak Parlamentoda görev almıştır. I. ve II. Dönemlerde Çalışma Komisyonu'nda; I. II. ve IV. Dönemlerde Milli Eğitim Komisyonu'nda ve IV. Dönemde bir defa Divan Kâtipliği görevini icra etmiştir. Meclis görüşmelerinde bir defa gündem dışı konuşma yapmıştır. Muzaffer Özdağ, parlamento yaşamında hastalık ya da mazeret izni kullanmamıştır (Çınar, 2012a). Yasama faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmiştir.

⁷¹ 1968-1971 yılları arasında yaşanan gençlik olayları, Ülkü Ocakları ve Komando kamplarıyla ilgili olarak daha geniş bilgi için bkz. (AP Hükümetinin 1970'te Hazırlattığı MHP Raporu; Feyzioğlu, 2005; Öznur, 2001, Cilt 3).

Tablo 5.1. Genel Görüşme Önergesi

I.Toplantı Yılı 15.03.1966 65. Birleşim	Doğu bölge kalkınması politikasını tespit ve bu konuda hükümet icraatını kontrol için bir genel görüşme açılmasına dair. (4 arkadaşıyla birlikte)
I. Toplantı Yılı 16.03.1966 66. Birleşim	Türk köylüsünün kalkındırılması için alınması gereken tedbirlerin tespiti ve hakkında Anayasanın 88. maddesi gereğince bir genel görüşme açılmasına dair. (2 arkadaşıyla birlikte)
I. Toplantı Yılı 17.03.1966 67. Birleşim	Kıbrıs konusunda alınması gereken tedbirleri tespit için Anayasanın 88. maddesi gereğince bir genel görüşme açılmasına dair (3 arkadaşıyla birlikte)
I. Toplantı Yılı 15.03.1966 65. Birleşim	Rejim aleyhtarı yıkıcı faaliyetler karşısında hükümetin durum ve tutumu hakkında bir genel görüşme açıklamasına dair. (3 arkadaşıyla birlikte)
IV. Toplantı Yılı 14.05.1969 93. Birleşim	Boyabat T. A. Ş. ni tasfiye etmekle görevli heyetin vazifesinde ihmal ve suiistimal yaptığı iddiasıyla bir genel görüşme açılmasına dair.
IV. Toplantı Yılı 02.12.1968 12. Birleşim	Gençlik terbiyesi ve yüksek öğretim kurumlarına verilecek yön ve Türk gençliğinin fikri, ruhi ve bedeni gelişim ve sağlığını temin edecek politika ve hedeflerin tespiti için Anayasanın 88. maddesi gereğince bir genel görüşme açılmasına dair.
	Halkın beslenme şartlarının ve gıda rejiminin ilmi olarak incelenmesi ve ıslah edilmesi ve halkın sağlığını koruyacak politikaların tayini için Anayasanın 88. maddesi gereğince bir genel görüşme açılmasına dair.

Kaynak: Akın, 2009: 271; Çınar, 2012c

Tablo 5.2. Gensoru Önergesi

IV. Toplantı Yılı 15.11.1968, 118. Birleşim	Türk devletine, Türk milletine, Türk inkılabına, Türk Silahlı Kuvvetlerine, Anayasa ve nizamın temel müesseselerine suikast ve Türk vatandaşlarına karşı zulüm teşkil eden tutum ve davranışlar iddiasıyla Milli Savunma Bakanı hakkında anayasanın 89. Maddesi uyarında bir gensoru açılmasına dair.
	Kıbrıs konusunda alınması gereken tedbirleri tespit için Anayasanın 88. maddesi gereğince Hükümet hakkında bir gensoru açılmasına dair (3 arkadaşıyla birlikte)
	Hükümetin iç güvenlik işlerinde ihlali, yetersizliği ve hatalı davranışları olduğu iddiasıyla Anayasanın 89. maddesi gereğince bir gensoru açılmasına dair.
	Rejim buhranına sebebiyet verdiği iddiasıyla Hükümet hakkında bir gensoru açılmasına dair

Kaynak: Akın, 2009: 271-272; Çınar, 2012c

Tablo 5.3. Önerge (Takdir)

	Kıbrıs konusunda alınması gereken tedbirleri tespit için Anayasanın 88. maddesi gereğince bir gensoru açılmasına dair
	Türk devletine, Türk milletine, Türk inkılabına, Türk Silahlı Kuvvetlerine, Anayasa ve nizamın temel müesseselerine suikast ve Türk vatandaşlarına karşı zulüm teşkil eden tutum ve davranışlar iddiasıyla Milli Savunma Bakanı hakkında anayasanın 89. Maddesi uyarınca bir gensoru açılmasına dair
	Türk köylüsünün kalkındırılması için alınması gereken tedbirlerin tespiti ve hakkında Anayasanın 88. maddesi gereğince bir genel görüşme açılmasına dair. (2 arkadaşıyla birlikte)
	Kıbrıs konusunda alınması gereken tedbirleri tespit için Anayasanın 88. maddesi gereğince bir gensoru açılmasına dair (3 arkadaşıyla birlikte)
	Rejim aleyhtarı yıkıcı faaliyetler karşısında hükümetin durum ve tutumu hakkında bir genel görüşme açıklamasına dair. (3 arkadaşıyla birlikte)
	Doğu bölge kalkınması politikasını tespit ve bu konuda hükümet icraatını kontrol için bir genel görüşme açılmasına dair. (4 arkadaşıyla birlikte)

Kaynak: Akın, 2009: 272; Çınar, 2012c

Tablo 5.4. Kanun Teklifi

	535 sayılı Kanunun birinci maddesine bir fıkra eklenmesine dair
	Piyade Üsteğmen Oğuz Bakırburç'un hükümlü bulunduğu cezanın affı hakkında kanun teklifi (15 arkadaşıyla birlikte)
	Türkiye üniversiteleri, yüksek, orta ve ilkokullarında görevli hizmetlilerin aylık ücretleri hakkında kanun teklifi
	Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun geçici 18. maddesine bir fıkra ilavesi hakkında kanun teklifi

Kaynak: Akın, 2009: 273; Çınar, 2012c

Tablo 5.5. Sözlü Soru

I.Toplantı Yılı 42. Birleşim	Eski İstanbul Savcı yardımcısının 20 gün çalıştığı İnegöl Savcılığında Nusaybin'e nakledilmesi sebebine dair Adalet Bakanından sözlü sorusu
I Toplantı Yılı	Yurdumuzda ne kadar himayeye muhtaç ve kimsesiz çocuk bulunduğu ve bunlardan ne kadarına devletin ve toplumun şefkat ve himayesinin temin edildiğine dair Çalışma, Milli Eğitim ve Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Bakanlarından sözlü sorusuna
I.Toplantı Yılı	Diyanet İşleri başkanının seyahat programının iptali ile kendisinin Tunus'tan geri çağırılması sebebinin ne kadar olduğuna dair Devlet ve Dışişleri Bakanlarından sözlü sorusu
I.Toplantı Yılı	Sinemadan, eğitim ve terbiye kurumu olarak, millet çapında ve milli eğitim camiasında faydalanma ölçümümüzün ne olduğuna dair Milli Eğitim Bakanından sözlü sorusu
II. Toplantı Yılı 178. Birleşim	Rize adliyesinde vuku bulan olaylara dair Adalet ve İçişleri Bakanlarından sözlü sorusu
II. Toplantı Yılı 15. Birleşim	1965-1966 ders yılında lise ve muadili okullardan mezun olup bir üniversite veya yüksekokula girmeyerek açıkta kalan öğrenciler için ne tedbir düşünüldüğüne dair Başbakan ve Milli eğitim Bakanlıklarından sözlü sorusu
II. Toplantı Yılı 107. Birleşim	Federal Almanya Cumhuriyetine yapılan ziyarete dair Başbakan ve Dışişleri Bakanından sözlü sorusu
II. Toplantı Yılı 111. Birleşim	Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü ile Adana Şubesindeki hizmetliler arasında vuku bulan ihtilafa dair Başbakan ve Çalışma Bakanından sözlü sorusu
II. Toplantı Yılı, 107. Birleşim	Ankara'ya bağlı Solfasol köyünün heyelandan korunması için ne düşünüldüğüne dair İmar ve İskân Bakanından sözlü sorusu
II. Toplantı Yılı 111. Birleşim	Hayvan sağlık memurları hakkında 3203 numaralı Kanuna göre çıkartılan tüzüğe dair Tarım Bakanından sözlü sorusu
I.Toplantı Yılı	Hükümet politikasını tasvip etmeyen yayın organlarına karşı yöneltilen baskının sorumlularının kimler olduğuna dair Başbakanından sözlü sorusu
III. Toplantı Yılı 96. Birleşim	Kızılay hizmetinin partizan düşünce ve fiillerle gayesinden uzaklaştırılmasına dair Başbakan ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarından sözlü sorusu
III. Toplantı Yılı 75. Birleşim	Milli Savunmaya ait işyerlerinden çıkarılan işçilere dair Milli Savunma ve Çalışma Bakanlıklarından dair sözlü sorusu
III. Toplantı Yılı 96. Birleşim	Tercüman Gazetesinde Bakanlık mensupları aleyhinde yayınlanan yazıya dair Dışişleri Bakanından sözlü sorusu
III. Toplantı Yılı 2. Birleşim	Afyonkarahisar ili köylerinden bazılarının içme suyu ihtiyacına ve orman eteğinde oturanların geçimine dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu
III. Toplantı Yılı 96 Birleşim	Etimesgut Zırlı Eğitim Merkezindeki iskân şartlarına dair Milli Savunma Bakanından sözlü sorusu
III. Toplantı Yılı 96. Birleşim	Sivas Er Eğitim Tugayındaki Kumandanlık lojman binasına dair Milli Savunma Bakanından sözlü sorusu
III. Toplantı Yılı 96. Birleşim	Trafik davasının halledilmesine dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı	İşçi ikramiyelerinin Ramazan Bayramından önce ödenmesine dair Başbakan ve Maliye Bakanından sözlü sorusu

14. Birleşim	
IV. Toplantı Yılı 14. Birleşim	Lübnan ve Arap ülkelerinde sefalet içinde yaşayan vatandaşlarımıza dair İçişleri ve Çalışma Bakanlarından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 14. Birleşim	İran ve Arap hükümetlerince burs verilerek özel maksatlar için yetiştirilen Türk çocuklarına dair İçişleri, Dışişleri ve Milli Eğitim Bakanlarından sözlü sorusu
	Bekçilerin statüsüne dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 14. Birleşim	Görev başında şehit olan polis ve emniyet görevlilerine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 16. Birleşim	Afyon Çay ilçesinde tarlası istimlak edilenlere dair Tarım ve Maliye Bakanlarından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 22. Birleşim	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumlarda bulunan müstahdemlerin hizmet statüsüne dair Milli Eğitim Bakanından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 23. Birleşim	Milli Eğitim bütçesinde teknik eğitime ayrılan payın hangi kıstasa göre ayarlandığına dair Milli Eğitim Bakanından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 23. Birleşim	Tatbik edilen eğitim sisteminde öğrencilerin başarı nispetine dair Milli Eğitim Bakanından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 23. Birleşim	Yeni emekli mevzuatının tatbiki ile emekliye ayrılacak öğretmenlerin hizmete ücretle devam ettirilmelerine dair Milli Eğitim Bakanından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 16. Birleşim	Sıtma savaş personeline dair Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Bakanından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 14. Birleşim	Hayvancılığın geliştirilmesine dair Tarım Bakanından sözlü sorusu
IV. Toplantı Yılı 16. Birleşim	Şeker pancarının alım fiyatına dair Tarım Bakanından sözlü sorusu

Kaynak: Akın, 2009: 273-278; Çınar, 2012c

Tablo 5.6. Yazılı Soru

IV. Toplantı Yılı 30. Birleşim	Rize Adliyesinde vuku bulan olaylara dair Adalet ve İçişleri Bakanlarından yazılı sorusu. Adalet ve İçişleri Bakanlarınca cevaplandırılmıştır.
IV. Toplantı Yılı 30. Birleşim	Federal Almanya Cumhuriyetine yapılan ziyarete dair Başbakan ve Dışişleri Bakanından yazılı sorusu
IV. Toplantı Yılı 30. Birleşim	Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü ile Adana Şubesindeki hizmetliler arasında vuku bulan ihtilafa dair Başbakan ve Çalışma Bakanından yazılı sorusu. Çalışma Bakanı tarafından Başbakan ve kendi adına cevaplandırılmıştır.
IV. Toplantı Yılı 30. Birleşim	Ankara Solfasol Köyünün heyelandan korunması için ne düşünüldüğüne dair İmar ve İskân Bakanından yazılı sorusu. İmar ve İskân Bakanı tarafından cevaplandırılmıştır.
IV. Toplantı Yılı 30. Birleşim	Hayvan sağlık memurları hakkında 3203 numaralı Kanuna göre çıkartılan tüzüğe dair Tarım Bakanından yazılı sorusu. Tarım Bakanı tarafından cevaplandırılmıştır.

Kaynak: Akın, 2009: 277; Çınar, 2012c

Tablo 5.7. Söz Alma

	Bazı suç cezalarının affı hakkında kanun tasarısı ile ilgili teklifler ve Adalet Komisyonu raporu münasebetiyle
	1966 yılı Bütçe kanun tasarısı ile Cumhurbaşkanlığı, TBMM ve Çalışma Bakanlığı Bütçesi ve Milli Eğitim Bakanlığı ve bu bakanlığa bağlı bütçeler münasebetiyle
	Kara Kuvvetleri günün tarihi hakkında yanlışlık yapıldığına dair demeci
	Konya Milletvekili Yunus Koçak'ın, İçişler Bakanlığı teşkilatında nakil, tayin, işe son verme merkeze alınma gibi bir sebebe dayanmayan tasarruflar hakkında Anayasanın 89. maddesi gereğince Hükümet hakkında bir gensoru açılmasına dair önergesi
	Millet Partisi Meclis Grubu Başkanvekili Yozgat Milletvekili İsmail Hakkı Akdoğan'ın, Orgeneral Cemal Tural'ın Milli Savunma Bakanına yazdığı resmi yazı ile Mr. Johnson'un mesajının basına intikali hususlarında bilgi edinmek üzere anayasanın 88. maddesi gereğince Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi münasebetiyle
	Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy'un, anayasanın 88. maddesi gereğince Kıbrıs konusunda ve genel dış politikamızın üzerinde bilgi edinmek için Meclis araştırması yapılmasına dair önerge münasebetiyle
	Kendisine verilen ihtar cezası münasebetiyle
	Af Kanunu tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu Hatay Üyesi Mustafa Deliveli'nin, 780 sayılı Kanunun 4. maddesinde değişiklik yapılması hakkında, Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Fahri Özdilek ve 14 arkadaşının, 780 sayılı Kanunun 4. maddesine ek Kanun, Konya Milletvekili Seyit Faruk Önder ile iki arkadaşının, 21 Mayıs suçlarının affı hakkında, Ankara Milletvekili Alparslan Türkeş ve iki arkadaşının, 780 sayılı Kanunun 4. maddesine ek kanun teklifleri münasebetiyle
	Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Ege, Hacettepe, İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi 1968 yılı bütçeleri münasebetiyle
	Milli Savunma Bakanlığı 1968 yılı bütçesi münasebetiyle
	Yozgat Milletvekili Celal Sungur'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi münasebetiyle
	Hükümetin iç güvenlik işlerinde ihmali, yetersizliği ve hatalı davranışları olduğu iddiasıyla Anayasanın 89. maddesi gereğince bir gensoru açılmasına dair önergesi münasebetiyle

Kaynak: Akın, 2009: 278-280; Çınar, 2002a, 2012b, 2012c

5.2.3. 1969 Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Adana Kongresi

CKMP 9. Büyük Kongresi 8-9 Şubat 1969 tarihleri arasında Adana'da yapılmıştır. Bu Kongre Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) kuruluş kongresidir (Uğur, 2011: 31). 1965'den itibaren partide yaşanan ideolojik dönüşümün, somut bir zeminde de yansıtılmak istemesiyle çok önemli kararlar alınan bir kurultay planlanmıştır. Başarısız geçen genel, yerel ve senato seçimlerinden sonra partinin heyecan ve dinamizm kazanması için radikal bir değişime gitme kararı almıştır. Bu bağlamda ilk olarak 1967 Kongresinde ele alınan isim ve amblem değişiminin Adana Kongresinde katiyetle gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Kurultay öncesinde

değişiklikler üzerine çalışmalar yapan partililer arasında fikir anlaşmazlıkları belirmiştir. Rıfat Baykal'ın evinde yapılan bir toplantıda parti amblemi üzerine üç hilal ve bozkurt gibi iki farklı görüş ortaya atılmıştır. Parti isminin belirlenmesinde ise “Milli Hareket Partisi” ve “Milliyetçi Hareket Partisi”⁷² adları öne çıkmıştır. Toplantıya katılan üyelerden Dünder Taşer, Galip Erdem, Ahmet Er, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, Hüseyin Üzmez, Tevfik Fikret Kılıçkaya ve Faruk Akkühlah amblemin üç hilal olmasını isterken Muzaffer Özdağ ve Rıfat Baykal amblemin bozkurt olmasına taraftarlardır. CKMP'nin parti ve gençlik teşkilatlarına mensup üyeler üç hilal'in amblem yapılmasını isterken Türkçüler Derneği ve parti içindeki Türkçü üyeler amblemin bozkurt, parti adının da “Ulusal Birlik Partisi” olmasını istemiştir. 1-2 Şubat tarihleri arasında CKMP Genel Merkezi'nde yapılan toplantıda parti amblemin üç hilal, gençlik kolları ambleminin ise bozkurt olması önerilmiştir. Yapılan teklife Özdağ, Rıfat Baykal ve Türkçü grup karşı çıkmıştır (Öznur, 2001a: 165-167).

Kurultayın ilk günü, parti üye ve yetkililerinin, komandoların yürüyüşü, mehter takımı marşları ve coşkulu bir kalabalık eşliğinde, Adana cadde ve sokaklarından spor salonuna gelmesi ile başlamıştır. Kurultayın divan başkanlığı görevine Orhan Kaleli seçilmiştir. CKMP Genel başkanı Türkeş'in konuşması ile başlamıştır. Kurultayın ilk günü parti üyelerinin konuşmaları ve parti faaliyetleri hakkında yapılan açıklamalar ile geçmiştir (Öznur, 2001a: 167-168).

Kurultayın ikinci günü partideki ikililikten dolayı gergin başlayarak tartışmalarla kapanmıştır. Parti yetkilileri, gençlik kolları üyeleri ve delegelerini parti isminde hemfikir olmasına rağmen parti amblemi seçiminde ortak bir karara varamamışlardır. Kurultayda amblem tartışmaları devam ederken Türkeş, Özdağ, Dünder Taşer ve Kamil Turan müşterek imzalarıyla Divan Başkanlığına bir önerge vererek partinin adını “Milliyetçi Hareket Partisi” olmasını talep etmiştir. Önergenin kabul edilmesiyle partililer, büyük mutluluk yaşamıştır (Z. Özdemir, 2007: 100).

Üç Hilal'i destekleyenler arasında CKMP Gençlik Kolları, Genç Ülkücüler, Ülkü Ocağı mensupları ve Faruk Akkühlah, Osman Yüksel Serdengeçti, Dünder Taşer,

⁷² Milliyetçilik, bütün fertlerini kaderde kıvançta tasada ortak ve bölünmez bir bütün halinde milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletleri arasında eşit haklara sahip olarak ve milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaçlayan Türk milliyetçiliği ile aynıdır. “Milliyetçi” kelimesinin tercih edilmesindeki neden milliyetçilik ifadesinin parti adı olarak milli ifadesinden daha çok yakışması olmuştur (Türkeş, 1982: 24).

Ahmet Er gibi daha İslamcı düşünen üyeler vardır. Buna karşılık, Atsız Grubu, Abdülhaluk Çay, Niyazi Adıgüzel, Kürşat Özkan, Mustafa Ok gibi Türkçü grupla beraber parti üyelerinden Muzaffer Özdağ, Numan Esin ve Rıfat Baykal Bozkurt taraftarlarıdır. Her iki grup arasında ciddi kavgalar yaşanmıştır. Sadi Somuncuoğlu teşkilatlara bağlı gençleri kontrol altına almaya çalışmıştır (Öznur, 2001a: 175).

Kurultaydaki olayların şiddetlendiğini gören Faruk Akkühah, ortamı sakinleştirmek için Özdağ'ın konuşma yapmasını istemiştir. Özdağ konuşmasına başladığında Üç Hilalciler Bozkurt'u desteklediği için kendisini alkışlamamışlardır. Özdağ'ın kendine has üslubu, jestlerini, mimikleri ve konuya göre farklı ses tonlarıyla yaptığı konuşma bir anda salonda bulunanların dikkatlerini çekmiştir. Özdağ konuşmasında Türk-İslam tarihinden, Peygamberlerimizin hayatından, Müslüman Türklerin zaferlerinden, faziletlerinden, eski Türk Hükümdarları ve Osmanlı Padişahlarının, üç hilalli bayrağın gölgesindeki hâkimiyetlerinden bahsetmiştir. Özdağ konuşmasının devamında Ulu Atatürk önderliğinde Samsun'da başlayıp İzmir'de son bulan Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in kuruluşuyla beraber modern Türkiye yolunda atılan adımlardan bahsetmiştir (Gezici, 2014: 47-48). Özdağ konuşmasında Türk milliyetçiliği ve Ülkücü Hareketin hayatımızdaki yeri ve önemine değinerek "Milli nizam, Türkiye'nin bütün yapıcı güçlerini, kaynaklarını harekete geçirecektir. Milli nizam felsefede, yönde, yöntemde, anti-kapitalist, anti-komünisttir. Bu yol hak yolu ve akıl yoludur" söyleyerek konuşmasını sonlandırmıştır (Z. Özdemir, 2007: 102). Özdağ, Türkçü ve İslamcı veyahut Üç Hilalci ve Bozkurtçu olan tüm delegelere hitaben yaptığı bu konuşmayla salonda sükûneti sağlamayı başarmıştır. Başta kendisine tepki gösteren parti içindeki muhalif görüşlüler bile Özdağ konuşmasını ayakta alkışmış, salondaki kavga bir anda sonlanmıştır. Özdağ konuşmasıyla sakinleştirdiği Bozkurtçu gençleri salondan çıkararak partinin daha fazla zarar görmesini engellemiştir. Özdağ'ın sergilediği bu örnek davranışla Adana Kongresinin kurtarıcısı olmuştur. Bu olay Özdağ'ın sahip olduğu engin kültürü ve üstün hitabet yeteneğini bir kez daha görmemiz açısından önemlidir (Gezici, 2014: 48).

Bozkurtçuların salondan çıkmasının hemen ardında parti amblemi üzerine oylama yapılmış ve çoğunluğun belirlediği gibi üç hilal⁷³ parti amblemi seçilmiştir. Partinin Gençlik ve Kadın Kolları için Hilal içinde Bozkurt amblemi seçilmiştir. Partinin genel başkanlık seçiminde ise Türkeş bütün delegelerin oyunu alarak yeniden başkan seçilmiştir (Nihat ve Cemiloğlu, 1995: 96). Adana Kongresi ile beraber parti tüzüğü de değiştirilerek dikey bir otorite kurulmuştur. Genel başkanın büyük yetkilerle donatılırken merkezi organların şubeler ve üyeler üzerindeki denetimi de artırılmıştır (Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 1992: 2112).

Seçimlerden sonra yapılan ilk MHP idari dağılımında Özdağ, Genel İdare Kurulu üyeleri arasında yer almıştır. Özdağ ayrıca Dünder Taşer, Osman Yüksel Serdengeçti ile beraber Genel Başkan Yardımcılığına seçilmiştir (Öznur, 2001a: 181).

5.3. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN 1969'DA MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NDEN AYRILMASI VE 1971'DE AKTİF SİYASETİ BIRAKMASI

1969 Adana Kurultayı'nın bitmesinin ardından Nihal Atsız çevresindeki Türkçüler Derneği ve Türkçü ideolojiyi benimseyen gençler ile laikçi-Kemalist çizgiye hakim Muzaffer Özdağ ve Rifat Baykal arasında toplantı yapılmıştır. Toplantıda, partinin bu kongreyle beraber Türkçü misyondan uzaklaşarak dini bir hüviyete büründüğü üzerinde konuşulmuştur. Türkçü gruplar bu kurultaydan sonra MHP'den ayrılma kararı almıştır. Özdağ ve Baykal da partide savunacakları bir amaçlarının kalmadığını düşünerek partiden uzaklaşmışlardır. Rifat Baykal, İzmir'e döndükten sonra MHP Genel Başkanlığına bir mektup göndermiştir. Baykal mektubunda kurultayda Türkçü görüşü savunuların şamanlıkla, putperestlikle suçlandığını, kongrede konuşma yaparak ortamı sakinleştiren Özdağ hakkında "CHP'ye geçecek" şeklinde iftiralar atılarak yıpratıldıklarını kaleme almıştır (Öznur, 2001a: 181-184).

Rifat Baykal, 17 Ağustos'ta yaptığı açıklamada 14'lerden 5 arkadaşlarının⁷⁴ partideki bu değişimi görünce hemen ayrıldıklarını ancak Özdağ ve kendisinin tüm olumsuzluklara rağmen direniş gösterdiğini söylemiştir. MHP'nin oy kaygısıyla dini

⁷³ Parti bayrağındaki üç hilal'in başlangıçta birbirine çengellenmiş şekli, Nazilerin "gamalı hacına" benzetildiği gerekçesiyle değiştirilerek bugünkü halini almıştır (Yanardağ, 2002: 34).

⁷⁴ Numan Esin Eylül 1968; Mustafa Kaplan, Şefik Soyuyüce ve Münir Köseoğlu Ekim 1968'de partinin Laik-Kemalist çizgiden uzaklaşıp milli-islami çizgiye kaydığı gerekçesiyle CKMP'den ayrılmışlardır (F. Ahmad ve B. T. Ahmad, 1976: 354).

bir çizgiye kaydığını söyleyen Baykal, partinin idealizmini kaybederek politikacıların eline geçtiğini, Özdağ ve kendisi gibi idealistlerin bu sistemde devam edemeyeceklerini açıklamıştır. Genel İdare Kurulundan istifa eden Özdağ ve Baykal, 12 Ekim 1969 seçimlerinde aday olmayarak partilerine olan tepkilerini göstermişlerdir (Öznur, 2001a: 184).

Muzaffer Özdağ, partideki görevinden istifa etmesiyle ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

CKMP'nin MHP'ye dönüştüğü Adana Kurultayı'ndan sonra parti, CKMP'nin 1965 parti programından uzaklaştı. Ben partinin ideoloğunu yapan bir insanım. Biz CKMP'ye katıldığımızda ortaya konan parti programını ben hazırladım. BU programı 27 Mayıs'tan sonra sürgüne gönderildiğim Japonya'da uzun süren çalışmalar sonunda hazırlamıştım. Daha sonra partiye girince bu çalışmalarımı bir program dahilinde ortaya koydum. CKMP hareketinin ideolojik fikriyatında, hazırlamış olduğum bu çalışmaların yararı büyüktür. Fakat bu kurultayda İsmail hakkı Yılanlıoğlu gibi bazı partililer, parti programından "Atatürkçülükle" ilgili maddelerin kaldırılmasını istediler. Hatta Kurultay'da Yılanlıoğlu bir konuşma yaparak bunu açıkça beyan etti. Bende bunun üzerine bir konuşma yaparak bu maddelerin kaldırılmasının partiye ihanet olduğunu söyledim. Atatürk ilkeleri partiye yol göstermiştir dedim. Benim konuşmamı dinleyen delegeler ve gençler hararetle beni alkışladılar.

Daha sonra tasvip etmediğim tutum ve davranışlarından dolayı MHP lideri Sayın Türkeş ve partinin yeni çizgisiyle ters düştüm. Sayın Rıfat Baykal'la birlikte iki kez Türkeş'e açık mektup gönderdik. Biri 27 Mayıs 1969'da diğer ise 12 Mart'tan bir gün evvel. Bu mektuplarımızda partinin çizgisinin yanlış olduğunu beyan ettik. 1969 genel seçimlerinde milletvekilliğine aday olmadık. Çünkü partinin aday tespitlerinde izlemiş olduğu metod yanlıştı. Bazı tarikat ve cemaatlerden özellikle Ankara'nın bazı ilçelerinde, dini istismar eden "irticai görünüşe" sahip kişiler aday yapıldı. Ben bunları tasvip etmedim, fikirlerimi de parti yönetimine belirttim. Aleyhte bir propagandaya fırsat vermemek ve çalışmıyorlar demesinler diye Gaziantep'te kendim aday olmadığım halde parti için çalıştım (Öznur, 2001a. 186-187).

Muzaffer Özdağ partideki görevinden istifa ettikten sonra ciddi suçlamalara maruz kalmıştır. Bu suçlamaların başında Özdağ'ın sol bir partiye gireceği gelmiştir. Özdağ'a yönelik bu haberler partiye girdiği andan itibaren konuşulmaya başlanılmıştır. Özdağ, Ülkü Ocaklarının açılışında yaptığı konuşmasında “Milliyetçi Sosyalistleriz, Milliyetçi Toplumcularız” deyince Sosyalizm gibi kelimeleri kullanmayı yasak edinen teşkilattaki gençlerin tepkisiyle karşılaşmıştır. Toplantıdaki gerginliğin farkına varan Gençlik Kolları Başkanı Namık Kemal Zeybek, biraz sert bir üslupla Özdağ'ı uyarmıştır. Zeybek, toplantı sonrasında Özdağ'a yapmış olduğu davranışın gerekçesini gençliğin sol ideolojisine yakın terimlerden rahatsız olduğunu açıklayarak “biz sosyalist değil solidaristiz” diye de eklemiştir (Akpınar, 2005: 47).

Özdağ, partideki diğer üyelere farklı olarak ülkücü-komünist çatışmasını doğru bulmamıştır. Özdağ, CKMP'nin anti-kapitalist, anti-komünist öğelerin ağırlıklı olduğunu bilmesine karşı teşkilatın, partinin bütün hedefini komünizmle mücadele için harcamasını doğru bulmamıştır (Okan, 2003: 74). Özdağ'ın yakın arkadaşları arasında sol ideolojiye hakim insanlarda olmuştur. Uğur Mumcu ile olan yakın dostluğu parti üyelerince hoş karşılanmamıştır. Özdağ, Anadolu'nun en önemli toplum kesimleri olan işçi ve köylülerle kucaklaşmak gereğini savunmuştur. MHP içindeki klasik milliyetçiliği eleştiren Özdağ, dünyanın toplumcu ideolojileri benimsediği bir dönemde Türklerinde geri kalmamasını istemiştir. Onun bu düşünceleri partideki İslamcılar tarafından çok eleştirilmiştir (Akpınar, 2005: 71-72).

1969 yılından itibaren Merkez Kurulunda görev almayan Özdağ, yine de partinin seçim çalışmalarına katılmıştır. Gençlik Kollarında düzenlenen konferanslarda tüm olumsuz eleştirileri duymazdan gelerek konuşmalarına devam etmiştir. MHP 12 Ekim 1969 seçimlerine giderken çok farklı bir çizgiye kaymıştır. Seçim çalışmalarında daha dini bir dil kullanmayı tercih etmiştir. MHP, 1969 seçimlerine “Tanrı Dağı kadar Türk; Hira Dağı kadar Müslüman” sloganıyla katılmıştır (Türkeş, 1982: 26). “Tanrı Türk'ü Korusun ve Yüceltsin” sözleriyle başlayan ülkücü yemini değiştirilerek “Allah Türk'ü Korusun ve Yüceltsin” olarak söylenmiştir (Akpınar, 2005: 103). MHP, 1969'dan sonra “tek parti, tek lider/başkan” çevresinde bir teşkilata dönüşürken “lider, doktrin, teşkilat” üçlemesi önem kazanmıştır (Okan, 2003: 72-73).

12 Ekim 1969 seçimlerinde MHP %3.1 oy oranı ve 275.091 oy ile Adana'dan parti lideri Türkeş'i milletvekili çıkarabilmiştir (Uğur, 2011: 33).

1969'dan sonra partide merkez idaresinde görev almayan Muzaffer Özdağ, 11 Mart 1971'de arkadaşı Rifat Baykal ile beraber partiden istifa etmişlerdir. Özdağ'ın partiden ayrılması beklenen bir durumdur. Ancak istifanın 12 Mart Muhtırası'ndan hemen önce verilmesi partililerde şüphe uyandırmıştır. Özdağ istifasıyla ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

Benim MHP ile ilişkim Adana Kurultayı'ndan sonra soğudu. Partinin bu kurultayından sonra çalışmalarında aktif olarak yer almadım. 1969 Milletvekili seçimlerinde de aday dahi olmadım. Çünkü MHP'nin izlemiş olduğu siyaseti tasvip etmiyordum. Partide yanlışlıklar yapılıyordu. Parti iyi yönetilmiyordu. Gerek kurultay gerek 1969 genel seçimleri ve seçimleri müteakiben 12 Mart Muhtırasına geline süreçte parti politikaları, aday tespitleri ideolojik mücadelelerle ortaya konan siyasi tutumlar ve davranışlar tamamen benim anlayışına ters düşüyordu. Benimle birlikte aynı kanaatleri paylaşan Rifat Baykal'la birlikte istifa ettim.

Beni istifaya zorlayan diğer sebeplerden biri de parti içerisinde beni çekemeyen ve dört kişiden oluşan bir grubun hakkımda çıkartmış oldukları iftiralar. Beni solcularla işbirliği yapmakla, solcu olmakla suçlayarak, teşkilatlara hakkımda gayri ciddi iddialarda bulunarak beni yıpratmak istediler. Sürekli bir şekilde bana yapılan haksız isnatlar karşısında Genel Başkan Yardımcımız Rahmetli Dündar Taşer'e bunları anlatarak engel olmasını istedim. O da bana karşı yapılanlara çok üzüldü, gereğinin yapılacağını söyledi. Hakkımda o dönem çıkartılan iddialar tamamen iftira ve yanlışdır (Öznur, 2001a: 244).

Muzaffer Özdağ'ın partiden ayrılmış olması, teşkilatlardaki gençlerin sayısının azalmasına sebep olmuştur (Muhittin Çolak, Görüşme, 15.12.2011) Muzaffer Özdağ, MHP'den ayrıldıktan sonra ilk açıklamasından sonra partiye zarar vermemek adına ne Türkeş ne de başka şahıslar üzerinden konuşma yapmamıştır. Bu konunun siyasi ortam içerisinde polemik konusu yapılmasını istememiştir (Nuri Gürgür, Görüşme, 09.12.2011).

Ahmet Er, partiden ayrıldıktan sonra Özdağ hakkında başlatılan bu karalama kampanyasına engel olmak için Türkeş'ten yardım istemeye gitmiştir. Türkeş, Ahmet Er'in Özdağ'a yönelik iftiralardan duyduğu rahatsızlığını dile getirmesine, "Ahmetçiğim biz siyaset yapıyoruz. Siyaset!" cevabını vererek; Özdağ'ı iftiralara karşı savunmasız ve dava arkadaşlığından mahrum bırakmıştır (Er, 2003: 141). Halbuki Özdağ, 27 Mayıs İhtilali'nden sonra hakkında söylenen tüm olumsuz ifadelerle karşı Türkeş ile birlikte yoluna devam etmiştir. Türkeş'e karşı yapılan en ufak saldırılarda bile Onu korumayı bırakmamıştır. Özdağ ve Baykal, mecliste Türkeş aleyhinde yaşanan bir tartışmada "Albayım çık konuş size kim laf atarsa onu beyninden vururuz" diyecek kadar vefalıdırlar (Er, 2003: 176-177).

CKMP'nin 1967 kongresinde ilk kez yer alan Türkeş'e ait "davaya katılıp ihanet eden herkesi vurun" (Kuzu, 2014: 84) sloganı yerine getirilmesi gereken bir emir gibi değerlendirilmiştir. Bu bağlamda MHP'nin İslamcı tarafında yer alan bazı partililer, Özdağ'ın partiden ayrılmasıyla beraber büyük bir ihanet örneği sergilemişlerdir. Partiden pek çok şahsiyetin ayrılmasına karşı en büyük tepkiyi Özdağ'ın almasının açıklanacak tek gerekçesi, gençlik üzerinde güçlü bir nüfuzu olan Özdağ'ın yeni bir partide yer alması endişesidir. Dünder Taşer'in gençlik teşkilatlarını gezerek, Özdağ ile irtibat kurulup kurulmadığı üzerine sorgulama yapmış olması, bu gerekçeyi Selahattin Baysal'ın anlattıklarına dayanarak kanıtlamamıza yardım etmiştir (Selahattin Baysal, Görüşme, 14.12.2011). Özdağ'a sevgi ve sempati duyan gençlerin sayısı oldukça fazladır. Bu desteğin farkında olan Özdağ, kendisine karşı yapılanlara kırılmış dahi olsa partide bir hizipleşmeye sebep vermemek için parti içindeki organlarda görüşmelerini sınırlandırmak istemiştir. Ancak kişisel ilişkilerini her zaman tüm samimiyetle devam ettirmiştir. Onun bu samimiyetine bağlı kalan gençlik Özdağ'ın avukatlık yaptığı dönemde yazıhanesine giderek bu bağı koparmamıştır. O dönemde kurulmuş olan Üniversiteliler Kültür Derneğine sürekli davet edilen Özdağ'ın derin bilgi ve kültür hazinesinden burada da faydalanılmaya devam edilmiştir (Nuri Gürgür, Görüşme, 09.12.2011).

Ömer Totan da parti gençliğinin yanı sıra akademisyen ve aydın kesimi üzerinde büyük emeği olan Özdağ'ın Türkeş kadar ihtiras sahibi olmadığı, gençlerin partiden ayrılması, kendisi ile hareket etmeleri zarfında acı bedeller ödemesini istemediği ve kendi nefsinin üzerinde Türklüğe ve Türk milletine önem verdiği için

gençlik ile arasına mesafe koyduğunu, koymak zorunda kaldığını söylemiştir. Muzaffer Özdağ, partiden ayrılmasıyla beraber kendisini rakip gören Türkeş'in bu ayrılıktan memnuniyet duyduğunu ifade etmiştir (Ömer Totan, Görüşme, 12.12.2011).

Atilla Özer, Özdağ'ın siyasetten ayrılma sebebini şu gerekçelerle açıklamıştır: “Siyasette siyasi manevraları iyi bilenler ayakta kalır. Özdağ, çok mert, çok idealist bir fikir adamı olduğu için fazla tutunamadı. Çünkü siyasetle bunlar bağdaşmıyordu. Bazen siyahı beyaz, beyazı siyah ya da lacivert diebileceksin. O demiyordu, doğru neyse onu söylüyordu” (Atilla Özer, Görüşme, 13.12.2011).

Muhittin Çolak, 1969 Adana Kongresi sonrasında MHP içinde yaşanan sorunları ve Özdağ'ın siyaseti bıraktıktan sonraki süreci farklı bir açıdan değerlendirmiştir. Çolak, Özdağ ve Türkeş arasında yaşanan ihtilafı, trenin bir yolda giderken makas değişikliği yapmasına benzetmiştir. Özdağ'ın ayrılmasıyla parti dinamizmini kaybetmiştir. Ayrılık sürecine kadar parti içinde yalnızca Türk milliyetçiliği ön planda tutulurken İslamcı çizgiye kayan partide bir anda mezhep ayrımları dillendirilmeye başlamıştır. İslamcı kimliğin ön plana çıkarılmasıyla Alevi mezhebe bağlı kişiler partiden ayrılmaya başlamıştır. Yani partinin bel kemiği olan ve partilileri Türk Milleti çatısı altında toparlayan Özdağ ve onun çizgisinde olan kişilerin ayrılmasıyla parti, çatı özelliğini kaybetmiştir. “Özdağ ve arkadaşlarının ayrılmasıyla partide problemlere karşı aynı tespitler kalmıştır. Parti tek düze bir yola girip, farklılıklar ortadan kalkınca sadece komünizme karşı birlik olan bir grup kalmıştır. Özdağ ağabey ve arkadaşlarının partiden ayrılmasıyla yakalandığımız hastalık bu olmuştur” (Muhittin Çolak, Görüşme, 15.12.2011).

Ümit Özdağ, babasının Türkeş ile ilişkisini şöyle değerlendirmiştir:

Babam ve Türkeş, dostluklarını 27 Mayıs İhtilali'nden itibaren başlayan süreçten 1969'a kadar samimi bir zeminde devam ettirmişlerdir. 1969'dan sonra aralarında soğukluk ya da limonilik de denilen bir kırgınlık dönemi başlamıştır. Bu kırgınlık hiçbir zaman öfke ve kızgınlığa dönüşmemiştir. Babam siyasetten ayrıldıktan sonra Türkeş ile arkadaşlığını sosyal anlamda devam ettirmiştir. 1980 darbesiyle tutuklanan Türkeş, hapisten çıkınca babam hemen ziyaretine gitmiştir. Türkeş'in 3 Mayıs Türkçüler Günü münasebetiyle düzenlenen davetlerine katılmıştır. Bu görüşmelerden birinde Türkeş, babamı

*yeniden MHP'ye davet etmiştir. Babam da artık siyasette yer almak istemediğini söyleyerek teklifini teşekkürle reddetmiştir. Babam, 1971'den sonra siyasetin dışında kalmıştır. Ancak oyunu ölene kadar MHP'ye atmıştır*⁷⁵ (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

Taha Akyol, gazetede ki köşe yazısında Özdağ ile Türkeş'in ayrılıklarının iki sebeple açıklamıştır. Akyol'a göre Özdağ, ülkücülüğü sadece "daha iyi daha başarılı bir Türk genci olmak" diye nitelendirmiştir. Türkeş ise ülkücülüğe siyasi bir misyon yükleyerek yaklaşmıştır. Özdağ, daha ilkeli, etik kurallarda titiz ve doktrinerdir. Türkeş ise karizmatiktir, sanılanın aksine doktriner değil, esnektir (8 Şubat 2002 Milliyet).

Muzaffer Özdağ, geçmişte yaşadığı olaylar sebebiyle bazı kesimlerde sevilmeyen Türkeş'i Fuat Uluç ile birlikte yayınladığı bildiri ile savunmuştur. Özdağ bu yazısında 1944 Milliyetçilik davası ile hücre cezasına çarptırılan Türkeş'e karşı o dava ile başlayan Irkçı, Turancı, kafatasçı yakıştırmalarının yanlışlığını gerekçeler göstererek açıklamıştır. Yine Türkeş'e yönelik İnönü ile olan ilişkisinden, kasa olayına, Yassıada yargılamalarından idamlara kadar birçok konuda hakkında yapılan suçlamalara açıklık getirmiştir. Özdağ, 27 Mayıs öncesinde Türkeş ile tanışmasından itibaren onu hiçbir zaman yalnız bırakmamıştır. 13 Kasım operasyonu sonucu yurtdışına gönderilmeleriyle beraber bu İhtilal arkadaşlığı, dostluğa dönüşmüştür. Özdağ, yurda döndükten sonra Türkeş ile çalışmalarına devam etmiştir. Özdağ, siyasete bile kader birliği yaptığını söylediği arkadaşını tek başına bırakmamak için girdiğini söyleyecek kadar Türkeş'in yanındadır (M. Özdağ ve Uluç, 1965: 5-10).

5.4. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN AVUKATLIK YILLARI

Muzaffer Özdağ, 1952 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenim görmeye başlamıştır. 1956 yılında Hukuk Fakültesinden mezun olan Özdağ, bu tarihten itibaren askerlik mesleğine de yönelik eğitimine devam etmiştir. 1960

⁷⁵ 27 Nisan 1983 Milliyet gazetesinin verdiği habere göre Muzaffer Özdağ, Milliyetçi caimada yeni bir parti kurmak için teşebbüse geçmiştir (27 Nisan 1983 Milliyet). Ancak Özdağ, eski parti arkadaşlarının olumsuz tepkisiyle karşılaşınca parti kurma girişiminden vazgeçmiştir (28 Nisan 1983 Milliyet). 21 Haziran 1983 tarihinde yayınlanan haberde ise Özdağ'ın "Yeni Doğuş Partisi" (YDP) adında bir parti kurduğu iddia edilmiştir (21 Haziran 1983 Milliyet). Yapılan araştırmalarda YDP, 26 Haziran 1983 tarihinde Zeyyat Kocamedî, Cavit Usal ve Tahir İkbâl gibi eski DP'lilerce ve AP'lilerce kurulmuştur (Yücel, 2006: 75). 6 Kasım seçimlerine katılmayan YDP, hiçbir il ve ilçede teşkilat kurmadan 12 Mart 1984'te kendisini feshederek Anavatan Partisi'ne (ANAP) katılmıştır (Kazan, 2008: 10).

yılında 27 Mayıs İhtilali'ne katılan Özdağ, ihtilal sonrası oluşturulan MBK Hükümeti'nde görev almıştır. 13 Kasım 1960'da Tokyo'ya müşavirlik göreviyle gönderilen Özdağ, 1962'de yurda döndükten sonra hukuk eğitimini pekiştirecek çalışmalar yapmıştır. Almış olduğu hukuk eğitimi Özdağ'ı MBK içerisinde diğer arkadaşlarından daha farklı kılmıştır. MBK Geçici Anayasa taslağının hazırlayıcılarından olan Özdağ, 1965 yılında katıldığı CKMP'nin de program ve tüzüğünü hazırlamıştır. 12 Kasım 1965'de avukatlık stajını tamamlamıştır (Çınar, 2012d: 1614).

1971 yılında MHP'den ayrılan Özdağ, serbest avukat olarak çalışmaya başlamıştır. Özdağ, avukatlık mesleğini de başarıyla yürütmüştür. Siyasetten fiilen ayrılmış da olsa önemli siyasi davalarda arkadaşlarının savunmasını üstlenmiştir. Siyasi davalarda yapmış olduğu etkili savunmalarla pek çok kişinin özgürlüğüne kavuşmasını sağlamıştır. Örneğin Malatya'da dosyası Yargıtay'da olan bir ülkücünün davasını alarak, beraatla sonuçlandırmıştır (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

1971 Muhtırasından olaylarından sonra hakkında soruşturma açılma ihtimali olan MHP'li Ülkücü birçok genç, parti yetkililerinin evinize gitmeyin ikazından başka hiçbir destek görmeksizin ortada kalmıştır. Bu mağdur gençlerden biri daha önce de Özdağ'ın yardımını almış olan Muhittin Çolak'tır. Çolak bu dönemde Özdağ'ın yanına bir kez daha gitmiştir. Özdağ, yakalanması halinde tutuklanacak olan Çolak'a 500 lira (o zaman çok ciddi bir meblağ olduğunu söylüyor) ve bir isim vererek Ankara dışına göndermiştir. Çolak, “ gidin başınızın çaresine bakın dediler. Elinizde cebinizde bir şey var mı yok mu, nereye gideceksiniz, ne yapacaksınız demediler” sitemiyle Özdağ ve diğerleri arasındaki farkı anlamamızı istemiştir (Muhittin Çolak, Görüşme, 15.12.2011).

Ömer Totan, 15 yıl beraber çalıştığı Muzaffer Özdağ'ın en büyük özelliğinin makam, mevki, para, yaş, statü ölçütlerine bakmaksızın, nefes alabildiği sürece, sözünü yerine getirmiş olduğunu söylemektedir. Özdağ'ın bazen farklı renklerde çorap giyebilecek kadar dalgın ve yorgun olduğunu ancak bir kişiye vermiş olduğu sözü asla unutmadığını, bunun Özdağ'ın karşısındaki insana kim olursa olsun verdiği değerle önemiyle alakalı olduğunu söylemiştir (Ömer Totan, Görüşme, 12.12.2011).

Avukatlık mesleğine başladığında 38 yaşında olan Özdağ, bu döneme kadar yaşadığı olaylarla beraber gençliğindeki o telaşlı, fevri davranışları da geçmişte bırakmıştır. Özdağ'ı "Meşruiyetçi İhtilalci" olarak tanımlayan Ergun Göze (Öksüz A., 2002: 30-31), bir davada avukatlığını üstlenen Özdağ'ın mahkeme süresince duyduğu hakaretleri soğukkanlılıkla karşılayarak, kendisine gösterilen bu saygısızlığa karşı haklılığını yine hukuki yollara başvurarak aradığını söylemiştir (Göze, 2007: 223-224).

Özdağ, 12 Eylül 1980 ordu müdahalesi ile tutuklanan MHP üyelerinin davalarıyla ilgili görev almak istememiştir. Kendisine yapılan ısrarlı teklifleri reddeden Özdağ, 12 Eylül müdahalesini yapan kadro içerisinde eski arkadaşlarının bulunduğunu, ancak onlara mektup yazarak dava sürecini takip ettiğini söylemiştir. Özdağ, yazmış olduğu mektuplarıyla Kenan Evren ve 12 Eylülcüler üzerinde daha tesirli olacağını savunmuştur. 12 Eylül sonrası Bülent Ulusu başkanlığında kurulacak hükümette Adalet Bakanı olarak görevlendirileceği konuşulan Özdağ'ın, MHP ve arkadaşlarını kurtarmak için gönderdiği mektuplar dâhilinde MHP'ye olan yakınlığı sakıncalı olduğundan Bakanlık teklifi edilmemiştir (Nuri Gürgür, Görüşme, 09.12.2012).

5.5. TÜRKİYE-AZERBAYCAN DOSTLUK DERNEĞİ

Muzaffer Özdağ, Türk dünyasını bir vücut olarak görmüş ve Türkiye'yi baş; Azerbaycan'ı boğaz; Türkistan'ı gövde olarak tanımlamıştır. Özdağ'a göre başla gövdeyi bağlayan yer boğaz, Azerbaycan'dır. Bu nedenle Azerbaycan, Muzaffer Özdağ için çok önemli bir yere sahip olmuştur (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) hâkimiyetinde asimilasyon, aşağılanma, sefalet ve katliam gibi birçok dramatik olaya karşı yaşama mücadelesi veren Türkler, uzun yıllar bu kanayan yaralarla yaşamak zorunda kalmıştır. Özdağ, SSCB topraklarında yaşayan soydaşlarının yaşadığı sıkıntıları yakından takip etmiştir. Ülkü Ocaklarının Türkmen öğrenciler için düzenlediği bir yemeğe katılan Özdağ, orada bulunan gençlere "birlikte bir devlet kuracağız, hep beraber yaşayacağız" dediğinde hala SSCB hâkimiyetinde yaşayan gençler ve orada bulunan davetliler Özdağ'ın bu sözleri karşısında şaşırmıştır. O dönemlerde milli

kimlik elde etmek yolunda yaşanan ağır kayıpların insanların cesaretini kırdığı çok açık görülmüştür (Selahattin Baysal, Görüşme, 14.12.2011).

Muzaffer Özdağ, Türklerin verdikleri bağımsızlık mücadelesini kazanacağını 1980’li yıllarda yazdığı makalelerle duyurmuştur. Bu bir öngörüdür. Ancak düşünülmemiş, çalışılmamış bir öngörü, anlık bir his değildir. Dünya tarihi üzerine okuduğu kitaplar Özdağ’ı Türk kardeşlerinin bağımsızlığını kazanacağı inancına sevketmiştir (Nuri Gürgür, Görüşme, 09.12.2011).

Özdağ’ın bu inancı Ebulfeyz Elçibey’in Özdağ hakkındaki düşüncelerinde de görünürlük kazanmıştır. Elçibey, Bakü’de karşılaştığı Ahmet Er’e “Sovyetlerin Türkiye’de çekindikleri bir şahıs var: Muzaffer Özdağ. Sohbetleriyle gençliği bir araya getirebilen, ihtilafları gidererek birliği sağlayabilen ve gençlik arasında saygınlığı olan bir insan” sözlerini söylemiştir (Er, 2003: 183).

Muzaffer Özdağ, 1990 yılında Türkiye-Azerbaycan Dostluk Derneği’ni kurarak vefatına kadar genel başkanlığını yapmıştır. SSCB’nin 1990’lı yıllarda yıkılmasıyla beraber Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını elde etmişlerdir. Azerbaycan da 18 Ekim 1991’de bağımsızlığını ilan etmiştir. Özdağ, dar bir alanda sınırlı imkânlarla kurulan bu dernekte Türk dünyası adına önemli çalışmalar yapmıştır. Sık sık Azerbaycan’a seyahat eden Özdağ, burada düzenlenen toplantılarda Türk Birliğinin geleceği üzerine önemli konuşmalar yapmıştır. Türkiye-Azerbaycan Dostluk Derneği’nde hazırlanan yayınlarla Türkiye dışındaki Türk Cumhuriyetleri’ni ve Türkleri tanımak ve ilişkileri geliştirmek adına çalışmalar yapılmıştır (Ümit Özdağ, Görüşme, 28.08.2012).

Özdağ, derneğin açılış amacını anlatırken bazı hassas noktalara değinmiştir. Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerinin geliştirilmemesinin sebebini milli, dini, eğitim ve kültürel alanlarda kendini tanıyamamış ve devrimlerini tamamlayamamış bir toplum olmasına bağlamıştır. Özdağ’ın, derneğin tanıtım broşürlerinde SSCB’nin yıkılmasından sonra bağımsızlığını kazanan Türk devletlerinin isimlerinin sorulduğu bir sınavda 324 kâğıt arasında yalnızca 22 doğru cevap olması Türklüğün, Türk dünyasının karşı karşıya olduğu tehlikeyi göstermesi açısından çok önemli bir noktaya değinmiştir (M. Özdağ, 2003d: 303).

Türk dünyası üzerine çalışmalar yapan Özdağ, en büyük mücadelesini Nazım Hikmet'e karşı vermiştir. Nazım Hikmet'in naaşının Türkiye'ye getirilmesi talebi ve UNESCO'nun 2002 yılını Nazım Hikmet yılı olarak ilan etmesine karşı Özdağ, Türkiye-Azerbaycan Dostluk Derneği'nde bir panel düzenlemiştir. Özdağ konuşmasında "Nazım'ın vatan sevgisi kadınlara sevgisinden farksız. Nazım narsistir, kendisinden başkasını sevemez, şizofrendir. Türk halkı Kurtuluş Savaşı'nı verirken Nazım nataşalardan⁷⁶ eğitim alıyordu" söylemiştir (İncesağır, 2013: 93). Özdağ, 1996 yılında yayınladığı "Göreve Çağrı" adındaki belgesel kitapçığında Nazım Hikmet'in Rus ajanı olduğunu kanıtlamak açısından bazı belgeler yayınlamıştır. Özdağ, ayrıca Cumhurbaşkanı Demirel, TBMM Başkanı, Siyasi partilerin başkanlarına da açık mektuplar yazarak vatan haini olarak değerlendirdiği Nazım Hikmet için Türkiye'de başlatılan iade-i itibar çalışmaları konusunda eleştirilerini bildirmiştir (M. Özdağ, 1996: 3-41).

Muzaffer Özdağ çalışmalarını tek bir alanla sınırlandırmamıştır. Atatürkçü ve Türk Milliyetçisi çizgisinden taviz vermeyen Özdağ, gerek parlamento yaşamı gerekse sivil hayatında yapmış olduğu çalışmalarında Türkiye'nin birlik, bütünlük ve huzurunu bozacak sorun ve güvenlik tehditlerine karşı açık uyarılarda bulunmuştur. Ülke bütünlüğünü tehdit eden Kürtçülük, sağ-sol çatışmaları ve mezhepsel sorunları farklı bakış açısıyla değerlendirmiştir. Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri ve komşuları ile olan ilişkileri üzerine önemli araştırmalar da yapan Özdağ, Türk dünyasını ayrılmaz bir bütün olarak nitelendirmiştir. Sesini, geniş kitlelere duyurmak için büyük çaba sarfeden Özdağ, yurtiçi ve yurtdışında birçok toplantı, seminer ve konferansa katılmış yüzlerce makale yazmış ve vefatına kadar hiç durmadan çalışmalarını sürdürmüştür.

Özdağ'ın çalışmaları başlıca "Türklük ve İslamiyet (M. Özdağ, 2003a), Atatürk ve Türk Milliyetçiliği (M. Özdağ, 2003b), Örtülü İstila ve Psikolojik Savaş (M. Özdağ, 2003c), Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği (M. Özdağ, 2003d)" alanlarında olmuştur. Vefatının ardından Özdağ'ın fikir hayatı, çeşitli makaleleri derlenerek yaşatılmıştır. Muzaffer Özdağ'ın ayrıca vefatından sonra basılan on iki başlık altında yazmış olduğu "Uyan Artık (Atatürk Yoluna Çağrı)" adıyla bir de şiir

⁷⁶ Ümit Özdağ, babası Özdağ'ın, 1990'ların başında ortaya çıkan Nataşa olgusunun ahlaki boyutu kadar istihbarat boyutuna da dikkat edilmesini istemiştir. Nitekim Milli Güvenlik Konseyi'nin bu konuda hazırladığı raporda Türk İstihbarat servislerinde de araştırmalar yapılmıştır (Tamur, 2002: 8).

kitabı vardır (M. Özdağ, 2002). Muzaffer Özdağ'ın makalelerinden derlenerek vefatından önce hazırlanan (Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği Üzerine, 2001); (Türk Dünyası ve Doğu Türkistan Jeopolitiği Üzerine, 2000a) kitapları ile (Türk Aleviliğinin Yükselişi, 1998); (Stratejik Düşüncenin Sivil ve Askeri Hayatta Kullanılması, 2000b); (Milli Bütünlük ve Güvenliğimiz, 1997); (Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği, 1995); Millet Birliğimiz Vatan Bütünlüğümüz Soydaş Topumlardan Kürtler, 1992a) ve (Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üzerine Araştırmalar, 1992b) bildiri, makale ve araştırmalarının basıldığı kitap ve kitapçıkları mevcuttur.

5.6. MUZAFFER ÖZDAĞ'IN VEFATI

Muzaffer Özdağ, 5 Şubat 2002 tarihinde beyin kanaması nedeniyle kaldırıldığı hastanede vefat etmiştir. Özdağ'ın cenazesi 8 Şubat 2002 tarihinde Kocatepe Camii'nde kılınan Cuma namazı sonrasında defnedilmiştir (9 Şubat 2002 Milliyet).

Özdağ'ın vefatı, ailesini, dostlarını, eski silah arkadaşlarını, siyasi yaşamı ve sonrasında Türk dünyası üzerine yaptığı çalışmaları takip eden herkesi derin bir yasa boğmuştur.

SONUÇ

Muzaffer Özdağ'ın biyografisinin kurgulandığı bu çalışmada, siyasal ve sosyal süreçleri betimleyen 27 Mayıs İhtilali bir tema olarak sunulmuştur. 27 Mayıs İhtilali'ne atfedilen değerlendirmelerin çizgisinden ya da alternatif bir yazımından kaçınılarak yalnızca Özdağ'ın perspektifi, çalışmaya yön vermiştir. İfade edilmek istenilen perspektifin tasvirine dair, Türkiye'nin tarihsel ve sosyolojik bagajından çıkarılan; Türk siyasal hayatında ordu ve siyaset ilişkisi, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı ve Demokrat Parti iktidarı dönemlerinin iktidar-muhalefet ilişkisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi siyasi akımları analitik unsurlar olarak seçilmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde kazanılan bağımsızlık mücadelesinin ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber uzunca bir süre emperyalist savaşıardan sakınmak ve düşmanlardan korunmak ilkelerine dayalı bir devlet politikasının sürdürüldüğü dönemde Özdağ'ın yaşamı başlamıştır. Özdağ'ın yaşamında milli birlik ve bütünlük prensibi, O'nun pusulası olmuş ve askerliği milli ve kültürel değerlerin cisimleştiği bir meslek olarak görmüştür.

Teğmen olarak Harp Okulu'ndan mezun olan Özdağ, ülke kaderinin akametinden sıyrılabilmesi için korku üzerine inşa edilen siyasal ve sosyal süreçlerin değişmesi gerektiği inancını taşımıştır. Belirli bir amaç ve doktrin olmaksızın, yalnızca ötekine karşı diğerini destekleyen siyaset kurumunun, bağımsızlık hedefine sağlam adımlarla götüremeyeceğini düşünmüştür. O'na göre temel hedeflere ulaşamamasının nedeni sürdürülebilir köklü reformlar yerine meclis koltuklarındaki yer değişimlerinin önemsenmesi olmuştur.

Demokrat Parti iktidarının demokratik istikametinin dışına çıktığını savunan Özdağ, ülkeyi selamete taşıyabilecek kudreti Türk ordusunda görmüştür. Böylelikle 27 Mayıs İhtilali'ni gerçekleştiren örgütlenmeye katılarak Cumhuriyet tarihinin ilk ordu müdahalesinde en genç kurmay subay olarak yer almıştır.

27 Mayıs İhtilali'nin yeni sürecinde kurulan Milli Birlik Komitesi'nde en genç üye sıfatıyla yer alan Özdağ, partiler üstü bir kurum niteliğinin komiteye kazandırılması gerektiğini savunmuştur. Ancak süreç içerisinde genel seçimlerin gerçekleştirilmesi ve ülke yönetiminin Cumhuriyet Halk Partisi'ne devredilmesi

görüşü baskın çıkmıştır. Bu görüşe karşı duran Özdağ, 13 Kasım 1960 tarihinde komiteden tasfiye edilmiştir. Tokyo’da görevlendirilen Özdağ, görev süresince Japonya’nın yakın tarihini dikkate alarak ülkenin modernleşmesini incelemiştir. Diğer yandan çeşitli ülkelere görevlendirilerek komiteden tasfiye edilen ve 14’ler olarak anılan Özdağ’ın arkadaşları ve Özdağ görüşmeye ve bir araya gelerek müzakereye devam etmişlerdir. Öyle ki, geçen zaman içerisinde gelinen noktada Özdağ, Orhan Kabibay ve Alparslan Türkeş arasındaki gruplaşma ve ayrışma sürecinde Alparslan Türkeş ile beraber yol almayı seçmiştir.

21 Şubat 1963 tarihinde Türkiye’ye dönen Özdağ, 21 Mayıs 1963 ‘te Talat Aydemir’in darbe girişimiyle ilişkilendirilerek tutuklanmıştır. Mahkemede görülen davalarda idam ile yargılanan Özdağ, 5 Eylül 1963’te beraat etmiştir.

Tarih 31 Mart 1965’e geldiğinde Özdağ ve Özdağ’ın 14’ler grubundan bazı arkadaşları Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’ne katılmışlardır. Parti’nin 1965 kurultayında Alparslan Türkeş’in genel başkanlığa seçilmesiyle Özdağ da parti genel sekreter yardımcılığında görev almıştır. Türkiye’de 1965 Genel Seçimleri’nin yapılması sonucunda Özdağ, Afyonkarahisar milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne girmiştir.

Özdağ, temsil ettiği partinin çalışmalarında da milletvekilliği döneminde önemli roller üstlenmiştir. Tokyo’da görevli olduğu zaman diliminde incelemeleri nihayetinde hazırladığı program, partisinin programı olmuştur. Parti seçmen kitlesinde yer alan gençleri odak alan Özdağ, fikri bir yapılanmanın şart olduğunu görmüştür. Böylece 1966 yılında Ülkü Ocakları Birliği’nin açılmasını sağlamıştır. Özdağ’ın belirlediği program dâhilinde oluşturulan teşkilatlarda gençlerin sayısı oldukça artmıştır.

1969 parti kongresinde yaşanan “Bozkurt-Üç Hilal” tartışmalarından sonra parti ideolojisinde yaşanan değişimler; Özdağ’ın, daha sonra Milliyetçi Hareket Partisi adını alan partinin Genel İdare Kurulu’ndan ayrılmasına neden olmuştur.

1969’da gerçekleştirilen genel seçimde milletvekilliğine aday olmayan Özdağ, parti içerisinde vuku bulan durumlardan ötürü 11 Mart 1971’de Milliyetçi Hareket Partisi’nden ayrılarak Avukatlık mesleğini icra etmeye başlamıştır. Özdağ, avukatlık mesleğini icra ettiği süre zarfında genel davalar dışında siyasi davalarla da

ilgilenmiştir. 5 Şubat 2002'de vefat eden Özdağ, Türkiye-Azerbaycan Dostluk Derneği başkanlığını yürütmüş ve ulusal ve uluslar arası siyaset konularında da çalışmalar gerçekleştirmiştir.

KAYNAKÇA

I. ARŞİVLER

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

030-11-1-00-295-34-3-2-

030-11-1-00-295-34-3-3-

TBMM Arşivi

TBMM Arşivi “*Hal Tercümesi Örneği*”

TBMM Arşivi “*381761 Numaralı Nüfus Hıviyet Cüzdanı Sureti*”

TBMM Tutanaklar Cilt: I MBK 00001005

TBMM Tutanaklar Cilt: I MBK 00001006

TBMM Tutanaklar Cilt: II MBK 00002027

TBMM Tutanaklar Cilt: II MBK 00002028

TBMM Tutanaklar Cilt: III MBK 00003034

II. KİTAPLAR ve MAKALELER

Ağaoğlu, S. (1967). *Arkadaşım Menderes*, İstanbul: Rek-Tur Kitap Servisi.

Ahmad, F. ve Ahmad, B. T. (1976). *Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Akın, F. (2009). *Afyonkarahisar Milletvekilleri Yaşam Öyküleri ve Meclisteki Faaliyetleri*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Akbıykoğlu, A. R. (1986). *Demokrasi ve İsmet Paşa*, Ankara: Filiz Matbaacılık.

Ak Devrim, 1960, Ankara.

Akpınar, H. (2005). *Kurtların Kardeşliği CKMP’den MHP’ye (1965-2005)*, İstanbul: Bir Harf Yayınları.

Aksoy, B. (2003). “Muzaffer Özdağ’ın Hayatı”. Mustafa Kahramanyol (Hazırlayan). *Muzaffer Özdağ’ın Hatırasına Strateji Açısından Türk Dünyasının Meseleleri*, Ankara: Beyda Ofset, 6-7.

- Aksun, Z. N. (1974). *Dünder Taşer'in Büyük Türkiye'si*, İstanbul: Kutluğ Yayınları.
- Alkan, A. T. (Hazırlayan). (2010). *Ziya Nur Hakkında Dostlarıyla Bir Sohbet*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Altuğ, K. (1976). *27 Mayıs'tan 12 Mart'a*, İstanbul: Koza Yayınları.
- Anadol, C. (1995). *Alparslan Türkeş MHP ve Bozkurtlar*, İstanbul: Kamer Yayınları.
- AP Hükümeti'nin 1970'te Hazırlattığı MHP Raporu Ülkücü Komando Kampları, (1997). (4. Basım), İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Arcayürek, C. (1985). *Yeni Demokrasi Yeni Arayışlar 1960-1961*, (2. Basım). İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Arıkan, M. (1997). "27 Mayıs'a Damgasını Vuran Söz ve Beyanlar", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 4, 299-310.
- Arslan, Z. (2011). "27 Mayıs Darbesinin Trabzon'da Yansımaları ve DP Trabzon Milletvekillerinin İfadeleri", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı:192, 1-14.
- Aslan, İ. (1965). *İktidar Adayları*, Ankara: Gerçek Yayınları.
- Aslandaş, A. S. ve Bıçakçı, B. (2006), *Popüler Siyasi Deyimler Sözlüğü*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atabaş, İ. (2003). "Arkadaşım Muzaffer Özdağ". Mustafa Kahramanyol (Hazırlayan). *Muzaffer Özdağ'ın Hatırasına Strateji Açısından Türk Dünyasının Meseleleri*, Ankara: Beyda Ofset, 16-20.
- Aydemir, Ş. S. (1968). *İkinci Adam*, Cilt 3, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aydemir, Ş. S. (1999). *İhtilalin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilali*, (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aydemir, T. (1966). *Ve Talat Aydemir Konuşuyor*, İstanbul: May Yayınları.
- Aydemir, T. (1968). *Talat Aydemir'in Hatıraları*, İstanbul: Ar Matbaası.
- Bakşık, Ş. (2009). *CHP ile Bir Ömür*, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Baltacı, I. Ve Özcan, Y. (1961). *27 Mayıs Tarih Albümü ve İkinci Türk Anayasası*, Ankara: Devrimleri Duyurma Derneği.
- Başgil, A.F. (2008). *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri*, (Çev. Cemal Aydın). (4.Basım). İstanbul: Yağmur Yayınları.

- Baykam, B. (1994). *27 Mayıs İlk Aşkımızdı*, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Bektaş, A. (1993). *Demokratikleşme Sürecinde Liderler Oligarşisi, CHP ve AP (1961-1980)*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Belli, O. Ş. (1975). *Çocukluğundan Liderliğine Kadar Bülent Ecevit*, Cilt:1, İstanbul: Ak Kitapları.
- Belli, O. Ş. (1988), *Babiâli, Babiadi Türkiye’de Basın Rezaletleri*, İstanbul: Kağıt Yayınları.
- CKMP’nin 5 Haziran 1966 Tarihinde Yapılan Kısmi Senato Seçimleri Münasebetiyle Yaptığı Radyo Konuşmaları, (1967). Ankara: Arı Matbaası.
- Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi 1965 Seçim Bildirisi, (1965).
- CKMP Gençlik Kolları Genel Merkez Müteşebbis Heyeti, (1965). *Yurtsever Türk Genci*, Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- CKMP Türk Genci İçin Hizmet Planı, (1965). CKMP Gençlik Meseleleri Araştırma ve İnceleme Kurulu Yayınları.
- CKMP Temel İlkelerimiz Ana Davalarımız İcraat Planımız, (1965). Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, (1992). Cilt: 8, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çakır, O. (2008). *Nevzat Köseoğlu ile Söyleşiler Hatıralar yahut Bir Vatan Kurtarma Hikayesi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çalık, M. (1995). *MHP Hareketi, Kaynakları ve Gelişimi 1965-1980*, Ankara: Cedit Neşriyat.
- Çavuşoğlu, H. (2009). “Merkez Sağda 27 Mayıs ve 12 Eylül Sonrası Partileşme”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:12, Sayı: 22, 165-178.
- Çınar, M. (2012). *Türk Parlamento Tarihi TBMM- XIII. Dönem (1965-1969)*, Cilt: 1, Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Çınar, M. (2012). *Türk Parlamento Tarihi TBMM- XIII. Dönem (1965-1969)*, Cilt: 2, Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.

- Çınar, M. (2012). *Türk Parlamento Tarihi TBMM- XIII. Dönem (1965-1969)*, Cilt: 3, Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Çınar, M. (2012). *Türk Parlamento Tarihi TBMM- XIII. Dönem (1965-1969)*, Cilt: 4, Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Dağcı, G. T. (2006). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ordu Siyaset İlişkisi ve 27 Mayıs Darbesi*, İstanbul: İlgı Yayınları.
- Demir, Y. (2006). "Albay Talat Aydemir'in Darbe Girişimleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırma Dergisi*, Sayı: 12, 155-171.
- Demirel, T. (2011). *Türkiye'nin Uzun On Yılı, Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Deniz, O. (2002). *Parola: Harbiyeli Aldanmaz*, (2. Basım). Yasemin Bradley (Hazırlayan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dereli, M. (Derleyen). (1996), *Başkanlar Konuşuyor*, Ankara: Yesi Yayınları.
- Durmuş, E. (1990). *Yassıada'dan İmralı'ya*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Efe, H. (2010). "27 Mayıs'ın Hayaleti", *Diyalog (Mayıs-Haziran)*, 136-139.
- Elevli, A. (1960). *Hürriyet İçin, 27 Mayıs 1960 Devrimi*, Ankara: Yeni Desen Matbaası.
- Elevli, A. (1967). *1960-1965 Olayları ve Batırılmayan Gemi Türkiye*, Cilt:1, Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık.
- Er, A. (2003). *27 Mayıs'tan 12 Eylül'e Hatıralarım*, (2. Basım). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Erdem, K. A. ve Büyükutku, A. T. (Hazırlayanlar). (1960). *27 Mayıs*, Ankara: Özdağarcık Yayınları.
- Erer, T. (1965). *Yassıada ve Sonrası*, İstanbul: Yeni Matbaa.
- Erkanlı, O. (1973). *Anılar, Sorunlar, Sorumlular*, (4. Basım). İstanbul: Baha Matbaası.
- Erkanlı, O. (1987). *Askeri Demokrasi 1960-1980*, İstanbul: Güneş Yayınları.
- Esin, N. (2005). *Devrim ve Demokrasi, Bir 27 Mayısçının Anıları*, (2. Basım). İstanbul: Doğan Kitap.

- Faik, B. (1967). *İhtilalciler Arasında Bir Gazeteci*, İstanbul: Dünya Yayınları.
- Feyzioğlu, T. (2005). *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket*, (3. Basım), İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Fırat, Ü. (2010). “27 Mayıs ve Kürtler”, *Diyalog (Mayıs-Haziran)*, 141-145.
- Göze, E. (2007). *Yaşasın Hatıralar*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Gencer, A. İ. (Hazırlayan). (1960). *Hürriyet Yolunda*, Ankara: Milli Türk Talebe Birliği Yayınları.
- Gevgilili, A. (1981). *Yükseliş ve Düşüş*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Gezici, A. (2014). *Ülkücülük Tarihi*, Ankara: Tutku Yayınevi.
- Güney, Ç. (Tarih Yok). *Muzaffer Özdağ Hakkında Çalışmalar* (Basılmamış Eser).
- Gürsoy, İ. (2011). *Darbenin Şahitleri*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Hekimoğlu, M. (1975). *27 Mayıs'ın Romanı*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Heper, M. (2011). *Türkiye'nin Siyasal Hayatı*, İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- Ilıcak, N. (1975). *15 Yıl Sonra 27 Mayıs Yargılanıyor*, Cilt:1, İstanbul: Kervan Yayınları.
- İbrahimoğlu, Z. H. (2010): *Türkeş*, İstanbul: Bilgeoğuz.
- İncesagir, R. (Hazırlayan). (2013). *Yeni Başlayanlar İçin Ülkücülük*, (3.Basım). İstanbul: Su Yayınları.
- İpekçi, A. ve Coşar, S. (1965). *İhtilalin İçyüzü*, Cilt 1, İstanbul: Uygun Yayınevi.
- İsen, C. K. (1964). *Geliyorum Diyen İhtilal 22 Şubat- 21 Mayıs*, İstanbul: Tan Gazetesi ve Matbaası.
- Kahramanyol, M. (2007). “Ülkücülük Nedir Ülkücü Kimdir”, *Ülkücülük Nedir Ülkücü Kimdir*, Ankara: Türk Ocakları Yayınları 31-34.
- Karavelioğlu, K. (2007). *Bir Devrim İki Darbe 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül*, İstanbul: Gürer Yayınları.
- Kayalı, K. (2009). *Ordu ve Siyaset 27 Mayıs-12 Mart*, (4. Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Kazan, Ş. (2008). *28 Şubat Ürünü Bir Dava ile Erbakan Nasıl Yargılandı*, Ankara: Keşif Yayınları.
- Kıvılcımlı, H. (2008). *İkinci Kuvayimilliyeciliğimiz (Milli Birlik Komitesine İki Açık Mektup)*, (2. Basım). İstanbul: Derleniş Yayınları.
- Kili, S. (Editör). (1998). "Toplantı", *27 Mayıs 1960 Devrimi, Kurucu Meclis ve 1961 Anayasası*, İstanbul: Boyut Kitapları, 111-145.
- Kili, S. (Editör). (1998). "Numan Esin", *27 Mayıs 1960 Devrimi, Kurucu Meclis ve 1961 Anayasası*, İstanbul: Boyut Kitapları, 265-269.
- Kocabaş, S. (2014). *İhtilalin Kendi Çocuklarını Yiyişi 13 Kasım 1960 Darbesi ve Alparslan Türkeş 14'ler Niçin ve Nasıl Tasfiye Edildi*, İstanbul: Nasip Ofset.
- Köseoğlu, N. (2007). "Kendini Unutan İnsan", *Ülkücülük Nedir Ülkücü Kimdir*, Ankara: Türk Ocakları Yayınları, 19-22.
- Kuzu, A. (2014). *Alparslan Türkeş Dokuz Işık, Ülkücü Hareketin Tarihi*, İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Küçük, S. (2008). *Rumeli'den 27 Mayıs'a, İhtilalin Kaderini Belirleyen Köşk Harekatı*, İstanbul: Mikado Yayınları.
- Maraşlı, E. (2010). *Darbe İçinde Darbe, 13 Kasım 1960/Ondörtler Olayı*, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Metin, İ. (2012). *İhtilalciler Hesaplaşıyor, Belgelerle 27 Mayıs-Ondörtler ve DüNDAR Taşer*, İstanbul: Töre-Devlet Yayınları.
- Milli Birlik Komitesi Albümü 27 Mayıs 1960
- Mumcu, U. (1987). *İnkılap Mektupları*, İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Nadi, N. (1981). *Olur Şey Değil*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Nasrattınoğlu, İrfan Ü. ve Sarlık M. (1998). *Cumhuriyet Dönemi Afyonkarahisar Milletvekilleri, Senatörler, Temsilciler Meclisi- Kurucu Meclis Üyeleri, Belediye Başkanları ve Valiler*, Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Belediyesi Yayınları.
- Neziroğlu, İ. (2003). *Türkiye'de Askeri Müdahaleler ve Basın (1950-1980)*, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.

- Nihat, M. ve Cemiloğlu, E. (1995). *Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Hareket Tarihi Gelişim, Partileşme ve İdeoloji*, Ankara: Turkuaz Ajans 2001 Yayınları.
- Oktay, C. (Derleyen). (1962). *Cemal Madanoğlu İnkılâbı Anlatıyor*, Ankara: Ülkü Matbaası.
- Onuş, S. (2003). *Parola: İnkılap, 27 Mayıs'ı Yapanlar Anlatıyor*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Öksüz, A. (2002). "Meşruiyetçi İhılalci". *Aksiyon Dergisi*. 13-19 Haziran, 30-31.
- Öksüz, İ. (2007). "Ülkücülük", *Ülkücülük Nedir Ülkücü Kimdir*, Ankara: Türk Ocakları Yayınları, 23-29.
- Örtülü, E. (1966). *Üç İhtilalin Hikayesi 13 Kasım, 22 Şubat, 21 Mayıs*, (5. Basım). Konya: Milli Ülkü Yayınevi.
- Öymen, A. (2013). *Ve İhtilal*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Öymen, Ö. (1986). *Bir İhtilal Daha Var 1908-1980*, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Özdağ, M. ve Uluç, F. (1965). *Alparslan Türkeş*, Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Özdağ, M. (1992a). *Millet Birliğimiz Vatan Bütünlüğümüz Soydaş Toplumlardan Kürtler*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Özdağ, M., Türkdoğan O., Eröz, M. ve Kaplan M. (1992b). "Siyasi Tarih, Coğrafya ve Jeopolitik Konum Çerçevesinde Bölücülük ve Terör Sorunu", *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 9-44.
- Özdağ, M. (1995, 30 Eylül-2 Ekim). "Yeni Bir Yüzyıla Girerken Atatürkçü Görüş Açısıyla Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği", *III. Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayına sunuldu*, İzmir.
- Özdağ, M. (1997). *Milli Bütünlük ve Güvenliğimiz*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Özdağ, M. (1998). *Türk Aleviliğinin Yükseliş*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Özdağ, M. (2000a). *Türk Dünyası ve Doğu Türkistan Jeopolitiği Üzerine*, İstanbul: Doğu Türkistan Vakfı Yayınları.

- Özdağ, M. (2000b). *Stratejik Düşüncenin Sivil ve Askeri Hayatta Kullanılması*, Ankara: Avrasya Bir Vakfı Yayınları.
- Özdağ, M. (2001). *Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği Üzerine*, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları.
- Özdağ, M. (1996). *Göreve Çağrı*, Ankara: Ocak Yayınları.
- Özdağ, M. (2002). *Uyan Artık (Atatürk Yoluna Çağrı)*.
- Özdağ, M. (2003a). *Türklük ve İslamiyet Toplu Eserler 1. Çetin Güney (Derleyen)*. Ankara: Avrasya-Bir Vakfı Yayınları.
- Özdağ, M. (2003b). *Atatürk ve Türk Milliyetçiliği Toplu Eserler 2. Çetin Güney (Derleyen)*. Ankara: Avrasya-Bir Vakfı Yayınları.
- Özdağ, M. (2003c). *Örtülü İstila ve Psikolojik Savaş Toplu Eserler 3. Çetin Güney (Derleyen)*. Ankara: Avrasya-Bir Vakfı Yayınları.
- Özdağ, M. (2003d). *Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği Toplu Eserler 4. Çetin Güney (Derleyen)*. Ankara: Avrasya-Bir Vakfı Yayınları.
- Özdağ, Ü. (2004). *Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali*, (2. Basım). İstanbul: Boyut Kitapları.
- Özdağ, Ü. (2006). *Atatürk ve İnönü Dönemlerinde Ordu-Siyaset İlişkisi*, İstanbul: Bilgeoğuz.
- Özdemir, H. (2002). "1960-1980 Dönemi". H. Celal Güzel ve A. Birinci. (Editörler). *Genel Türk Tarihi*. Cilt 9. Ankara: Yeni Türkiye Yayınlar, 73-112.
- Özkaya, Ş. (2005). *Adım Adım 27 Mayıs*, İstanbul: İleri Yayınları.
- Öznur, H. (2001). "Ülkücü Hareket, Suçlamalar ve Komplolar Provokasyonlar Ajan Provokatörler", *Çizgi: Aydınlik Hareketi*, Cilt: 3, (2. Basım), Ankara: Alternatif Yayınları.
- Öznur, H. (2001). *Ülkücü Hareket, CKMP'den MHP'ye*, Cilt: 1, (2. Basım), Ankara: Alternatif Yayınları.
- Öznur, H. (2001). *Ülkücü Hareket, Milliyetçi Kuruluşlar Ülkücü Kuruluşlar Şehitlerimiz*, Cilt: 2, (2. Basım), Ankara: Alternatif Yayınları.

- Pekmezci, N. ve Büyükyıldız, N. (1999). *Ülkücüler Öteki Devletin Şehitleri*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Satoğlu, A. (2002). *Kayseri Ansiklopedisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Satılmış, A. ve Turhan, M. (2002), *Ülkücü Hareketin ABC'si*, Cilt: 2, Ankara: Altinküre Yayınları.
- Sefercioğlu, N. (2008). "Muzaffer Özdağ". *Türk Yurdu*, Cilt: 28, Sayı: 246, 58-59.
- Sevinç, T. (2002). *Mehmedin Dünyası*, Ankara: Avrasya Bir Vakfı Yayınları.
- Seyhan, D. (1966). *Gölgedeki Adam*, İstanbul: Nurettin Uycan Matbaası.
- Subaşı, T. (2004). *Bir Arpa Boyu, 27 Mayıs 1960 İhtilali'nin Gizli Tarihi*, İstanbul: Kara Kutu Yayınları.
- Tamur, Ç. (2002). "Ümit Özdağ Babası Muzaffer Özdağ'ı Anlattı", *Türk Yurdu*, Cilt: 22, Sayı: 175, 8-12.
- Tansel, S. (1960). *27 Mayıs İnkılabını Hazırlayan Sebepler*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Taşer, D. (1975). *Mesele*, Ankara: Töre-Devlet Yayınları.
- Taşyürek, M. (2009). *Adnan Menderes*, İstanbul: Anonim Yayıncılık.
- Taylak, M. (1969). *Saltanat, II. Meşrutiyet ve I. Cumhuriyet'te Öğrenci Hareketleri*, Ankara: Başnur Matbaası.
- Taylak, M. (1976). *27 Mayıs ve Türkes*, İstanbul: Ayyıldız Matbaası.
- TC Milli Birlik Komitesi Direktifi ve Temel Görüşleri, 1960, Ankara.
- Tekin, A. (2005). *Son Başbuğ Alparslan Türkes*, Ankara: Elips Kitap.
- Tekin, A. (2011). *Alparslan Türkes ve Liderlik*, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Teziç, E. (1976). *100 Soruda Siyasi Partiler*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Toker, M. (1991). *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları Yarı Silahlı, Yarı Kılıklı Bir Ara Rejim (1960-1961)*, İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Toprak, B. (Editör). (2002). *Cumhuriyet Ansiklopedisi 1923-2000*, Cilt 2, (3. Basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Topuz, H. (2000). *Eski Dostlar*, (4. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, (2. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tosun, K. (2011). *Milliyetçi Ülkücü Hareket*, Ankara: Aras Kardeşler Matbaacılık.
- Tunçkanat, H. (1996). *27 Mayıs 1960 Devrimi (Diktadan Demokrasiye)*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Turan, A. E. (2004). *Türkiye'de Seçmen Davranışı Önceki Kırılmalar 2002 Seçimi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Turan, İ. (1969). *Cumhuriyet Tarihimiz*, İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Turgut, H. (1995). *Türkeş'in Anıları Şahinlerin Dansı*, İstanbul: ABC Basın Ajansı Yayınları.
- Türkeş A., Baykal R. ve Özdağ M. (1964). *Bazı Gerçekler (Savunmalar)*, İstanbul: Anıl Yayınevi.
- Türkeş, A. (1996). *27 Mayıs 13 Kasım 21 Mayıs ve Gerçekler*, İstanbul: Hamle Yayınevi.
- Türkeş, A. (1982). *Milliyetçi Hareket Partisi ve Ülkücü Kuruluşlar Davası Sorgu*, Ankara: Mayaş Matbaacılık.
- Türkeş, A. (2010). *Dokuz Işık*, İstanbul: Bilgeoğuz.
- Uğur, H. H. (Derleyen ve Hazırlayan). (2011). *Milliyetçi Hareket Partisi TBMM Albümü 1965-2007 Milletvekili ve Senatörler*, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları.
- Ulay, S. (1996). *Giderayak*, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Ulay, S. (1968). *Harbiye Silah Başına*, İstanbul: Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları.
- Utku, C. (Hazırlayan). (2006). *14'lerden Suphi Karaman'a İhtilal Mektupları*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Yanardağ, M. (2002). *MHP Değişti mi? Ülkücü Hareketin Analitik Tarihi*, İstanbul: Gendaş Yayınevi.
- Yassıada Broşürü. (1960). İstanbul: T.C. Milli Birlik Komitesi İrtibat Bürosu.

- Yetkin, Ç. (2011). *Türkiye’de Askeri Darbeler ve Amerika* (5. Basım). Ankara: Kilit Yayınları.
- Yıldırım, S. (2008). “Vatan Cephesi: Demokrat Parti’nin Politik Meşruiyet Krizi ve Toplumsal Muhalefeti Kontrol Altına Alma Çabası”. Ayşegül Komsuoğlu (Derleyen). *Türkiye’de Siyasal Muhalefet*, İstanbul: Bengi Yayınları, 173-206.
- Yıldız, A. (2001). *İhtilalin İçinden Anılar Değerlendirmeler*, İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Yurdabak, T. (Hazırlayan). (1980). *Harp Akademilerinin 132. Yılı 1848- 1980 Şeref Dolu Yıllar*, İstanbul: Harp Akademileri Basımevi.
- Yücel, M. S. (2006). *Türkiye’nin Siyasal Partileri (1859-2006)*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Weiker, W. (1967). *Amerikalı Fransız Rus Gözüyle 1960 Türk İhtilali* (Çev. Mete Ergin). İstanbul: Cem Yayınları.
50. Yıldönümünde 27 Mayıs’ı Hatırla(t)mak, (2010). Türkiye Çalışmaları Grubu, Stratejik Düşünce Enstitüsü, Ankara.

III. GAZETELER

Cumhuriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Ulus Gazetesi

Vatan Gazetesi

IV. TEZLER

- Çatak, M. (2009). “Dündar Taşer’in Fikir Hayatı”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Doğaner, Y. (1996). “27 Mayıs İhtilali ve Kurucu Meclis”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

- Kaya, E. (2008). “Türk Basınında 27 Mayıs İhtilali (1960-1961)”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Kılağız, N. (2003). “Türk Siyasi Hayatında 1965 Seçimleri”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Okan, N. (2003). “Ülkücü Kimliğin Milliyetçilik, Etnisite, Irk ve İktidar Kavramları Aracılığıyla Sosyal Antropolojik Bir Değerlendirmesi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, Z. (2007). “1965-1969 Yılları Arasında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

V. GÖRÜŞMELER

- Atilla Özer ile 13.12.2011 Tarihli Görüşme, Özdemir Akbal, Ankara.
- Muhittin Çolak ile 15.12.2011 Tarihli Görüşme, Özdemir Akbal, Ankara.
- Nuri Gürgür ile 09.12.2011 Tarihli Görüşme, Özdemir Akbal, Ankara.
- Ömer Totan ile 12.12.2011 Tarihli Görüşme, Özdemir Akbal, Ankara.
- Sadi Somuncuoğlu ile 08.12.2011 Tarihli Görüşme, Özdemir Akbal, Ankara.
- Selahattin Baysal ile 14.12.2011 Tarihli Görüşme, Özdemir Akbal, Ankara.
- Ümit Özdağ ile 28.08.2012 Tarihli Görüşme, H. Sevinç Tinç, Ankara.

VI. İNTERNET KAYNAKLARI

- Bayraktar, C. Kendi Ülkesini İşgal Eden Ordu, Derin Düşünce Fikir Platformu, (t.y.) 19 Haziran 2014’te alınmıştır. <http://www.derindusunce.org/wp-content/uploads/2009/07/20090703-derin-dusunce-org/asker-ordu-darbe-ergenekon.jpg>.

www.antigazete.com, 11 Ocak 2013’te alınmıştır.

27 Mayıs: Milli Birlik Komitesi. (t.y.). 22 Ocak 2013'te alınmıştır.
<http://vimeo.com/12916232>.

EKLER

EK-1: Muzaffer Özdağ'ın Kuleli Askeri Lisesi'nde okurken çekildiği fotoğrafı.

EK-2: Muzaffer Özdağ, Teğmen rütbesiyle Kara Harp Okulu'ndan mezun olurken.

EK-3: Muzaffer Özdağ Milli Birlik Komitesi üyesi olarak TBMM eski binasında yemin ederken.

EK-4: Muzaffer Özdağ, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne katıldığı zamandan Alparslan Türkeş ile birlikte. (Sağdan İkinci)

EK-5: Muzaffer Özdağ'ın Milletvekilliği yıllarından bir fotoğrafı.

EK-6: Muzaffer Özdağ'ın, eşi Gönül Özdağ ve oğlu Ümit Özdağ ile birlikte Tokyo'dan Türkiye'ye izine geldiği anın fotoğrafı.

EK-7: Muzaffer Özdağ'ın Milli Birlik Komitesi üyesi iken çekildiği fotoğrafı.

EK-8: Muzaffer Özdağ'ın Türkiye Azerbaycan Dostluk Derneği yıllarından bir fotoğrafı.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı Hatice Sevinç TİNÇ
Doğum Yeri ve Tarihi Antakya 1986
Medeni Hali : Evli
İletişim Bilgileri : sevinctinc@hotmail.com

EĞİTİM

2000-2003 Kırıkhan Lisesi
2006-2010 Niğde Üniversitesi Tarih Bölümü
2010-2015 Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana
Bilim Dalı Yakınçağ Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

İŞ DENEYİMİ

YABANCI DİL

İngilizce KPDS: 60, ÜDS: 56.25

YAYINLARI